ROCZNIK

TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

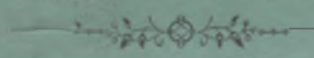
I

PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

ZA ROK

1882

(wydany staraniem Zarządu Towarzystwa).

WARSZAWA.
w Drukarni J. Sikorskiego, Warecka N. 6.

1883.

ROCZNIK

TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

I

PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH

ZA ROK

1882

(wydany staraniem Zarządu Towarzystwa).

WARSZAWA.
w Drukarni J. Sikorskiego, Warecka N. 6.

—

1883.

Дозволено Цензурою.
Варшава, 5 Октября 1883 года.

SPIS RZECZY.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Sprawy Warszawskiego Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych.

CZĘŚĆ DRUGA.

Sprawozdania Administracyi Zapisu ś. p. Kajetana hr. Kickiego.

CZĘŚĆ I-sza.

SPRAWY

WARSZAWSKIEGO TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH

I PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH.

I.

Postanowienia Rządowe i prawidła dotyczące czynności Towarzystwa.

Postanowienie dozwalające karać cieleśnie małoletnich przestępców w Osadzie poprawczej w Studzieńcu.

Naczelnik Gubernii Warszawskiej.
26 października 1882 r. Nr. 8296.

Do Zarządu Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych.

Na skutek uczynionego w roku 1879 przez Jenerał-Gubernatora Warszawskiego, Jenerał-Adjutanta hrabiego Kotzebue przedstawienia o zamieszczenie pod właściwym artykułem Ustawy Osady Studzienieckiej, jako środka tymczasowego, prawa karcenia wychowańców tej osady chłostą, oraz trzymaniem ich przez pewien czas o chlebie i wodzie, — p. Minister Spraw Wewnętrznych zawiadomił obecnie Jenerał-Gubernatora Warszawskiego, że kwestyą tę rozpoznawała Rada do Spraw Więziennych, która, mając na uwadze: 1-o, że korzyść, jaka wynika

ze stosowania tych lub innych kar dyscyplinarno-wychowawczych, zależy w zupełności od różnych warunków miejscowych, a przedewszystkiem, rozumie się, od składu wychowańców zakładu poprawczego; i 2-o, że Zarząd Osady Studzienieckiej, wymierzając bardzo oględnie kary cielesne, przyszedł do przekonania, iż stosowanie tych kar w pewnych wypadkach przynosi niewątpliwą korzyść,—uznała za możliwe zamieścić te kary w Ustawie Osady z tem zastrzeżeniem, ażeby stosowany dotychczas sposobem próby, porządek ich wymierzania, był zachowany i na przyszłość.

Hrabia Tołstoj zatwierdziwszy takie postanowienie Rady, po porozumieniu się z Ministrem Sprawiedliwości uznaje za możliwe: uzupełnić Ustawę Osady nadaniem Zarządowi Towarzystwa prawa karcenia nieletnich, podług własnego uznania, chłostą do razów 20 i trzymaniem o chlebie i wodzie do dni 3-ch.

O przytoczonem wyżej rozporządzeniu, ktore zakomunikowane mi zostało w odezwie P. Jenerał-Gubernatora Warszawskiego z dnia 29 Sierpnia r. b. za N-rem 11336, mam zaszczyt zawiadomić Zarząd Towarzystwa dla właściwego użytku.

P. o. Gubernatora,
Vice Gubernator (podpisano) *Andrejew.*
Zarządzający Kancellaryą (podpisano) *Litke.*

II.

Sprawozdanie z czynnosci Towarzystwa.

za czas od 1 Stycznia do 31 Grudnia 1882 r.

Nr. 1.

WIADOMOŚCI O POSIEDZENIACH KOMITETU.

Wszystkich w ogólności posiedzeń Komitetu Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych w roku sprawozdawczym 1882 było ośm.

Pierwsze z nich odbyło się dnia 12-go Lutego.

Na tem posiedzeniu Komitet z żalem przyjął do wiadomości nieodwołalną już prośbę swojego Prezesa, Radcy Tajnego Wieczorkowskiego, o uwolnienie go z tej godności z powodu słabości zdrowia, i postanowił, przez delegowanych ze swego grona: wice-prezesa Sobańskiego, oraz Członków ks. Tadeusza Lubomirskiego i Ludwika Górskiego, wyrazić p. Wieczorkowskiemu w imieniu Komitetu wdzięczność i uznanie zasług dla Towarzystwa położonych. Następnie Komitet jednomyślnością zdań wybrał na Prezesa Towarzystwa swego dotychczasowego wice-prezesa p. Feliksa Sobańskiego; wybór na wakujące wskutek tego miejsce wice-prezesa do następnego posiedzenia odroczył, na sekretarza Komitetu zaprosił swego Członka pana Maternickiego oraz wyraziwszy dotychczasowemu Zarządowi podziękowanie za gorliwe i pożyteczne trudy, prosił go o dalsze zajmowanie się interesami Towarzystwa.

Dalej co do: 1-o, zatwierdzenia zaprojektowanego przez Zarząd budżetu na rok 1882;—2-o, zaprojektowanych przez Zarząd nowych budowli w Studzieńcu, jako to: domu na mieszkanie dla Inspektora z salą szkolną i zebrań, tudzież z biblioteką i z piwnicami; warsztatu stolarskiego na 30-tu chłopców, oraz projektu pomieszczenia w opróżnionych w skutek przeniesienia tego warsztatu salach, nowej rodziny, 9-tej, i warsztatów krawieckiego i szewckiego; a wreszcie rozszerzenia warsztatu kowalskiego na 15-tu robotników i wzniesienie stodoły;—3-o wniosku o zaliczenie wszelkich kapitałów z oszczędności lat dawnych do kapitału rezerwowego; i 4-o wniosku Zarządu w przedmiocie 5% dodatku do pensyi etatowej urzędnikom osady i tantiemy dla nauczycieli rzemiosł,—Komitet wybrał specyalną delegacyą, złożoną z prezesa Sobańskiego oraz Członków pp. Kruzego i Natansona, która po porozumieniu się z przewodniczącym w Zarządzie, zajęła się rozdzieleniem budżetu na stały, normalny i jednoroczny; aby pierwszy ile możności zamknęła w granicach dochodów rocznych, a drugi zredukowała do koniecznej, nieuniknionej potrzeby, i dopiero tak rozdzielony budżet przedstawiła do zatwierdzenia, oraz rozpoznała trzy inne projekta powyższe i takowe ze swymi wnioskami również Komitetowi przedłożyła.

Na tem samem posiedzeniu Komitet:

1) Zgodnie z przedstawieniem Zarządu i Delegacyi, a) uchylił uwagę 6-tą do taryfy żywności, podług której „małoletni do

lat 12-tu otrzymują $^3/_4$ porcyi normalnej;" i b) minimum mogącej się w myśl § 17-go ustępu 6 Ust. Tow. pobierać za wychowańców opłaty od ich rodziców lub opiekunów na rs. 1 miesięcznie ustanowił.

2) Zgodnie z opinią Delegacyi. uznał za niemożliwe przyjęcie proponowanego Towarzystwu przez Główny Zarząd Więzień zabudowań po-klasztornych we wsi Ratowie. powiecie Mławskim, dla urządzenia w nich przytułku poprawczego.

Również na tem posiedzeniu Komitet postanowił:

a) Do zwykłej Delegacyi Komitetowej wybrał: oprócz Prezesa Komitetu, należącego do niej z urzędu, pp. Członków: Goltza, Maternickiego, Papłońskiego i Moldenhawera.

b) Do sprawdzenia rachunków za rok 1880 i 1881 zaprosił pp. Członków: Popiela, Karskiego i Hantkego.

c) Z powodu zrzeczenia się dotychczasowych Członków Założycieli Komitetu: pp. ministra Łęskiego, Aleksandry hr. Potockiej i Bonieckiego, oraz wakansu Członka specyalisty po p. Wieczorkowskim, który życzy sobie pozostać w Komitecie i zgadza się na przeniesienie go do rzędu Członków założycieli.—zaprosił do Komitetu w charakterze Członków założycieli: pp. Wieczorkowskiego i Wojniłłowicza, a na Członka specyalistę b. Członka senatu p. Nowakowskiego.

d) Na przedstawienie Zarządu mianował p. Białeckiego stałym Członkiem tegoż Zarządu, i

e) Na Kuratora Honorowego Osady Studzieniec jednomyślnie powołał p. Stanisława Okęckiego.

Wreszcie Komitet wyraził Zarządowi podziękowanie za wyjednanie za pośrednictwem p. Prezydenta m. Warszawy Jenerała Starynkiewicza. 5000 rs. stałego rocznego dochodu dla Towarzystwa z funduszów miejskich—oraz przyjął do wiadomości, że w 1881 r. Jenerał Gubernator Warszawski zwiedził Osadę Studzieniec; że rewizyą jej odbył delegowany przez Sekretarza Stanu Grota; że udzielono podziękowania Prezesowi Towarzystwa, przewodniczącemu w Zarządzie i Dyrektorowi Osady; a wreszcie, że p. Miklaszewski odbył podróż do Moskwy na zjazd przedstawicieli Towarzystw Osad Rolnych w Cesarstwie.

Przedmiotem drugiego posiedzenia Komitetu z d. 19-go Lutego były sprawy dotyczące zapisu ś. p. Kajetana hr. Kickiego. Na tem posiedzeniu Komitet:

1) Przyjął do wiadomości sprawozdanie prezydującego w Radzie zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego, z wnioskiem

o zatwierdzenie postanowień i czynności Rady w myśl Uchwały Komitetu z d. 7-go Kwietnia 1881 r. [1])

2) Postanowił, że Rada Zawiadująca wybiera się na lat 3, to jest do pierwszego posiedzenia Komitetu w tej sprawie w r. 1885; oraz przyjął Instrukcyą dla tej Rady ułożoną, zastrzegając, że ją w każdej chwili zmienić może, Komitet bowiem władzę swoję na Radę Zarządzającą z pewnemi ograniczeniami przelewa, lecz swej władzy nie ogranicza, oraz zastrzegł sobie zatwierdzenie kierunku i organizacyi zakładów i instytucyj z zapisu hr. Kickiego fundować się mających.

3) Przyjął do wiadomości Instrukcyą dla Opiekuna-Administratora zapisu, pozostawiając Radzie Zawiadującej możność jej uzupełnienia i zmodyfikowania, oraz zastrzegł, że fundusze większe przez tęż Radę do domu bankowego na rachunek bieżący składane być winny.

4) Postanowił wyrazić podziękowanie dotychczasowemu Opiekunowi-Administratorowi zapisu p. Białeckiemu, za jego trudy, prosił go o pozostanie nadal przy tych obowiązkach.

5) Wybrał do Rady zawiadującéj zapisem na następne lat trzy pp. Ludwika Górskiego, Walentego Garczyńskiego, Karola hr. Jezierskiego, Stanisława Kronenberga i Rogozińskiego Michała.

6) Przyjął do wiadomości sprawozdanie Opiekuna-Administratora o objęciu w posiadanie Towarzystwa Osad Rolnych części spadku, i wiadomość o dokonanych czynnościach w Orłowie, Rzyczkach i stanie obecnym interesów tego zapisu. [2])

7) Upoważnił prezesa do wypłacenia p. Aleksandrze Żurawskiej legatu rs. 1550 z procentem 5% z kapitałów po ś. p. hr. Kickim w Banku Polskim zostających, oraz upoważnił tegoż prezesa do wypłacenia Joannie Głowińskiej, zapisanego jej przez hr. Gabryelę Kicką legatu w ilości rs. 1050 z procentem 5% od dnia śmierci zapisodawczyni; a nadto, uznając za niedopuszczalne przedawnienie co do zasług, również dał upoważnienie prezesowi do wypłacenia takowych Głowińskiej w ilości rs. 1031 kop. 40,

---

1 i 2) Dokumenta te zamieszczone są w Roczniku Towarzystwa za r. 1881. Część druga, str. 3 i 8.

gdy ze świadectw osób miejscowych nabędzie przekonania, że zasługi te zapłaconemi nie były.

8) Prosił Opiekuna-Administratora o sprawdzenie i dopełnienie inwentarza majątków pod dożywociem zostających.

9) W myśl art. 533 K. C. uznał, że drobne kosztowności po ś. p. Kickim pozostałe należą do spadku, do sprzedaży tych kosztowności Radę Zawiadującą upoważnił, i zgodnie z zamiarem testatora, poświadczonym przez pozostałą po nim wdowę, postanowił użyć części funduszu ze sprzedaży tabakiery dyamentami wysadzanej na zakupienie monstrancyi do kościoła w Sobieszynie.

10) Prosił Radę Zawiadującą o przejrzenie rachunków egzekutorów testamentu i władz sądowych w Galicyi, za czas ich administracyi, oraz by taż Rada rezultat tej czynności wraz z opinią swą co do pokwitowania, Komitetowi przedstawiła.

11) Prosił Radę Zawiadującą o ułożenie obrachunku z kapitałów w Banku Polskim deponowanych, gdy wszelkie legata zostaną wypłacone; oraz upoważnił prezesa wraz z delegowanym Członkiem p. Natansonem, do postarania się w Banku Polskim o najkorzystniejszą zamianę zagranicznych papierów procentowych spadku na krajowe.

12) Prosił Radę Zawiadującą o wystaranie się, żeby stempel kolateralny w ilości 8075 florenów był rozłożony na raty i zalecił spłacenie go z dochodów administracyi, mianowicie Rzyczek, o ile dochód z tego źródła wystarczy, a gdyby dochody z Rzyczek nie wystarczyły, to z innych dochodów zapisu.

13. W skutek żądania Prokuratoryi, upoważniono prezesa do wypłacenia z kapitałów w Banku Polskim będących legatu 4000 florenów na kościół w Sobieszynie i przepisania go do funduszów kościelnych; przyczem prosił Administratora o postaranie się, żeby summa ta jak najprędzej użytą została na reperacyą tegoż kościoła. Wreszcie przyjął do wiadomości list prezesa Wieczorkowskiego, w przedmiocie spełnienia ostatniej woli ś. p. hr. Kickiego.

Na trzeciem posiedzeniu, d. 24-go Lutego odbytem, Komitet postanowił:

a) Że sprzedaż kosztowności do spadku po ś. p. hr. Kickim należących, ma się odbywać przez licytacyą lub z wolnej ręki, podług uznania Rady zawiadującej zapisem.

b) Że godność prezesa Komitetu ma być dożywotnią a wice-prezesa obieralną na lat trzy.

Następnie Komitet:

1) Zaprosił p. Edwarda Stummera, sędziego, do Komitetu i obrał go swoim wice-prezesem 15-tu głosami na 17-tu głosujących.

2) Zaprosił p. Wojniłłowicza do przejrzenia rachunków Rady Zawiadującej i przedstawienia rezultatu tej czynności Komitetowi.

3) Przy przedstawieniu przez Opiekuna-Administratora projektu pierwszych działań do wprowadzenia w życie zapisu ś. p. Kajetana Kickiego [1]—i wynikłej dyskusyi nad tem, czy nakłady na melioracye gospodarstwa w Orłowie przeprowadzić zaraz i używać na to dochody ze sprzedaży lasu, czy też jedynie w miarę dochodów z samego gospodarstwa płynących, — ten ostatni kierunek w Komitecie przeważył. Zresztą Komitet:

4) Pozostawił Radzie Zawiadującej decyzyą co do sposobu gospodarowania w dobrach spadkowych, a co do urządzeń i instytucyi, mających się zaprowadzić w Orłowie i w Rzyczkach w myśl testamentu ś. p. Kajetana hr. Kickiego, uchwalił, żeby w miarę możności w Orłowie urządzić: a) Gospodę chrześciańską,—b) Szkółkę elementarną,—c) Ochronę,—i d) Szkołę rolniczą niższą dla oficyalistów wiejskich. Następnie zgodnie z opinią Rady Zawiadującej, nie uznał potrzeby urządzania tam warsztatów dla wychodzących z Osady Studzieniec wychowańców, a wreszcie, co do założenia szkoły elementarnej w Rzyczkach i restauracyi w nich kościoła, postanowił przedsięwziąć te budowle o ile Rada Zawiadująca uzna to za możliwe, i

5) Upoważnił Radę Zawiadującą do wydzierżawienia Rzyczek lub też do prowadzenia własnej ich administracyi.

Czwarte posiedzenie Komitetu miało miejsce d. 3-go Marca. Na tem posiedzeniu Komitet:

1) Przyjął do wiadomości sprawozdanie Członka Komitetu Wojniłłowicza w przedmiocie sprawdzenia rachunków z dochodów i wydatków Rady Zawiadującej zapisem hr. Kickiego

---

[1]) Dokument ten zamieszczony jest w Roczniku Towarzystwa za rok 1881. Część druga, str. 25.

i Opiekuna-Administratora tegoż zapisu, za czas od 19-go Kwietnia do 31-go Grudnia 1881 r. Rachunki te, z których się okazało, że w roku 1881 było dochodu rs. 24,332 kop. 3, a rozchodu rs. 19,428 kop. 48, zatem remanentu rs. 4 903 kop. 55, zatwierdził i p. Wojniłłowiczowi podziękowanie za podjęte trudy wynurzył.

2) Upoważnił Radę Zawiadującą tym zapisem do czerpania ze wskazanego przez jej prezesa p. Ludwika Górskiego funduszu gotowego rs. 4,903 kop. 55 i spodziewanego rs. 10,000 na wydatki niezbędne dla osiągnięcia tych celów, jakie Komitet na poprzedniej sesyi w przedmiocie mających się urządzić w Orłowie zakładów przyjął i zatwierdził.

3) Upoważnił tęż Radę do sprzedania starodrzewu z lasu dóbr Orłowa z zastrzeżeniem, żeby nastąpiła pod możliwie najkorzystniejszemi warunkami i zgodnie z zatwierdzonym planem.

4) Postanowił, że na posiedzeniach Delegacyi Komitetu winien przewodniczyć prezes Komitetu Towarzystwa lub w jego nieobecności wice-prezes.

5) Na wniosek przewodniczącego w Zarządzie Towarzystwa, Komitet przez powstanie wszystkich obecnych członków, wyraził hołd zasługom położonym dla Towarzystwa przez ś. p. Ludwika Kolnarskiego, b. Członka Zarządu.

6) Przy odczytaniu sprawozdania z działań Zarządu Towarzystwa za rok 1881 [1]) Komitet wyraził życzenie poczynienia w tem sprawozdaniu, przed jego wydrukowaniem, niektórych modyfikacyi.

7) Na wniosek Członka Komitetu ks. Lubomirskiego: ażeby zamiast jak dotąd, odczytywania sprawozdania z całorocznej działalności Zarządu na posiedzeniu Komitetu, takowe było uprzednio w odpisach komunikowane Członkom, celem ich gruntownego obeznania się z tym przedmiotem, — Komitet wniosek ten przyjął, z tą uwagą, że gdyby koszta undruku były zbyt wysokie, to sprawozdanie należałoby na jakiś czas przed zebraniem się Komitetu pozostawić w kancelaryi i o tem uprzedzić członków, żeby im dać czas do jego przejrzenia i odczytania.

8) Po odczytaniu sprawozdania delegacyi specyalnej, wyznaczonej do przejrzenia projektu budżetu na rok 1882, Komitet

---

[1]) Zamieszczone zostało w Roczniku Towarzystwa za rok 1881, str. 25

przyjął i zatwierdził wnioski, jakie taż delegacya specyalna, z uwagi na brak funduszów w ogólności, na porządek rachunkowy i na główne żądanie Towarzystwa—umoralniać zepsutych chłopców—poczyniła, a mianowicie postanowił:

a) żeby nie wpisywać remanentów jednego roku do dochodów z roku następnego;

b) że budżet każdego roku ma być rozdzielony na zwyczajny i nadzwyczajny;

c) że wszelkie fundusze Towarzystwa pochodzące z oszczędności lat dawnych, winny być zaliczane do kapitału rezerwowego, zaś do dyspozycyi Delegacyi Komitetu pozostawić nad cyfrę budżetem oznaczoną, summę od 2 do 3 tysięcy rubli;

d) przyjąć propozycye Zarządu co do tantjemy;

e) budżet zwyczajny zatwierdzić; a deficyt pokryć z oszczędności z lat dawniejszych, prosząc Zarząd, ażeby chciał chociaż w części deficyt ten zmniejszyć, oszczędzając, o ile się da, z funduszów: na wydatki nieprzewidziane—rs. 700, na tantjemy—rs. 1000, na nagrody — rs. 1200, na wydatki dla wychodzących — rs. 1100; i

f) powiększyć zakład w Studzieńcu o 15-tu wychowańców i przyjąć pomocnika dyrektora z pensyą 710 rs. rocznie.

Piąte posiedzenie Komitetu było d. 14-go Marca, na którem Komitet rozbierał szczegółowo dalsze kwestye wywołane budżetem na rok 1882.

1) Przedewszystkiem. po odczytaniu uwag swego Członka ks. Lubomirskiego, nad złożonem przez Zarząd Towarzystwa sprawozdaniem za rok ubiegły i w duchu takowych, prosił powtórnie przewodniczącego w tymże Zarządzie, o poczynienie w przeznaczonem do druku sprawozdaniu odpowiednich modyfikacyi—dalej

2) Budżet normalny na rok 1882 zatwierdził i postanowił, w razie konieczności, czerpać na wydatki z budżetu nadzwyczajnego.

3) Przyjął do wiadomości uwagi przewodniczącego w Zarządzie: że podług zatwierdzonego normalnego budżetu osiągnie się oszczędności rs. 1840 kop. 47; że jeżeli wybuduje się projektowany przez Zarząd dom z salą i mieszkaniem dla pomocnika dyrektora, to już okaże się potrzeba nakładu z funduszów depozytowych w ilości rs. 5259 kop. 50; gdyby zaś wzniesiono wszystkie przez Zarząd projektowane budowle, a przytem powiększo-

no liczbę wychowańców o 15-tu, to tenże nakład wzrosłby do rs. 8294 kop. 75.

4) Postanowił wystawić w Studziеńcu nie wszystkie projektowane budowle, lecz tylko te, jakie specyalna wyjątkowa delegacya Komitetu uznała za potrzebne.

5) Z powodu podania się p. Blocha do uwolnienia z Komitetu, postanowił: przenieść p. Papłońskiego z liczby Członków specyalistów do rzędu Członków założycieli, a na wakujące skutkiem tego przeniesienia miejsce członka Komitetu specyalisty zaprosić b. Członka Senatu W. Nowakowskiego; zaś pp. Goltza i Papłońskiego, którzy wnieśli podania o uwolnienie ich z Delegacyi Komitetu, prosić, żeby w niej pozostali.

6) W kwestyi czy osadzie Studzieniec dać kierunek rzemieślniczy czy też rolniczy? Komitet postanowił, żeby jej dać kierunek przeważnie rolniczy, z nauką rzemiosł mających bliższą łączność z rolnictwem; mniejszą zaś liczbę wychowańców uczyć samych rzemiosł.

7) Postanowił, ażeby kapitał depozytowy Towarzystwa, będący w listach pożyczki wschodniej, zamienić na listy zasta wne m. Warszawy. Wreszcie

8) Kwestyą: co do utrzymania w budżecie pozycyi, nauczyciela muzyki i zajmującego się biblioteką zakładu, —jako nie zasadniczą, pozostawił uznaniu Zarządu.

Szóste posiedzenie Komitetu odbyło się w d. 23-cim Marca. Na tem posiedzeniu Komitet:

1) Przyjąwszy do wiadomości oświadczenie swojego prezesa p. Sobańskiego, że dotychczasowy Zarząd Towarzystwa podał się do uwolnienia ze swoich obowiązków, prosił tegoż Prezesa oraz Członków Komitetu, p. p. Górskiego i Natansona o porozumienie się z Przewodniczącym i Członkami Zarządu, celem utrzymania ich na dotychczasowych stanowiskach, i

2) Uznał, że kwestyą głosowania w Komitecie przez zastępstwo, rozstrzyga absolutnie § 16 Ustawy zasadniczej.

Na siódmem posiedzeniu d. 2-go Kwietnia odbytem, Komitet:

1) Przyjąwszy do wiadomości sprawozdanie swego członka, p. Natansona, że porozumienie się z dotychczasowym Zarządem Towarzystwa nie zostało osiągnięte, uznał niemożność dalszego traktowania w tym przedmiocie.

2) Przyjął jednomyślnie jako wiadomość wielce pożądaną doniesienie swego prezesa, że zjednany został na przewodniczącego w Zarządzie p. J. K. Plebański, b. profesor Szkoły Głównej Warszawskiej, Radca Dyr. Głównej Tow. Kr. Ziemskiego, oraz na Członków Zarządu pp. Przystański. b. profesor i dziekan Uniwersytetu. oraz p. Wolski, b. Naczelnik Wydziału statystycznego w b. K. Rz. S. W.

3) Upoważnił swego prezesa p. Sobańskiego do dalszego traktowania i zjednania innych jeszcze Członków Zarządu. [1])

4) Przyjął do wiadomości list p. Gerarda, w którym tenże donosi, że z powodu licznych zajęć swego urzędu nie może nadal pozostać w Komitecie, przy czem Komitet zaznaczył, że w miejsce tego Członka zaproszony będzie kto inny.

5) Upoważnił Delegacyą Komitetu, do czerpania z budżetu nadzwyczajnego funduszów do wysokości rs. 2000. celem poczynienia niektórych pilnych ulepszeń w mieszkaniu dyrektora Osady Studzienieckiej.

6) Z powodu toczących się układów z p. Włoszkim o konferowanie mu urzędu pomocnika dyrektora w Studzieńcu, nie mógł Komitet nateraz udzielić mu tej nomicyi ze względu na stan funduszów, a prócz tego, mając wzgląd na przykład Instytutu Ociemniałych, uważał projekt mianowania na tę posadę kapelana miejscowego za zasługujący na bliższą i gruntowną uwagę.

Ostatnie, ósme posiedzenie Komitetu w roku 1882 odbyło się publicznie dnia 23-go Maja w Studzieńcu. Na tem posiedzeniu, po zagajeniu go przez prezesa Komitetu p. Feliksa Sobańskiego, składający urząd przewodniczącego w Zarządzie p. Miklaszewski, odczytał wiadomość o stanie Towarzystwa za rok ubiegły (N-er 3) a nowo powołany na tę godność p. Plebański wskazał swoje poglądy na główne zadania instytucyi Osad Rolnych i Przytułków (N-er 4). Dalej Dyrektor Zakładu, p. Zajewski, przedstawił sprawozdanie o obecnym stanie Osady Studzienieckiej (N-er 5), po czem Członkowie Komitetu i Zarządu wraz z przedstawicielami prasy i publicznością udali się do sal mieszkań i pracy chłopców dla odbycia egzaminu szkolnego i szczegółowo zwiedzili: kościół, zabudowania i warsztaty, oraz sprawdzili cały stan Osady.

---

[1]) Na podstawie tej uchwały Komitetu weszli jeszcze do Zarządu Towarzystwa: pp. Jabłoński, b. Członek Senatu, K. Machczyński b. Prokurator Senatu, Stefan Godlewski Adwokat przysięgły, oraz pozostali w Zarządzie z dotychczasowych jego członków pp. R. S. K. Rutkowski i Br. Skarzyński.

Nr. 2.

WIADOMOŚCI O CZYNNOŚCIACH DELEGACYI KOMITETU TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH W ROKU 1882.

Na posiedzeniu z d. 3-go Lutego, Delegacya:

a) Zaprosiła p. adwokata przys. Szlązkowskiego na członka współpracownika Zarządu.

b) Zatwierdziła tymczasowie projekt budżetu na rok 1882 z zastrzeżeniem przedstawienia go pod ostateczną decyzyą Komitetu.

c) Przyjęła do wiadomości wnioski o podniesienie na koszta budowli nowych summ: mianowicie 750 rs., tudzież 3850 rs. i innych, jakieby okazały się potrzebne, oraz przedstawiane sobie projekta wznieść się mających w Studzieńcu budowli i ich anszlagi tymczasowe, — wreszcie

d) Uznała niemożność przyjęcia przez Towarzystwo proponowanych mu zabudowań w Ratowie.

Na posiedzeniu d. 13-go Maja odbytem, Delegacya:

1) Postanowiła prosić Komitet o stanowcze zadecydowanie wątpliwości, jaką nastręcza § 10 Regulaminu czynności Komitetu a mianowicie, czy wyrażenie „trzech." ma oznaczać że komplet delegacyi składać się powinien najmniej z trzech członków Komitetu i prezesa lub wice-prezesa, czy też ma oznaczać, że dostatecznem jest, aby cały komplet składał się z trzech osób, to jest prezesa lub wice-prezesa i dwóch członków, nadmieniając, że dotąd komplet uważał się za dostateczny, jeżeli łącznie z prezesem składały go trzy osoby.

2) Na wniosek przewodniczącego uchwaliła, żeby doroczną uroczystość otwarcia osady Studzieniec obchodzić w roku 1882 dnia 23-go Maja, we Wtorek, podług programu przez Zarząd ułożonego, z tą zmianą, że po zagajeniu aktu przez Prezesa Komitetu Towarzystwa, odczyta treściwe sprawozdanie z czynności Zarządu za rok ubiegły b. przewodniczący prof. Miklaszewski, następnie przemówi obecny Przewodniczący prof. Plebański, po czem dopiero Dyrektor odczyta sprawozdanie o dotychczasowym rozwoju i stanie osady.

3) Po przedstawieniu przez przewodniczącego Plebańskiego

projektowanego planu na postawienie kuchni, piekarni i stodoły, wraz z anszlagiem tych budowli na rs. 2000, — Delegacya plany i anszlagi przyjęła, oraz upoważniła Zarząd do wydatkowania na rzeczone budowle do wysokości rs. 2000.

4) Zgodnie z przedstawieniem Zarządu Towarzystwa postanowiła zaprosić p. p. R. S. Machczyńskiego, b. prokuratora Senatu i Stefana Godlewskiego, adwokata przysięgłego na Członków Zarządu, a wreszcie postanowiła porozumieć się z p. R. R. S. Jabłońskim b. Członkiem Senatu o wejście jego do Zarządu.

Na trzeciem swem posiedzeniu z d. 22-go Grudnia delegacya Komitetu:

1) Przyjęła do wiadomości komunikat Prezesa Komitetu o mającym się odbyć w Lutym 1883 r. w Paryżu kongresie do spraw więziennych, i przyjęła propozycyą tegoż Prezesa, ażeby zebrać bliższe co do tego zjazdu informacye, przesłać Towarzystwu francuzkiemu Roczniki naszego Towarzystwa z lat ostatnich i książkę pod tytułem „Niedole dziecięce,“ oraz zapytać Komitet czy Towarzystwo nasze ma wziąć udział i jaki w tym kongresie.

2) Przy rozpatrywaniu budżetu na rok 1883, przedstawionego przez przewodniczącego w Zarządzie i zgodnie z jego propozycyą, Delegacya postanowiła:

a) żądać ażeby przychody i wydatki w Studziencu prowadzone były podług pewnych, ułożonych z góry szematów, zastosowanych do budżetu i ułatwiających sprawdzanie takowych na lata następne,

b) odłożyć dalszy przegląd budżetu do początku Stycznia 1883 r., ponieważ uznano za właściwe, porównywać takowy nietylko z budżetem zeszłorocznym, ale i z rzeczywistemi cyframi dochodów i rozchodów całorocznych,—i

c) dla należytego wyrachowania kosztów utrzymania wychowańców w Studziencu prosić Zarząd o zapytanie p. Maternickiego, jaka summa wynagrodzenia zatwierdzoną została przez Radę na utrzymanie przestępców w więzieniach na rok 1883.

Nr. 3.

WIADOMOŚCI O STANIE TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH I PRZYTUŁKÓW RZEMIEŚLNICZYCH, CZYTANE NA PUBLICZNEM POSIEDZENIU KOMITETU W STUDZIEŃCU D. 23 MAJA 1882 r.

przez

Walentego Miklaszewskiego.

Rok temu, po objęciu zaszczytnego stanowiska Przewodniczącego w Zarządzie Towarzystwa osad rolnych, przedstawiałem mój pogląd na stan ówczesny interesów i na zadania, jakie w najbliższej przyszłości uskutecznić należało. Po odczytaniu szczegółowego sprawozdania z działalnoćci Towarzystwa za rok ubiegły na posiedzeniu Komitetu z d. 3-go Marca 1882 r., które zostało już ogłoszone w Gazecie Sądowej Warszawskiej Nr. 15, 16, 17, 18 i 19, a w czasie właściwym ukaże się w *Roczniku*, obyczajem lat dawnych ograniczę się obecnie na zaznaczeniu główniejszych momentów z upłynionej rocznej działalności Towarzystwa i osady Studzienieckiej.

Działalność Zarządu w r. p. skierowana była do wszechstronnego urzeczywistnienia zadań Towarzystwa i zapewnienia mu dalszego prawidłowego rozwoju.

Z roku na rok powiększająca się liczba nieletnich przestępców oraz dzieci opuszczonych, wkładała na Zarząd obowiązek rozwinięcia starań o uzyskanie zatwierdzenia Ustawy przytułków rolniczo-rzemieślniczych dla nieletnich włóczęgów, żebraków i dzieci opuszczonych, oraz czynienia przygotowań celem jaknajśpieszniejszego otwarcia takowych po wyjednaniu zatwierdzenia Ustawy. Zarząd ani na chwilę nie tracił z uwagi tego ważnego zadania i rozwijał swą działalność w obu wskazanych kierunkach. Projekt Ustawy d. 4-go Czerwca 1879 r. właściwej władzy przedstawiony, był już rozpoznawany w Głównym zarządzie więziennym w końcu zeszłego i początku bieżącego roku.

Oczekując na zatwierdzenie Ustawy przytułków, Zarząd nie zaniedbywał szukać odpowiednich dla tych instytucyj pomieszczeń i wystudyowawszy szczegółowo ofiarowaną przez Główny Zarząd więzienny miejscowość w Ratowie, wnioski swoje co do przyjęcia tej osady Komitetowi przedstawił; nadto mając na względzie, że przytułków należałoby otworzyć w jaknajkrótszym czasie jaknajwięcej poszukiwał innych miejscowości w gubernii płockiej i warszawskiej, zawiesiwszy swą w tym kierunku działalność tylko na czas zimy. Z przyjemnością zaznaczyć mi tu wypada, że i w tym kierunku Towarzystwo nasze znajduje poparcie w zawsze gotowem do ofiar na rzecz użyteczności publicznej społeczeństwie naszem. Właściciel dóbr Potoczek, w pow. Janowskim położonych, W-ny Adam Przanowski pod d. 15 Grudnia r. z. ofiarował pod przytułek osadę z ogródkiem, lasem, łąkę, pastwiskiem i zabudowaniem, ogólnej przestrzeni przeszło 8 morgów mającą. Tylko trudność komunikacyi w porze zimowej powstrzymała Zarząd dotąd od przekonania się na miejscu. o ile w ofiarowanej osadzie może być przytułek urządzony, nastąpi to, mniemam, niebawem po ustaleniu się żeglugi po Wiśle. W każdym razie czuję się w obowiązku za tę hojną ofiarę wyrazić W-u Przanowskiemu w imieniu dziatwy opieki potrzebującej i Zarządu Towarzystwa serdeczne: Bóg zapłać!

W przeświadczeniu wreszcie. że zakładanie, pierwotne urządzenie i prowadzenie przytułków wyczerpywać będzie całkowitą działalność centralnych organów Towarzystwa, Zarząd starał się w r. b. doprowadzić zakład studzieniecki do takiego stanu. aby dalszy jego rozwój do granic Ustawą zakreślonych nie zużytkował zbytecznej ilości sił i czasu i opierał się na ściśle określonych, stałych zasadach tak. aby działalność Zarządu mogła być względem niego ograniczona, jedynie do kontroli i ogólnego kierownictwa tą instytucyą.

W myśl § 3 Ustawy Studz. ,,liczba normalna wychowańców nie może przenosić 200 nieletnich.“ Statystyka wykazuje, że corocznie nieletnich. do osady się kwalifikujących, bywa do 150, praktyka zaś nasza i innych podobnego rodzaju zakładów przekonywa, że dla umoralnienia tych nieletnich termin dwuletni pobytu w osadzie jest zbyt krótki, w skutek czego przeciętny przeciąg czasu, przez jaki pozostawać będą nieletni. dziś się w osadzie

znajdujący, wynosi przeszło lat trzy. Ponieważ Studzieniec w ciągu r. z. i obecnie, przy wielu pedagogicznych niedogodnościach mieści jedynie 120 wychowańców, należało więc wznieść nowe budowle celem usunięcia tych niedogodności i przyjęcia nowej rodziny z 15-u chłopców złożonej, aby obok 17-u miejsc, jakie w ciągu r. b. zawakują, można było przyjąć jeszcze 15, czyli ogółem 32 chłopców, z ogólnej liczby 150 skazanych, oraz aby przyjmowanie dalszych rodzin bez trudności i znaczniejszych nakładów nastąpić mogło.

Zadaniem osady jest umoralnienie i poprawa nieletnich, tudzież przyzwyczajenie ich do uczciwej i pożytecznej pracy, w zakresie rolnictwa i rzemiosł.

System poprawczy studzieniecki wydaje wcale pokaźne rezultaty. Sprawowanie się chłopców w osadzie jest zadawalniające, a podstawy moralne, założone w zakładzie, okazują się dość silnemi nawet do stawienia czoła pokusom życiowym po opuszczeniu osady. Rezultat taki zawdzięczamy przedewszystkiem usilnej i niezmordowanej pracy utalentowanego naszego Dyrektora *Z. Zajewskiego*, który, pomimo trudności dobrania mu stojącyuh na wysokości zadania przełożonych oddziałów i nauczycieli rzemiosł, osobistym swym wpływem i w czyn wprowadzoną iście chrześcijańską miłością ku swym wychowańcom trudnego tego dzieła z całą wytrwałością dokonywa. Mając to na względzie, oraz w dążeniu do wzmocnienia tego wpływu, Zarząd usilnie się starał o zjednanie dla Studzieńca odpowiedniego kapelana, któryby, idąc ręka w rękę ze zwierzchnością zakładu zaszczepił w zbłąkanych, a właściwie zdziczałych tych owieczkach niewzruszone podwaliny wiary i moralności. Usiłowania te Zarządu, pomyślnym uwieńczone zostały skutkiem, dzięki wysokiej i troskliwej opiece Jego Ekscelencyi Biskupa *Kulińskiego*, za którą niech mi wolno będzie publicznie wyrazić najserdeczniejsze podziękowanie. Nadto, mając na względzie zamierzone powiększenie osady, Zarząd starał się usilnie o wyszukanie odpowiedniego kandydata na urząd pomocnika Dyrektora, dla którego etat był już od dwóch lat w budżecie zatwierdzony. I w tym względzie usiłowania Zarządu nie były bezowocne; znaleziono bowiem człowieka z uniwersyteckiem wykształceniem, dziesięć lat z korzyścią w zawodzie pedagogicznym pracującego, który jest gotów zająć to trudne stanowisko z wielką, jak mamy zasadę twierdzić, korzyścią

dla instytucyi. Oprócz tak wzmocnionych sił pedagogicznych i wychowawczych, Zarząd, zawsze widząc w Szanownym Dyrektorze głównego kierownika systemu poprawczego, starał się o to usilnie, aby zajęcia administracyjne jaknajmniej wyczerpywały jego czasu i sił, ktore w całości dla celów wychowawczych i poprawczych zużytkować należało i wszystko, co administracyi dotyczyło, o ile możność pozwalała, przyjmował na siebie.

Obok wpływu osobistego zwierzchności zakładu, nauki religii i moralności oraz nauk elementarnych i ogólnie pożytecznych wiadomości, jedną z głównych dźwigni poprawczych jest ciągła, systematyczna i pożyteczna praca, w zakresie rolnictwa i rzemiosł. któraby uzdalniała nieletnich do uczciwego zarobkowania na swe utrzymanie po uwolnieniu z zakładu. Wychowańcy studzieniecy pracowali ciągle systematycznie i pożytecznie w rolnictwie, w ogrodnictwie i rzemiosłach. Wprawdzie roli pod uprawę w bardzo złym gatunku mamy obecnie dopiero 21 morg. 139 pręt. jednakże wyłącznie przy zajęciach gospodarskich pracowało 37 wychowańców; pod ogrodem i ogródkami mamy morg 11, a przy zdolnym naszym ogrodniku nawet w czasie zimy pracowało 15 wychowańców, w warsztacie stolarskim 21, w kołodziejskim 15, u kowala 7, u krawca 16, przy czeladniku szewckim 7. Postępy. jakie chłopcy nasi robią w rzemioslach i ogrodownictwie, będziemy mogli widzieć przy szczegółowem obejrzeniu osady, zaznaczyć mi tylko wypada, że w r. z. wyroby Studzienieckie na dwóch były produkowane wystawach: w Czerwcu w Warszawie wyroby kołodziejskie i kowalskie, za które uzyskano *list pochwalny* i w Październiku w Retowie wyroby z wszystkich warsztatów, za które przyznano *medal srebrny.*

Oprócz nauczania użytecznej i produkcyjnej pracy, główną troskę Zarządu w tym względzie stanowiło rozwinięcie produkcyi tak, aby dochód z niej mógł się przyczynić do zmniejszenia wydatków na utrzymanie osady. Lubo rok ubiegły dostarczył już dostateczną na potrzeby osady ilość jarzyn i włoszczyzny, gospodarstwo jednak rolne i ogrodownictwo nietylko nie przyniosło dochodu. lecz wymagało kilkuset rubli nakładu, a na pokrycie kosztów żywności osada dostarczyła produktów jedynie za rs. 754 kop. 28. Za to warsztaty przyniosły już dochód rzeczywisty i to dość znaczny, bo po potrąceniu wartości materyałów, pensyi majstrów i 10% na narzędzia, rs. 1485 kop. 12 wynoszący.

Dążenie do powiększenia ilości paszy, a przezto i ilości tak niezbędnego dla osady mleka, usilne i systematyczne karczowanie dla zwiększenia przestrzeni gruntu ornego, staranie o wydzierżawienie w blizkości osady kilkunastu przynajmniej morgów pola dla powiększenia ilości otrzymywanego ziarna, rozszerzenie warsztatu kowalskiego tak, aby 15 chłopców mogło w nim pracować dla zwiększenia liczby tych niezbędnych na prowincyi rzemieślników, przeniesienie warsztatu stolarskiego do jednej sali przez co zmniejszyłyby się wydatki na utrzymanie czeladnika. Oto najważniejsze założenia, jakie dla zmniejszenia kosztów utrzymania osady spełnić zamierzono.

Odsyłając ciekawych do sprawozdania, zaznaczyć tu czuję się w obowiązku jeden donioślejszy szczegół, a mianowicie wspomnieć o stanie sanitarnym osady dla tego właśnie, że nie przedstawia się zadawalniającym. Pomimo, że Studzieniec jest pokryty i otoczony lasami, nie przedstawia on jednak odpowiednich warunków higienicznych. Choroby oczu, przewodu pokarmowego i t. d., zbyt często się zdarzają, aby nie miały zwrócić uwagi Zarządu. Zważywszy, że dyeta wychowańców może nie jest zupełnie odpowiednią, pomimo, że taryfa obecna przy udziale specyalistów ułożoną zystała, Zarząd przystąpił do przejrzenia jej przy udziale biegłych. Powoławszy następnie na urząd lekarza zakładu Dr. Stanisława Markiewicza, Zarząd zaczął systematycznie gromadzić dane do zbadania przyczyn złego. Dziś można już wnioskować, że taryfa żywności uledz winna zmianie, oraz że należy się ściśle rachować z siłą fizyczną dzieci przy przeznaczaniu im zajęć w osadzie, Dalsze obserwacye wykażą zapewne inne jeszcze przyczyny oraz środki zaradzenia nie dość zadawalniającemu stanowi sanitarnemu osady.

Wychowanie i umoralnienie wychowańców w zakładzie jest bezwątpienia niełatwem zadaniem, ale koroną całej działalności Towarzystwa względem nieletnich stanowi opieka, jaką rozciąga nad nimi po wyjściu z osady. Zarząd też szczególną zwracał uwagę na ten przedmiot tak, że każdy z uwolnionych ze Studzieńca otrzymywał pomieszczenie i opiekuna. Nieletni w znacznej większości opuszczeni, bez rodziny, któraby im ułatwiła prawidłowe wejście w życie, przy opuszczeniu zakładu w wieku od 16—18 lat, nie mogą wyszukać sobie odpowiedniego pomieszczenia nawet przy uzdolnieniu, jakiego nabyli w Studzieńcu. Towarzystwo musi im przyjść w tym względzie z pomocą, w przeciwnym bo-

wiem razie pozostawieni samym sobie nie zdołają zdobyć środków uczciwego zarobkowania, a powracając do otoczenia, które doprowadziło ich do pierwotnego upadku, mogą upaść ponownie. Wyszukanie jednak pomieszczenia nie wyczerpuje obowiązków T-stwa względem nieletniego, trzeba mu jeszcze zapewnić opiekę, dobrą radę w chwilach zwątpienia, pomoc w razie potrzeby, W tym celu każdy z uwolnionych otrzymuje opiekuna, w którym znaleść powinien to wszystko, czego mu los odmówił, a rodzice nie mogli, nie umieli lub dokonać nie chcieli.

Do 1-go Stycznia 1882 r. uwolniono z zakładu wogóle 113 wychowańców. W ciągu r. z. uwolniono 42, z pomiędzy których największą ilość umieszczono przy gospodarstwie wiejskiém, mianowicie 14-tu, a przy ogrodnictwie 4; ponieważ zaś 7 zwrócono rodzicom na ich żądanie, 11-u więc tylko pomieszczono u rzemieślników. Z pomiędzy uwolnionych w r. z. — 2 zasłużyło na uwolnienie warunkowe, t. j. przed upływem terminu, wyrokiem zakreślonego. Wyjątkowa ta nagroda za dobre sprawowanie się w zakładzie udzielona została zasługującym na nią w zupełności, sprawują się bowiem w ciągu kilku już miesięcy zupełnie zadawalniająco i powiększą zapewne ilość uczciwych pracowników. Z pomiędzy 97-u uwolnionych po ukończeniu terminu kary, wyrokiem zakreślonego, 68-u miało wyznaczonych 36-u opiekunów, 16-u zostaje pod wyłączną opieką rodziców, a 13-u uwolniono z pod opieki w skutek upływu terminu § 110 Urząd. wewnętrz. zakreślonego. Uwolnieni z zakładu wogóle sprawują się dobrze i pracują uczciwie; niektórzy zdobyli już samoistniejsze stanowiska i zostali wyzwoleni na czeladników; wogóle do 1-go Stycznia 1882 roku wyzwolono 9-u, a mianowicie 3 stolarzy, 5-u kołodziejów, 1 szewca; w ciągu r. b. ilość wyzwolonych na czeladników zwiększy się znakomicie.

Obok bardzo licznych poświadczeń dobrego sprawowania się naszych b. wychowańców w raportach miesięcznych opiekunów, zanotować mi wypada dwa fakty. Zdarza się dość często, że chlebodawcy naszych wychowańców albo nie odpowiadają położonemu w nich zaufaniu, albo téż, zbyt idealnie zapatrując się na swe obowiązki, tworzą dla nieletnich warunki wyjątkowe. Samo przez się rozumie się, że obie te okoliczności bardzo niekorzystnie oddziaływają na naszych b. wychowańców, a opiekunom i Zarządowi nastręczają niemało trudności i kłopotów. Doświadczenie przekonywa, że najkorzystniej pomieszcza się wychowań-

ców Studzienieckich na prowincyi u włościan lub obywateli średniéj zamożności, którzy sami kierują gospodarstwem, oraz że najkłopotliwsze są pomieszczenia u rzemieślników w większych miastach, a zwłaszcza u obywateli zamożnych, którzy zdają zarząd swych majątków na oficyalistów.

Drugim faktem, o jakim wspomnieć mi należy, są 3 wypadki recydywy, jakie zaszły od końca r. 1878, t. j. od chwili uwolnienia z zakładu pierwszego wychowańca. Dwóch z ponownie skazanych opuściło zakład 1879 r. jeden w r. z. Rozważając każdy z tych przypadków po szczególe zauważyć można, że najbliższą przyczyną ponownego ich upadku było mniéj właściwe pomieszczenie, podobne do pierwotnego otoczenia, niedostateczność opieki, oraz pokusy i niebezpieczeństwa życiowe. Smutne te wypadki przekonywają nas, że doświadczenie wszystkich podobnego rodzaju zakładów w Europie i u nas stwierdzone zostało, t. j. że i Studzieniec nie posiada szczególnego przywileju, aby jego wychowańcy byli już na całą przyszłość od upadku zasłonieni. Zaznaczyć tylko wypada nadzwyczaj niski procent recydywy (3 z pomiędzy 113 uwolnionych w ciągu przeszło trzech lat).

Za jedno z najgłówniejszych zadań swoich Zarząd poczytywał gromadzenie funduszów oraz oszczędne a stosowne administrowanie nimi. Mając na względzie założyć się mające przytułki dla włóczęgów, żebraków i dzieci opuszczonych, Zarząd usilnie dążył do tego, aby osadzie Studzienieckiéj zapewnić dostateczne stałe dochody, i rozwinąć jéj produkcyą tak, aby koszt utrzymania zakładu jaknajmniéj obciążał ogólne dochody Towarzystwa. Obecnie Studzieniec, oprócz swéj produkcyi, która w r. z. dosięgnęła już cyfry 3246 rs. 55½ kop., opłaty od rządu za żywność i ubranie wychowańców, która w r. z. wynosiła 9040 rs. 19 kop. ma jeszcze dzięki najszanowniejszemu naszemu Prezydentowi J. W. Jenerałowi *Starynkiewiczowi* stały dochód z kasy miasta Warszawy, 5000 rs. wynoszący. Jeśli projekta Zarządu co do wyjednania powiększenia opłaty rządowej za wychowańców urzeczywistnione zostaną, a zwłaszcza jeśli osada wkrótce rozszerzoną będzie dla pomieszczenia normalnéj liczby 200 wychowańców, obok czego odpowiednio wzrośnie jéj produkcya, to przyszłość jej pod względem materyalnym prawie za zabezpieczoną poczytać będzie można. Koniecznem jest jednak dla tego dalsze zabudowanie osady. Zapatrzywszy się na § 46 Ust. Studz. zaprojekto-

wano przed kilku laty, aby jeden z wznieść się mających domków dla nieletnich nosił miano „Warszawa,“ co wtedy nastąpić może, jeśli zostanie zebrany dostateczny fundusz, do 5000 rs. wynoszący, na zbudowanie domku. Dotąd mamy tylko dwa domki, imiona ofiarodawców noszące, pierwszy Feliksa Sobańskiego, drugi prelegentów, którzy swą pracą i poświęceniem już około 40000 r. b. dla kasy Towarzystwa zyskali. Bardzoby było pożądanem, aby trzeci domek powstał z ofiar mieszkańców m. Warszawy i nosił jej nazwisko. Dotąd na ten cel zebrano zaledwie 250 rs. Jeśliby gorąco popierająca każdą myśl użyteczności publicznej, prasa nasza zechciała poprzeć należycie ten dawny projekt, zdaje mi się, w r. p. moglibyśmy już widzieć domek z prawej strony kościoła dwie rodziny pomieścić mogący, nazwiskiem „Warszawa“ opatrzony, któryby stanowił nowy stały dowód ofiarności naszego ukochanego miasta.

Stan funduszów ogólnych Towarzystwa w r. z. nie polepszył się. Z dawniejszych zapisów wpłynęło 250 rs. w liście zastawnym i 58 rs. 18 kop. z zapisu ś. p. *Józefa ks. Lipińskiego;* rs. 450 w gotowiźnie z zapisu ś. p. *Stanisława Szuberskiego.* Prócz tego nieodżałowanej pamięci *Ludwik Kolnarski* zapisał na rzecz Towarzystwa list zastawny na rs. 500, który przez egzekutora testamentu do kasy T-wa wniesiony został, oraz ś. p. *Gustaw Zieliński*, zapisał na rzecz T-wa rs. 1000. Prócz tego wpływały stałe ofiary *urzędników dróg żelaznych* Warszawsko-Wiedeńskiéj i Bydgoskiej, oraz JW. Prezesa *J. Wieczorkowskiego.* Myśl, rzucona przez Szanownego Prezydenta Starynkiewicza, aby przyszłość T-wu zabezpieczyć przez skapitalizowanie składek członków honorowych znalazła w r. z. tylko czterech naśladowców a mianowicie: *Surzyckiego Juliana*, *Bürgera Edmunda*, *Boduszyńskiego Stanisława* i *Malinowskiego Stanisława.* Życzyćby należało, aby w r. b. myśl ta, tak pożyteczna dla naszego T-wa, a dogodna dla zamożniejszych członków honorowych, jaknajobszerniejsze znalazła zastosowanie, ku czemu zawsze skuteczne poparcie naszéj prasy wieleby się przyczynić mogło. Inne źródła dochodów nie nastręczają żadnych uwag, wyjąwszy corocznie powtarzającego się zaznaczenia co do nieregularnego uiszczania składek członków honorowych. Z ogólnej liczby 2049 członków, reprezentującej roczny dochód 12294 rs. pomimo umorzenia 4188 rs., zalega jeszcze 24848 rs. (4298 rs. z Warszawy i 20550 rs. z prowincyi). Cyfry te są zdaje się dostateczne do zachęcenia do większej pun-

ktualności oraz do wprowadzenia w wykonanie powyżej wskazanej myśli Szanownego Jenerała Starynkiewicza. Wobec takiego stanu głównej rubryki dochodu nic dziwnego, że dochody zeszłoroczne, przy wzniesieniu niezbędnego dla osady spichrza oraz poczynienia na r. b. zapasów zboża i materyałów warsztatowych, nie wystarczyły na pokrycie wydatków bieżących i jedynie po doliczeniu do nich remanentu z r. 1880 rs. 7530 kop. 31½ dały remanent 2425 rs. 12 kop. oraz 750 rs. w listach zastawnych 5%.

Taki stan funduszów wkładał na Zarząd obowiązek rozwinięcia starań o wyszukanie nowych źródeł dochodu, o ile możności stałego, oraz najoszczędsiejszego wydatkowania. Dla Studzieńca zyskano stały dochód 5000 rs., jak wyżéj wzmiankowano, dla T-wa zaś, kierując się zasadą „ziarnko do ziarnka, zbierze się miarka“ i powołując się na przykład urzędników dróg żelaznych Wiedeńskiéj i Bydgowskiéj, odwołano się do urzędników dróg Nadwiślańskiéj i Terespolskiej. O ile nam wiadomo, odezwa Zarządu chętnie przez ogół przyjętą została i Towarzystwo zyska z groszowych ofiar urzędników i oficyalistów tych dróg poważną zapewne sumę stałego dochodu.

Wobec wzrastających potrzeb Towarzystwa najoszczędniejsze i umiejętne administrowanie funduszami były przedmiotem ciągłej pieczołowitości. Zarząd, po przeprowadzeniu zasady ścisłej kolegialności, stanowił w całym swym składzie o każdym wydatku, a fundusze podnoszone były nie inaczej, jak za podpisem przewodniczącego i jednego z upoważnionych członków Zarządu. Nadto kontrole zostały udokładnione i ulepszone, fundusze podzielono zgodnie z ustawą i wolą ofiarodawców: na wieczyste, rezerwowe, remanent i dochody bieżące, wreszcie wypracowano pierwszy szczegółowo motywowany budżet na r. 1882 i po zatwierdzeniu przez Delegacyą Komitetu, na skutek upoważnienia tejże Delegacyi zaczęto wprowadzać go w wykonanie od dnia 1-go Stycznia r. b.

W d. 1-ym Stycznia r. b. majątek T-wa ruchomy i nieruchomy przeniósł milion złp. W tej cyfrze mieściło się 32750 rs. w papierach wartościowych i 10425 rs. 12 kop. w gotowiźnie. Kapitały wieczyste wynosiły 8000 rs., w gotowiźnie i 1050 rs. w list. zast. m. Warszawy; fundusz na domek miasta Warszawy 250 rs. w list. zast.; kapitał rezerwowy 5000 rs. w list. zast.; remanent 26450 w papierach wartościowych i 2425 rs. 12 kop. w go-

towiżnie. Zarząd wniósł o zaliczenie 17000 rs. w papierach w r. b. na kapitał rezerwowy, który w ten sposób do 22000 rs. powiększony został. W ciągu r. b. do d. 31-go Marca wniesiono do kasy Towarzystwa rs. 14294 kop. 9 i przekazano do podniesienia jeszcze około 4500 rs. należności z Rządu gubernialnego z tego zakresu czasu odnoszących się.

W składzie osobistym centralnych organów T-stwa ważne w r. b. zaszły zmiany. Inicyator naszego T-stwa i jeden z najgłówniejszych pracowników od samego jego zawiązku, Senator *Józef Wieczorkowski* złożył urząd prezesa Komitetu, a na jego miejsce powołany został *Feliks Sobański*, dotychczasowy vice-prezes Komitetu. Na opróżniony urząd vice-prezesa Komitet wybrał pomocnika przewodniczącego w Zarządzie *Edwarda Stummera*, nadto na członków Komitetu zaproszeni zostali Senator *Władysław Nowakowski*, *Lucyan Wojniłłowicz*, *Eugeniusz Grzybowski*. W Zarządzie T-stwa jeszcze większe zaszły zmiany. Powołany na posiedzeniu Komitetu z d. 12-go Lutego na r. b. dawny skład Zarządu w skutek niepodzielenia jego poglądów na dalszy kierunek sprawami T-stwa w dniu 30-ym Marca r. b. w całym komplecie ostatecznie złożył swój mandat, w skutek czego Komitet na posiedzeniu z d. 2-go Kwietnia powołał na przewodniczącego w Zarządzie znanego pedagoga historyka, odznaczającego się agronoma, Radcę Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, Redaktora Biblioteki Warszawskiej *Józefa Kazimierza Plebańskiego*, a na członków Zarządu b. Dziekana fakultetu fizyko-matematycznego R. R. St. *Stanisława Przystańskiego* i b. Naczelnika wydziału statystycznego b. Kom. Spr. Wewnętrz. *Ludwika Wolskiego;* następnie zaś zaprosił do Zarządu: b. pomocnika Naczelnika Prokuratora X-go dep. rządz. senatu *Konrada Machczyńskiego* i adwokata przysięgłego *Stefana Godlewskiego.*

Oto jest najkrótsze sprawozdanie ze stanu T-wa za rok ubiegły, które będzie możliwie zupełne jeśli wyrażę uznanie dla władz krajowych, które w każdej potrzebie przychodziły nam ze skuteczną pomocą oraz dla prasy, która nie odmawiała nam poparcia i zawsze chętnie a często i skutecznie dopomagała nam w naszej trudnej pracy. W zakończeniu niech mi będzie wolno, jako ostatniemu z pierwotnego składu Zarządu, wspomnieć, że właśnie

niedawno minęła dziesiąta rocznica istnienia naszego Towarzystwa. Z iście chrześciańskiej miłości wysnutą myśl rozciągnięcia opieki nad nieletnimi upadłymi i opuszczonymi, przez najszacowniejszego naszego prezesa *Wieczorkowskiego* podjętą, po wyjednaniu zatwierdzenia Ustawy Towarzystwa za staraniem Tadeusza ks. *Lubomirskiego* dziesięć lat temu praktycznie urzeczywistniać zaczęto. Oprócz garstki ludzi dobrej woli, gorąco przeświadczonych o użyteczności podjętej myśli, zawiązane Towarzystwo nie rozporządzało żadnemi środkami działania. Instytucye, jakie dla urzeczywistnienia tej myśli. powstać miały, były w kraju naszym nieznane, a i ludzi, którzy je poznali za granicami kraju i głębsze im poświęcili studya, było bardzo mało, fundusze zaś jeszcze 14-go Czerwca 1872 r. po złożeniu wniosków członków założycieli, wynosiły jedynie 5313 rs. Jeśli przywołam na pamięć trudności, z jakiemi w początkach walczyć należało, a nawet ówczesne nadzieje i oczekiwania, i porównam je z tem, co obecnie już istnieje, nie mogę nie zaznaczyć, że rozwój naszego T-stwa w tym peryodzie przeszedł wszelkie najśmielsze oczekiwania. Nietylko wypracowano i wyjednano zatwierdzenie Ustawy dla osady, która zaszczytne zajmuje stanowisko pomiędzy tego rodzaju pracami, lecz wprowadzono ją w wykonanie, tworząc zakład Studzieniecki. którego system i działalność jest już znaną daleko po za granicami kraju naszego, który wydał już setkę użytecznych pracowników na niwie społecznej, a pod względem gospodarczym stanowi niespożyty dowód, co umiejętna i gorliwa praca w krótkim czasie wytworzyć może z miejscowości opuszczonej, z nędznego wycinka leśnego. O stanie jego obecnym przekonać się zresztą będziemy mogli przy szczegółowem zwiedzeniu zakładu. Prócz tego wypracowano Ustawę dla przytułków, przed trzema już przeszło laty przedstawiono ją pod zatwierdzenie władzy, i rozpoczęto prace przygotowawcze celem założenia w jaknajkrótszym czasie rzeczonych przytułków. Nadto zjednano dla naszego Towarzystwa ogólne w kraju zaufanie, czego pomiędzy innemi dowodzą zgromadzone w tym czasie fundusze. Nie licząc procentów, nadanego przez rząd gruntu i t. p. gotówką w ciągu pierwszego dziesięciolecia Zarząd zgromadził około 230000 rs. a mianowicie: ze składek członków 82911 rs., z ofiar 48963 kop. 61½, z odczytów 39009 rs. 41½ kop., od rządu na żywność i ubranie 23179 rs. 80 kop., ofiary małżonków *Górskich* na kaplicę przeszło 10000 rs., ofiary *Feliksa Sobańskiego*

na domek około 5000 rs. innych wpływów do 31-go Marca 1882 r., rs. 19493 kop. 26.

Takie rezultaty Towarzystwo zawdzięcza bezwątpienia szczerej, gorliwej i umiejętnej pracy Zarządu. Ośmielam się to wypowiedzieć, gdyż tylko w ostatnim roku tego dziesięciolecia z woli Komitetu i Zarządu miałem zaszczyt przewodniczyć Zarządowi Towarzystwa osad rolnych. W pierwszym roku na czele stał nieodżałowanej pamięci zbyt wcześnie dla naszego społeczeństwa zgasły ś. p. *Ludwik Kolnarski*, przez następne lat ośm profesor *Antoni Białecki*, którego talent i wyjątkowo użyteczna praca dla T-stwa są ogólnie znane i uznane, wreszcie w ostatnim roku tego dziesięciolecia zaszczytny ciężar przewodniczenia wolą Komitetu i Zarządu włożono na mnie, jako na pracującego w nim od samego jego zawiązku. Zaświadczyć jednak winienem, że usiłowania i zabiegi Zarządu znajdowały w ciągu tego okresu stałe i życzliwe poparcie Komitetu, a zwłaszcza czcigodnego jego prezesa *Józefa Wieczorkowskiego*, którego umiejętna i życzliwa rada i pomoc, serdeczne przywiązanie do tego dziecka jego ducha i wytrwałość podziw wzbudzająca, były dla nas zawsze wzorem i zachętą w chwilach ciężkich, jakich na polu pracy społecznej nigdy nie braknie. Wreszcie zaznaczyć mi wypada rzadkie zdolności, całkowite poświęcenie i wytrwałą pracę naszego szanownego Dyrektora *Zygmunta Zajewskiego*, którego usiłowaniom od roku 1876 T-stwo zawdzięcza bardzo wiele.

Drugie dziesięciolecie istnienia naszego T-stwa zastało nowy Zarząd i nowe prezydyum w Komitecie, przekazując im wyjątkowo bogaty spadek. Zdolności i talenta stojących na czele ludzi dają zupełną rękojmię dalszego prawidłowego rozwoju naszego T-stwa. Niech mi jednak, jako najdawniejszemu z członków Zarządu, wolno będzie zakończyć z serca płynącem życzeniem, aby ta instytucya i wogóle nasze T-stwo, w istotnie chrześciańskiej miłości poczęte, i z takąż gorącą miłością usilną pracą wypielęgnowane, pod kierunkiem nowego Zarządu rozrosło się i zakwitnąwszy obfite dla społeczeństwa naszego wydawały owoce.

Odstępując głosu szanownemu swemu koledze, nowemu przewodniczącemu w Zarządzie, pozostaje mi jeszcze najprzykrzejszy obowiązek pożegnania moich serdecznych, iście bratniem uczuciem dobra naszego T-stwa złączonych towarzyszy i współpracowników w Zarządzie. Nie często spotykają się takie kolegia, rzadkie jest takie zaparcie się i poświęcenie się dla dobra

społecznego, taka jedność i takie przywiązanie, to też i żegnać się z takim gronem mężów nie można inaczej jak „Bóg zapłać“ „do widzenia“ przy innej pracy na naszej niwie społecznej.“

Nr. 4.

PRZEMÓWIENIE W DNIU 23-m MAJA 1882 ROKU NA PUBLICZNEM KOMITETU W STUDZIEŃCU,

przez

J. K. PLEBAŃSKIEGO.

Podejmując z energicznej i zapobiegliwej dłoni szanownego poprzednika naszego w Zarządzie Osad Rolnych zadanie przez niego i wszystkich członków Zarządu tak dzielnie spełniane,— rachowaliśmy się dokładnie z *trudnościami*, nie mniej i z *ważnością* obowiązków obywatelskich, jakie się z tem stanowiskiem łączą. Wsparci atoli życzliwą zachętą i gotową pomocą dbałych o dobro obywateli, podjęliśmy się w towarzystwie ludzi dobrej woli dzieła tak ważnego, chociaż nadzwyczaj trudnego. Jednem bowiem z najtrudniejszych zadań pedagogiki praktycznej, jest utrzymanie racyonalnego kierunku w rozwoju zakładów wychowawczo-poprawczych. Przyczyna tego leży przeważnie w tem, że z jednej strony może tu *filantropia* nader łatwo i zbyt pochopnie wdzierać się poza właściwe granice, przez co obezwładnia w pewnej mierze rygor zakładu wychowawczo-karnego, różniącego się przecież bardzo korzystnie i wyraźnie od celi więziennej przez swoje wychowawcze zadanie.

Druga trudność leży w tem, że patrząc dzisiaj na działalność *szkoły*, kształcącej za pomocą rozlicznych specyalnych nauk i wychowującej młodzież wzrastającą w normalnych warunkach życia rodzinnego, można łatwo przecenić wartość wychowawczą samej *instrukcyi*, można zapomnieć wśród pogoni za luźnemi *wiadomościami* i nabytkami wiedzy o zadaniu przeważnie *wychowawczem* zakładu poprawczego. Idea zakładów wychowawczo-poprawczych radzi nam wielką przezorność pod tym względem, aby pobudki *filantropijne* nie ubezwładniały środków *poprawczych;* aby *troskliwość o nauki* szkolne nie przygłuszała *potrzeb wychowawczych*, bo w zakładach takich jak Studzieniec, powinna

wszelka nauka elementarna zdążać przeważnie do celu wychowawczego.

Osada Studzieniecka stara się szczęśliwie omijać te niebezpieczne szkopuły! Opierając pracę swoję na pobudkach moralnych i obywatelskich, łagodzi grozę karnego rygoru przez dozór, przypominający energią. ale zarazem i ciepło życzliwej opieki domu rodzicielskiego.

Przy jasnym poglądzia na zadanie wychowania daje Osada Studzieniecka chłopcom, schwytanym na gorącym karygodnym uczynku, początki nauk elementarnych, mianowicie religii, czytania i pisania, nie mniej i rachunków praktycznych, przez co wprowadza te wykolejone umysły w nową zupełnie dla nich atmosferę pojęć i zatrudnień, które zwolna osłabiają energią zdziczałego nałogu. Praca około uprawy roli tak na polu, jak i w ogrodzie; pilne chodzenie około inwentarza; ćwiczenie się przy warsztatach w rzemiosłach pożytecznych, nietylko tworzy dla wychowańców naszych świat zupełnie nowy, nietylko bogaci ich pojęcia, budzi ciekawość — ale deje jeszcze każdemu z nich niezawodny środek do uczciwego przyszłego utrzymania.

Troskliwość zwierzchności Osad Rolnych o dobre wychowanie tych już w zaraniu swego życia wykolejonych chłopców, nie kończy się w osadzie; ale sięga poza mury tego zakładu. Chłopca wychodzącego z *Osady w Studzieńcu* powierzamy na podstawie formalnego kontraktu troskliwej opiece dobranych opiekunów, którzy dają mu zarobek i utrzymanie, a w niezliczonych raportach donoszą Zarządowi o sprawowaniu się chłopca, ich opiece powierzonego.

Postępując tą drogą, pocieszamy się nadzieją, że ,z pomocą Bozką, przy światłym i obywatelskim współudziale Komitetu, czuwającego z możliwą troskliwością nad racyonalnym rozwojem instytucyi, potrafimy uratować dla społeczeństwa chociaż pewien procent *dzieci*, które mogłyby się stać jego najniebezpieczniejszymi wrogami.

Czy dotychczasowe trudy wszystkich osób, biorących czynny udział w kierunku tej instytucyi: Komitetu równie jak Zarządu i miejscowego dyrektora zakładu i wszystkich przewodników—nauczycieli w Studzieńcu pożądane wydają owoce? — sąd o tem nie do nas, ale do kraju należy całego. Życzliwe a wytrwałe poparcie tej instytucyi przez ogół, jest głównym warunkiem pomyślnego rozwoju Osad Rolnych. — pragnących rozsze-

rzyć działalność swoję w najbliższej przyszłości nietylko przez zwiększenie liczby wychowańców; ale i przez urządzenie przytułków w różnych punktach kraju.

Tymczasem sprawozdanie p. Zajewskiego, dyrektora Osady, którego sumienną i pożyteczną działalność Zwierzchność Tow. sprawiedliwie ocenia—przedstawi obraz działalności pedagogicznej Osady Studzienieckiej w ubiegłym roku, aby kraj wiedział w jaki sposób z ofiar jego korzystamy.

Nr. 5.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI TOWARZYSTWA OSAD ROLNYCH W R. 1882 PRZEDSTAWIONE NA POSIEDZENIU KOMITETU TOWARZYSTWA DNIA 10-go LUTEGO 1883 ROKU,

przez

J. K. PLEBAŃSKIEGO,

Przewodniczącego w Zarządzie.

Miniony rok 1882 nie przedstawia w zakresie czynności administracyjnych i poprawczo-pedagogicznych, żadnych takich ważniejszych faktów, któreby należało koniecznie zaznaczyć jako zdarzenia, mogące wpłynąc na zmianę stanu osady poprawczo-karnej w Studzieńcu, lub któreby mogły energiczniej popchnąć naprzód zamierzone wielostronne cele Towarzystwa. Sprawa „Przytułków,“ pomyślnie już rozstrzygnięta przez władze wyższe, stanie się dopiero w roku bieżącym tą nową niwą, której nie będzie potrzeba tak jak w Studzieńcu z takim trudem karczować i z najjadowitszych chwastów zepsucia moralnego oczyszczać; ale która wymagać będzie niemniej gorliwej pracy pedagogicznej i obywatelskiej.

Powołany w kwietniu r. z. przez Komitet Tow. Osad Rolnych do sprawowania zaszczytnych wprawdzie; ale nader trudnych obowiązków Przewodniczącego w Zarządzie Tow., znalazłem razem z kolegami moimi w Zarządzie zadanie nasze o tyle ułatwionem, że zastaliśmy instytucyą w prawidłowym rozwoju, obwarowaną Ustawą i Przepisami szczegółowemi z niej wypływającemi, które nakazywały nam postępowanie wytrwałe na przetorowanej drodze, jakkolwiek nie wykluczały bynajmniej

możności ulepszeń, albo raczej uproszczeń, któreby dalsza praktyka wskazać mogła. Kierunek ten znany jest szanownym Członkom Komitetu aż nadto dobrze, żebym go miał szozegółowo rozbierać we wszystkich sferach teoretycznej i praktycznej zabiegliwości Zarządu Towarzystwa.

Z uwagi na poglądy i intencye, wyrażone w opiniach i postanowieniach zeszłorocznych Komitetu, było pierwszem staraniem Zarządu wprowadzić w życie postanowienia Komitetu.

W obec coraz liczniejszego zastępu małoletnich przestępców. skazywanych przez sądy na karę i na poprawę do zakładu pedagogicznego w Studzieńcu, — w obec pewnych moralnych zobowiązań Towarzystwa względem kraju, do którego szlachetnej ofiarności dosyć często się odwołujemy, — uważał Zarząd za pierwszy swój obowiązek: otworzyć jak najprędzej większą liczbę miejsc w Zakładzie Studzienieckim, gdzie pod koniec 1881 r. znajdowało się 118 wychowańców, rozmieszczonych w 8-u rodzinach. Nie mając atoli funduszu etatowego na wybudowanie nowego domu; a niespuszczając z oka ogromnego już i tak kapitału, spoczywającego w budowlach studzienieckich, musiał Zarząd starać się o to, aby przez wykonanie małych tylko niektórych przebudowań w jednym z istniejących domków otworzyć sobie potrzebne miejsce. Robotę tę niezbędną zaraz w maju rozpoczęto, tak, że w ciągu następujących miesięcy można już było przyjąć nowych skazanych, doprowadzając z końcem r. 1882 ogólną liczbę małoletnich wychowańców w Studzieńcu do liczby 131 osób, która dzisiaj dosięgła już cyfry 135, rozmieszczonych w osobnych 9-u rodzinach.

Szczegółowy obraz ruchu, tej występnemi chuciami groźnej ludności studzienieckiej podamy niżej na podstawie raportów i rejestrów, dostarczonych przez Dyrektora Osady p. Zygmunta Zajewskiego, którego uznana przez władze Towarzystwa działalność wprawdzie nie słabnie; ale przy rozszerzającem się coraz bardziej kole czynności potrzebuje stałej i wszelkie rękojmie dającej pomocy.

Komitet uznawał tę potrzebę w roku zeszłym. Gwałtowne atoli zadanie otworzenia 9-ej rodziny, uniemożliwiało na razie zaspokojenie równoczesne i tej drugiej potrzeby Towarz., a w szczególności Zakładu w Studzieńcu, mianowicie powołanie inspektora czyli pomocnika dyrektora. Zarząd uznawał ważność wielką tej kwestyi i po kilkomiesięcznem doświadczeniu w daleko jeszcze

wyższym stopniu za konieczną i niezbędną ją uważa. Wykonanie tego zamiaru w myśl decyzyi Komitetu już w r. 1882 uniemożliwiał atoli nietylko brak odpowiedniego mieszkania w dotychczasowych zabudowaniach Osady; ale i szersze nieco niż zamierzono wymagania kandydata. Zarząd uważa jednak zaspokojenie tej potrzeby za jedno z pierwszych zadań 1883 roku, ku czemu będę miał zaszczyt przedstawić w końcu odpowiedni wniosek.

Tymczasem rzućmy okiem na obrót funduszów Towarzystwa w granicach zatwierdzonego przez Komitet na rok 1882 budżetu.

Fundamentem każdej instytucyi, choćby najidealniejszemi celami przeniknionej, jest siła materyalna czyli majątek i fundusze, jakiemi ta instytucya rozporządza.

Gromadzenie funduszów oraz oszczędne, lecz bez narażania na szwank istotnych potrzeb instytucyi, szafowanie i administrowanie grosza Tow. uważał Zarząd za jedno z ważniejszych swoich zadań. Źródła dochodu nie zmniejszyły się wprawdzie w r. 1882; ale nie zwiększyła się też ich obfitość. Co do zapisów i *legatów* to przybył w r. 1882-gim tylko jeden, mianowicie ś. p. Gustawa Zielińskiego rs. 1000. Zarząd nie odebrał jednak jeszcze urzędowego o tem zawiadomienia, tylko p. Zyg. Krysiński wniósł 11-go Stycznia r. b. 50 rs. procentu w gotowiźnie, które przeprowaozone przez kwitaryusz, złożone zostały do sum przekazowych w B. H. Równocześnie delegował Zarząd Członka swego W-go Stef. Godlewskiego, adwokata, do nadania tej sprawie właściwego biegu. Źródłami dochodów Towarzystwa pozostały zatem i nadal te same co w latach ubiegłych wpływy, mianowicie:

1) procenta od kapitałów wieczystych na hipotekach, tudzież od kapitałów rezerwowych;

2) Większe sumy jednorazowe wpłynęły do kasy Zarządu w r. 1882 od trzech Członków, mianowicie: od JWP. hr. Tarnowskiego Stanisława, jako członka honorowego wieczystego. Zarząd oddzielił z dochodu jego prelekcyi i wniósł do kasy rs. 150. Od WW. PP. Grzybowskiego Eugeniusza i Wojniłłowicza Lucyana, jako członków założycieli wpłynęło od każdego po rs. 150;

3) Stały coroczny zasiłek miasta Warszawy w sumie rs. 5000;

4) Opłata od Rządu gubernialnego za żywność i ubranie, zmieniająca się podług liczby wychowańców;

5) sprzedaż wyrobów warsztatów studzienieckich;

6) gospodarstwo rolne, ogrodowe i leśne;—nie mniej i

7) składki Członków honorowych, tudzież regularne kwartalne składki urzędników Dr. Żel. Warsz. Wied.—tudzież ofiary składane przez oficyalistów i urzędników dróg żel. terespolskiej i nadwiślańskiej.

8) Jednorazowe ofiary, osób pojedyńczych, wreszcie 9-te odczyty. To są źródła, które pozostały i w r. 1882 głównemi skrzyniami dochodów Towarzystwa, przyczem dochód 10) z rozprzedaży rocznika i dyplomów, wreszcie 11) opłata choćby w drobnych kwotach od rodziców lub opiekunów małoletnich przestępców,—stanowią cyfrę nadzwyczaj drobną i bardzo ruchomą. Sformowana na podstawie regestrów rachunkowych przez W-go Bronisława Skarzyńskiego, Członka Zarządu, utrzymującego księgi kontroli funduszów Towarzystwa, — sformowana, mówię, tabela, (zobacz niżej Anneks do niniejszego sprawozdania), unaocznia dokładnie rezultaty osiągnięte w roku 1882 w granicach budżetem wskazanych. Z wspomnianej co tylko tabeli okazuje się, że Zarząd nie zdołał w roku 1882 osiągnąć cyfry zamierzeń budżetowych przez Komitet preliminowanych; ale równocześnie potrafił w granicach osiągniętych w roku 1882 dochodów zrobić dość poważną oszczędność. Zamierzenia budżetu na rok 1882 wskazywały w dochodach ogólną cyfrę rs. 34,616 kop. 75; gdy tymczasem dochody rzeczywiście zaperceptowane nie przenoszą cyfry 30,537 rs. 57 kop., a zatem mniej od zamierzeń budżetowych o rs. 4079 kop. 18. Niedobór ten tłomaczą następujące okoliczności:

Rozdział I-y do IV-go budżetu wykazuje niedobór w procentach 168 rs., który powstał z tego powodu, że 1) Spieniężony dnia 20 Stycznia 1882 r. List Zast. na rs. 750 z zapisu ś. p. Kolnarskiego nie przyniósł spodziewanego procentu; 2) Procent od remanentu z r. 1881 wynoszącego rs. 2425 kop. 12½ nie wniesionego do kapitału rezerwowego, wynoszący rs. 121 kop. 25 objęty już jest dochodami z procentów od rachunku przekazowego Banku handlowego; 3) Procent od sumy 1500 rs. na potrzeby uwalniających się wychowańców, która nie była również osobno złożona. Niedobór ze składek w obec niezwykle wysoko anszlagowanej sumy 9000 rs., która to pozycyja dawniej w wyjątkowych tylko latach przekraczała 8000 rs., nastręcza Zarządowi sposobność do następujących uwag.

Mimo najusilniejszych starań tak osobistych jako i piśmiennych, któremi Zarząd nie przestawał nagabywać nietylko Członków honorowych ale i korespondetów, nie zdołaliśmy usunąć tego niedoboru. Trudność leży głównie w kilkoletnich zaległościach, które, po 8 letniej czasem odwłoce, przedstawiają dla niejednego Członka niemiły jednorazowy większy wydatek 48 rs. Dla osiągnięcia składki choćby przynajmniej z lat dwóch lub wreszcie ostatniego z dodatkiem jakiej dobrowolnej ofiary,—musiał Zarząd za przykładem lat dawniejszych umarzać resztę; ale w wielu razach okazał się i ten *modus procedendi* bezskutecznym i prowadził tylko wtenczas do zamierzonego celu, gdy albo który z Członków Zarządu, albo też Korespondent, nie poprzestając na piśmiennej egscytacyi, znalazł sposobność wywarcia osobistego nacisku. Nadmienić tu wreszcie trzeba, że naraził także Tow. na stratę 234 rs. b. pomocnik sekretarza, kancelista Mareński, który przy pomocy wydartych pokryjomu ze środka kwitaryjusza kwestora Tow. p. Szybka 5-ciu kart kwitów nieuformalizowanych jeszcze, a nawet przy pomocy prostych od siebie rewersów na zwyczajnym papierze, bez przewidzianych i koniecznych przy poborze awizacyi, pobrał podstępnie składki od kilkunastu Członków honorowych w Warszawie, w czasie od 9 do 12 Listopada. Zarząd pochwyciwszy prędko oszusta, spisał z niego protokół, oddał go pod sąd, który skazał winnego na karę więzienia przez 1 miesiąc, i przysądził Tow. prawo dochodzenia wskazanej sumy na winnym. Jakkolwiek tedy liczba Członków honorowych Tow. podniosła się o 30-u i dosięgła cyfry 2087, to zaznaczyć trzeba, że zaległości w opłacie składek się nie zmniejszyły. Jeżeli z jednej strony możnaby w powyżej wskazanych trudnościach w napływaniu regularnem składek widzieć objaw zobojętnienia kraju dla potrzeb instytucyi, to z drugiej strony mamy dowód przeciwny w cyfrze „Ofiar,“ które przewyższyły zamierzenia budżetowe o rs. 389 kop. 60.

Przyczyna zaś nie zmniejszania się zaległości, mimo natarczywych nalegań Zarządu, leży nie tyle w słabej zamożności kraju, ile raczej 1) w słabnącym zwykle u nas zapale do przedsięwziętego choćby najpożyteczniejszego dzieła; 2) w mylnej a dosyć szeroko rozgałęzionej opinii, że Towarzystwo przez zapis ś. p. hr. Kickiego weszło w posiadanie tak rozległego majątku, że może się już obejść bez pomocy kraju. Pierwszej wady nie wyleczyły ani tylokrotne klęski i straty naszej niezaradności, ani też wychowanie najnowsze, tak, że wpływ Zarządu ogranicza się

tutaj na wpływie osobistym pojedyńczych Członków, zwłaszcza między korespondentami, z pomiędzy których zasługuje wybitna gorliwość hr. Skarbka z Osięcin, korespondenta na pow. Włocławski i Nieszawski i w r. 1882 na wdzięczne wspomnienie, niemniej i p. Lutostańskiego, pow. Radomskiego, pp. Kańskiego, Jordana. Łaszczyńskiego Zygmunta, Lipskiego, Popiela, Wąsowicza, Czajkowskiego, Wernera, Gurbskiego, Nowodworskiego, Milewskiego i Sobolewskiego. Drugą opiniją trzeba zwalczać nietylko przez stosunki towarzyskie, ale i za pomocą prasy.

Drobne wreszcie różnice (25—135 rs.) czy to na korzyść, czy na niekorzyść zamierzeń budżetowych tłomaczą się łatwo okolicznościami, których przewidzieć nie można; ale na bliższa rozbiór zasługują jeszcze niedobory dwóch pozycyi.

Niedobór z kas rządowych o 2588 rs. 66 kop. w stosunku do preliminarża budżetu objaśnia się przez przez to, że Rząd gubernijalny nie wypłacił jeszcze Zarządowi za dwa ostatnie kwartały 1882 r. należytości przewidzianej budżetem jako zwrot kosztów za żywność i obówie wychowańców, a wynoszącej

za kwartał	3	rs.	1617	kop.	31
„	4	„	1720	„	16
Razem		rs.	3337	kop.	51.

Gdyby ta suma mogła była wpłynąć do kasy Zarządu, to nietylko byłby znikł niedobór, ale okazałaby się przewyżka rs. 748 kop. 85. Mając przed oczami doświadczenie Zarządu za rok 1881, gdy zamiast należności za odzież i bieliznę za cały rok 1881, wynoszącej 1235 rs. 28 kop. odebrano tylko 910 rs. z powodu przeznaczonej na ten cel w budżecie Rządu gubernijalnego tylko takiej sumy (odpowiedź Rz. gub. z d. 9-go Września 1882 r. za Nr. 10624), dokładał Zarząd wszelkich starań tak za pomocą ponawianych odezw z dnia 18 (30) Paźdz., 16 (27) Grudnia r. 1882 i 17 (29) Stycznia r. b. jako i osobistych zabiegów; ale dotychczas bez spodziewanego rezultatu.

Niedobór z warsztatów, objaśniają następujące okoliczności: Dla zyskania miejsca dla 9-ej rodziny, musiano ograniczyć wyroby stolarskie z dwóch do jednego warsztatu, który przy dopełnianych licznych w r. 1882 budowlach nowych, przeróbkach i restauracyach przez kilka miesięcy był zajęty, tak że dając robotę wielkiej wartości na gruncie nie zasilił kasy w gotowiźnie. Doświadczenie nauczyło Zarząd, że wyuczeni kowale znajdują naj-

łatwiej kawałek chleba, że obstalunki w kuźni są tak wielkie, że dwa ogniska zaspokoić ich nie mogły. Z tego powodu postanowiono rozszerzyć warsztat kowalski do 4-ch ognisk przez odpowiednie przebudowanie w samej kuźni i przez urządzenie bąka do łatwego podtrzymywania silniejszych ognisk, które z powodu wadliwego urządzenia dawniejszego miecha utrudniały robotę. Dla tych powodów nie przerwano wprawdzie ani na chwilę roboty kowalskiej, ale warsztat nie funkcyonował przez parę tygodni w całej swej sile. Obecnie znajduje się już wszystko w pełnym ruchu i rozwoju.

O ile zamierzone dochody budżetowe nie osiągnęły anszlagowanej cyfry, o tyle pocieszającym dla Zarządu był rezultat rozchodów, które wyniosły w r. 1882 rs. 28483 kop. 47, a zatem wynosiły mniej o rs. 6377 kop. 42½ aniżeli anszlag rozchodu *budżetowego*; w porównaniu zaś z *rzeczywistym* dochodem i pozostałością z r. 1881, przedstawia osiągnięta oszczędność w ogólnej cyfrze rs. 4472 kop. 21½ powstałe z następujących remanentów:

a) Remanent	w kasie Zarządu	rs.	270	kop. 48½
b) „	w Studzieńcu	„	101	„ 3
c) „	w Banku handlow.	„	4100	„ 70
	Razem	rs.	4472	kop. 21½

Mając wzgląd na postanowienie Komitetu z d. 14 Marca 1882 r. widzi się Zarząd w możności przedstawić do decyzyi Komitetu odłożenie na kapitał rezerwowy rs. 2000, resztę zaś w kwocie 2472 rs. 24 kop. należy przenieść:

a) na kapitał wieczysty od 10 Członków	rs.	1460	kop.	—
b) na domek m. Warszawy	„	530	„	20
procent z r. 1882	„	18	„	73
Razem	rs.	2008	kop.	93

a dopiero pozostałe rubli 463 kop. 28½ pozostawić na bieżące etatowe potrzeby Towarzystwa.

Przedstawione szczegóły pojedyńczych tytułów budżetowych, z pominięciem różnic drobniejszych, dadzą p. Członkom Komitetu możności ocenienia zasługi—*jaka i komu* się należy.

Oszczędność w Rozdz. I-ym rozchodów Tow. wynosząca rs. 96 powstała przez zwinięcie posady 2-go pomocnika sekretarza (rs. 37 kop. 50), tudzież przez wynajęcie lokalu dla woźnego dopiero na 2-gie półrocze (rs. 58 kop. 50). W rozdziale II-gim oszczędzono: a) na sprzętach domowych, rs. 47 kop. 72, których

kompletować nie było potrzeby, a sam nasz warsztat dostarczył Zarządowi 12 krzeseł wyplatanych; b) na podróżach delegatów oszczędzono rs. 179 kop. 84; c) na anszlagowanej sumie do dyspozycyi Opiekunów dla uwolnionych chłopców oszczędzono rs. 352 kop. 34½, gdyż większa nie zachodziła potrzeba; d) na mniejszych kosztach poboru zaległych składek 1 rs.; e) na sumie anszlagowanej na nieprzewidziane wydatki oszczędzono rs. 560 kop. 84, czyli razem 1141 kop. 74½, wreszcie niedopłacone jeszcze 1-go Stycznia za druk rocznika z powodu natrafionych przez kontrolę niezgodności rs. 182 kop. 42½, tak że ogólne oszczędności tego tytułu wynoszą rs. 1324 kop. 17.

Przechodząc do *rozchodów* Osady Studzienieckiej zwracamy uwagę na następujące różnice między budżetem a dopełnionym wydatkiem. W rożdz. I-ym anszlagował budżet na nowe budowle rs. 2000, na gruntowne zaś i drobne restauracyje i przeróbki rs. 880. Zarząd wydał na nowe budowle mniej od anszlagu, bo tylko rs. 1964 kop. 67; na drugą zaś kategoryą wydał rs. 1006 k. 5½, przekroczył zatem zamierzenia budżetowe o rs. 580 kop. 87½, w czem mieści się poważny wydatek rs. 465 kop. 48 na urządzenie pompy *tłoczącej-ssącej*, nader obfitej w wodę, której brak dokuczył już nieraz Osadzie i stawał się groźnym w razie pożaru. Mechanizm tłocząco-ssąco okazał się równie niezbędnie potrzebnym ze względu na potrzeby *hygijeny*, bo chłopcy, nie mając w lecie żadnego pod bokiem strumyka, potrzebują po utrudzających robotach *prysznica*, któryby im mógł zastąpić kąpiel naturalną. Dziś stało się tej potrzebie zadość—chociaż ze znacznym wydatkiem. Pogłębienie tejże studni, dającej równocześnie wodę dla kuchni i dla inwentarza, znaczne nakłady w kuźni, znaczna restauracya w mieszkaniu p. Dyrektora, wszystko to świadczyć może o tem, że Zarząd radził się we wszystkich wydatkach zasad racyonalnej oszczędności.

Na sumach przeznaczonych w Rozdz. II-gim budżetu na pensye, wynagrodzenia i t. p. oszczędzono 1372 rs. 74 kop., w czem sama pensya i stół inspektora przechodzi rs. 700; szafunek gratyfikacyi był także skromny, a szczuplejszy dochód z warsztatów obniżył także i tantyemy.

Mniejszy wydatek na żywność, wyrażony w cyfrach pieniężnych, nie może być kładziony na karb skąpszego odżywiania chłopców. Zarząd rachuje się bowiem bardzo troskliwie z potrzebami odżywiania organizmu w tym wieku; ale oszczędność

wskazana w Rozdz. II § 2 budżetu tłómaczy się tem, że Zarząd miał do dyspozycyi paręset korcy żyta z roku przeszłego.—nie mniej pewien zapas warzywa; a oprócz tego pomijały raporta Studzienieckie, według dawniejszego porządku postępowania, obliczanie w cyfrach pieniężnych spożywanych na miejscu produktów, dostarczanych z miejscowego gospodarstwa rolnego, ogrodu, inwentarza żywego i t. p. W roździale II § 3 oszczędzono na odzieży rs. 172, z tego powodu, że zamiast sprawiać nową zaraz odzież, przerabiano w warsztacie krawieckim wiele i reperowano zdatniejszą; a oprócz tego ofiarował JW. Prezes Komitetu. F. Sobański, sposobem próby postaw sukna, zakupiony w Odesie, które to sukno okazało się lepsze i tańsze od miejscowego i dla tego sprowadził Zarząd 300 arszynów tego sukna na dalsze potrzeby Osady w Studzieńcu. Z anszlagu Roźdz. II § 4, 5 i 6 oszczędzono rs. 988 kop. 23, mianowicie: na świetle rs. 127 kop. 79, na praniu i czystości 45 rs. 11½ kop. na opale przez zastąpienie drzewa węglem kamiennym w kuchni, pralni i łaźni,—niemniej oszczędzono na sprzętach, których nie potrzeba było w znacznej ilości kompletować i nowemi zastępować. Wydatki na utrzymanie kaplicy i apteki przekroczyły zamierzenia budżetowe, a to z tego powodu, że jeden z Członków poprzedniego Zarządu złożył 103 rs. 50 kop. w kasie Zarządu na dzwon do kaplicy. Zarząd wydatkował z tej sumy na cel oznaczony i dla tego musiał przeprowadzić tę sumę przez swój rachunek; co zaś do drugiego, to jakkolwiek stan sanitarny był wogóle zadawalniający, to wysokie ceny lekarstw dosięgły cyfry wyższej od zamierzonej w budżecie.

Warsztaty kosztowały o 109 rs. więcej aniżeli przewidywano, a to z powodu większych wydatków na materyały surowe przy budowlach.

Przewyżka na gospodarstwo rolne i ogrodowe objaśnia się wydatkiem na dokupno—drogiej nader w roku zeszłym paszy dla inwentarza, tudzież przez wydatek na dokupno drzewek i t. p.

W roździale IV-ym § 2 wydatkowano mniej rs. 423 na nagrody dla odznaczających się wychowańców — na transporcie skazanych oszczędzono rs. 45 kop. 85, — na wyprawy dla uwolnionych oszczędzono rs. 284 kop. 35. Wreszcie na anszlagowanych drobnych wydatkach, nie wchodzących do żadnej z poprzednich kategoryi wydatków. oszczędzono rs. 67 kop. 96.

Zarząd ma to przekonanie, że szafując w powyższy sposób

funduszami budżetem sobie poruczonemi nie tylko odpowiedział nadziejom Komitetu: ale. że i nienaruszył i nienadwerężył żadnej z *istotnych*, życiowych i wychowawczych potrzeb instytucyi.

Przechodząc od tego przedmiotu do działalności pedagogiczno-poprawczej instytucyi naszej, nadmieniamy, że w ciągu roku 1882-o przybyło z pomiędzy 79 przez Sądy skazanych chłopców do Zakładu w Studzieńcu 37, ubyło zaś 23, tak że w końcu r. 1882-o znajdowało się w Osadzie 132 chłopców. Liczba 23 ubyłych klasyfikuje się w ten sposób, że 17 opuściło Zakład z ekspirowanym terminem wyroku. 3 zmarło, 1 zwrócono na żądanie władzy sądowej, 1 zwolniono warunkowo przed terminem.

Co do liczby skazanych, to najwięcej chłopców dostarczyły tego roku wyroki sądów pokoju (18). a potem gminnych (12), lecz w ogólnej cyfrze najliczniejszy jest kontyngens sądów gminnych (71).

Mając wzgląd na to, że dla możliwej poprawy zepsutych dzieci potrzeba dłuższego czasu, Zarząd uwzględniał przeważnie wyroki na dłuższe termina od 3 do 7½ lat, i tylko przy kilku (9) mógł poprzestać na krótszych terminach (od 2-ch do 3 lat). Największy kontyngens winowajców (13) wyszedł z pod oka obojgu rodziców, potem tylko z pod oka matki (10), tylko z pod oka ojca (6), z pod oka opiekunów 5-ciu. Przed zapadłym wyrokiem trudniło się najwięcej posługą u rodziców (13), potem służbą u obcych (11). rzemiosłem 5, włóczęgą 3, wyrobkiem w mieście 3, wyrobkiem na wsi 2. Pod względem zaś usposobienia umysłowego w chwili wstępowania do Osady umiało czytać po polsku 3. po polsku i rossyjsku 2, zaczynało czytać 5,—nie umiało nic 27.

Pod względem sprawowania się wyszło z klasy 4-ej najlepszej 11, z klasy 3-ej 7-u; z klasy 2-ej 4-ch, z kl. 1-szej 1.

Znalazło pomieszczenie w warsztatach stolarskich 3, kołodziejskich 2-ch. przy ogrodach 2, poszło do gospodarstwa 7, do felczera 1, do rodziców 4-ch, zwrócono władzy sądowej 1, a 1 zmarł.

Z pomiędzy 132-ch wychowańców, którzy znajdowali się w Osadzie pod koniec 1882-o r. zajmowało się:

Gospodarstwem 52,
Ogrodnictwem . 14.
Stolarstwem. . 20,
Kołodziejstwem 12,

Kowalstwem	.	11,
Krawiectwem	.	14,
Szewctwem	. .	9.
		132.

Nad wyszłemi z Zakładu stara się Zarząd, o ile się tylko da, rozciągnąć opiekę i kontrolę za pośrednictwem Członków Towarzystwa, zaproszonych na opiekunów nad chłopcami, znajdującymi się w bliskości ich zamieszkania. Peryod ten jest w życiu tych pozyskanych dla społeczeństwa wychowańców Studzieńca nadzwyczaj ważny; lecz z drugiej strony nie może Zarząd pokryć milczeniem zrobionego doświadczenia, że wybór *chlebodawcy* równie jak i *opiekuna*, któryby w dalszym ciągu czujności Zakładu Studzienieckiego, chciał i potrafił pogodzić z interesami społeczeństwa tego przez kilka lat strzeżonego, a nagle na wolność puszczonego młodzieńca i to w wieku najwrażliwszym na wszystkie zewnętrze wpływy, jest bardzo trudną. Nie przeczymy, że nie brak i na tem polu mężów gotowych do posług obywatelskich, którzy w miesięcznych lub kwartalnych raportach zawiadamiają Zarząd o sprawowaniu się powierzonego ich opiece chłopca, nie brak i chlebodawców, którzy godnie spełniają w dalszym ciągu myśli Towarzystwa; ale są i takie przykłady, gdzie oburzaćby się trzeba na chęć wyzyskiwania chłopca, pragnącego się dorobić kawałka uczciwego chleba, a to mianowicie przez majstrów, unikających kosztów wyzwolenia, do czego się kontraktem zobowiązali. Zadanie Zarządu w tej sferze jest bardzo ważne, a dla prowadzenia skutecznej w tym kierunku kontroli potrzebnąby była usilna praca jednego Członka Zarządu, wyłącznie temu zadaniu poświęcić się mogącego. Sprawy tej, zaznaczonej przez Zarząd i w latach dawniejszych, jako dopominającej się życzliwej a zarazem troskliwej pomocy i energicznego współdziałania Członków honorowych, tudzież możliwego wpływu pośrednictwa wszystkich osób wpływowych, nie potrafił i teraźniejszy Zarząd przez kilka miesięcy swojego urzędowania naprzód posunąć; lecz zgromadził tylko nieco materyału w korespondencyach z niektórymi Członkami, który może się stać pożytecznym dla przyszłych usiłowań T-wa. Badane bliżej wypadki, gdzie wychowaniec Studzieniecki zbiegł od swojego chlebodawcy z dopuszczeniem się kradzieży, lub utyskujący na brak wygód i niedostateczną żywność, mogą dostarczyć wskazówek co do mniej lub więcej odpowiedniego sposobu postępowania pedagogiczno-karnego i eko-

nomicznego w Osadzie Studzienieckiej, na co niżej zwrócimy uwagę Komitetu.

Rzuciwszy okiem na stan *moralny* i umysłowy skazanych do Osady Studzienieckiej małoletnich przestępców w chwili ich wstępowania do Zakładu, a porównawszy ich, po dłuższym pobycie w Zakładzie pod bystrym okiem czujnych, lecz życzliwych, ojcowską prawie przychylnością przeniknionych Przewodników, Nauczycieli i dozorców, nie podobna w ogólności odmówić pewnego uznania i dobrego świadectwa Zwierzchności miejscowej; która wszelkiemi sposobami stara się o to, aby te indywidua, groźne społeczeństwu, pozyskać i zjednać stale dla pożytecznej pracy w życiu praktycznem. Równocześnie, — odróżniając *pozory* od rzeczywistości, nie możemy i tego pokryć milczeniem, że nie brak było w Studzieńcu w r. 1882-im i takich przykładów, gdzie kilkoletnie wielostronne usiłowania poprawy — już niby bliskie celu—okazały się daremne i bezskuteczne. Nie widzielibyśmy atoli w tem nic tak nadzwyczajnego, że pewien procent takich zdziczałych indywiduów, w żaden sposób okrzesać się nie da, że przedstawia niwę, na której i najenergiczniejszy i jak najrozumniejszy gospodarz jadowitych chwastów wyplenić nie zdoła,— gdy nawet u młodzieży w normalnych stosunkach życia familijnego wzrastającej, — pod wpływem najtroskliwszej instrukcyi szkolnej wychowanej, znaczny procent upada i ginie. Mimo to zwracamy na ten fakt uwagę Komitetu przy sprawozdaniu z działalności Zarządu, z tego powodu, że wiek dzisiejszy zdaje się szukać chluby w *idealizowaniu* maluczkich, a zwłaszcza, że jest bardzo wyrozumiały i przystępny dla litości i współczucia względem *upadłych* i *winnych*, nawet względem zbrodniarzy: częstsza jest dziś litość i współczucie dla zbrodniarza i dla zbrodni aniżeli hołd i nagroda dla cnotliwego i dla cnoty. Taka ckliwa *filantropia* mogłaby zaszkodzić naszej instytucyi, będącej nie tylko instytucyą filantropijną, ale i wychowawczą; dla tego Zarząd nie przestawał za przykładem lat dawniejszych czuwać nad tem żeby Zwierzchność Osady Studzienieckiej nie zapominała nigdy o tem, że jest nie tylko Zakładem wychowawczzm ale i karnym, że pod pewnym względem odpowiada za zbiegłego chłopca podobnie jak dozorca więzienny za zbiegłego więźnia.

Sprawozdanie roczne Dyrektora jak niemniej i częstsze jego raporta klasyfikują dosyć jasno występki, których się dopuszczają ci w młodym już wieku nadzwyczaj wyrafinowani prze-

stępcy, a wynikające ztąd umysłowe i moralne zdziczenie wymaga ciągłego i to najbystrzejszego oka, nie mniej i innych środków karnych (jak odosobnienie, posty, nagana, odjęcie zarobku, usunięcie od zabaw—a nawet chłosta,) jeżeli chcemy ten *idyotyzm* przyczajony nieraz z ukrytą nadzwyczaj wyrafinowaną przebiegłością, poruszyć, wstrząsnąć i do zainteresowania się korzyściami normalniejszego trybu życia podniecić. Niepowściągliwa już nie chęć, ale chuć kradzieży, — zamiłowanie we włóczędze, a wskutek tego nierzadkie usiłowania *ucieczki*, — ociężałość i lenistwo prawie bezmyślnych istot, kłamstwo prawie na każdym kroku, hardość i krnąbrność, dochodząca często do gwałtownego buntowania się przeciwko przyjętemu porządkowi,—a oprócz tego najsprośniejsze popędy ustroju fizycznego — dewijacye organów trawienia i t. d. to są wady, jakie skazani do Studzieńca chłopcy *przynoszą!* Zadanie nie lada, żeby z takiej istoty wykrzesać człowieka pożytecznego—a przynajmniej nieszkodliwego swoim bliźnim.

Walcząc z takiemi zdrożnościami wymierzono wszystkich kar w r. 1882-im wogóle 678, a więc w porównaniu z rokiem 1881-m mniej o 276. Pomiędzy karami wykazać musimy w r. 1882-im 3 razy użycie *chłosty* za uskutecznioną *ucieczkę* z Osady; gdy w r. 81 nie było wcale potrzeba uciekać się do chłosty. Oprócz tego widział się Zarząd zmuszonym oddać w ręcę Sędziego śledczego 2-óch zbiegłych chłopców, już przeszło 3 lata w Osadzie będących, za to, że podczas ucieczki dopuścili się kradzieży, a schwytani i prowadzeni do Studzieńca rzucili się z kamieniami na konwojujących ich 2 stróżów, z których jednego bardzo dotkliwie kamieniem zranili. Pocieszającym obok tego faktem jest znowu ta okoliczność, że nie brakło i lepszych istot, którym udzielono *nagrody*, za dobre sprawowanie się, za pilność w pracy i w nauce, między innemi udzielono drobnych przedmiotów sztuk 91; marek odznaczających w 860 przypadkach, nominowano pomocnikiem przełożonego 4-ech, publiczną pochwałę pozyskał 1, wynagrodzeń pieniężnych wydano rs. 762 kop. 74 na książeczki oszczędności.

Postępy w szkole, podzielonej na 4 oddziały z 3-ma poddziałami, znachodziłem *dobre;* program nauk uległ pewnej zmianie w Oddziale IV co do nauczenia chłopców tej kondycyi nauk społecznych, które ograniczono tylko do najpożyteczniejszych wiadomości, potrzebnych rzemieślnikowi i włościaninowi. W wy-

kładzie religii szukano środków obudzenia poczucia moralności w nauce i objaśnianiu *katechizmu*, tudzież w nauce *obyczajów*. Rezultaty pracy w szkole możemy nazwać pomyślnemi: wszyscy prócz nowo przybyłych umieją czytać i pisać po polsku i po rossyjsku, chociaż nie bez błędów: które jednak nieprzeszkadzają zrozumieniu treści; dalej rozwiązują pamięciowe i piśmienne zadanie rachunkowe z 4-ech działań arytmetycznych z liczbami wielorakiemi i ułamkami.

Jeżeli szkołę uważamy za najskuteczniejszy środek pedagogiczny przy rozwijaniu umysłu, to nie mniejszą *wartość* pedagogiczną pod wzgledem *moralnym* ma praca około roli i ogrodu, tudzież w warsztatach, bo prócz uczciwego zatrudnienia daje chłopcu pewien środek zarobkowania w przyszłem życiu. Przyczyny zwiększenia warsztatu *kowalskiego*, a pomniejszenia *stolarskiego* jużeśmy powyżej wskazali; *krawiecki* i *szewcki* pozostały bez zmiany, zaspakajając liczne potrzeby miejscowe, chociaż braliśmy także obstalunki od majstrów szewckich warszawskich, skoro swój materyał surowy dostarczyli. Nie uległ zmianie i *kołodziejski* warsztat z tą tylko uwagą, że Zarząd przy kilkakrotnych *próbach* nie mógł długo trafić na odpowiedniego majstra, bo zgłaszający się lepsi kandydaci nie chcieli się zgodzić na pensyą budżetem wskazaną.

Sama jednak nazwa Osad rolnych, ilość chłopców pochodzenia *wiejskiego* (87) w porównaniu z chłopcami pochodzenia miejskiego (45), dalej wzgląd na dobrze zrozumiany interes instytucyi, łatwiejsze widoki pomieszczenia w mniej zatrutem otoczeniu wychodzących ze Studzieńca po skończeniu kary, wszystko to zdawałoby nam się, nakazać T-wu zwracać baczniejszą uwagę na kierunek pracy *gospodarskiej* czy to w polu, czy w ogrodzie. Przez to nie chcemy bynajmniej obniżyć znaczenia i wartości rzemiosł, mianowicie tych, co się organicznie z gospodarstwem łączą, bo w naszem klimacie nie można zawsze na polu, ale trzeba przez 6 prawie miesięcy pracować w domu, w stodole, w oborach i podwórzu. Pragnąłbym tylko objawić moję opinią o pożytku zwracania więcej uwagi na gospodarstwo rolne. Że nie jestem nieprzyjacielem *rzemiosł* w zasadzie, pragnąłbym przez to dowieść, że uważałbym za pożyteczne dodać jeszcze do istniejących 1 warsztat, mianowicie *rymarski*, który się łączy ściśle z gospodarstwem, może się bowiem łączyć jako *pomocniczy* z warsztatem *kołodziejskim*, dla tych samych chłopców, i łatwe przedstawia korzyści.

Uważam to jednak za sprawę późniejszego rozwoju instytucyi co do zatrudnień zimowych dla części chłopców zajmujących się gospodarstwem.

Uwzględniając kosztowny materyał surowy przy rzemiosłach, gdy tymczasem przy gospodarstwie rolnem mamy licznego robotnika, grunt jakkolwiek bardzo lichy, ale bez nakładu w kapitale nabyty, powinniśmy na uprawę ziemi większą zwracać uwagę. Trzeba się tylko starać o rozszerzenie *gruntu ornego* i o wytworzenie w miejscach niższych *łąki*, której dzisiaj wcale nie posiadamy, a *grunt orny* wynosi zaledwo morgów 27 pr. 117; do czego dołączywszy 11 m. ogrodu, otrzymamy przestrzeń m. *38 pr. 117* gruntu rodzajnego. Jest to przestrzeń, odpowiadająca większemu gospodarstwu włościańskiemu, na którem można już myśleć o racyonalniejszem postępowaniu, gdzie można wprowadzić i płodozmian; ale w porównaniu do sił roboczych jest to przestrzeń za mała. Nauka racyonalniejszego praktycznego gospodarstwa w Studzieńcu, nie może zasadzać się na wykładzie *teoryi* przez agronoma *teoretyka*. Ekonom taki potrzebuje umysłów do pewnego stopnia szkolnie przysposobionych, których w Studzieńcu nie znajdzie. W Studzieńcu potrzeba dobrego, praktycznego *rolnika*, coś nakształt karbowego, któryby sam własną ręką każdą robotę chłopcu pokazać i w niej go ćwiczyć,—uprawy roli na polu przy pługu, a hodowli inwentarza przez racyonalne zadawanie paszy, pojenie i t. p. uczył. Nie chodzi tu o teoryą orki płaskiej lub zagonowej, ale chodzi głównie o to, żeby chłopca praktycznie nauczyć obchodzić się z pługiem, z broną, z radłem, z kosą, z sierpem, z cepami, z siekierą i t. p. żeby ten, ukończywszy swoję *karę* w Studzieńcu, mógł prosto ze Studzieńca iść na pożytecznego *parobka*, czy to folwarcznego, czy włościańskiego. Dotychczas zasilają nasi wykwalifikowani gospodarze przeważnie szeregi pastuchów i zatrudnienie to stało się dla nich takim ideałem, że nawet jeden ze zbiegłych szukał w tej kondycyi swojego eldorado.

Wyszukanie atoli takiego odpowiedniego, choćby trochę piśmiennego rolnika do Studzieńca, gdzie nie może być mowy ani o ordynaryi w zbożu i w roli, ani o utrzymywaniu jego dobytku, jest rzeczą daleko trudniejszą, aniżeli pozyskanie dobrego karbowego dla folwarku, bo taki pożądany dla nas *instruktor* wszystkich gałęzi gospodarstwa rolnego i hodowli inwentarza, szuka zysków głównie w owych dodatkach naturalnych, a jeżeli się zdecyduje na zastąpienie czyli na zrównoważenie ich pieniędzmi, to

żąda takiej pensyi, jakiej nasz budżet, przy tak ograniczonej niwie rolniczej dać mu dziś nie może. Po usunięciu się 1 Lipca byłego rządcy, p. Stefanowicza, pertraktowałem z kilku rolnikami, ale bezskutecznie z powodu powyżej wskazanego, tak, że jeden z miejscowych stróżów, dawniej sam rolnik wdraża chłopców i pokazuje im roboty gospodarskie pod okiem jednego z przełożonych oddziałów. Stan taki możliwy przy tak małym obszarze gruntu, gdzie i regulówka ogrodu, pod okiem ogrodnika, dosyć robotnika pochłaniała, należy jednak uważać za tymczasowy i za przejściowy, bo przemawiałbym jaknajusilniej za tem, aby jaknajprędzej rozszerzyć *pole* czyli warsztat gospodarski. Zachodzi teraz pytanie, czy to się da uskutecznić używanemi dotychczas siłami i środkami.

Umiem cenić wartość moralną tego zadowolenia, jakiego doznaje człowiek na widok pola własną ręką sprawionego; ale tu chodzi jeszcze obok tego o co innego. Tu chodzi o to, aby mieć *prędko* dosyć wielki, dosyć obszerny warsztat gospodarski, przedstawiający dosyć pola dla *nauki* i dla *zatrudnienia* wychowawczego, tudzież dla wytwarzania jaknajwięcej produktów, które w osadzie skonsumowane najlepiej się opłacać mogą. Pożyteczną jest *regulówka* w ogrodzie: ale *rudowanie* lasu dosyć starego przez dzieci, jest do pewnego stopnia marnowaniem robocizny. Przypatrywaliśmy się tej robocie z W. P. kuratorem Okęckim, który obiecywał dostarczać model narzędzia, ułatwiającego wyrywanie całych drzew, ale w konkluzyi przyszliśmy do przekonania, że robocizna ta użyta odpowiednio na wyrudowanej już inną siłą tej samej przestrzeni, zapłaciłaby z lichwą najemnika, któregoby na wyrudowanie sosen i dębów użyto. Za pierwszą w tym kierunku pracę uważałbym wyrudowanie przestrzeni leśnej przy granicy południowej nad strugą, — bo przestrzeń ta dałaby nam wyborną, dwukośną łąkę, na jaką w dalszym ciągu po za naszą granicą patrzymy.

Ogrodownictwo, pozostające pod tym samym co roku zeszłego kierunkiem fachowego ogrodnika, potrzebowało w roku 1882 pewnego nakładu: zasadzono kilkaset drzew, zakupionych w Warszawie, zregulowano parę morgów gruntu, przysposobiono znaczną ilość warzyw, które nietylko ułatwiły wyżywienie osady, ale pewien dochód w gotowiźnie przyniosły.

Pod względem *hygienicznym* był rok miniony korzystniejszy od r. 1881 r. Prócz dwóch wypadków błonicy i szkarlatyny, jakie panowały w okolicy nie było chorób zaraźliwych: trzy wypad-

ki śmierci nastąpiły: jeden w skutek rozwiniętych suchot, drugi w skutek wady serca, trzeci w skutek szkarlatyny połączonej z błonicą.

Skład służby wyższej i niższej uległ w roku zeszłym o tyle zmianie, że w początku już roku usunął się kapelmajster. a od 1-go Lipca rządca-agronom; lecz okoliczność ta nie nastręcza powodu do nowych uwag, któreby ze względu na warunki racyonalnego rozwoju instytucyi należało uwydatnić.

Świadectwo pochlebne, jakie Dyrektor daje nauczycielom i przełożonym oddziałów miał Zarząd sposobność kilkakrotnie sprawdzić przez swoich Członków; lecz przy tem wszystkiem okazał się przy ucieczce Czmielewskiego i Tusta brak uwagi i przezorności dwóch przełożonych oddziałów, którzy, nie mogąc się usprawiedliwić przy protokularnem przesłuchaniu, zostali przez Zarząd ukarani w ten sposób, że ich pozbawiono dodatku miesięcznego do pensyi aż do chwili, w której gorliwością swoją wytrwałą zaniedbanie co tylko wzmiankowane wynagrodzą. Największą trudność nastręcza Zarządowi już od pewnego czasu nauka religii katolickiej i zapewnienia chłopcom regularnego nabożeństwa i tego rygoru oka kapłańskiego, które całą Osadę, nietylko chłopców w szkole, w warsztatach, przy robocie na polu; ale i nauczycieli i oficyalistów i wszelką inną służbę niższą strzedz powinno. Zjednany przez poprzedni Zarząd ks. Dudkiewicz. wikaryusz z Bendzina—przebył na próbie 8 miesięcy, lecz nie mógł tu stale pozostać dla przyczyn niezależnych od Zarządu. Podczas świąt bawił w Studzieńcu ks. Żydanowicz, dawniejszy kapelan, tak że osada nie była pozbawiona nabożeństwa. Okoliczni kapłani pośpieszyli przed Bożem Narodzeniem dla wysłuchania chłopców kwartalnej spowiedzi. Upatrzony przez Zarząd na miejsce ks. Dudkiewicza kapelan, ks. Aleksander Majewski z Olkusza, przedsiębierze właśnie odpowiednie kroki do władzy archidyecezyalnej w Warszawie i swojej dotychczasowej w Kielcach, aby mógł jaknajprędzej objąć tak ważne obowiązki. [1])

Dla zapewnienia zakładowi Studzienieckiemu ciągłego i jednostajnego rozwoju, dla wzmocnienia siły zwierzchniego nadzoru przy powiększonej liczbie wychowańców, ze względu wreszcie na to, że Dyrektor może zachorować lub też musi się choćby na kilka godzin oddalić z Osady dla interesu administracyjnego nie

---

[1]) Już od 1-go Maja zajmuje ks. Majewski opróżnione przez ks. Dudkiewicza stanowisko.

cierpiącego czasem zwłoki, uznano już dawniej potrzebę dodania mu odpowiedniej pomocy.

Ze względu na rosnące z każdym dniem interesa gospodarskie i administracyjne szukał Komitet choć częściowej pomocy w mianowaniu kuratora honorowego. Gdy jednak ani Ustawa, ani przepisy urządzenia Osady Studzienieckiej nie określiły wyraźnie jego atrybucyi, zajął się Zarząd wypracowaniem odpowiedniej instrukcyi. Wypracowany przez p. Konrada Machrzyńskiego. Członka Zarządu, projekt takiej instrukcyi, był przedmiotem wielostronnej dyskusyi, wedle której ostatecznie zredagowany. czeka jeszcze ostatecznej decyzyi Zarządu i będzie niezwłocznie przedstawiony Komitetowi do rozpatrzenia i dalszego w tej sprawie postanowienia.

Obok interesów gospodarsko-administracyjnych jest atoli jeszcze szeroka nader sfera *pedagogiczna*, która równie przezornej potrzebuje opieki. W tym celu uznał już Komitet w roku zeszłym, jakeśmy o tem na początku wzmiankowali. potrzebę powołania Inspektora czyli pomocnika Dyrektora. Brak mieszkania nie pozwolił Zarządowi urzeczywistnić tego zamiaru. Gdy jednak potrzeba ta staje się z każdym dniem naglejszą, gdy fundusze Tow. nie pozwalają podejmować znacznego wydatku na nową budowlę, mam zaszczyt przedstawić Komitetowi następujące przełożenie.

Mieszkanie dla Inspektora można znaleść w domku pod Nr. 6-ym, gdzie się obecnie mieści rodzina 3-a z dobudowaniem tylko schodów od tylnej strony domku, odgrodzeniem podwórka oddzielonego sztachetami, dla oddzielenia go od budynków administracyjnych. Urządzenie takie odpowiadałoby zupełnie potrzebie Inspektor miałby ułatwiony ciągły dozór nad chłopcami, miałby dla siebie i swojej rodziny zupełną swobodę ruchu, a Tow. uniknęłoby nietylko znacznego wydatku, ale osiągnęłoby jeszcze przez to pewne oszczędności na płacy i utrzymaniu dwóch przewodników oddziałów, tudzież na opale, świetle i t. d. dwóch sal, ponieważ w takim razie trzebaby rozmieścić 9-tą rodzinę w dawniejszych 8-u. Mając wzgląd na obszerność naszych sal można z łatwością pomieścić w każdej nietylko 15-u, ale 18-u chłopców, nie wykraczając bynajmniej przeciw zasadom *hygienicznym* ani *pedagogicznym*. Sale nasze posiadają każda 47 stóp długości, 21 stóp szerokości, 11 stóp wysokości, a tem samem zawierają 10857 stóp kubicznych powietrza; przy 18-u chłopcach wypadnie na każ-

dego po 608 stóp kubicznych powietrza, ilość aż nadto wystarczająca dla jednego człowieka. Mając wzgląd na to, że—jak podają opisy—położenie tak wzorowego zakładu jak w *Mettray* jest pod tym względem mniej korzystne, że mieszkania ludzi ze sfery naszych wychowańców, są w daleko gorszym stanie, że chłopcy nasi nie są zamknięci w sali jak w więzieniu lub szpitalu, ale bardzo wiele czasu spędzają przy robotach na wolnem powietrzu lub po warsztatach, sądzę, że przez takie urządzenie z dodaniem jeszcze odpowiedniej wentylacyi za pomocą dziurkowanych szyb blaszanych—po jednej w dwóch oknach na przestrzał — nietylko zdrowiu wychowańców studzienieckich nie zaszkodzimy; ale bez osobnego wydatku będziemy w stanie powiększyć liczbę wychowańców do 144 chłopców. Co zaś do względów *pedagogicznych*, to i tu może dla nas być wypróbowanym wzorem kolonia w *Mettray*, mieszcząca w jednej rodzinie nie 15-tu jak u nas dotychczas, ale po *70 chłopców* z jednym przełożonym i pomocnikiem jego na czele. Przełożony rodziny, który potrafi dobrze prowadzić 15-tu chłopców, nie straci bystrego oka przy 18-tu, a ten kto nie potrafi skutecznie dozierać 18-tu, okaże się bezwładnym i przy daleko mniejszej liczbie.

Budowle Studzienieckie, reprezentujące tak poważny kapitał, są wogóle w stanie zadawalniającym, tak że projektowane pod tym tytułem w budżecie na rok 1883 sumy okażą się wystarczającemi. W ubiegłym 1882 roku zaszły pod tym względem w porównaniu ze stanem budowli w r. 1881 następujące zmiany.

Przez wybudowanie sposobem administracyjnym t. j. rękami naszych wychowańców pod okiem majstra ciesielskiego i mularskiego — nowego drewnianego budynku na podmurowaniu, w którym mieszczą się wygodnie stajnia, obora i chlewy dla nierogacizny, połączono dawną stajnią i oborę ze stodołą, od której tylko ścianą poprzeczną były przedzielone, i zyskano przez to obszerniejszą stodołę, w której wszystkie nasze plony w zbożu i paszy pomieścić możemy. Przez wybudowanie mniejszego domku dla pomieszczenia obszernej kuchni i piekarni, można było usunąć ze suteryny pod mieszkaniem Dyrektora kuchnią i piekarnią, które wytwarzały w mieszkaniu zabijające powietrze. Uwolnione przez to obszerne miejsce w suterenie stało się jadalnią i miejscem zebrań oficyalistów. Z tyłu kuźni przybudowano małą przystawkę na pomieszczenie miecha i bąka.

W roku bieżącym uważamy następujące restauracye i nowe budowle za potrzebne: 1) Dach na domu administracyjnym pokrytym gontami, ozdobiony jest kilku dymnikami z nieuniknionemi załamkami, gdzie w czasie ulewnych deszczów woda podchodzi pod gonty i zalewa sufity górnych mieszkań. Dla zapobieżenia temu wypadnie te dymniki pokryć blachą. 2) W wielu miejscach ścian domków instytutowych zgniła *cegła licowa*, źle wypalona i dla ochrony ścian trzeba ją będzie spiesznie zastąpić nową. 3) Najstarszy dom drewniany w Studzieńcu, pierwotnie barak dla robotników, a później mieszkanie stróży, grozi zupełną ruiną i upadkiem, dla tego trzeba będzie wybudować nowy dom mieszkalny. Ponieważ zaś z pomnażającą się liczbą wychowańców, okaże się potrzeba powiększenia liczby służby wyższej i oficyalistów, przeto zachodzi potrzeba wystawienia budynku drewnianego na podmurowaniu—w prostej linii z domem zamieszkałym przez oficyalistów. Dom ten powinienby zawierać w środku 4-ry mieszkania dla stróżów, a w szczytach dwa mieszkania dla oficyalistów.

Do N-ru 5-go należy Anneks, znajdujący się na następującej stronnicy.

Anneks do N-ru 5. **Obrót funduszów, dochodów i wydatków w porównaniu z budżetem za rok 1882.**

DOCHODY	Ogólne Tówarzystwa: R. I—IV Procenta od kapitałów	Ogólne Tówarzystwa: R. V Składki od Człon. honor.	Ogólne Tówarzystwa: R. V Ofiary jednorazowe	Ogólne Tówarzystwa: R. VI Odczyty	Ogólne Tówarzystwa: R. VIII Rozmaite nieprzewidziane	Osady Studzieniec: R. I z majątku nieruchom.	Osady Studzieniec: R. II Opłaty z kass Rządowych	Osady Studzieniec: R. III z warsztatów Studzienieck.	Osady Studzieniec: R. IV Rozmaite nadzwyczaj.	Ogół
Budżet na r. 1882 . . .	2568—75	9000	2500	3500	90	150	13233	3500	120	34616—75
Było dochodu w 1882 .	2400—36	7611	3603—4	3889—60	115—72	165—46	10644—34	1846—45	256—60	30530—57

ROZCHODY	Towarzystwa: R. I Płace i wynagrodzenia	Towarzystwa: R. II Różne	Osady Studzieniec: R. I Budowle Konserw. ubezpiecz.	Osady Studzieniec: R. II Płace i wynagrodzenia	Osady Studzieniec: R. II Żywność, mieszk. w gotowiź., w naturze i prod.	Osady Studzieniec: R. II Odzież, obówie, bielizna i pościel	Osady Studzieniec: R. II Światło, pranie, opał i utrzym. sprzęt.	Osady Studzieniec: R. II Kaplica i Apteka	Osady Studzieniec: R. III Utrzymanie warsztatów	Osady Studzieniec: R. III Gospodarstwo rolne i ogrodowe	Osady Studzieniec: R. IV Różne i nadzwyczajne	Ogół
Budżet 1882	2030	1730	3230	9004	8433—40½	2011	1727—50	160	2815	1725	1995	34860—90½
Było rozch.	1934	405—82½	3780—87½	7631—26	5178—60	1838—78	739—27	376—37½	2924—70½	2127—28	1546—50½	28483—47½ i żywność w naturze z r. 1881 rs. 1188.

Warszawa dnia 5 (17) Lutego 1883 r.

Przewodniczący w Zarządzie (podpisano) **Plebański.**

Nr. 6.

PROTOKÓŁ DELEGACYI REWIZYJNEJ DNIA 25 KWIETNIA 1883 ROKU ODBYTEJ.

W wykonaniu Postanowienia Komitetu z d. 25-go Lutego r. b. ja wspólnie z panem Maternickiem. działającym w zastępstwie p. Hantkiego i z jego upoważnienia, dopełniłem rewizyi ksiąg i wszelkich rachunków za rok 1882, prowadzonych przez Zarząd Towarzystwa i znaleśliśmy stan rzeczy następujący:

1) Remanent w Banku handlowym .	rs.	4100	kop.	70
2) W Banku Polskim pożyczki Wschod.	„	20000	„	—
3) W Dyrekcyi Tow. miasta Warszawy	„	12000	„	—
4) Na hipotekach dóbr ziemskich . .	„	8000	„	—
5) W kasie Studzienieckiej	„	101	„	3
6) W gotowiźnie w Zarządzie wykazano	„	270	„	48

Poczem podcyfrowaliśmy

a) Dziennik dochodów i rozchodów za 1882 r.

b) Kwitaryusz za rok 1882, a znalazłszy takowe we wzorowym porządku, czujemy się w obowiązku po sprawdzeniu ksiąg z dowodami złożyć podziękowanie Zarządowi za skrupulatne spełnienie przyjętych i dopełnionych czynności.

Na tem czynność Delegacyi ukończona i protokół niniejszy podpisany.

(podpisano) *Lucyan Woyniłowicz*, *A. Maternicki*,
członek Kom. w zastępstwie.

Nr. 7.

WYCIĄG ZE SPRAWOZDANIA DYREKTORA OSADY ROLNICZO-RZEMIEŚLNICZEJ DLA MAŁOLETNICH PRZESTĘPCÓW W STUDZIEŃCU, ZA ROK 1882, ZŁOŻONEGO ZARZĄDOWI TOWARZYSTWA.

Siedmioletnie istnienie Osady Studzienieckiej, znane dostatecznie zadanie Zakładu, oraz rozwój systemu wychowawczo-poprawczego, jaki w całej rozciagłości w ciągu tego czasu stosowaliśmy, jak również rezultaty pod względem moralnym i materyalnym, to wszystko zwalnia mnie od powtarzania rzeczy dobrze znanych Zarządowi tak z miesięcznych jak i z rocznych sprawozdań. Dziś zestawimy wiernie *cyfry i fakta ważniejsze* ubiegłego roku, — tudzież przedstawimy do rozpatrzenia projekta *dotyczące zmian niektórych paragrafów instrukcyi i wewnętrznego ustroju Zakładu.*

Wiadomości statystyczne, tyczące się ruchu wychowańców w 1882 roku.

Z końcem r. 1881 było w Osadzie wychowańców, za których Rząd Gubernijalny Warszawski opłacał żywności, 118-tu
W r. 1882 dostawiono do Osady . , . . „ 37

Razem 155

W r. 1882 ubyło:

a) po upłynionym wyroku 18
b) zmarło . . , ... 3
c) zwrócono na żądanie władzy sądowej 1
d) warunkowo uwolniono 1
} 23

Przeto z końcem 1882 roku pozostało 132

Rezultaty działalności Osady najlepiej nam uwidocznią poniżej pomieszczone tabele statystyczne:

Na ile lat skazani:	z końcem roku 1881 było wychowanców	W 1882 roku przybyło	W 1882 roku ubyło	Z końcem 1882 roku pozostało
Skazanych na lat 2	8	3	5	6
„ „ 2¼	2	2	—	4
„ „ 2½	4	2	2	4
„ „ 2¾	3	2	—	5
„ „ 3	30	5	7	28
„ „ 3¼	1	1	—	2
„ „ 3½	2	1	1	2
„ „ 3¾	7	1	2	6
„ „ 4	27	7	3	31
„ „ 4¼	1	3	—	4
„ „ 4½	5	2	1	6
„ „ 4¾	—	1	—	1
„ „ 5	9	2	1	10
„ „ 5¼	—	2	—	2
„ „ 5½	3	—	1	2
„ „ 5¾	1	—	—	1
„ „ 6	9	2	—	11
„ „ 6½	—	—	—	—
„ „ 6¾	1	—	—	1
„ „ 7	2	1	—	3
„ „ 7½	1	—	—	1
„ „ do czasu poprawy .	2	—	—	2
Razem .	118	37	23	132
Przez jaki Sąd skazani:				
Przez Sąd Okręgowy	6	7	2	11
„ Zjazd Sędziów	6	—	1	5
„ Sędziów Pokoju	38	18	11	45
„ Sądy Gminne	68	12	9	71
Razem .	118	37	23	132

	Z końcem roku 1881 było wychowańców	W 1882 roku przybyło	W 1882 roku ubyło	Z końcem 1882 roku pozostało
Pod względem familijnym:				
Mających rodziców	49	13	7	55
„ tylko ojca	18	6	2	22
„ „ matkę	26	10	9	27
Pozostających na opiece	12	5	2	15
Nieprawego łoża	10	3	3	10
Podrzutków	3	—	—	3
Razem .	118	37	23	132
Wyznania:				
Rzymsko-katolickiego	107	33	21	119
Prawosławnego	1	3	—	4
Ewangielickiego.	1	—	—	1
Mojżeszowego	9	1	2	8
Razem .	118	37	23	132
Pochodzenia:				
Miejskiego	42	14	11	45
Wiejskiego	76	23	12	87
Razem .	118	37	23	132
Dostawieni byli:				
Kosztem Zarządu Towarzystwa .	32	14	13	33
Przez własnych rodziców . . .	7	—	—	7
Transportem	79	23	10	92
Razem .	118	37	23	132
Przed przybyciem do Osady zajmomowali się:				
Rzemiosłem	4	5	1	8
Wyrobkiem w mieście	10	3	—	13
„ na wsi	6	2	—	8
Posługą u rodziców	52	13	8	57
Służbą u obcych	35	11	10	36
Żebraniną	—	—	—	—
Włóczęgą i kradzieżą	11	3	4	10
Razem .	118	37	23	132

Pod względem wykształcenia umysłowego:

	Z końcem roku 1881 było wychowańców	W roku 1882 przybyło	W roku 1882 ubyło	Z końcem 1882 roku pozostało
Umiało czytać po polsku i rossyjs.	—	2	—	2
„ „ tylko po polsku . .	5	3	2	6
Zaczynało czytać	27	5	8	24
Nic nie umiało	86	27	13	100
Razem .	118	37	23	132

Z końcem 1882 r. było wychowańców:

a) Pod względem sprawowania:

W klasie	I-ej . . .	36
„	II-ej . . .	43
„	III-ej . . .	33
„	IV-ej . . .	20
	Razem .	132

Co do nauki:

W oddziale	I a. . . .	12
„	I b. . . .	18
„	II a. . . .	26
„	II b. . . .	17
„	III a. . . .	22
„	III b. . . .	21
„	IV	16
	Razem .	132

b) **Co do rodzaju zajęcia:**

Stolarzy	20
Kołodziei	12
Kowali	11
Krawców	14
Szewców	9
Ogrodników	14
W gospodarstwie . . .	52
Razem .	132

c) **Co do wieku:**

Od lat 10 do 11		2
„ 11 „ 12		1
„ 12 „ 13		8
„ 13 „ 14		21
„ 14 „ 15		20
„ 15 „ 16		34
„ 16 „ 17		30
„ 17 „ 18		16
Razem	.	132

Z rozmieszczonych wychowańców w dziewięciu Oddziałach znajdowało się:

W oddziale I	. . .	15
„ II	. . .	17
„ III	. . .	15
„ IV	. . .	14
„ V	. . .	14
„ VI	. . .	13
„ VII	. . .	15
„ VIII	. . .	15
„ IX	. . .	14
Razem	.	132

Z wychowańców którzy opuścili Osadę w 1882 r.
(w chwili przybycia do Osady):

Umiało czytać		1
Zaczynało czytać	. . .	4
Nic nie umiało		18
Razem	.	23

Wychodzili zaś z Osady:

Z oddziału I (co do nauki)	. .	2	(1 zmarł—1 zwrócony władzy
„ II „	. .	6	
„ III „	. .	9	(1 zmarł)
„ IV „	. .	6	(1 zmarł)
Razem	.	23	

Z klasy	I (co do sprawow.)	. .	1	(1 zmarł)
„	II „	. .	4	(1 zmarł—1 zwrócony władzy)
„	III „	. .	7	(1 zmarł)
„	IV „	. .	11	

Wychodzący umieszczeni zostali:

a)	Jako stolarze	3
b)	„ kołodzieje . . .	2
c)	„ krawcy	—
d)	„ tokarze	—
e)	„ kowale	—
f)	„ ogrodnicy . . .	2
g)	Do gospodarstwa . .	7
h)	Na nauce felczerstwa .	1
i)	Zwrócono rodzicom . .	4
k)	„ władzy sądowej	1
l)	Zmarło	3
	Razem .	23

Co do ilości nieletnich przestępców, wpływających corocznie do Studzieńca,—rok ubiegły był najobfitszy, czego dowodem ogólna ich cyfra w tymże roku wynosząca 135, a to z powodu powiększenia etatu o 15-tu wychowańców, tworzących dziś 9-tą rodzinę z rzędu.

Też same natury przewrotne, też same upośledzenia moralne i umysłowe mieliśmy do przełamywania i pobudzania do uczciwego życia,—odpowiednie więc były i rezultaty całorocznej naszej pracy.

Wszyscy niemal wychowańcy wchodzili do Zakładu, jedni jako skończeni i wyrafinowani przestępcy, drudzy, jako daleko już posunięci na drodze zepsucia, których albo brak wychowania i wszelkich zasad moralnych, albo gorszące przykłady popchnęły na tę drogę. Ubiegły rok dostarczył nam nietylko wprawnych złodziei, popełniających wielokrotnie znaczne kradzieże z nadzwyczajną wprawą i zręcznością, której początkowo w Osadzie dawali wymowne dowody,—ale i skończonych zbrodniarzy, należących do owych licznych w kraju szajek rozbójniczych, zabijających lub mordujących przejezdnych i przechodniów na drogach publicznych. To też Osada nasza, jako przystań zbawcza dla owych dzieci upadłych, dostarczyłaby ciekawego i pouczającego materyjału dla badacza psychologa.

Kto mniej obeznany jest z tej kategoryi młodą ludnością i sądzi o niej tylko z pozorów, ten z ubolewaniem spogląda na tych chłopców: mieni ich być ofiarami losu lub przebiegłości i złości ludzkiej,) tymczasem, z małemi wyjątkami, są to indywidua niemal z gruntu zepsute już i upadłe, gotowe nieraz do zabójstwa, indywidua, które na swą chorobę moralną, potrzebują najenergiczniejszego prędko działającego lekarstwa, aby stan ten nie zamienił się w nieuleczony.

Jakichże bowiem wad, popędów, nałogów i instynktów najbrudniejszych nie mamy do zwalczenia. Niepohamowana chęć do kradzieży, zamiłowanie w włóczędze, lenistwo prawie wrodzone, kłamstwo na każdym kroku, karność dochodząca nieledwie do jawnego burzenia się, onanizm i wiele innych najszpetniejszych skłonności natury ludzkiej.

Stosownie do indywidualnego postępowania każdego chłopca, roztrząsanego pojedyńczo na każdej sobotniej sesyi, wymierzane były kary i nagrody w następującym porządku.

Kary wymierzone w roku 1882.

ZA JAKIE PRZEWINIENIE	KLASA	Napomnienia	Nagana	Odłączenie od towarzystwa	Ograniczenie żywności	Ograniczenie zarobku	Zamknięcie w celi	Degradacya do niż. klasy	Chłosta	RAZEM	Przy połączeniu kar
1. Swawola i hałaśliwość .	I	—	12	11	2	1	1	—	—	27	1
	II	1	13	16	3	—	2	—	—	35	—
	III	—	2	9	2	1	3	—	—	17	1
	IV	—	—	—	—	1	—	1	—	2	1
2. Nieporządek	I	1	9	4	—	—	1	—	—	15	—
	II	—	6	3	—	—	3	—	—	12	—
	III	—	2	2	—	2	—	—	—	6	1
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Lenistwo	I	—	18	21	2	1	2	—	—	44	2
	II	—	16	19	7	—	—	—	—	42	2
	III	—	11	13	—	—	—	—	—	24	—
	IV	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—
4. Używanie nieprzyzwoitych wyrazów i przekleństw	I	—	3	1	—	—	—	—	—	4	—
	II	—	1	2	—	—	3	—	—	6	—
	III	—	1	2	—	—	1	—	—	4	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Hardość i nieposłuszeństwo	I	1	21	11	2	2	2	—	—	39	2
	II	5	35	30	5	1	13	1	—	90	2
	III	2	32	29	6	9	12	4	—	94	9
	IV	—	—	—	—	—	—	11	—	11	1
Do przeniesienia		10	183	173	29	18	43	20	—	475	22

ZA JAKIE PRZEWINIENIE	KLASA	Napomnienia	Nagana	Odłączenie od towarzystwa	Ograniczenie żywności	Ograniczenie zarobku	Zamknięcie w celi	Degradacya do niż. klasy	Chłosta	RAZEM	Przy połączeniu kar
Z przeniesienia		10	183	173	29	18	43	20	—	475	22
6. Kłamstwo	I	—	3	3	—	1	2	—	—	9	1
	II	—	2	1	—	—	—	—	—	3	—
	III	—	5	1	—	1	—	—	—	7	—
	IV	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
7. Kradzież	I	—	7	30	2	8	10	—	—	57	7
	II	—	6	17	2	5	17	1	—	48	5
	III	—	4	6	3	8	8	6	—	35	9
	IV	—	—	—	—	1	—	3	—	4	1
8. Łakomstwo	I	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—
	II	—	1	2	1	—	—	—	—	4	—
	III	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—
	IV	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Ucieczka	I	—	—	—	—	1	3	—	1	5	—
	II	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
	III	—	—	—	—	—	1	—	1	2	1
	IV	—	—	—	—	—	1	—	1	2	1
10. Uniesienie się gniewem	I	—	2	3	1	1	1	—	—	8	1
	II	—	1	5	—	1	—	—	—	7	1
	III	—	2	1	—	—	—	—	—	3	—
	IV	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
Razem .		10	217	244	38	45	87	34	3	678	49

Wykaz udzielonych nagród.

ZA CO UDZIELONO NAGRODĘ	Klasa	Udzielenie nominacyi na pomocnika przełożonego	Udzielenie urlopu na święta	Warunkowe uwolnienie	Udzielenie drobnych przedmiotów	Publiczna pochwała	Powiększenie porcyi jadła	Zarobek dla wszystkich Rs.	k.	Marki	Promowanie do klasy wyższej
Za pilność i dobre sprawowanie	I	—	—	—	—	—	—	60	44	135	29
	II	—	—	—	—	—	—	218	94	256	35
	III	—	—	—	—	—	—	281	78	249	34
	IV	4	3	1	—	—	—	201	58	220	—
Za pilność w nauce i rzemiośle	I	—	—	—	5	—	2	—	—	—	—
	II	—	—		23	—	4	—	—	—	—
	III	—	—	—	28	—	6	—	—	—	—
	IV	—	—	—	28	—	6	—	—	—	—
Za koleżeństwo	I	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	IV	—	—	—	7	—	6	—	—	—	—
RAZEM .		4	3	1	91	1	24	762	74	860	98

O rezultatach pomyślnych poprawy naszych chłopców, tyle tylko powiedzieć mogę, iż były one mniej więcej tak samo zadowalniające jak lat poprzednich; taż sama bowiem była rozmaitość charakterów, też same środki pedagogiczne stosowane. Obok wielu sposobów wychowawawczych główny nacisk kładliśmy na wpojenie w nasze dzieci zamiłowania do pracy i przyzwyczajenie ich do życia systematycznego.

Wychowańcy tak jak zawsze pracowali w szkole, w warsztatach, na roli, w ogrodach, przy gospodarstwie podwórzowem i domowem.

Postępy w szkole, podzielonej na cztery oddziały z trzema poddziałami, względnie do stopnia uzdolnienia, a najczęściej nierozwiniętych zupełnie władz umysłowych, zrobili wychowańcy *bardzo dobre*, jak o tem miała sposobność przekonać się delegacya rewizyjna Zarządu i J. W-ny Prezes Komitetu, przy szczegółowem zwiedzaniu wszystkich oddziałów kolejno.

Program szkoły,—stosownie do rozporządzenia Zarządu,—uległ w ubiegłym roku pewnym zmianom i modyfikacyom,—mianowicie: program Oddziału IV w wiadomościach społecznych, który ograniczono tylko do najpożyteczniejszych dla przyszłego rzemieślnika lub włościanina.

Rezultat w szkole wypada mi nazwać jeszcze i dla tego pomyślnym, iż wszyscy uczniowie, —z wyjątkiem 12 nowoprzybyłych,—czytają i piszą po polsku i rusku, rozwiązują pamięciowe i piśmienne zagadnienia z czterech działań arytmetycznych z liczbami wielorakiemi i ułamkami,—a w Oddziale IV piszą ortograficznie za dyktowaniem w obudwóch językach,

Warsztaty, tak jak lat poprzednich przynosiły Zakładowi znaczną korzyść moralną i materyalną. Wykaz robót dokonanych we wszystkich warsztatach zamieszczony jest poniżej w stanie ekonomicznym osady; liczba zaś chłopców —rzemieślników znajduje się w ogólnej statystyce ruchu ludności.

Warsztat stolarski, — stosownie do polecenia Zarządu, — z usunięciem wynajmowanego czeladnika zmniejszono o jednę salę, — natomiast w skutek licznych zapotrzebowań, rozszerzono warsztat kowalski zajęciem pod kuźnią mieszkania kowala i założeniem dwóch ognisk.

Warsztaty: kołodziejski, krawiecki i szewcki pozostały bez zmian i też same co lat poprzednich przedstawiają rezultaty.

Ogrodownictwo, pozostające pod tym samym kierunkiem fachowego ogrdnika, zrobiło także krok naprzód. Powiększono ogród przez zregulowanie paru mórgów gruntu świeżo wykarczowanego—zasadzono kilkaset sztuk drzew i przysposobiono znaczną dość ilość warzyw, jak to poniżej w stanie ekonomicznym jest wykazane.

Obok czynności w gospodarstwie domowem uskutecznianych, jako to, pieczenie chleba, gotowanie jedzenia, pranie bielizny, dojenie krów, oprzęt inwentarza, — wychowańcy w dalszym ciągu karczowali las, uprawiali grunt wyrudowany, wogóle zajmowali się siewem i zbiorem zboża.

Pomimo stanu wielkiego moralnego zepsucia, w jakiem znajdują się nowowstępujacy do naszej osady wychowańcy, mamy przecież tę najważniejszą pociechę, że nasze usiłowania nad ich poprawą wydają pożądane owoce, czego dowodem jest wogóle ich prowadzenie się po uwolnieniu z zakładu. Wprawdzie nie wszystkie indywidua, nieraz z gruntu już zepsute i zdziczałe, dadzą się w ciągu lat paru zupełnie poprawić i przerobić, ale za to z prawdziwą radością, możemy zaznaczyć rocznie oddzielnie re-

zultaty naszych zabiegów i pracy na tem polu. O ile mi wiadomo tak z doniesień niektórych opiekunów, jako i ze świadectw, wydawanych chłopcom i przez tychże opiekunów i przez ich służbodawców. Znakomita większość b. wychowańców Studzieńca pracuje sumiennie i z korzyścią w obranym zawodzie. Zaufanie zaś i wdzięczność dla Zakładu tych byłych wychowańców dowodnie się objawia w częstych odwiedzinach i w listach do mnie pisywanych. Pomijając wielu, o których w zeszłych sprawozdaniach obszerna była wzmianka, wyróżnić mi neleży paru, a mianowicie:

Leon Kemp., który wyterminował u jednego majstra przez lat 2, z największą radością przybył do Osady jako czeladnik wyzwolony, pracujący u tegoż samego stolarza, wręczając mi zaszczytne dla niego świadectwo opiekuna i służbodawcy. *Antoni Mal.*, oddający się wyłącznie pszczolarstwu, przedstawiwszy mi najpochlebniejsze świadectwo i od swego chlebodawcy i od nauczyciela tejże gałęzi gospodarstwa, umieścił się w Muzeum pszczolniczem w Warszawie, gdzie obecnie powierzono mu budowę uli samodzielnie w jednym z folwarków w Lubelskiem. Załączone listy jego: do mnie i jednego z kolegów studzienieckich, któremu wyrobił już pomieszczenie w temże Muzeum po uwolnieniu, dają wszelką otuchę i wiarę w stanowczą jego poprawę.

„W-ny Panie Dyrektrze!

Rad. ma miejsce w Muzeum a zatem musi i stolarki trochę poznać, niewiem jak prędko mógłby przyjechać, to już o tem to Pan Dyrektor rozmówi się z p. Lewickim listownie, gdyż praktykantów będą potrzebować do Muzeum dopiero w połowie Kwietnia; jak będę wysłany z Muzeum w Lubelskie do jednego pana, tam będę budował ule przez zimowe miesiące a na lato przyjadę nazad.“ Kłaniam się i t. d.

Mal.

„Kochany kolego! Miejsce pewne masz, ale dopiero w połowie Kwietnia t. j. na początku wiosny będziemy praktykantów dużo potrzebowali na wyjazdy, a zatem musisz się trochę stolarstwa poduczyć i do tego jeszcze dobrze się sprawuj, żebyś dobrą opinię od p. Dyrektora dostał a przytem nigdzie nie zginiesz.“ Bywaj zdrów i t. d.

Mal.

Podobnych tym dwom wymienionym mamy wielu w bliższej i dalszej okolicy Studzieńca. Tem większa zasługa niejednych,

iż najpierw z nieufnością bywają przyjmowani jako byli więźniowie.—powtóre nie wszędzie mają dostateczną i kompetentną opiekę, potrzecie surowiej a często niesprawiedliwie postępowanie ich bywa sądzone.

Ostatnie to twierdzenie opieram na faktach, które niejednokrotnie do mnie dochodzą, nietylko z ust uwolnionych chłopców ale i od osób zupełnie bezinteresownych i bezstronnych. Oto przykład:

Chłopiec nasz umieszczony został w jednym z większych majątków ziemskich w charakterze ogrodniczka. Świadomi jego pochodzenia z pewną nieufnością spoglądali na chłopca, jako byłego więźnia, zatem przypuszczalnego złodzieja. Zdarzenie mieć chciało, iż wkrótce po jego przybyciu, popełniono tamże dosć znaczną kradzież garderoby, pieniędzy, zegarka i innych drobnych przedmiotów. Podejrzenie natychmiast padło na naszego chłopca, i mimo zapewnień jego o niewinności, jako rzeczywistego i niebezpiecznego złodzieja odstawiono z powrotem do Studzieńca. Badany przezemnie w sposób jaknajdrobiazgowszy, do kradzieży się nie przyznawał, a przy wyjeździe na nowe miejsce wśród rozrzewnienia, posądzenie to uważał dla siebie za największą krzywdę. Los i wypadek przyszedł mu z pomocą, ale dopiero w parę miesięcy po jego wydaleniu się, rzeczywistego bowiem winowajcę, jakiegoś wiejskiego wyrostka, widziano w tymże samym folwarku w karczmie przy sprzedaży żydowi tychże skradzionych przedmiotów. Fakt sam mówi za siebie i rodzi nietylko żal za wyrządzoną niesprawiedliwość niewinnemu chłopcu, lecz i obawę, żeby podobne niezasłużone posądzenie nie popchnęło go do jakiego istotnie złego czynu.

Więcej opieki dla naszych dzieci ze strony opiekunów i służbodawców, a z pewnością mniej będzie zawodów obustronnych i praca w Studzieńcu jeszcze obfitsze wyda plony.

Rok ubiegły pod względem zdrowotności o znaczny procent był pomyślniejszy od roku zeszłego, — żadna bowiem choroba cięższa i chroniczna przystępu do naszych dzieci nie miała. Dwa tylko zdarzyły się wypadki choroby zaraźliwej, mianowicie błonicy i szkarlatyny, wywołane zapewne panującą w naszej okolicy epidemią. Trzy wypadki śmierci nastąpiły skutkiem rozwiniętych suchot w pierwszym wypadku, wady organicznej serca w drugim i błonicy w połączeniu z szkarlatyną w trzecim.

Przebieg chorób był następujący.

W Y K A Z

chorych wychowańców, potrzebujących porady lekarskiej i tabela dni pobytu tychże w infirmeryi Osady.

Udzielono porady chłopcom 452 razy na choroby następujące:

Katary oskrzeli (brounchitis)	Zapalenie płuc (pneumonia)	Zapalenie opłucnej	Katary kiszek, żołądka, bie-gunki	Zapalenie kiszek (euteritis)	Dissenteria	Gorączka gastryczna	Zimnica (malaria)	Zapalenie gardła (angina)	Zapalenie nerek (nephritis)	Wada organiczna serca	Zapalenie powiek i oczów	Zapalenie naczyń lymfatycz.	Zołzy (scrophulosis)	Reumatyzm mięśni, krzyża i stawów	Zapalenie chroniczne stawów	Rany i wrzody	Stłuczenia	Przepuklina pachwinowa	Paraliż połowiczny	Obtarcie nóg i odziębienia	Wyprysk, liszaj	Epilepsia
23	1	1	2	1	2	10	5	4	1	1	43	1	4	11	1	7	11	1	1	8	6	—

W infirmeryi przebywało chorych 55, przez dni 770, a mianowicie:

W miesiącach:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Razem
Styczniu . . .	4	4	2	2	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3	4	2	2	2	81
Lutym	3	3	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	5	3	6	7	8	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—	125
Marcu	4	5	6	5	4	5	7	5	2	2	2	3	3	3	5	6	7	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	4	113
Kwietniu . .	5	5	5	5	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	—	100
Maju	4	4	4	4	5	5	5	6	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90
Czerwcu . . .	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	38
Lipcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	1	29
Sierpniu . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wrześniu . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Październiku	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	3	3	3	4	3	3	4	3	3	3	3	4	3	3	4	5	5	5	70
Listopadzie .	5	5	4	4	4	4	5	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	4	4	3	—	96
Grudniu . . .	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	28
Ogółem . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	770

Z tych przypada dni na choroby następujące:

Błonica	Chroniczne zapalenie stawów	Reumatyzm	Biegunka	Skrufuły	Niedyspozycya żołądka	Katar płuc	Stłuczenia	Zapalenie kiszek	Gorączka gastryczna	Zapalenie oczów	Febra	Wrzody i rany	Zapalenie płuc	Ogólne zapalenie	Zapalenie gardła	Szkarlatyna	Cierpienia wątroby	Zapalenie nerek	Katar żołądka	Katar oskrzeli	Paraliż połowiczny	Cierpienie serca
2	49	24	10	28	126	99	25	20	43	120	32	13	18	20	22	2	3	12	27	64	7	4

Skład służby wyższej i niższej uległ pewnej zmianie, ubył bowiem kapelan, jeden majster i rządca agronom. — Z dniem 1-m Stycznia r. 1882-o objął obowiązki sekretarza - buchalter p. Kaucki Stanisław, któremu ze wszech miar należy się uznanie, tak za nadzwyczajną akuratność w uskutecznianiu właściwych sobie obowiązków,—jak i za gorliwe i sumienne zastępowanie mnie podczas mojej choroby albo podczas chwilowej niebytności w Zakładzie. Wogóle zmian co do służby wyższej w osobach rok ubiegły dostarczył dość znacznych. Przy końcu Lutego po blisko czteroletniej pracy opuścił Zakład kapelan Ks. Zydanowicz Antoni. Ubytek ten wielką wyrządził szkodę wychowańcom, gdyż był to jeden z najzdolniejszych i najpożyteczniejszych pracowników,—następca zaś jego Ks. Dudkiewicz, po ośmiomiesięcznej bytności w Osadzie na próbie, złożył obowiązki Kapelana przy końcu Listopada.

Majster stolarski kilkoletni i zdolny nauczyciel stolarstwa ustąpił miejsca innemu w dniu 1-m Lipca. Majstra zaś kołodziejskiego z powodu niedostatecznej biegłości kandydatów w tem rzemiośle, zmuszony byłem dwukrotnie zmieniać. Dobór majstrów odpowiednich dla wyjątkowego naszego Zakładu przedstawia wiele trudności. Przyczyna tego leży w zbyt nizkim dla nich etacie w budżecie rocznym; — szczupła

płaca nie nęci wcale nowych i zdolnych kandydatów; — musimy przeto wymagania nasze co do tych osobistości możliwie ograniczać.

Długoletnia praca moja w Osadzie nad nieletnimi przestępcami i nabyte doświadczenie w wielu kwestyach pedagogicznych, oraz zastanawianie się nad warunkami życiowemi, w których znajdują nię uwolnieni chłopcy po wyjściu z Zakładu,—nasunęły mi uwagi i spostrzeżenia, dotyczące zmian, jakieby należało zaprowadzić w dotychczasowym trybie postępowania z naszymi pupilami i sposobie ich chowania, jeśli Szanowny Zarząd, po rozpatrzeniu tych uwag za właściwe uznać to raczy.

Osada nasza, czyniąc wiele dobrodziejstwa nieletnim przestępcom, zbyt może łagodnie obchodzi się z nimi, — a zaopatrując ich we wszystkie najdrobiazgowsze wygody, nie daje im poznać zasłużonej kary, której prawo i społeczeństwo słusznie się domaga. Cokolwiek nam potrzeba mniej illuzyi co do niewinności owych nieszczęśliwych niby ofiar losu i okoliczności, a poprawa ich i w samej Osadzie i po za jej granicami może będzie prędsza i stanowcza. W naszej licznej gromadce mamy wprawdzie wielu wychowańców, na których wpływ dobroczynny Zakładu uwydatnia się już po niedługim czasie; — lecz są między nimi i indywidua tak w złem zatwardziałe, że rodzą nieraz obawę, czy jaka taka nauka i rozbudzenie umysłu, przy nadzwyczajnej trudności poprawienia ich moralnie, nie stanie się szkodliwem narzędziem w ręku zepsutego człowieka. Owa złodziejska chytrość, podstęp, wykręty zręczne, oto złe, z którem ciągle i codziennie walczyć musimy i wynajdywać najróżnorodniejsze środki do ich pokonania. Mam tu na myśli kary, których wymiar mimo pewnej rozmaitości jest zbyt ograniczony dla miejscowej władzy, mianowicie kara chłosty, mogąca być zastosowaną za wyłącznem tylko rozporządzeniem Zarządu i to w razach wyjątkowych, np. po dokonanej dwukrotnie ucieczce. Daleki jestem od represyi zbytecznej i od zasurowego obchodzenia się z dziećmi i wyrostkami za drobne wykroczenia, lecz są tak dzikie i nieokiełznane natury, które tylko kara cielesna w porę i na razie, przez miejscową Zwierzchność Osady, wymierzona do pewnej równowagi i uspokojenia doprowadzić może.

Od kwestyi wymierzania kar;—przechodzę do innej kwestyi, niemniej wpływającej na poprawę i przyszłość naszych dzieci.

Wiadomo wszystkim z jakiej warstwy społecznej rekrutują się nasi wychowańcy, — iż to dzieci albo wyrobników albo włościan ubogich tak pod względem moralnym jak i materyalnym. Za przybyciem do Osady, najczęściej wyrwany z nędzy i ostatniej niedoli, z podziwieniem spogląda chłopiec na całe nowe otoczenie, wygody, ubranie, pomieszczenie i pożywienie, i do tego wszystkiego w krótkim czasie przyzwyczaja się z łatwością. Czy jednak takie przyzwyczajanie tych chłopców do względnie zbyt może dostatniego utrzymania, odpowiada ich przeszłości i sferze, z jakiej pochodzą, oraz tym rzeczywistym warunkom życiowym, w jakich się znajdą po uwolnieniu ich z Osady? Doświadczenie, jakiego już nabyliśmy, daje na to odpowiedź przeczącą i dla tego należałoby może owe wygody więcej zmoderować i uprościć.

Ubranie chłopców naszych robione jest z syberyny, która zdaniem mojem jest dla nich materyałem i za kosztownym i nie bardzo praktycznym. Płaszcze dopóki nowe wyglądają elegancko, za które niejeden uczeń gimnazyalny niepotrzebowałby się wstydzić, lecz używane do prostych i ciężkich robót prędko się wycierają, podczas ostrej zimy są niedość ciepłe i łatwo się niszczą. Ośmieliłbym się przeto przedstawić, aby syberynę zastąpić samodziałem, wyrabianym i używanym na Litwie przez tamecznych mieszkańców; — najpierw, jako materyał od pierwszej nierównie cieplejszy, powtóre, trwały, wystarczający minimum na lat 6 przy najprostszej nawet robocie, — potrzecie, jako najwłaściwszy dla chłopców, naszych pochodzących w części z stanu włościańskiego, do którego też jako uwolnieni w wielkiej liczbie wracają. Syberyna wprawdzie jest tańsza od samodziału, kosztującego łokieć kwadratowy najmniej 1 rs. ale obliczywszy dwuletnią tylko trwałość tejże, w porównaniu z sześcioletnią ostatniego, jednorazowy wydatek podwójnie pokrytyby został. Korzyść materyalna szłaby jeszcze w parze z moralną, gdyż chłopcy nasi mieliby ubranie odpowiednie ich pochodzeniu i przyszłemu stanowisku.

Pościel naszych dzieci jest może pod pewnym względem także za wykwintna; mianowicie kołdry w gatunku nieraz lepszym od tego, jaki posiadają ich przełożeni. Pożądanemby było przeto, aby dotychczasowe kołdry zastąpić najzwyczajniejszemi derami, niczem się nie różniącemi od der używanych do przykrywania koni. Chłopiec bowiem, opuściwszy nasz Zakład, skoro nie znajdzie u swego chlebodawcy takiego przykrycia, do jakiego się tu przyzwyczaił, przykrzy sobie, ucieka do mnie ze skargą, lub w listach narzeka i ubolewa nad swojem nieszczęśliwem położeniem z brakiem tych wszystkich wygód, na których w Osadzie mu nie zbywało. A przecież Studzieniec powinien być dla nich miejscem karnem, gdzie nie mają się przyzwyczajać do wygód, za którymi w przyszłości mogą tęsknić.

Tak samo rzecz się ma z pokarmami. W Zakładzie wychowańcy nie mają wprawdzie wytwornych i wyszukanych potraw, ale obiad złożony jest z dwóch dań hygienicznie i smacznie przyrządzonych, trzy razy zaś w tygodniu mięso podawane im bywa. Gdy nieletni przestępca. pozbawiony przedtem zdrowych pokarmów a często nawet wycieńczony głodem, wchodzi do Zakładu, nienasycony jego apetyt budzi obawę o jego zdrowie. Po krótkim czasie przyzwyczaja się znów do obfitego i dobrego jedzenia, i takie chciałby mieć zawsze, wtedy również—gdy pójdzie do terminu, lub w służbę. Gdy więc parę razy w tygodniu nie dostanie pokarmów mięsnych, skarży się, iż służbodawca morzy go głodem, a jeśli obiad jeszcze z jednej tylko potrawy składać się będzie, skargom na nieszczęśliwe położenie nie ma granic, jak tego tylokrotnie miałem dowody w listownych i ustnych narzekaniach lub w powracaniu byłych wychowańców z tego powodu do Osady. Wypadałoby więc może i w jadle pomyśleć o pewnych zmianach. I tak przedewszystkiem dawać im pożywne ale i najprostsze pokarmy jak strączkowe i t. d. Niechaj obiad stanowi jedna potrawa, lecz w dostatecznej obfitości dla ich rozwoju fizycznego podawana; — może i ten sposób będzie jednym z najpewniejszych do łatwiejszego znoszenia przez nich twardych nieraz a nieuniknionych warunków życiowych.

Wogóle pożądanem byłoby usunięcie niektórych szczegółów czyniących Osadę wygodnem schronieniem małoletnich przestępców a nie miejscem, do którego przysłani zostali za karę i na po-

prawę, i w którem skutki swoich występków uczuć powinni. Mamy głównie na myśli owe drobne wygody i elegancye np. szczotki do zamiatania sal, które najzupełniej zastąpić można miotłami i t. p., z umniejszeniem przez to kosztu Zakładowi.

Z powodu powiększenia etatu na większą liczbę wychowańców niezbędna okazuje się potrzeba wzniesienia jeszcze jednego budynku na ich pomieszczenie i na pomieszczenie Inspektora. W celu oszczędzenia o ile tylko można, kosztów Towarzystwa, pozwalam sobie przedstawić Szanownemu Zarządowi następujący projekt do rozpatrzenia.

Mając na uwadzę dostateczną wielkość Sali, posiadającej 47 stóp długości, 21 stóp szerokości, 11 stóp wysokości a tem samem 10,857 stóp kubicznych powietrza,—sądzę, iż możnaby z łatwością cyfrę 15-tu chłopców w jednej rodzinie podnieść do 18-tu, znosząc tym sposobem 9-tą rodzinę. Oszczędność byłaby stąd potrójna: 1-mo na płacy i utrzymaniu dwóch Przewodników oddziałów,—2-o na opale, świetle i t. d. dwóch sal,—3-o na kapitale mającym być wyłożonym na budowę domku, co przedstawia zmniejszenie wydatku rocznego mniej więcej o rs. 1500. Korzyść zaś byłaby znaczna, gdyż cyfra wychowańców mogłaby dojść do 144. Na pomieszczeniu 18-tu chłopców w jednej sali obszernej zdrowie ich w niczemby nie szwankowało, gdyż wypadałoby na jednego przeszło 600 stóp kubicznych powietrza. Pod tym względem gorzej postawieni są chłopcy w kolonii Mettray'skiej, wszyscy nasi okoliczni włościanie, a nawet miejscowi stróże, cisnący się z liczną rodziną w jednej nizkiej izbie. Sale zaś nasze posiadają prostą ale najzupełniej dostateczną wentylacyę, za pomocą lufcików, z dwóch przeciwnych stron sali w górnych szybach umieszczonych, a w miejsce szkła blachą dziurkowaną zaopatrzonych; ruch zatem powietrza jest ciągły i dobrze odświeżający mieszkanie. W razie zaś uczuwania zgęszczonego powietrza, nic łatwiejszego jak otworzywszy całe blaszane lufciki oczyścić salę z wszelkich trujących miazmatów, z uszczerbkiem bardzo małej ilości cieplika Zresztą sale nasze nie są ani szpitalem ani więziennem zamknięciem, w którem chłopcy obowiązani są bezustannie przebywać. Choćby nawet sala nieco się oziębiła, skutkiem otwierania lufcików od czasu do czasu, wzgląd to najmniejszy,—wychowańcy bowiem nasi jako kandydaci na pa-

robków, wogóle biednych pracowników, winni się oswajać z wszelkiemi drobnemi niewygodami, aby w przyszłości, gdy przyjdzie im spać w stajni, w jakiejkolwiek szopie lub nieogrzanym warsztacie—nie wspominali Osady z utęsknieniem i nie szemrali na swój los nieszczęśliwy.

Może spotka mnie zarzut, iż dla zysku materyalnego, gotowy jestem kosztem należytego nadzoru jednego przewodnika nad 18-tu wychowańcami poprawę ich moralną na szwank narazić. Otóż pozwoliłbym sobie odpowiedzieć na to przecząco. Jeżeli przewodnik jest sumienny, tak samo będzie czuwał i bacznie śledził postępowanie każdego z 18-tu chłopców indywidualnie jak mając ich tylko 15-tu; —jeżeli zaś przełożony jest niedbały, niekompetentny, nad jednem nawet dzieckiem właściwej opieki nie rozciągnie. Wzorowa kolonia Mettray'ska pomieszcza w jednej rodzinie po 70-iu wychowańców z jednym przełożonym i pomocnikiem na czele,—a jednakże wiadomo, do jakich pomyślnych rezultatów dochodzi.

Obsadzenie za to posady Inspektora jest naglące. Kapelan lub sekretarz, nie zawsze mogą posiadać warunki odpowiednie i należyte obeznanie się z administracyą kolonii, a przytem ważne obowiązki religijno - moralne pierwszego, a biurowo - kancelaryjne drugiego, utrudniają nabycie tej znajomości gruntownie. Te dwie osoby mają aż nadto zajęcia, gdy pełnią swoje obowiązki sumiennie. Na inspektora potrzebaby zdolnego pedagoga i administratora, któryby na tem stanowisku pomagając Dyrektorowi w ogólnym kierownictwie osadą, wdrażał się zawczasu do zawiadywania całym zakładem.

W poprzednich sprawozdaniach kilkakrotnie nadmieniałem, iż cegła licowa zgniła w sześciu domkach, pierwotnie wzniesionych, koniecznie się domaga zastąpienia nową, trwałą i mocną, aby uchronić domki od wilgoci i od całkowitej ruiny na zewnątrz.

Dach na domu administracyjnym, pokrytym gontami, posiada u wielu dymników załamki. właściwe jedynie na dachu blachą krytym. Podczas ulewnych deszczów woda podchodzi z łatwością pod gonty i owemi załamkami zacieka w wielkiej obfitości na sufity górnych mieszkań. Upraszam przeto Zarząd o zezwolenie

pokrycia przynajmniej rzeczonych dymników blachą dla uchronienia wewnętrznych ścian od ciągłego a w obecnym stanie nieuniknionego zniszczenia.

Dom drewniany czyli barak, pierwotnie dla robotników wzniesiony, będący od ośmiu lat mieszkaniem stróży, pomimo jakiego takiego wzmocnienia, przy podmuchu silniejszego wiatru, grozi całkowitym upadkiem z narażeniem życia jego mieszkańców. Ztąd naglącą jest potrzeba, bezzwłocznie przystąpić do wybudowania nowego domu dla stróży. Ponieważ zaś z powiększeniem się już liczby wychowańców i liczba służby wyższej się pomnożyła, daje się czuć brak paru mieszkań dla oficyalistów. Proponowałbym przeto,—wznieść budynek drewniany na podmurowaniu, równolegle ze stojącym domem, zamieszkałym przez rodziny oficyalistów, któryby zawierał w środku cztery mieszkania dla stróży, a w dwóch szczytnych końcach dwa mieszkania dla oficyalistów. W razie przychylenia się Zarządu do powyższego przedstawienia, dom rzeczony budowany pod moim wyłącznym kierunkiem i przy pomocy jednego tylko wynajętego cieśli i naszych wychowańców stanąłby prędko i tanio.

Stan ekonomiczny Osady.

Wysiew i zbiór zboża.

Z końcem 1881 roku Osada posiadała gruntu wykarczowanego	11706 pręt. kwadrat.
W roku 1882 wykarczowano . . .	1778 „ „
W ogóle z końcem 1882 roku znajdowało się gruntu wykarczowanego	13484 pręt. kwadrat.

W szczególności.

1) Pod zasiew oziminy użyto	1982 pręt. kwadrat.
2) Zostawiono pod kartofle	1510 „ „
3) „ pod groch	700 „ „
4) „ pod wykę	350 „ „
5) „ pod marchew pastewną . .	200 „ „
6) „ pod buraki pastewne . . .	200 „ „
7) „ pod koński ząb	200 „ „
8) „ pod koniczynę pozostaje .	536 „ „
9) Zaoranej nowiny znajduje się . . .	1189 „ „
10) Nowiny do zaorania	1350 „ „
11) Pod ogrodem i ogródkami	3300 „ „
12) Pod zabudowaniami, trawnikami i podwórzem	1401 „ „
13) Pod rowami i drogami	566 „ „
Razem jak wyżej	13484 pręt. kwadrat.

Z zasianej w 1881 r. oziminy sprzątnięto w roku 1882: żyta kop. 30 i pszenicy kóp 2; z zasianego w 1882 r. owsa sprzątnięto 6½ kóp; z zasianego grochu 12 fur, z zasianego prosa ½ fury, z zasadzonych kartofli 200 korcy, z zasianej marchwi 140 korcy.

Z wymłóconych 30 kóp żyta otrzymano 41 korcy, z dwóch kóp pszenicy 1¼ kor. ziarna a z 6½ kóp owsa 16½ korca. Słomy otrzymano ogółem 399 centnarów.

Na rok 1883 zasiano 5 kor. żyta.

Wyszczególnienie ilości warzywa zebranego z ogrodu Osady w 1882 r.

1) Kapusty	korcy	15	
2) Marchwi		53	
3) Buraków		28	
4) Brukwi		50	
5) Fasoli		3	gar. 8
6) Włoszczyzny różnej . . .		3	
7) Maku		—	„ 24
8) Rzepy		4	

D r z e w o.

W roku 1882 ścięto:

Drzewa sosnowego . . .	sztuk	161
„ dębowego . . .	„	81

Z drzewa powyższego wyrobiono:

a) S o s n o w e.

Bali 4″	łokci	40
„ 3″	„	6106
„ 2″	„	12
Belek	„	1773
Krokwi	„	1226
Łat	„	2695
Gontów	kóp	202
Oblader	sztuk	462

b) D ę b o w e.

Bali 6″	łokci	54
„ 4″	„	584
„ 3″	„	1455
„ 2″	„	639

Desek 1½'	„	349
Belek	„	185
Szprych	sztuk	505
Dzwon	„	383
Piast	„	93
Skrętów i ławek . .	„	72
Sznic i osi	„	64
Oblader	„	168

Drzewo na opał.

W roku 1882 ustawiono 55 sąż. kubicznych szczap dębowych i sosnowych, pozostałych w większości z tej części ściętego drzewa, która okazała się niezdatną na bale lub deski; w mniejszej części z wyrudowanych młodych sosen, ściętych na przygotowanej w roku bieżącym nowinie. Na opał w ciągu roku użyto 76 sążni kubicznych, a zatem więcej jak w roku zeszłym z przyczyny mniejszej ilości karp i gałęzi na ten cel użytych.

Inwentarz żywy.

Z końcem 1882 roku w Osadzie znajdowało się:

1) Koni	5
2) Źrebię	1
3) Woły	2
4) Krów	6
5) Jałówek	4
6) Osły	2
7) Trzody chlewnej . .	11

W ostatnich dwóch miesiącach zeszłego roku pojawił się karbunkuł między trzodą chlewną, której 5 sztuk padło na tę chorobę; reszta inwentarza ocalała dzięki silnej dezinfekcyi i natychmiastowej pomocy weterynarza.

Na wyżywienie inwentarza w roku 1882 użyto:

1. Owsa	149 korcy 8 gar.
2. Mąki razowej dla trzody i na obrok dla koni i wołów	16537 funt.

3.	Siana	257 cent.
4.	Słomy	320 cent.
5.	Kartofli	90 korcy
6.	Otrąb	8 cent.
7.	Marchwi pastewnej	145 korcy

Nabiał.

W roku 1882 otrzymano od krów Osady mleka 1389¼ garncy, na jednę krowę zatem wypada garncy 231. Możnaby osiągnąć większą ilość mleka, gdyby Osada miała poddostatkiem pastwiska odpowiedniego na paszę, miejscowa bowiem pasza nie jest zdrowa i z tej przyczyny krowy lepszej rasy chorują (moczą krwią) i mleka mało lub wcale nie dają.

WARSZTAT STOLARSKI.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU 1882 ROKU.	Ilość sztuk	Dla Osady				Na sprzedaż				Razem	
			Materyał		Robota		Materyał		Robota			
			Ruble i kopiejki.									
1	Kredens orzechowy politurowany	1	—	—	—	—	35	—	25	—	60	—
2	Biblioteka machoniowa . . .	1	—	—	—	—	22	50	13	50	36	—
3	Łóżka dębowe politurowane .	2	—	—	—	—	6	—	10	—	16	—
4	Łóżko orzechowe politurowane .	1	—	—	—	—	5	32	6	68	12	—
5	Łóżka sosnowe	5	—	—	—	—	12	78	24	47	37	25
6	Łóżeczko dębowe małe politur.	1	—	—	—	—	3	—	3		6	—
7	Kolebka	1	—	—	—	—	1	50	1	50	3	—
8	Biurka orzechowe politurowane	2	—	—	—	—	26	—	24	—	50	—
9	Biórko sosnowe bejcowane . .	1	—	—	—	—	11	17	12	83	24	—
10	Kredens sosnowy bejcowany .	1	—	—	—	—	11	—	13	–	24	—
11	Apteczki topolowe politurowane	24	—	—	—	—	18	—	66	—	84	—
12	Szafy sosnowe bejcowane . .	19	20	81	16	13	76	25	67	35	180	54
13	Szafki sosnowe małe . . .	6	—	—	—	—	9	28	14	72	24	—
14	Szafka machoniowa politorow.	1	—	—	—	—	1	50	1	50	3	—
15	Umywalnia	1	—	—	—	—	1	50	1	50	3	—
16	Stołów sosnowych	8	7	13	6	25	3	85	4	60	21	83
17	Stoliki dziecinne	3	—	—	—	—	2	73	2	7	4	80
18	Krzeseł dębowych politurow. .	24	—	—	—	—	30	—	27	—	57	—
19	Krzeseł sosnowych	16	—	75	—	75	7	21	6	79	15	50
20	Krzeseł topolowych . . .	4	3	30	3	90	—	—	—	—	7	20
21	Gzymsów politurowanych . .	6	—	—	—	—	3	60	4	11	7	71
22	Gzymsów lakierewanych . .	6	—	—	—	—	1	80	1	—	2	80
23	Ławeczek szkolnych . . .	24	—	—	—	—	28	80	25	20	54	—
24	Półka dębowa	1	—	—	—	—	1	28	1	22	2	50
25	Tablic szkolnych	4	6	50	7	30	—	—	—	—	13	80
26	Półek sosnowych	42	22	65	18	70	—	—	—	—	41	35
27	Stół topolowy politurowany. .	1	3	66	2	—	—	—	—	—	5	66
28	Taboretów sosnowych . . .	22	3	50	7	50	—	—	—	—	11	—
29	Kroszoarki sosnowe . . .	3	—	60	—	60	—	—	—	—	1	20
30	Szaragi sosnowe	1	—	70	—	50	—	—	—	—	1	20
31	Skrzynka i tacka do chleba . .	1	1	—	—	60	—	—	—	—	1	60
32	Kuferków dla uwol. wychow. .	11	5	95	7	1	—	—	—	—	12	96
33	Sandałów	36	1	60	2	15	1	60	2	—	7	35
34	Miara do mierzen. wzrostu wych.	1	—	90	2	50	—	—	—	—	3	40
35	Ramki topolowe do kancelaryi .	2	—	60	—	40	—	—	—	—	1	—
36	Trumien	3	1	—	2	—	—	50	—	25	3	75
37	Szwungrad do kuźni . . .	1	11	—	7	24	—	—	—	—	18	24
38	Pudełek do herbaty . . .	64	—	—	—	—	11	87	27	13	39	—
39	Rajsbretów	9	—	—	—	—	1	20	4	—	5	20
40	Wałeczków do mięsa . . .	18	—	—	—	—	2	40	2	40	4	80
41	Wałeczków do ciasta . . .	18	—	—	—	—	2	40	2	40	4	80
42	Desek do krajania słoniny . .	48	—	—	—	—	4	80	4	–	8	80
	Do przeniesienia.		91	65	85	53	344	34	399	22	921	24

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU 1882 ROKU.	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał		Dla Osady: Robota		Na sprzedaż: Materyał		Na sprzedaż: Robota		Razem	
			Ruble i kopiejki									
43	Z przeniesienia		91	65	85	53	344	84	399	22	921	24
44	Stolnica	1	—	—	—	—	1	—	—	80	1	80
45	Kręgli dla dzieci komplet. . .	5	—	—	—	—	2	—	3	—	5	—
46	Taczek dla dzieci	4	—	—	—	—	—	20	1	80	2	—
47	Warsztatów stolarskich . .	6	34	20	84	—	—	—	—	—	118	20
48	Futryn.	9	20	—	7	50	—	—	—	—	27	50
49	Schody do werendy . . .	1	10	90	6	—	—	—	—	—	16	90
50	Posadzki tafli	113	163	—	41	18	—	—	—	—	204	18
51	Furtki	3	4	—	4	—	—	—	—	—	8	—
52	Parapet	1	1	38	1	—	—	—	—	—	2	38
53	Drzwi sosnowych	13	62	83	31	40	6	—	6	—	106	23
54	Okien sosnowych	10	17	72	15	75	—	—	—	—	33	47
55	Kuferków	2	—	50	—	50	—	—	—	—	1	—
56	Okienek z futrynami . . .	7	7	75	3	—	—	—	—	—	10	75
57	Skrzynia do pompy. . . .	1	3	—	3	—	—	—	—	—	6	—
58	Przerobiono futryn . . .	2	—	—	1	50	—	—	—	—	1	50
59	Przerobiono drzwi	1	—	40	1	—	—	—	—	—	1	40
60	Obniżono werendę	—	7	80	8	50	—	—	—	—	16	30
61	Położono podłogę w mieszkaniu Dyrektora, w IX-ej rodzinie i w starej piekarni. . . .	—	120	45	84	55	—	—	—	—	205	—
62	Przesypano podłogę w pralni .	—	9	50	5	—	—	—	—	—	14	50
63	Pomalowano 33 okien, 16 drzwi, werendę, sztachety i umeblowanie IX-ej rodziny . . .	—	40	71	40	85	—	—	—	—	81	56
64	Pomalowano 5 bryczek i różne sprzęty	—	—	—	—	—	12	20	8	—	20	20
65	Różne reparacye	—	6	99	4	61	—	—	—	—	11	60
	Kuferek	1	—	—	—	—	2	—	1	80	3	80
	Razem .	—	602	78	428	87	368	24	420	62	1820	51

Z czego potrąca się:				
a) płacę majstra.	300	—		
b) wartość materyału	1071	2	1371	2
Pozostaje			449	49
Z tej sumy zaś potracając 10 ₰ na psucie się narzędzi .			44	94
Pozostaje czystego zarobku .			404	55

WARSZTAT KOŁODZIEJSKI.

Nr kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU 1882 ROKU	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał (Ruble)	(kopiejki)	Dla Osady: Robota (Ruble)	(kopiejki)	Na sprzedaż: Materyał (Ruble)	(kopiejki)	Na sprzedaż: Robota (Ruble)	(kopiejki)	Razem (Ruble)	(kopiejki)
			Ruble i kopiejki.									
1	Wozów półtorarocznych . .	12	—	—	—	—	77	62	122	88	200	50
2	Wozów zwyczajnych . . .	1	—	—	—	—	5	80	7	55	13	35
3	Wozów do wiorów	1	2	40	7	—	—	—	—	—	9	40
4	Bryczek	6	—	—	—	—	68	89	54	61	123	50
5	Wytaflowano bryczkę . . .	1	—	—	—	—	7	—	3	—	10	—
6	Bronę	1	1	20	1	80	—	—	—	—	3	—
7	Grabi	32	1	—	4	—	1	60	6	—	12	60
8	Drabiny	4	2	83	7	60	—	—	—	—	10	43
9	Kół	4	2	61	7	76	—	—	—	—	10	37
10	Taczki	5	5	44	5	29	—	—	—	—	10	73
11	Falbank do kuźni	1	5	45	13	15	—	—	—	—	18	60
12	Rasztok	1	3	–	2	—	—	—	—	—	5	—
13	Kłonic	8	—	96	—	24	—	—	—	—	1	20
14	Hołoble	2	—	30	—	10	—	—	—	—	—	40
15	Toporżysk	13	—	15	—	50	—	—	—	—	—	65
16	Zreparowano wozów . . .	21	14	43	18	98	15	1	30	96	79	38
17	„ bryczek . . .	6	4	27	8	23	3	51	6	88	22	89
18	„ tokarnię . . .	1	—	25	1	25	—	—	—	—	1	50
19	„ beczek . . .	2	—	5	—	45	—	—	—	—	—	50
20	„ warsztatów . .	6	3	—	2	—	—	—	—	—	5	—
21	„ bron	3	—	—	—	—	1	20	4	50	5	70
22	Wyprawiono na zapas piast szt.	50	—	—	15	—	—	—	—	—	15	—
23	„ „ skrętów kóp .	1/2	—	—	11	10	—	—	—	—	11	10
24	„ „ szprych „ .	4	—	—	2	80	—	—	—	—	2	80
25	„ „ dzwon dęb. kóp	4	—	—	12	—	—	—	—	—	12	—
26	„ „ sznic sztuk .	46	—	—	13	80	—	—	—	—	13	80
27	„ „ ławek „	38	—	—	7	60	—	—	—	—	7	60
28	„ „ aksfutrów szt.	25	—	—	5	—	—	—	—	—	5	—
29	„ „ sztelwag „	10	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—
30	„ „ orczyków „	41	—	—	6	15	—	—	—	—	6	15
31	Uskuteczniono różne drob. rep.		4	73	6	20	—	—	—	—	10	93
	Razem .		52	07	162	00	180	63	236	38	631	08

	Ruble	kop.
Z tego potrąca się:		
a) płacę majstra za $7^1/_2$ miesięcy rs. 158 kop. 27		
b) wartość materyału . . . rs. 232 kop. 70	390	97
Pozostaje	240	11
Z tej sumy zaś potrącając jeszcze 10% na psucie się narzędzi	24	01
Pozostaje czystego zárobku	216	10

WARSZTAT KOWALSKI.

Nr kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU 1882 ROKU	Ilość sztuk	Dla Osady: Materyał		Dla Osady: Robota		Na sprzedaż: Materyał		Na sprzedaż: Robota		Razem	
			Ruble i kopiejki.									
1	Okuto wozów	14	—	—	—	—	326	54	193	60	520	14
2	„ bryczek	11	—	—	—	—	285	64	195	21	480	85
3	„ kół	4	—	—	—	—	—	33	3	67	4	—
4	„ kufer	1	2	26	2	—	—	—	—	—	4	26
5	„ kubły	2	—	35	—	40	—	—	—	—	—	75
6	„ pakę do sieczki	1	—	13	—	37	—	—	—	—	—	50
7	„ drąg do jarzma	1	—	25	—	20	—	—	—	—	—	45
8	„ furtek	4	1	91	2	25	—	—	—	—	4	16
9	„ piast	24	—	—	—	—	—	42	2	—	2	42
10	„ rozwory	6	—	—	—	—	—	50	1	70	2	20
11	„ kierownik	1	—	18	—	30	—	—	—	—	—	48
12	„ luśnię	1	—	—	—	—	—	20	—	25	—	45
13	„ orczyków	4	—	—	—	—	—	60	—	30	—	90
14	„ cebratki	2	—	30	—	40	—	—	—	—	—	70
15	„ drabki	1	1	16	1	—	—	—	—	—	2	16
16	„ rynsztoki w stajni	2	1	8	1	20	—		—	—	2	28
17	„ taczek	4	2	21	—	72	—	—	—	—	2	93
18	„ okienka	3	—	74	—	50	—	—	—	—	1	24
19	„ dzwon do kaplicy	1	6	52	10	—	—	—	—	—	16	52
20	Zrobiono łóżek	34	77	20	82	80	5	62	6	—	171	62
21	„ pługów	4	5	24	3	—	11	7	11	93	31	24
22	„ siekacze	2	—	80	—	80	—	—	—	—	1	60
23	„ widły	6	1	72	2	68	—	—	—	—	4	40
24	„ motyk	20	6	74	6	26	—	—	—	—	13	—
25	„ walec do sieczkarni	1	—	81	2	19	—	—	—		3	—
26	„ szpernagli	926	18	24	13	50	—	—	—	—	31	74
27	„ podków	51	4	90	4	90	—	—	—	—	9	80
28	„ antaby	2	—	3	—	35	—		—	—	—	38
29	„ ruszt do łaźni	1	7	40	2	—	—	—	—	—	9	40
30	„ kluczy	11	1	28	6	—	—	—	—	—	7	28
31	„ szufel do koksu	1	—	85	—	50	—	—	—	—	1	35
32	„ haczyków różnych	32	2	1	2	30	—	—	—	—	4	31
33	„ krat do okien	7	31	65	10	—	—	—	—	—	41	65
34	„ młotków	6	3	65	1	50	—	—	—	—	5	15
35	„ sztabek	9	1	7	—	30	—	—	—	—	1	37
36	„ zamków	6	2	80	5	95	—	—	—	—	8	75
37	„ skoble	2	—	46	—	20	—	—		—	—	66
38	„ strug do gontów	1	—	12	—	30	—	—	—	—	—	42
39	„ zawias	2	—	22	—	20	—	—	—	—	—	42
40	„ okucie do łóżka	1	—	—	—	—	—	24	—	40	—	64
	Do przeniesienia		184	28	165	07	631	16	415	06	1395	57

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU 1882 ROKU	Ilość sztuk	Dla Osady				Na sprzedaż				Razem	
			Materyał		Robota		Materyał		Robota			
			Ruble i kopiejki									
41	Z przeniesienia.		184	28	165	07	631	16	415	06	1395	57
42	Zrobiono sztangę	1	2	1	—	85	—	—	—	—	2	86
43	„ winkiel	1	1	40	—	75	—	—	—	—	2	15
44	„ szrub	7	2	15	2	—	—	—	—	—	4	15
45	„ okucia do stajni . .	4	6	56	7	44	—	—	—	—	14	—
46	„ osi.	1	—	—	—	—	2	5	3	—	5	5
47	„ siekierę	1	—	—	—	—	—	94	—	56	1	50
48	„ klubek	12	—	—	—	—	—	17	—	33	—	50
49	Przekuto wozów	2	—	97	2	—	2	34	5	—	10	31
50	„ brykę	1	1	28	4	50	—	—	—	—	5	78
51	„ bron	2	2	19	2	40	—	—	—	—	4	59
52	Ustalono siekier	34	—	53	2	21	—	—	—	—	2	74
53	Ucięto szyn do budowy kuchni	10	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—
	Dokonano różnych reparacyi i robót	—	26	56	85	87	5	73	22	7	140	23
	Razem .	—	227	93	275	9	642	39	446	2	1591	43

Z czego potrącając:

a) Płacę majstra . . rs. 250 kop. —			
b) Wartość materyału „ 870 „ 32		1120	32
	Pozostaje . .	471	11
Z tej sumy potrącając jeszcze 10% na psucie się narzędzi . .		47	11
	Pozostaje zatem czystego zarobku . .	424	—

Warsztat krawiecki.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE ROBÓT DOKONANYCH W CIĄGU ROKU 1882	Ilość sztuk	Wartość roboty Rs.	Wartość roboty kop.
1	Koszul	390	78	—
2	Gatek par	341	51	15
3	Bluz	31	13	95
4	Onuczek par	174	2	61
5	Sienników	37	3	70
6	Fartuchów	42	2	10
7	Ścierek	69	3	45
8	Poszewek	71	2	13
9	Prześcieradeł	54	5	40
10	Szlafmyc	8	—	24
11	Maski (do podbierania miodu) . . .	2	—	12
12	Garniturów żółtych	19	14	25
13	Spodni zimowych par	57	18	65
14	Płaszczy	8	8	40
15	Palt	7	6	90
16	Surdutów i marynarek	10	5	—
17	Kamizelek	7	1	70
18	Kaftanik barchanowy	1	—	25
19	Kurtek zimowych	33	16	50
20	Poszyto kożuszków	4	3	15
	Razem .		237	65
	Reparacya:			
1	Kurtek zimowych	378	37	80
2	Spodni zimowych par	545	54	50
3	Płaszczy	118	5	90
4	Bluz	324	16	20
5	Koszul	749	74	90
6	Spodni letnich i gatek par	904	45	20
7	Ręczników	18	—	90
8	Prześcieradeł	47	2	35
9	Sienników	10	—	50
10	Fartuchów	7	—	21
11	Szlafroków	3	—	29
12	Worków	4	—	12
13	Przerobiono spodni par	17	3	70
14	„ kurtek	4	—	90
15	Uskuteczniono różne reperacye . . .	—	9	25
	Razem .		252	72

W ogóle { Roboty nowej zrobiono za rs. 237 kop. 65
Reperacyi dokonano . . „ 252 „ 72

Razem rs. 490 kop. 37

Z czego potrącając płacę majstra rs. 200 kop. —

Pozostaje zarobku rs. 290 kop. 37

Warsztat szewcki.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE DOKONANYCH ROBÓT W CIĄGU 1882 ROKU	Ilość par	Wartość roboty Rs.	Wartość roboty Kop.
1	Butów par	56	56	—
2	Podszyto	67	50	25
3	Podzelowano	389	97	25
4	Sandałów nowych	116	11	60
5	Reparacyi butów.	155½	15	55
6	Reparacyi sandałów	42	4	20
7	Inne roboty	—	12	70
		Razem	247	55

Z czego potrącając:
a) Na psucie się narzędzi . . . rs. 13 kop. 50 }
b) Wynagrodzenie majstra za ½ roku rs. 36 „ — } 49 50

Pozostaje czystego zarobku 198 5

OFIARY.

a) W naturze.

1) Od Członka Zarządu Towarzystwa Osad Rolnych dzwon do kaplicy.

2) Od JW. ks. Biskupa Popiela 88 egzemplarzy książek i broszur.

3) Od p. Szpilman pudełko cukierków.

4) Od W-go Mokiejewskiego kielich z pateną.

5) Od W-nej Stępkowskiej sukienkę na puszkę do komunikantów.

6) Od W-nej Apolonii Cichockiej 6 tomów Żywotów Św. Pańskich z dzieła ks. Piotra Skargi.

7) Od W-go Konwerskiego 2 egz. Tygodnika Mód, 12 egz. kalendarza Ungra, atlas geograficzny, 2 karty Europy i karty: Azyi, Afryki, Ameryki, Australii i planiglob.

8) Od Arcybractwa nieustającej czci Najświętszego Sakramentu i Opieki ubogich kościołów w Warszawie: kapa czarna, stuła, 6 kołnierzyków, 6 palek, 6 korporałów, 6 lavabo, 6 paryfikatorów, 2 humerały.

9) Od W-go Jursza aptekarza w Mszczonowie lekarstw za sumę w stosunku 25% do rocznych potrzeb osady.

B) *Pieniężne.*

1)	Od W-go Tiutczewa Dyrektora Osady Rolnej w Petersburgu	rs. 50 kop.	—
2)	Od JW-go Sobańskiego, prezesa Towarzystwa	„ 15 „	—
3)	Podczas uroczystości rocznej d. 23 Maja ofiarowano na budowę domku „m. Warszawa . .	„ 182 „	—
4)	Od JW-go Plebańskiego, przewodniczącego w Zarządzie Towarzystwa na okrężne dla wychowańców	„ 3 „	—
5)	Od JW-go Machczyńskiego, Członka Zarządu Towarzystwa na okrężne dla wychowańców .	„ 1 „	—
6)	Od JW. Okęckiego, Kuratora osady na okrężne dla wychowańców	„ 2 „	—
	Razem	rs. 253 kop.	—

Dochód w kasie Osady w ciągu r0ku 1882.

	Remanent z roku 1881	rs.	338	kop. 17
1)	Z gospodarstwa rolnego	„	109	„ 55
2)	Z gospodarstwa ogrodowego	„	55	„ 91
3)	Z forszusu od Zarządu na bieżące wydatki Osady	„	23353	„ 25
4)	Ze sprzedaży wyrobów	„	1846	„ 45
5)	Z ofiar gotowizną	„	253	„ —
6)	Nieprzewidziane	„	3	„ 60
	Razem	rs.	25959	kop. 93

Rozchód w roku 1882.

1)	Budowle i ich konserwacya	rs.	1964	kop. 67
2)	Gruntowne i drobne restauracye budynków	„	1471	„ 53
3)	Podatki i ubezpieczenia	„	239	„ 76
4)	Płace i wynagrodzenia	„	7631	„ 26
5)	Żywność w naturze	„	5178	„ 60
6)	Odzież	„	637	„ 24
7)	Obuwie	„	385	„ 6
8)	Bielizna	„	471	„ 43
9)	Pościel	„	153	„ 21
10)	Światło	„	422	„ 21
11)	Utrzymanie czystości	„	157	„ 38
12)	Opał	„	159	„ 68
13)	Lekarstwa	„	193	„ 18
14)	Potrzeby kaplicy	„	183	„ 19
15)	Ogólna administracya.	„	400	„ 21
16)	Gospodarstwo rolne	„	1582	„ 15
17)	Gospodarstwo ogrodowe	„	144	„ 92
18)	Stolarstwo	„	1167	„ 22
	Do przeniesienia	rs.	22543	kop. 00

	Z przeniesienia rs.	22543	kop.	00
19) Kołodziejstwo	„	403	„	62
20) Kowalstwo	„	1329	„	6
21) Szewctwo	„	13	„	40
22) Krawiectwo	„	11	„	30
23) Szkoła i kancelarya	„	126	„	11
24) Nagrody	„	776	„	60
25) Transport skazanych	„	4	„	05
26) Koszta wyprawy uwalnianych	„	210	„	65
27) Nieprzewidziane	„	420	„	11
28) Zwrot nieprzewidzianych dochodów	„	21	„	—
	Razem rs.	25858	kop.	90

BILANS.

Dochód w kasie Osady w ciągu 1882 roku wynosił	rs.	25959	k.	93
Rozchód w 1882 roku	„	25858	„	90
Pozostaje remanentem na 1883 rok	rs.	101	k.	3

Na żywność wychowańców i służby w ciągu 1882 r. zużytkowano

a) Produktów wyrażonych w funtach i łutach.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	Wartość zużytkowanych produktów		Pozostało z r. 1881		Przybyło w r. 1882		Wydano w r. 1882		Remanent na r. 1863	
		Rub.	kop.	Funt	Łuty	Funt.	Łuty	Funt.	Łuty	Fun.	Łuty
1	Chleb razowy . . .	1985	68	60	—	84255	—	84315	—	—	—
2	„ pytlowy . . .	475	1½	—	—	11839	16	11839	16	—	—
3	Mąka pszenna . . .	80	4	192	—	1449	30	1333	30	308	—
4	„ żytnia pytlowa .	114	62	—	—	2570	16	2570	16	—	—
5	„ żytnia razowa .	567	76	—	—	18800	—	18800	—	—	—
6	Mięso	1199	33	—	—	11993	7	11993	7	—	—
7	Sól	—	—	197	—	5840	—	5906	—	131	—
8	Słonina	153	32½	90	—	485	9	562	18	12	23
9	Masło	269	15½	3	—	726	—	728	—	1	—
10	Korzenie	19	5	4	16	52	16	57	—	—	—
11	Włoszczyzna . . .	22	2	—	—	367	—	367	—		—
12	Cukier	155	94	—	—	761	6	709	10	51	28
13	Kawa	46	80	—	—	117	—	117	—	—	—
14	Herbata	80	25	—	—	53	16	53	16	—	—
15	Cykorya	13	80	—	—	115	—	115	—	—	—
16	Śledzie	315	86	—	—	1286	—	1286	—	—	—
17	Ryż	1[illegible]	95	—	—	203	—	199	16	3	16
18	Drożdże	7	95	—	—	13	8	13	8	—	—
19	Ser	10	11	—	—	95	16	95	16	—	—
20	Rodzynki i migdały . .	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—
21	Ryby	5	60	—	—	16	—	16	—	—	—
22	Szmalec.	1	80	—	—	6	—	6	—	—	—
	Razem .	5345	5½								

b) Produktów wyrażonych w garncach i kwartach.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	Wartość zużytkowanych produktów		Pozostało z r. 1881		Przybyło w r. 1882		Wydano w r. 1882		Remanent na r. 1883	
		Rub.	kop.	Garn.	kw.	Garn.	kw.	Garn.	kw.	Garn.	kw
1	Kasza jęczmienna . .	364	97	41	—	2002	—	1928	—	115	—
2	Kasza jaglana . . .	190	36	—	—	592	—	563	—	29	—
3	Kasza gryczana . .	61	25	5	—	2 2	—	217	—	—	—
4	Kasza krakowska . .	22	37	2	2	42	—	42	1	2	1
5	Kasza perłowa . . .	16	42	2	2	29	2	31	2	—	2
6	Groch okrągły . . .	274	89	1176	—	328	—	1353	—	151	—
7	Fasola	3	—	8	—	104	—	15	—	97	—
8	Kartofle	208	58	4854	—	2880	—	7190	—	544	—
9	Marchew	67	24	1663	—	1693	—	1980	—	1376	—
10	Brukiew	55	92	352	—	1602	—	1602	—	352	—
11	Buraki	19	43	685	—	896	—	717	—	864	—
12	Kapusta	6	50	108	—	392	—	212	—	288	—
13	Mleko	557	72	—	—	3141	—	3141	—	—	—
14	Ocet	16	38	3	—	65	—	68	—	—	—
15	Piwo zwyczajne . .	10	—	—	—	50	—	50	—	—	—
16	Jaja	20	37	—	—	1191	sztuk	1191	sztuk	—	—
17	Olej	11	55	—	—	7	2	7	2	—	—
	Razem .	1906	95								

Ogółem zużytkowano produktów wyrażonych pop lit. *a* za rs. 5345 kop. 6 1/2
" " " pod lit. *b* . . 1906 " 95

Razem za rs. 7252 kop 1/2

WYKAZ

produktów żywności, spotrzebowanych w roku 1882, a pochodzących wyłącznie z produkcyi Osady.

Nr. kolejny	WYSZCZEGÓLNIENIE	ILOŚĆ Garnce	Kwarty	Funty	Łuty	Wartość Rs.	kop.
1	Mąka razowa	—	—	9225	—	278	60
2	„ pszenna	—	—	360	—	21	60
3	Mięso	—	—	365	—	36	50
4	Słonina	—	—	272	9	73	52
5	Mleko	1389	1	—	—	238	37
6	Włoszczyzna	—	—	367	—	22	2
7	Fasola	15	—	—	—	3	—
8	Kartofle	6622	—	—	—	182	77
9	Kapusta	212	—	—	—	6	50
10	Marchew	1980	—	—	—	67	24
11	Buraki	717	—	—	—	19	43
12	Brukiew	1602	—	—	—	55	92
13	Groch okrągły	192	—	—	—	39	—
	Razem .					1044	47
	Ogólny koszt spotrzebowanych w r. 1882 produktów					7252	½
	Potrącając zaś wartość produktów Osady					1044	47
	Wartość spotrzebowanych z zakupu produktów wynosi					6207	53½

W roku 1882 wydano porcyi:

1. Wychow. będącym na por. całej, por. 46115 co czyni 46115 por.
2. „ „ „ ¾ „ 28 „ 21 „
3. Służ. zostającej na 1½ por. i urzęd. Osady 3907 „ 5860½ „
4. Wychowańcom chorym . . . . . 882 „ 882 „

Razem wydano porcyi 52878½

Ponieważ koszt ogólny wszystkich porcyi wynosił rs. 7252 kop. ½
Jedna zatem porcya kosztowała przeciętnie kop. 13,71.

Stan magazynu drzewa, służącego na wyroby stolarskie, kołodziejskie i inne potrzeby Osady.

	Sosnowe									Dębowe						
	Łokci									Łokci						
	Belki	Krokwie	Łaty	4"	3"	2"	1½"	1"	¾"	Belki	6"	4"	3"	2"	1½"	1"
Pozostało remanentem z r. 1881	—	—	—	459	1191½	504½	24317½	7843	6400	—	—	177½	672	87½	1316½	1765
Przybyło w roku 1882	1773	1226	2695	40	6106	12	5758	—	—	185	54	584	1455	639	349	—
RAZEM	1773	1226	2695	499	7297½	516½	30075½	7843	6400	185	54	761½	2127	726½	1665½	1765
Wydano w r. 1882	1709	1226	2695	170	2825¾	267	6020	5308	531	185	—	74	159	20¾	853½	139
Pozostaje remanentem na r. 1883	64	—	—	329	4471¾	249½	24055½	2535	5869	—	54	687½	1968	705¾	812	1626

	Topolowe		Olszowe			Brzozowe		Jesionowe	Dzwona dębowe		Dzwona brzozowe		Szprychy		Dyszle	Skręty i ławki	Piasty	Śnice i osie	Kloce brzóstowe i drągi
	Łokci		Łokci			Łokci		Łok.	Łokci						Sztuki				
	1½"	1"	2"	1½"	1"	3"	1½"	1½"	kóp	sztuk	kóp	sztuk	kóp	sztuk					
Pozostało remanentem z r. 1881	974	100	209	192	387½	10	24	—	12	16	—	—	90	35	3	110	11	109	—
Przybyło w roku 1882	3271	—	—	—	—	—	—	511	6	23	9	—	8	25	81	72	93	64	209
RAZEM	4245	100	209	192	387½	10	24	511	18	39	9	—	98	60	84	182	104	173	209
Wydano w r. 1882	355	2	—	98	41	—	6	—	10	33	—	—	23	46	51	82	83	69	29
Pozostaje remanentem na r. 1883	3890	98	209	94	346½	10	18	511	8	6	9	—	75	14	33	100	21	104	18

Stan magazynu materyałów do przerobienia na odzież i pościel.

RODZAJ MATERYAŁU	Pozostało na rok 1882		Przybyło w roku 1882		Razem		Wydano w ciągu roku		Pozostało na rok 1883	
	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali	Łokci	Cali
Syberyna na płaszcze	35	3	90	—	125	3	94	15	30	12
Sukno żółte na kurtki i spodnie	25	—	495	18	520	18	136	18	384	—
„ na kołdry	—	—	88	18	88	18	88	18	—	—
„ czarne na patki	2	6	—	—	2	6	—	6	2	—
„ niebieskie	—	12	—	—	—	12	—	12	—	—
„ szaraczkowe na ubrania dla wychodzących .	26	6	34	18	61	—	51	—	10	—
Cajg	12	—	124	12	136	12	115	12	21	—
Barchan	7	—	44	4	51	4	50	4	1	—
Żagnot czarny	—	—	39	18	39	18	37	—	2	18
Kitaj popielaty	—	—	59	6	59	6	59	6	—	—
Purpura	—	—	22	20	22	20	21	8	1	12
Płótna niebieskiego	80	22	183	12	264	10	215	10	49	—
„ na ścierki i onuczki	—	—	120	—	120	—	120	—	—	—
„ szarego na gacie	—	—	1290	—	1290	—	1248	12	41	12
„ na koszule, prześcieradła i powłoczki . . .	19	—	1800	—	1819	—	1639	—	180	—
Drelich na sienniki	—	—	298	—	298	—	298	—	—	—

Skóry całe.

	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wykrajano	Pozostało na r. 1883
	SZTUKI				
Juchtowe na buty	—	9	9	9	—
" na sandały	1	6	7	7	—
" na podeszwy butów	—	4	4	4	—
Karki na brandzle	2	12	14	14	—
Skórek na fartuchy kowalskie	—	14	14	14	—
Skórek juchtowych na łaty	—	9	9	9	—

Wykrajano.

	Z wykrojonych skór przybyło	Było remanentu z roku 1881	Razem	Wyrobiono w r. 1882	Pozostało na r. 1883
	PARY				
Przyszew na całe buty	57	6	63	56	7
" do przyszyć	60	21	81	69	12
" na sandały	—	88	88	88	—
Podeszew	275½	49¼	324¾	320¼	4½

Z WYDANEGO MATERYAŁU SUROWEGO ZROBIONO DLA CHŁOPCÓW WYCHODZĄCYCH Z OSADY:	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Remanent na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	SZTUKI				
Płaszczów i paltotów dla chłopców wychodzących	14	10	24	20	4
Kurtek sukiennych . . .	32	51	83	63	20
Spodni sukiennych . . .	18	62	80	73	7
Czapek sukiennych . . .	41	—	41	20	21
Bluz płóciennych	38	46	84	84	—
Gaci płóciennych par . .	96	352	448	343	105
Koszul	27	318	345	305	40
Onuczek par	—	200	200	99	101
Fartuchów	11	42	53	36	17
Ścierek	18	66	84	30	54
Ręczników	43	—	43	37	6
Sienników	2	37	39	30	9
Poduszek	—	31	31	28	3
Prześcieradeł	17	54	71	54	17
Powłoczek	8	49	57	47	10
Kołder	3	47	50	31	19
Butów par	6	56	62	55	7
Sandałów	—	88	88	85	3
Pantofli	4	—	4	—	4
Pokryto kożuszków przybyłych	13	7	20	6	14
Kurtek	4	7	11	8	3
Surdutów	2	2	4	3	1
Marynarek	—	1	1	1	—
Spodni par	6	14	20	17	3
Kamizelek	1	5	6	6	—
Czapek	8	12	20	13	7
Kaftaników	2	—	2	2	—

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S	Z	T	U	K
Kotły miedziane	—	2	2	2	—
Garnki żelazne	1	3	4	3	1
Miski żelazne	1	—	1	1	—
„ gliniane	—	17	17	16	1
Łyżki porcyowe	—	2	2	2	—
„ stołowe	22	24	46	35	11
„ do kawy	—	12	12	12	—
Noże	6	11	17	11	6
Widelce	6	—	6	6	—
Kubki blaszane	8	12	20	16	4
Szufelki do śmieci . . .	3	—	3	1	2
Konewki do wody . . .	2	2	4	2	2
Garnce blaszane	1	2	3	2	1
Kwarty „	—	2	2	2	—
Kwaterki „	—	2	2	2	—
Szklanki	8	24	32	22	10
Talerze fajansowe . . .	9	35	44	29	15
Lejek blaszany	1	—	1	—	1
Spodeczki fajansowe . . .	6	18	24	18	6
Waza „	—	1	1	1	—
Półmisek fajansowych . .	—	2	2	2	—
Miednice żelazne	—	24	24	7	17
Dzbanuszki kamienne . .	—	10	10	10	—
Szczotki do szorow. podłóg	8	8	16	12	4
„ do mycia naczyń .	13	—	13	5	8
„ do zamiatania . .	7	8	15	8	7
„ do szuwaksu . .	8	10	18	10	8
„ do tłuszczu . . .	11	—	11	6	5
„ do kurzu	4	6	10	7	3
„ do czyszczenia lamp	—	8	8	8	—
„ do koni	—	2	2	2	—
Miotełki ryżowe	—	2	2	2	—
Grzebienie	21	—	21	11	10
Łóżka żelazne	2	32	34	19	15
Szkło szybowe w taflach .	20	271	291	245	46
Szkło szyb. w taf. do inspek.	—	272	272	130	142
Lampy wiszące	15	14	29	13	16
„ ręczne	6	18	24	14	10

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S Z T U K I				
Lampy nocne	1	3	4	2	2
Cylindry do lamp	260	236	496	184	312
Knoty	60	58	118	89	29
Taśmy na knoty funt. . .	—	3½	3½	2½	1
Nici szpulek	218	516	734	648	86
Nici motków	17	30	47	46	1
Guziki do koszul tuzinów .	60	98	158	158	—
„ do gaci i spodni tuz.	—	130	130	125½	4½
„ do cywil. ubrań szt.	36	180	216	179	37
„ do kurtek i płaszcz. sz.	313	1536	1849	932	917
Haftek tuzinów	70	—	70	44½	25½
Sprzączek tuzinów . . .	10	—	10	10	—
Igły zwyczajne papierków .	27	10	37	26½	10½
„ maszynowe tuz. . . .	1	1	2	2	—
„ kuśmierskie sztuk . .	20	—	20	20	20
Naparstki sztuk	14	—	14	4	10
Naszywki „	185	644	829	614	215
Tasiemka czarna łokci . .	20	—	20	20	—
„ biała sztuczek .	5	—	5	—	5
Sznurek na buliony motków	75	43	118	98	20
Oliwa do maszyny krawieckiej flakonów	4	14	18	17	1
Żelaz do hebli różnych sztuk	22	26	48	32	16
Leferborów sztuk	31	—	31	6	25
Świderków korbowych sztuk	15	85	200	73	127
Piłek bez oprawy sztuk. .	2	6	8	2	6
Sztamajz sztuk.	52	—	52	6	46
Bankajz par	1½	10	11½	1½	10
Pilników sztuk	49	189	238	99	139
Szpitzborów sztuk . . .	12	—	12	—	12
Toporow sztuk	—	8	8	8	—
Ferajz do piast sztuk . .	—	2	2	2	—
Fajli sztuk	—	12	12	5	7
Pił dużych sztuk	—	2	2	2	—
Raszpli sztuk	—	5	5	3	2
Bąk kowalski	—	1	1	1	—
Form do miechów sztuk .	—	2	2	2	—

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S	Z T	U	K	I
Szporóg	—	1	1	1	—
Szrubstaki sztuk	—	3	3	3	—
Kowadła sztuk	—	2	2	1	1
Sznajtchluba	—	1	1	1	—
Młoty kowalskie sztuk . .	—	3	3	3	—
Sznajtdeska sztuk . . .	—	1	1	1	—
Obcęgi angielskie sztuk .	—	1	1	1	—
Fajlklubki małe sztuk . .	—	2	2	2	—
Kleju funtów	$92\frac{3}{4}$	306	$398\frac{3}{4}$	$376\frac{1}{4}$	$22\frac{1}{2}$
Farb różnych funtów . .	$111\frac{3}{8}$	221	$332\frac{3}{8}$	$286\frac{1}{8}$	$46\frac{1}{4}$
Pędzli sztuk	8	14	22	10	12
Pokostu garncy	$9\frac{5}{16}$	$21\frac{3}{4}$	$31\frac{1}{16}$	30	$1\frac{1}{16}$
Terpentyny garncy . . .	$\frac{1}{4}$	4	$4\frac{1}{4}$	$4\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$
Oliwa do tokarni garncy .	—	$10\frac{7}{16}$	$10\frac{7}{16}$	$8\frac{14}{16}$	$1\frac{9}{16}$
Oleju do politury garncy .	$1\frac{3}{8}$	$3\frac{7}{8}$	$4\frac{1}{4}$	$4\frac{1}{16}$	$\frac{3}{16}$
Tranu do chomont garncy .	—	2	2	$\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{4}$
Zamków różnych sztuk . .	93	114	207	107	100
Zawias różnych par . . .	134	48	182	$92\frac{1}{2}$	$89\frac{1}{2}$
Szubrygli sztuk	20	120	140	56	84
Antab do kuferków sztuk .	22	2	24	19	5
Szyldzików skórzanych mosiężnych i kościanych szt.	125	35	160	75	85
Kółek mosiężnych sztuk .	31	—	31	23	8
Holcszrubek paczek . . .	$6\frac{1}{2}$	29	$35\frac{1}{2}$	14	$21\frac{1}{2}$
Kluczyki różne sztuk . .	—	20	20	—	20
Komplet okuć do łóżek . .	—	2	2	2	—
Zawias do oberluftu par .	—	2	2	2	—
Forajbry sztuk	—	4	4	4	—
Narożników z szrubami szt.	—	8	8	8	—
Okuć francuzkich i polskich do okien	—	12	12	12	—
Haczyków do okien sztuk .	—	12	12	12	—
Buksów mosiężnych sztuk .	—	42	42	18	24
Knopfnagli sztuk . . .	—	48	48	48	—
Ołówki stolarskie tuz. . .	2	3	5	$4\frac{1}{3}$	$\frac{2}{3}$
Sznury do piłek sztuk . .	7	15	22	18	4
Drutsztyftów paczek . .	8	50	58	$39\frac{1}{4}$	$18\frac{3}{4}$
Sztyftów do sandałów . .	$1\frac{1}{2}$	35	$36\frac{1}{2}$	$36\frac{1}{2}$	—

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S Z T U K I				
Gwoździ półzamkow. paczek	4	—	4	4	—
Gwoździ półbretnali skrzyn.	—	2	2	2	—
Gontali skrzynek	2½	13	15½	12½	3
Bretnali „	1	9	10	9¾	¼
Gwoździ zamkowych paczek	—	4	4	—	4
Gwoździ ¼ zamkowych funt.	—	2	2	1½	½
Sztyftów z żółtymi łebkami kóp	—	3	3	3	—
Gwoździ do przybicia papy kóp	—	6	6	6	—
Spirytusu garncy	1⅛	12	13⅛	13⅛	—
Lakieru czarnego garncy .	—	⅞	⅞	⅞	—
„ spirytusowego garn.	—	1½	1½	1⅛	⅜
„ kopalowego garncy	—	1 7/16	1 7/16	1 4/16	3/16
Kopyta szewckie par . .	6	20	26	20	6
Trzonków sztuk	40	—	40	34	6
Noże szewskie sztuk . . .	2	14	16	11	5
Łyżki szewskie sztuk . .	—	3	3	2	1
Pilniki szewskie sztuk . .	—	2	2	1	1
Kulisy „ „ . .	—	2	2	2	—
Sztyfty żelazne funtów . .	—	10	10	10	—
Cwieki paczek	½	7	7½	3	4½
Smoła szewska funtów . .	1	4¾	5¾	4¾	1
Wosk czarny krążków . .	18	39	57	20	37
Wosku żółtego funtów . .	1⅜	3	4⅜	4⅜	—
Przędzy motków	14	120	134	115	19
Szczeciny pęczków . . .	4	16	20	11	9
Podkówek tuzinów . . .	4½	81	85½	53	32½
Gwoździ do podkówek funt.	—	18	18	12½	5½
Szpilek drewnianych „	4¾	62¼	67	37	30
Szydeł tuzinów	5	24	29	22	7
Szpilardzików tuzinów . .	5	20	25	16½	8½
Szwejce paczek	1	10	11	3	8
Szwabów „	2	15	17	11	6
Szpagatu zwyczajnego funt.	—	16	16	6	—
Szpagatu szewskiego kłęb.	9	66	75	65	10
Papieru białego ryz . . .	—	4	4	4	—
„ szarego ryz . . .	—	8	8	8	—

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S	Z T	U	K	I
Papieru łokciowego rolki .	—	2	2	2	—
„ listowego arkuszy	—	100	100	100	—
„ kopert sztuk . .	—	200	200	200	—
Piór stalowych pudełek . .	1	9	10	10	—
Ołówków sztuk	—	12	12	12	—
Atramentu garncy . . .	—	4	4	4	—
Kałamarzy sztuk	11	—	11	11	—
Zapałek zwyczajnych paczek	1	42	43	40½	2½
Linki sztuk	—	2	2	2	—
„ do chomont sztuk . .	1	6	7	6	1
Krowiaków sztuk	7	—	7	7	—
Szpadli sztuk	2	23	25	23	2
Wideł sztuk	12	6	18	12	6
Motyk do rudowania sztuk.	—	20	20	20	—
Siekier sztuk	17	—	17	16	1
Latarki małe sztuk . . .	—	2	2	2	—
„ duże „	3	—	3	3	—
Kredy do pisania funtów .	6	6	12	11½	½
Cyny funtów	—	15	15	15	—
Zalcsajeru baniek	4	8	12	12	—
Salamonijaku funtów. . .	—	12	12	10	2
Ałunu funtów	—	1	1	—	1
Glanspapieru arkuszy . .	39	159	198	69	129
Łańcuch do uździenic sztuk	1	—	1	—	1
Waty funtów	½	6½	7	6	1
Miedzi funtów	7	—	7	7	—
Szalki z 4 gwichtami . .	1	—	1	—	1
Waga sprężznowa . . .	1	—	1	—	1
Rogóżek sztuk	—	94	94	86	8
Nożyczek do knota sztuk .	1	4	5	3	2
Osełki sztuk	1	1	2	1	1
Gipsu funtów	10	—	10	—	10
Smarowidła do wozów pud.	—	24	24	21	3
Kubełków do wody sztuk .	—	9	9	8	1
Kubłów dębowych sztuk .	—	4	4	3	1
Blachy cynkowej arkuszy .	—	5	5	5	—
Łoju wołowego funtów . .	—	1	1	1	—
Kalafonii funtów	—	½	½	½	—

INNE PRZEDMIOTY ZAKUPIONE	Remanent z r. 1881	Przybyło w r. 1882	Razem	Wydano w r. 1882	Pozostało na r. 1883
WYSZCZEGÓLNIENIE	S	Z	T U	K	I
Tektury arkuszy	—	55	55	55	—
Fartuchów skórzanych szt.	—	14	14	9	5
Muszlinu łokci	—	10	10	10	—
Sznurów ogrodniczych sztuk	—	2	2	2	—
Piłka ogrodnicza	—	1	1	1	—
Nożyce ogrodnicze . . .	—	1	1	1	—
Szafli do mycia sztuk . .	—	3	3	3	—
Kubełków do mleka sztuk .	—	2	2	2	—
Sitka włosiane sztuk . .	—	2	2	2	—
Maski do pszczół sztuk . .	—	2	2	—	2
Pas surow. do tokarni sztuk	—	1	1	1	—
Niecek drewnianych . . .	—	2	2	2	—
Drutu funtów	—	1	1	1	—
Pakół funtów	—	6	6	6	—
Waldharu funtów . . .	—	104	104	104	—
Sitka druciane sztuk . .	—	2	2	—	2
Przetak drewniany sztuk .	—	1	1	1	—
Bibuły czerwonej arkuszy .	—	10	10	10	—
Skrzydeł gęsich sztuk . .	—	4	4	4	—
Kosy do sieczkarni sztuk .	—	2	2	2	—
Haczyków do ognia sztuk .	—	2	2	—	2
Wedzideł sztuk	—	4	4	4	—
Drutów do lamp z talerzami sztuk	—	8	8	8	—
Świec łojowych sztuk . .	—	109	109	60	49
Trzciny do wyplatania krzeseł funtów	—	7	7	7	—
Kamieni do toczenia sztuk.	—	2	2	2	—
Derek na konie	—	2	2	2	—
Szlichtów machoniow. szt.	38	—	38	27	11
" orzechowych szt.	44	12	56	24	32
" dębowych sztuk	15	—	15	9	6
Mazerów machoniowych szt.	27	16	43	6	37
" orzechowych szt.	54	60	114	36	78
Desek machoniowych sztuk	8	—	8	1	7
Mydła zwyczajnego funtów	—	428½	428½	377¾	50¾
" szarego	—	12	12	12	—

Wartość inwentarza Osady.

Wartość inwentarza żywego i martwego do dnia 1 Stycznia 1882 roku wynosiła . . . . rs. 16276 kop. 46½

W r. 1882 przybyło przedmiotów za . „ 3155 „ 14

Razem wartość wynosiła rs. 19431 kop. 60½

Do końca 1881 roku zbrakowano zużytych przedmiotów za . . . . rs. 3688 kop. 4

Wartość przeto inwentarza żywego i martwego z końcem 1882 r. wynosi . . rs. 15743 kop. 56½

Uwaga. Brakowanie przedmiotów zużytych w ciągu 1882 r. dokonanem będzie dopiero w miesiącu Styczniu r. p.

Biblioteka.

Z końcem r. 1881 biblioteka Osady posiadała książek tomów 492

W ciągu r. 1882 przybyło tomów 148

Razem więc znajduje się tomów 640

Kasa wychowańców Osady w 1882 roku.

Wpłynęło do kasy z wynagrodzeń za pracę wychowańców	KLASA I			KLASA II			KLASA III			KLASA IV			RAZEM			Remanent z 1880 r.		Z ofiar wpłynęło		Fundusz przyniesiony ze sobą		RAZEM		Wychowańcy II, III i IV klasy wydali na kupno pożyt. rzeczy		Z zarobionych odesłano w 1881 r. do kasy oszczędności		Uwagi.
	Ilość wychowańców	Ilość wynagrodzenia		Ilość wychowańców	Ilość wynagrodzenia		Ilość wychowańców	Ilość wynagrodzenia		Ilość wychowańców	Ilość wynagrodzenia		Ilość wychowańców	Ogólna ilość wynagrodzeń w roku 1881														
		R.	K.		Rub.	K.		Rub.	K.		Rub.	K.		Rub.	K	R.	K.	R.	K.	R.	K.	Rub.	K.	Rub	K.	Rub.	K	
w Styczniu	29	5	53	40	17	44	30	17	23	19	14	90	118	55	10	10	50	—	—	2	66	68	26	10	65	—	—	
„ Lutym .	24	4	65	43	18	46	29	17	70	19	14	8	115	54	89	—	—	—	—	—	—	54	89	16	14	—	—	
„ Marcu .	20	4	59	45	22	98	30	25	85	20	12	54	115	65	96	—	—	—	—	—	—	65	96	13	30½	140	95	
„ Kwietn.	22	3	68	42	16	94	30	20	32	21	11	96	115	52	90	—	—	—	—	—	—	52	90	9	24	—	—	
„ Maju . .	24	5	19	42	18	81	35	24	89	18	16	29	119	65	18	—	—	—	—	—	—	65	18	13	85	—	—	
„ Czerwcu	23	4	—	42	17	3	41	21	76	12	13	80	118	56	59	—	—	—	—	—	—	56	59	17	4	134	10	
„ Lipcu . .	21	4	14	42	18	80	38	22	41	18	19	65	119	65	—	—	—	—	—	—	—	65	—	20	9	—	—	
„ Sierpniu	19	4	56	37	22	10	44	30	13	20	27	28	120	84	7	—	—	—	—	—	—	84	7	18	54	—	—	
„ Wrześn.	24	5	9	36	16	14	44	23	66	19	20	52	123	65	41	—	—	—	—	—	—	65	41	15	68½	161	85	
„ Paździ. .	28	5	78	38	16	70	38	27	—	22	15	76	126	65	24	—	—	—	—	—	—	65	24	16	12	—	—	
„ Listop. .	31	7	65	36	21	11	45	31	9	16	19	22	128	79	7	—	—	—	—	—	—	79	7	15	34	—	—	
„ Grudniu	32	5	58	42	12	43	35	19	74	20	15	58	129	53	33	—	—	—	—	—	—	53	33	15	75	147	40	Remanentem pozostało na 1883 r. rs. 9 kop. 85
Razem .	—	60	44	—	218	94	—	281	78	—	201	58	—	762	74	10	—	—	—	—	—	775	90	181	75	584	30	

Sklepik wychowańców.

Założony celem podania wychowańcom sposobności nabywania za z góry oznaczoną część zarobionych w Osadzie pieniędzy, różnych potrzebnych im drobiazgów jak: piór, papieru, ołówków, kopert listowych i t. d., i t. d., i t. d.

Kapitał powstały z ofiar i forszusu Zarządu wynosi rs. 47 kop. 74.

Z roku 1881 pozostało w sklepiku towaru za	rs. 22	k. 87
W ciągu r. 1882 przybyło towaru za . .	rs. 120	k. 35
Ogółem więc było w ciągu 1882 r. towaru za	rs. 143	k. 22
Sprzedano wychowańcom w ciągu 1882 roku towaru za	rs. 127	k. 42
Pozostało więc remanentem na 1883 rok towaru za	rs. 15	k. 80

Dyrektor **Z. Zajewski.**

Wykaz ofiar jednorazowych złożonych w roku 1882 dla Towarzystwa Osad rolnych.

W ciągu roku 1882 wpłynęły do Kassy Zarządu Towarzystwa ofiary od następujących osób:

W gotowiźnie.

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	Kop.
Wieczorkowski Józef	50	—
Wąsowicz Jan ze skarbonki	4	46
Tenże ze skarbonki	2	13
Ze skarbonki Zarządu T-wa	—	86
Kudelski Władysław	6	—
Rondthaler Teofil .	6	—
Kański Jordan ze skarbonek	15	11
Sajkiewicz Ludwik za wypożyczone dekoracye do teatru amatorskiego	10	—
Gosdel	—	7
Wieprzek Józef . .	3	—
Drozdz Michał, Zieliński Jan i Chajda Antoni	5	—
Skarzyński Onufry .	—	50
Kucharski Lucyan .	3	—
Wieczorkowski Józef na instrumenta muzyczne dla orkiestry w Studzieńcu . . .	400	—
Protaszewicz z Prośców	6	—
K. K.	6	—
Kassa Przemysłowców Warszawskich ze skarbonki	8	55
Krajewski strażnik .	5	—
Rajzla	—	30
Borowski Ignacy .	—	15
Finsler Mosiek . .	—	40
Sąd Gminny 4 Okr. pow. Radomskiego .	3	25
Wójt Gminy Mokotowa	1	78
Wołowski Kajetan .	3	—
Łącki Konstanty . .	1	—
Urzędnicy i oficyali-		

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	Kop.
ści Dr. Żel. W. W. i B. składki peryodycznej za kw. 1 r. b. . . .	163	35
Traczewski Bronisław	—	50
Administracya Echa	16	—
Sąd Gminny w Pińczowie od:		
Mieszkowskiego Rudolfa	1	—
Zacharyasza Kazimierza	1	—
Leśniewska Bronisława ze skarbonki . .	6	40
Rittendorf Władysław na domek m. Warszawy w Studzieńcu .	4	—
Dydek Franciszek włościanin	40	—
Ochocki Józef . .	4	—
Starynkiewicz Sokrates	18	—
Miklaszewski Walenty w imieniu hr. Tarnowskiego Stanisława	150	—
Piotrowski Michał .	6	—
Bucewicz Bronisław	—	50
Goebler Jan . . .	3	—
Gerleć Joanna . .	3	—
Dziekoński Edward	—	7
Jeden z Członków Zarządu Towarzystwa na dzwon do kaplicy w Studzieńcu . . .	103	50
Grzybowski Eugeniusz	150	—
Ulrich	—	91
Brochocki Konstanty	8	—
Redakcya Kuryera Warsz. od różnych osób	35	73
Skrzyński Jan ze skarbonki	58	—
Racięcki	2	—
Bergman Jan . . .	6	—

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	Kop.
Szczygielski Ferdynand za pośrednictwem Gazety Rolniczej . .	11	—
Zawadzki Józef Bohdan	4	—
Urzęd. i oficyaliści Dr. Ż. W. W. i B. składki peryodycznej za kwartał 2 r. b.	152	56
Dombrowicz Bronisław	3	—
Werner Tomasz ze skarbonki	3	8
Myszczyński Józef .	2	50
Bezimienny, za pośrednictwem p. Stummera Edwarda na domek m. Warszawy . .	100	—
Czynsz Eugeniusz .	—	10
Garczyński Walenty ze skarbonek . . .	25	2½
Gutentag Maurycy ze skarbonki	5	52½
Wydział Hypoteczny w Płocku ze skarbonki	1	16
Filja Banku Polskiego w Łodzi ze skarbonki	1	43
Rossman Ludwik ze skarbonek	41	6
Urzędnicy Drogi Nadwiślańskiej	22	42
Łuszczewski Bronisław	3	20½
Błeszyński Władysław ze skarbonki . .	3	—
Wojniłowicz Lucyan	150	—
Szymoński ze skarbonki	6	36
Suffczyński Stefan ze skarbonki	7	78
Lutostański Seweryn ze skarbonki	2	62

IMIĘ I NAZWJSKO	Rs.	Kop.
Tenże ofiary	4	38
Frankowski Julian ze skarbonki	2	78
Stawiski Feliks ze skarbonki	1	—
Garczyński Walenty ze skarbonki	19	39½
Ostrowski Juliusz ze skarbonki	—	64½
Szulc Jan	6	—
Dominium Popkowice	12	—
Tarkowski ze skarbonki	7	48
Bezimiennie	1	—
Szaniawski Wiktor ze skarbonki	16	43
Białowiejski Wiktor ze skarbonki	1	36½
Markowski ze skarbonki	2	68
Olszewski M. ze skarbonki	3	5
Nowodworski ze skarbonki	4	33½
Ostaszewski Kazimierz za broszurę	—	50
W. W.	3	—
Kański Jordan ze skarbonek	29	54
Urzędnicy i oficyaliści Dr. Ż. W. W. i B. składki peryodycznej za kwartał 3 r. b.	156	6
Bystry Paweł	30	—
Krzemiński Maryan	12	—
Jaworowski Artur ze skarbonki	2	98
Godlewski Stefan za pośrednictwem Redakcyi Kur. W.	100	—
Hoffmann Wilhelmina	3	—

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	Kop.
Okulicz	1	—
Zabielski	1	—
Godlewski	5	—
Winkler	1	—
Ks. Butkiewicz	1	—
Godlewska Marya	6	—
Kozłowski	1	—
Wyszyński	1	—
H.	1	—
Wróblewski	1	—
Novojko	1	—
Sommer	1	—
Godlewski K.	3	—
Henke W.	6	—
Geysztor	1	—
Z.	1	—
Urzędnicy Drogi Żelaznej Nadwiślańskiej ofiary	70	45
Miłowicz Kaźmierz	2	5
Jaroszewicz Sabin za pośrednictwem Redakcyi Kłosów	—	30
Urzędnicy i oficyaliści Drogi Żelaznej W. W. i B. składki peryodycznej za kwartał 4 r. b.	153	92
Kancellarya Administracyi hr. Ord. Zamoyskiego ze skarbonki	7	17
Karwicki Dunin	10	—
Stummer Edward	3	—
Rosman Gustaw	1	—
Mieszkańcy p-tu Olkuskiego za pośrednictwem Naczelnika tegoż powiatu	51	58
Kraków	5	—
S. z W. za pośrednictwem księgarni Orgelbranda	—	50
Szypowski Narcyz	6	—

IMIĘ I NAZWISKO	Rs.	Kop.
Apanowicz ze skarbonki	71	—
Hr. Skarbek Józef ze skarbonki	12	—
Tenże ze sprzedaży broszur	3	—
Sandomierski ze skarbonki	6	—
Dr. Suligowski . .	3	80
Wielowiejski Hieronim	6	—
Razem . .	2632	74

W naturze.

Ks. Biskup Popiel, 88 egzemplarzy książek i broszur różnej treści dla biblioteki studzienieckiej.

Sobański Feliks, 9 książek różnej treści.

Kański Jordan, 4 egzemplarze Rocznika na rok 1882 p. t „Strażak.“

Skurzalski Ignacy, 10 egzemplarzy dzieła p. t. „Objaśnienia do prawa cywilnego.“

Szpilman, pudełko cukierków.

Mokiejewski, kielich srebrny wyzłacany z pateną dla kaplicy w Studzieńcu.

Stępkowska, sukienkę na puszkę dla komunikantów.

Za ofiary powyższe Zarząd Towarzystwa Osad Rolnych poczytuje sobie za miły obowiązek złożyć niniejszem wszystkim JW. i JW. ofiarodawcom szczere podziękowanie.

Przewodniczący w Zarządzie (podpisano) *Plebański.*

Sekretarz, *J. Gruszczyński.*

V.

Skład Towarzystwa.

WŁADZE TOWARZYSTWA.

KOMITET.

Prezes: Sobański Feliks (Członek Założyciel).
Vice-Prezes: Stummer Edward.

Członkowie Założyciele.

Dernałowicz Seweryn.
Garczyński Walenty.
Górski Ludwik.
Grzybowski Eugeniusz.
Hantke Bernard.
Janasz Jakób.
Karski Stanisław.
Kronenberg Stanisław.
Kruze Aleksander.
Książe Lubomirski Tadeusz.
Hr. Małachowska Hortensya.
Natanson Jakób.
Papłoński Jan.
Popiel Wacław.
Temler Aleksander.
Wertheim Juliusz.
Wieczorkowski Józef.
Wojniłłowicz Lucyan.
Hr. Zamojski Tomasz.

Członko wie Zaproszeni do Komitetu:

Białecki Antoni.
Goltz Adam.
Hr. Jezierski Karol.
Maternicki Franciszek.
Miklaszewski Walenty.
Moldenhawer Aleksander.
Nowakowski Władysław.
Rogoziński Michał.

ZARZĄD TOWARZYSTWA. [1])

Przewodniczący w Zarządzie: Plebański Józef.
P. o. pomocnika przewodniczącego: Machczyński Konrad.
Członek stały: Białecki Antoni.
Członkowie: Godlewski Stefan, Jabłoński Aleksander, Przystański Stanisław, Rutkowski Kazimierz, Skarzyński Bronisław, Wolski Ludwik.

---

[1]) Poprzedni Zarząd pełnił swoje obowiązki do d. 1-go Kwietnia 1882 r.

KANCELARYA KOMITETU I ZARZĄDU.

Sekretarz: Gruszczyński Józef.

Kancelista: Dygat Wincenty, a po nim Mareński i Łoziński Joachim.

OSADA STUDZIENIEC.

Kurator Honorowy Osady: Okęcki Stanisław.

Dyrektor Osady: Zajewski Zygmunt.

Sekretarz i zarazem Buchalter: Kaucki Stanisław.

Kapelan i nauczyciel religii katolickiej: Ks. Dudkiewicz Józef.

Lekarz (przyjezdny): Dr. Aleksander Jawurek.

Przełożeni Oddziałów z kwalifikacyami nauczycieli elementarnych: Kalinowski Władysław (starszy), Kruszko Adam (starszy), Kaczorowski Czesław, Kołodziejski Andrzej, Żychlewicz Ignacy, Musiatowicz Stanisław, Dudkiewicz Andrzej.

Dozorcy Oddziałów: Łuba Apolinary, Słomiński Wacław i Sowiński Antoni (zarazem nauczyciel profesyi szewskiej).

Ogrodnik: Szmidt Walenty.

Felczer: Krzymoski Jan.

Majster stolarski i nauczyciel tego rzemiosła: Grünfeld Wincenty.

Majster kołodziejski i nauczyciel tego rzemiosła: Fidziński Teofil.

Majster kowalski i nauczyciel tego rzemiosła: Wójcicki Michał.

Majster krawiecki i nauczyciel tego rzemiosła: Siekierski Józef.

Nauczyciel muzyki: Feist Józef.

Oprócz powyższych osób, było w Osadzie przez cały rok 1882, pięciu stróżów, odźwierny, dwóch podwórzowych i nocny — oraz kucharka i praczka.

ADMINISTRACYA ZAPISU HR. KICKIEGO.

Rada zawiadująca zapisem.

Prezydujący: Górski Ludwik. *Członkowie Rady:* Garczyński Walenty, hr. Jezierski Karol, Kronenberg Stanisław, Rogoziński Michał.

Opiekun-Administrator zapisu: Białecki Antoni.

Sekretarz kancelaryi administracyi: Chrzanowski Władysław.

CZŁONKOWIE KORESPONDENCI.

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa.
	Gub. Warszawska.			
1	Miasto Warszawa	Szymanowski Wacław	w Red. Kuryera Warszawskiego	—
2	—	Vacat		—
3	—	Skrzyński Jan Zygmunt	Berga Nr. 3	—
4	—	Majzel Bronisław	Senatorska Nr. 6	—
5	—	Maternicki Franciszek	Długa Nr. 36	—
6	—	Miklaszewski Walenty	Grzybowska 29	—

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa
7	Miasto Warszawa	Moldenhawer Aleks.	Marszałkow. 75	—
8	—	Vacat		
9	—	Wąsowicz Jan	Szkolna Nr. 4	—
10	—	Czajkowski Edward	Św. Jers. Nr. 12	
11	—	Vacat		—
12	Pow. Warszawski	Łuszczewski Jan Paweł	Pęcice	Pruszków
13	— Błoński	Nowacki Władysław	Ruda-Guzowska	Ruda Guzowska
14	— Sochaczewski	Naimski Aleksander	Rokotów	Sochaczew
15	— Skierniewicki	Arczyński Kazimierz	Wola Pękoszew.	Mszczonów
16	— Grójecki	Sokołowski Władysław	Biejkows.-Wola	Białobrzegi
17	— Gostyński	Vacat		
18	— Miński	D-r Dobrzycki Henryk	Mienia	Mińsk
19	— Radzymiński	Nowodworski Jan	Guzowatka	Radzymin
20	— Włocławski — Nieszawski	Skarbek Józef Hr. .	Osięciny	Osięciny
21	— Kutnowski	Suchorski Klemens	Śleszyn Wielki	Pniewo
22	— Łowicki	Myszczyński Józef	Wola Szydłow.	Łowicz
	Gub. Kaliska.			
23	Miasto Kalisz	Idzikowski Edmund	Kalisz	Kalisz
24	Pow. Kaliski	Łaszczyński Zygmunt	Kamień	Kalisz
25	— Kolski	Słubicki Albin	Lubstów	Sompolno
26	— Łęczycki	Vacat		
27	— Wieluński	Taczanowski Gustaw	Ruda	Wieluń
28	— Sieradzki	Nencki Adam	Boczki	Szadek
29	— Koniński	Mierzyński Władysław	Wąsosze	Konin
30	— Słupecki	Chełmski Władysław	Łukomie	Pyzdry
31	— Turkoski	Pstrokoński Ignacy	Ustków	Warta
	Gub. Kielecka.			
32	Miasto Kielce Pow. Kielecki	Łuszczkiewicz Stefan	Kielce	Kielce
33	— Jędrzejowski	Laskowski Antoni	Opatkowice	Jędrzejów
34	— Miechowski	Katerla Ludwik	Zarogów	Miechów
35	— Olkuski	Bystry Badeni Paweł	Małoszyce	p. Żarnowiec
36	— Stopnicki	Wyrzykowski Julian	Stopnica	Stopnica
37	— Pińczowski	Mieszkowski Rudolf.	Brzeście	Pińczów
38	— Włoszczowski	Schütz Adolf	Biała Wielka	
	Gub. Lubelska.			
39	Miasto Lublin Pow. Lubelski	Illustrowski Stanisław	Lublin	Lublin
40	— Lubartowski	Rzepiński Roman	Lubartów	Lubartów
41	— Nowo-Aleks.	Werner Tomasz	Włostowice	Puławy
42	— Chełmski	Woroniecki Miecz. ks.	Rejowice	
43	— Hrubieszowski	Rulikowski Zdzisław	Honiatycze	Tyszowce
44	— Krasnostawski	Koszarski Przemysław	Wierzchowina	Żółkiewka
45	— Tomaszowski	Rulikowski Zdzisław	Honiatycze	Tyszowce
46	— Janowski	Zembrzuski Władysław	Moniaki	Urzędów
47	— Zamojski	Sajkiewicz Ludwik	Chiża	Zamość
48	— Biłgorajski	Stoboy Edward	Naklik	Krzeszów

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa
	Gub. Łomżyńska.			
49	Miasto Łomża	Tock Ludwik	Łomża	Łomża
50	Pow. Łomżyński	Rzętkowski Antoni	Jeziorko	Łomża
51	— Mazowiecki	Dziekoński Onufry	Dobki	Złotorya
52	— Ostrowski	vacat		
53	— Ostrołęcki	Glinka Mikołaj	Szczawin	Sieluń
54	— Pułtuski	Rudnicki Stanisław	Łubienica	Pułtusk
55	— Makowski	Gniazdowski Marcin	Czarnostów	Pułtusk
56	— Kolneński	Lasocki Roman	Dzierżbie	Stawiski
57	— Szczuczyński	Przyjemski Maurycy	Glinki	Szczuczyn
	Gub. Piotrkowska.			
58	Miasto Piotrków Pow. Piotrkowski	Kański Jord. Wład.	Piotrków	Piotrków
59	— Częstochowski	Polczyński Józef	Częstochowa	Częstochowa
60	— Brzeziński	Lemański Ludwik	Bratoszewice	Głowno
61	— Nowo-Radoms.	Ostrowski August	Radoszewnica	Koniecpol
62	— Łaski	StawiskiFeliks	Rembieszów	Zduńska-Wola
63	— Łódzki	Rejewski Fryderyk	Łódź	Łódź
64	— Rawski	Suffczyński Stefan	Ossa	Rawa
65	— Będziński	Ciechanowski Stan.	Grodziec	Dąbrowa
	Gub. Płocka.			
66	Miasto Płock	Gurbski Jan	Płock	Płock
67	Pow. Płocki	Ujazdowski Stanisław	Nagórki	Góra Płocka
68	— Ciechanowski	Milewski Józef	Kotermań	Ciechanów
69	— Przasnyski	Ostrowski Antoni	Leszno	Przasnysz
70	— Płoński	Jaworowski Artur	Radzymin	Płońsk
71	— Lipnowski	Paprocki Szymon	Zakrzew	Dobrzyń
72	— Mławski	Borowski Aleksander	Mława	Mława
73	— Rypiński	Górski Józef	Chrostków	Lipno
74	— Sierpecki	Berg Rudolf	Chamsk	Bieżuń
	Gub. Radomska.			
75	Miasto Radom	Lutostański Seweryn	Radom	Radom
76	Pow. Radomski	Wodziński Tadeusz	Sucha	Białobrzegi
77	— Kozienicki	Lipski Ludwik	Piskorów	Zwoleń
78	— Koniecki	Bocheński Józef	Ruda-Maleniec.	Końskie
79	— Iłżecki	Olszewski Julian	Kopin	Iłża
80	— Sandomierski	Russocki Maksymilian	Suliszew	Klimontów
81	— Opatowski	Ks. Fudalewski Wład.	Wojciechowice	Ożarów
82	— Opoczyński	Vacat		
	Gub. Siedlecka.			
83	Miasto Siedlce Pow. Siedlecki	Vacat		
84	— Radzyński	Szaniawski Wiktor	Przegaliny	Międzyrzec
85	— Konstantynow.	Mielżyński Wład. hr.	Rozkoż	p. Białe
86	— Bialski	de Rosenwerth Henryk	Cieleśnica	Janów
87	— Włodawski	Frankowski Julian	Dubica	Wisznice
88	— Garwoliński	Świderski Józef	Żelechow	Żelechów

Nr.	Miejscowość	Nazwisko i Imię	Zamieszkanie	Stacya pocztowa
89	— Łukowski	vacat		
90	— Sokołowski — Węgrowski	Popiel Ignacy	Turna	Węgrów
	Gub. Suwalska.			
91	Miasto Suwałki Pow. Suwalski	Nagórka Franciszek	Suwałki	Suwałki
92	— Augustowski	Sobolewski Michał	Białobłoty	Sopoćkinie
93	— Sejneński	Skarzyński Onufry	Bendry	Sereje
94	— Wilkowyski	Pieczyski Stanisław	Kopsodzie	Kibarty
95	— Maryampolski	Henke August	Rożcle	Kowno
96	— Władysł.	Vacat		
97	— Kalwaryjski	Narbutt Józef	Promieź	Preny

CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA.

a) Wieczyści.

1. Bürger Edmund w Warszawie.
2. Boduszyński Stanisław w mieście Piotrkowie.
3. Głębocki Józef w Warszawie.
4. Grzybowski Eugeniusz w powiecie Gostyńskim.
5. Kamocka Eugenia w Warszawie.
6. Kamocki Aleksander w Warszawie.
7. Kiślański Władysław w Warszawie.
8. Kolnarski Ludwik. †
9. Kozarska Kazimiera w Warszawie.
10. Krysiński Leon w Warszawie.
11. Lemański Ludwik w pow. Brzezińskim.
12. Leśniewska Bronisława w Warszawie.
13. Łubieńska Marya hr. w Warszawie.
14. Malinowski Stanisław m. Krasnystaw.
15. Papłoński Jan w Warszawie.
16. Piotrowski Michał. †
17. Rotwand Stanisław w Warszawie.
18. Sikorski Józef w Warszawie.
19. Sikorska Jadwiga w Warszawie.
20. Starynkiewicz Sokrates w Warszawie.
21. Surzycki Julijan w Warszawie.
22. Tarnowski Stanisł. hr. z Krakowa.
23. Wieczorkowski Józef. †

b) Członkowie zaproszeni.

1. Carpentner Marya w Anglii.
2. Blanchart Józef we Francyi.
3. Bobrzyński Michał w Krakowie.
4. Dzieduszycki Wojciech hr. w Jezupolu w Galicyi.
5. Rostafiński Józef w Krakowie.
6. Spasowicz Włodzimierz w Petersburgu
7. Tarnowski Stanisław hr. w Krakowie.

CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA.

HONOROWI.

I. GUBERNIJA WARSZAWSKA.

MIASTO WARSZAWA.

1. Abramowicz Jozef.
2. Abramowicz Leopold.
3. Abramowicz Seweryn.
4. Abramowicz Ksawera.
5. Abramowicz Wiktor.
6. Adelstein Karol.
7. Andrychewicz Władysław.
8. Anselm Wilhelm.
9. Aquilino Karol.
10. Arkuszewski Władysław.
11. Arnhold Jan G.
12. Asnyk Kazimierz.
13. Asterblum Ludwik.
14. Babiński Eugeniusz.
15. Badowski Ignacy.
16. Bajkowski Aleksander.
17. Bajkowski Gerard.
18. Balbinder Natan.
19. Banachewicz Artur.
20. Bansemer Jan.
21. Baraniecka Helena.
22. Barczewski Ignacy.
23. Baranowski Ignacy.
24. Bartkiewicz Władysław.
25. Bartoszewicz Joachim.
26. Bauman Petronela.
27. Baumberg Markus.
28. Baumgarten Teodor.
29. Baumritter Maksymilijan.
30. Bedlicki Michał.
31. Bednawski Władysław.
32. Beiler Maurycy.
33. Bełza Stanisław.
34. Benisz Antoni.
35. Bensef Julijusz.
36. Bergsohn Józef.
37. Bergsohn Michał.
38. Bergsohn Samuel.
39. Bersohn Jan.
40. Bersohn Matias.
41. Bertold Gabryel.
42. Białecki Antoni (*Czł. stały Zarz. i Czł. Kom.*).
43. Bielicka Klementyna.
44. Bielski Alfred.
45. Białozierski Bazyli.
46. Bilewski Tomasz.
47. Błagowieszczeński Mikołaj
48. Bniński Roman, hr.
49. Bobakowski Edmund.
50. Bociarski Dominik.
51. Bocquet Aleksander.
52. Bogdanowicz Leon.
53. Bogdanowicz Hipolit.
54. Bogk Julia.
55. Bogk Karol.
56. Bonar Seweryn.
57. Borejko Jan.
58. Borejko Ksawery.
59. Borszczow Emilian.
60. Bortkiewicz Teofila.
61. Borzęcka Ludwika.
62. Brandel Konrad.
63. Branicka Marya, hr.
64. Branicka Pelagia, hr.
65. Branicki Wład., hr. (senior)

66. BranickiWł., hr.(junior).
67. Braunstein Artur.
68. Brochocki Konstanty.
69. Brodowski Włodzimierz.
70. Bronikowski Wojciech.
71. Brudkowski Józef.
72. Bruner Henryk.
73. Brunn Stanisław.
74. Brzeski Franciszek JX.
75. Brzeziński Andrzej.
76. Brzeziński Jòzef.
77. Brzozowska Klementyna.
78. Bucewicz Bronisław.
79. Buczyński Roman.
80. Budziński Stanisław.
81. Budziszewski Ludwik.
82. Buyno Zofija.
83. Bydłowski Bolesław.
84. Chałubiński Tytus.
85. Chanenko Bogdan.
86. Chełmicki Zygmunt JX.
87. Chęciński Władysław.
88. Chlebowski Ksawery.
89. Chlewiński Władysław.
90. Chmielewski Fran. JX.
91. Chodecki Kajetan.
92. Chodorowski Michał.
93 Chodorowicz Michał.
94. Chodorowski Jan.
95. Cholewicki Aleksander.
96. Cholewicki Jan.
97. Chotkowski Wilhelm.
98. Chraszczewski Ksawery.
99. Chruszczakowski Feliks.
100. Chrystanowicz Mikołaj.
101. Chrzanowski Stanisław.
102. Ciechanowski Jan.
103. Ciesielski Ignacy.
104. Cieszkowski Roman.
105. Cohn Adolf.
106. Cybulski Fortunat.
107. Cybulski Henryk.
108. Cygański Stanisław.
109. Czajkowski Edward (*Czl. Kor.*).
110. Czajkowski Franciszek.
111. Czamański Leon.
112. Czaplicki Stanisław.
113. Czarkowski Edward.
114. Czarnomska Eliza.
115. Czarnowski Julijan.
116. Czerwiński Zygmunt.
117. Czubalski Józef.
118. Czyżyk Melchior.
119. Dabiński Ignacy.
120. Dauksza Romuald.
121. Dąkrowski Paulin.
122. Dąbrowski Tadeusz.
123. Dębski Feliks.
124. Dębski Mieczysław.
125. Dobiecki Kazimierz.
126. Dobrowolski Jan.
127. Dobrucki Walery.
128. Dobrzański Aleksander.
129. Drużbacki Ignacy.
130. Dydyński Teodor.
131. Dyksztein Szymon.
132. Dynowski Franciszek.
133. Dziaszkowski Franciszek.
134. Dziechciński Stanisław.
135. Dziewulski Aleksander.
136. Ehrlich Jakób.
137. Epstein Edward.
138. Epstein Jakób-Michał.
139. Fajans Maurycy.
140. Feigenblatt Samuel.
141. Feilert Adolf.
142. Feist Aleksander.
143. Feilert Emil.
144. Findeisen Gustaw.
145. Finkelhaus Jan.
146. Fiszer Otto.
147. Flamm Filip.
148. Flatau Aleksander.
149. Foland Bogumił.
150. Fraenkel Antoni, baron.
151. Fraenkel Edward, baron.
152. Fraget Julian.
153. Friedman Maurycy.
154. Frytsche Gustaw.
155. Fuchs Franciszek.
156. Fukier Teofil.
157. Garbolewski Jan.
158. Gawroński Zygmunt.
159. Gay Ernest.
160. Gebethner Gustaw.

161. Geisler Edward.
162. Gerard Mikołaj.
163. Glinka Otto.
164. Gliszczyńska Zofija.
165. Glücksberg Michał.
166. Glücksohn Stanisław.
167. Głębocki Klemens.
168. Godebska Matylda.
169. Godlewski Mścisław.
170. Godlewski Józef.
171. Godlewski Stefan (*Czł. Zarządu*)
172. Goebel Artur.
173. Goldberg Julijan.
174. Goldenring Herman.
175. Goldman Leon.
176. Goldstand Aleksander.
177. Goldstand Jan.
178. Goldschmidt Józef.
179. Goltz Adam (*Czł. Kom.*)
180. Golcz Teofila.
181. Górecka Ludwika.
182. Gordon Maksymilijan.
183. Gordziałkowski Konst.
184. Gordziałkowski Bolesław
185. Gordziałkowska Amelija
186. Gościmska A.
187. Górski Konstanty.
188. Gostomski Karol.
189. Grabowski Edward.
190. Grabowski Leon.
191. Grabowski Włodzimierz.
192. Grabowski Zygmunt (*Czł. Koresp.*).
193. Grotowski Władysław.
194. Gruszecki Aleksander.
195. Gruszecki Konstanty.
196. Grużewski Jan.
197. Gużkowski Marceli.
198. Hall Jerzy.
199. Halpern Daniel.
200. Halpert Feliks.
201. Hantke Marya.
202. Heinrich Aleksander.
203. Hert Szaja.
204. Hertz Aloizy.
205. Herman Adam.
206. Higersberger Józef ojciec.
207. Higersberger Józef syn.
208. Hilchen Oktawijusz.
209. Hoffmann Henryk.
210. Holc Ludwik.
211. Holewiński Władysław.
212. Holtorf Antoni.
213. Hoszowski Ryszard.
214. Hrehorowicz Tadeusz.
215. Hube Karol.
216. Huszcza Tadeusz.
217. Jabłoński Eugeniusz.
218. Jacobi Wilhelm.
219. Jagielski Gustaw.
220. Jagodziński Teofil JX.
221. Jałowiecki Aleksander.
222. Janasz Władysław.
223. Janecki Tomasz.
224. Jankowski Józef.
225. Jankowski Ludwik.
226. Jankowski Władysław.
227. Janowski Wincenty.
228. Januszkiewicz Leon.
229. Jantzen Edward.
230. Jarocki Edward.
231. Jarocki Józef.
232. Jasieńska Anna.
233. Jasieński Maksymilijan.
234. Jasinowski Izydor.
235. Jasiński Leon.
236. Jaszowski Henryk.
237. Jelinek Maksymilijan.
238. Jełowicki Wacław.
239. Jenike Ludwik.
240. Jełowiecki Adolf.
241. Jezierska Marya hr.
242. Jezierski Karol hr.
243. Jeziorański Feliks.
244. Jordan Julijan.
245. Józefowicz Ludwik.
246. Józefowicz Marya.
247. Józefowicz Michał.
248. Józefowicz-Hlebicki Henr.
249. Istomin Wsiewołod.
250. Jurewicz Kazimierz.
251. Jurzyński Władysław.
252. Iwański August.
253. Kalinowski Baltazar.
254. Kalinowski Ignacy.

255. Kamiński Jan-Maurycy.
256. Karnicki Józef.
257. Karniewski Wawrzyniec.
258. Karski Kajetan.
259. Karwicki Józef-Dunin.
260. Karwowski Aleksander.
261. Kaszewska Miłosława.
262. Kasznica Józef.
263. Kazimirska Konstancya
264. Kernbaum Józef.
265. Kernbaum Izydor.
266. Kicka Natalija hr.
267. Kietliński Stanisław.
268. Kijewski Jan.
269. Kiersznowski Władysław
270. Kirszrot Józef.
271. Kleczkowski Józef (senior)
272. Kleczkowćki Józ. (junior)
273. Kleinadel Henryk.
274. Knoblauch Julijan.
275. Knoll Ignacy.
276. Kobielski Norbert.
277. Kobierska Antonina.
278. Kobylański Franciszek.
279. Kohen Bernard.
280. Kokeli Józef.
281. Kokowski Andrzej.
282. Kołakowski Bolesław.
283. Komornicki Piotr.
284. Komorowicz Piotr.
285. Konczykowski Ignacy.
286. Konitz Leon.
287. Konitz Teedor.
288. Kończa Paweł.
289. Korsak Marya.
290. Kosiewicz Antoni.
291. Kosiński Julijan.
292. Kossakowski Stanisł. hr.
293. Kostecki Władysław.
294. Kostecki Józef.
295. Kostrowicki Stanisław.
296. Kotowicz Stanisław.
297. Kowalewski Aleksander.
298. Kozakowska Katarzyna. (senior).
299. Kozakowska Katarzyna. (junior)
300. Kozarski Bolesław.
301. Kozłowski Władysław.
302. Kozłowski Romuald.
303. Kraczkiewicz Franciszek
304. Krajewski Henryk.
305. Kraińska Włodzimiera.
306. Kramstück Marceli.
307. Kramstück Feliks.
308. Krasicka Ludwika, hr.
309. Krasicki Zygmunt, hr.
310. Krassowska Olimpija.
311. Krause Władysław.
812. Kraushar Aleksander.
313. Krause J. A.
314. Kretkowski Włodzimierz
315. Kronenberg Henryk.
316. Kronenberg Leop.-Julijan
317. Kronenberg Wiktor.
318. Kronenberg Wład. (sen.)
319. Kronenberg Wład. (jun.)
320. Kronenblech Benedykt.
321. Krośnicki Stanisław.
322. Kruszewska Alina.
323. Krupowicz Maurycy.
324. Kruszewski Władysław.
325. Krysiński Ksawery.
326. Krysiński Zygmunt.
327. Kryszka Antoni.
328. Kryże Władysław.
329. Krzemiński Stanisław.
330. Krzyżanowski Antoni.
331. Krzyżanowski Romuald.
332. Kucharzewski Henryk.
333. Kuczewski Zygmunt.
334. Kuczyńska Joanna.
335. Kuczyński Konrad.
336. Kudrewicz Jan.
337. Kulikowski Franciszek.
338. Kułakowski Romuald.
339. Kurnatowski Lucyan.
340. Kwapiński Stanisław.
341. Kwiatkowski Edward.
342. Kwiatkowski Wacław.
343. Landau Daniel.
344. Lande Michał.
345. Landowski Maryan.
346. Laska Stefanija, z hr. Ilińskich.
347. Laska Stefanija.

348. Laskowska Izabela.
349. Laskowski Aleksander.
350. Lasocka Bronisława.
351. Lasocki Zygmunt JX.
352. Leo Edward.
353. Lermentof Mikołaj.
354. Lesser Daniel.
355. Lesser Jan, baron.
356. Lesser Stanisław, baron.
357. Leszczyński Roman.
358. Lewental S.
359. Lewicka Halina.
360. Lewocka Katarzyna.
361. Lewy Markus.
362. Lewicki Apolin.
363. Lijewski Ignacy.
364. Lichtenberg C.
365. Lilpop Joanna.
366. Limprecht Henryk.
367. Loewenberg Jakób.
368. Loewenstein Leon.
369. Loewenstein Seweryn.
370. Loevy Maurycy.
371. Lubelski Jakób.
372. Lubieniecki Leon.
373. Lubomirska, księżna.
674. Lubomirski Wład., książę.
375. Ładusz Jan JX.
376. Łaniewski Adam.
377. Łapiński Aleksander.
378. Łapiński Franciszek.
379. Łappa Wacław.
380. Ławrynowicz Władysław.
381. Łaźniewski Mikołaj.
382. Łącka Aniela.
383. Łącka Eleonora.
384. Łącki Józef.
385. Łempicki Władysław.
386. Łubieńska Izabela, hr.
387. Łubieński Franciszek, hr.
388. Łubieński Gustaw, hr.
389. Łubiński Ludwik hr.
390. Łukawski Adolf.
391. Łukomski Józef.
392. Łyszczyński Michał.
393. Machczyński Konrad. (*Czl. Zarz.*).
394. Majewski Izydor.
395. Makowska Alicya-Waterlow.
396. Makowski Aleksander.
397. Maleszewska Fryderyka.
398. Malewski Franciszek.
399. Małagowski Wiktor.
400. Małkowska Aleksandra.
401. Małkowski Konstanty.
402. Małuja Adela.
403. Mamroth Maurycy.
404. Marczewski Ludwik.
405. Markow Aleksy.
406. Marx Emil.
407. Maryański Edward.
408. Maternicka Marya-Magd.
409. Maternicki Aleksander.
410. Maternicki Franciszek (*Czl. Komitetu*).
411. Maternicki Henryk.
412. Matuszewska Apolonija.
413. Majzel Bronis. (*Czl. Kor.*).
414. Mayzner Naftal.
415. MeJeksza Henryk.
416. Meleniewska Lucyna.
417. Meleniewski Feliks.
418. Mellerowicz Wincenty.
419. Metelicka Teofila.
420. Meyer Herman.
421. Meyet Leopold.
422. Michałowski Kazimierz.
423. Michałowski Ludomił.
424. Mieczkowski Jan.
425. Mielech Jan.
426. Mierzwiński Dobiesław.
427. Mierzwiński P.
428. Mierzwiński Zdzisław.
429. Miklaszewska Walerya.
430. Miklaszewski Walenty (*Czl. Kom.*
431. Minter Karol.
432. Mirecki Wincenty.
433. Mirosławski Zygmunt.
434. Mizerski Stefan.
435. Modzelewski Leon.
436. Moldenhawer Józefa.
437. Moldenhawer Aleks. (*Czl. Kom.*).
438. Montwiłł Aleksander.

439. Montwiłł Józef.
440. Montwiłł Wincenty.
441. Montwiłłowa Aleksandra.
442. Montwiłłowa Zofija.
443. Montwiłł Stanisław.
444. Morgulec Bolesław.
445. Mroczek Janina.
446. Muchanow Sergiusz.
447. Muszyński Alfons.
448. Mycielski Józef.
449. Miniewski Stanisław.
450. Moycho Karol.
451. Makarowicz Ksawery.
452. Nagórny Antoni.
453. Naimski Józef.
454. Nakwaski Józef
455. Natanson Henryk.
456. Natanson Józef.
457. Natanson Ludwik.
458. Natanson Szymon.
459. Nawrocki Teofil.
460. Neuding Stanisław.
461. Neufeld Mojżesz.
462. Neubaur Joanna.
463. Neymann Aleksander.
464. Neymann Helena.
465. Neymann Kazimierz.
466. Nieławicki Rudolf.
467. Nipanicz Zacharyasz.
468. Niedzielski Stefan.
469. Normark Jan.
470. Noskowski Jan.
471. Noińska Hiacynta.
472. Nowakowski Ferdynand.
473. Nowakowski Stanisław.
474. Nowakowski Władysław.
475. Nowicki Antoni.
476. Nowosielski Julijan.
477. Obrąpalski Konrad.
478. Ochimowski Feliks.
479. Ochocki Józef.
480. Oderfeld Adam.
481. Ogiński Michał, książę.
482. Okolski Antoni.
483. Okoń Konstanty.
484. Olszewski Emil.
485. Ordęga Jan.
486. Orgelbrand Hipolit.
487. Orgelbrand Maurycy.
488. Orgelbrand Mieczysław.
489. Orłowski Jan.
490. Orłowski Jakób.
491. Orsetti Wilhelm.
492. Ostrowski Stanisław, hr.
493. Ostrowski Zygmunt.
494. Paidly Emil.
495. Paklerski Julijan.
496. Palkowski Hubert.
497. Pankiewicz Hipolit.
498. Paprocki Emeryk.
499. Parczewski Konstanty.
500. Parisot Aleksander.
501. Paszkiewicz Józef.
502. Paszkowski Adolf.
503. Pawińska Aniela.
504. Pawłow Marya.
505. Pawłow Aleksander.
506. Penkala Julijan.
507. Pepłowski Władysław.
508. Perl Adam.
509. Perkowski Hipolit.
510. Peretiatkowicz Karol.
511. Petrow Włodzimierz.
512. Pęcherzewski Jan.
513. Pfeiffer Stanisław.
514. Phull Aleksander.
515. Pieniążek Witalis.
516. Pik Jakób.
517. Piełsudzki Jan.
518. Piełsudzki Józef.
519. Pilecki Władysław.
520. Piniński Władysław.
521. Piotrowski Łukasz.
522. Piotrowski Teofil.
523. Plater Władzsław, hr.
524. Plater Eugenijusz, hr.
525. Plater Zyberk Woj. hr.
526. Platerówna Józefa, hr.
527. Platerówna Stefanija, hr.
528. Platerowa Wiktorya, hr.
529. Platerowa Ludwika, hr.
530. Plater Zyberk Feliks, hr.
531. Platzer Aleksandra.
532. Platzer Sylwester.

533. Plater Zygmunt.
534. Pląskowski Romuald.
535. Plebański Józef. (*Prz. w Zarz.*).
536. Plebański Franciszek.
537. Plebiński Edmund.
538. Plenkiewicz Roman.
539. Płatkowski Józef.
540. Płatkowski Teofil.
541. Podhorski Aleksander.
542. Poklewska Aniela.
543. Poklewski Alfons.
544. Połasz Anat.
545. Polczycki Tytus.
546. Polender Leopold.
547. Pollewicz Kazimierz.
548. Połujanski Justyn.
549. Pomianowski Władysław
550. Poniatowska Elżbieta hr.
551. Popiel Win. JX. Arcybiskup warszaw.
552. Popławski Aleksander.
553. Popławski Wojciech.
554. Poradowski Zygmunt.
555. Poradowski Konstanty.
556. Portner Apolinary.
557. Portner Maurycy.
558. Potocki August, hr.
559. Powichrowski Włodzim.
560. Poznańska Dorota.
561. Poznański Maksymilijan.
562. Preyss Aleksander.
563. Protasewiczowa Kazim.
564. Prószyński Bronisław.
565. Pruszanowski Eugenijusz
566. Przeciszewski Adolf.
567. Przestrzelski Romuald.
568. Przeździecki Konst., hr.
569. Przybylski Władysław.
570. Przysiecki Michał.
571. Przystański Stanisław (*Czl. Zarz.*)
572. Puchalski Karol.
573. Raczkiewicz Stefan.
574. Raczyńska Zofija.
575. Radomski Feliks.
576. Radwan Władysław.
577. Radziszewski Maksymil.
578. Rayzacher Alfred.
579. Rakowski Leon.
580. Rakszanin Józef.
581. Rapacki Franciszek.
582. Rappel Ignacy.
583. Rawicz Józef.
584. Regelman Ignacy.
585. Regelman Zygmunt.
586. Reichman Edward.
587. Reichman Henryk.
588. Reichman Józef.
589. Riedel Jan.
590. Rittendorff Władysław.
591. Rodkiewicz Aleksander.
592. Rodys Bolesława.
593. Rodzyn Szymon.
594. Rogoziński Michał (*Czl. Komitetu*)
595. Rokossowski Tomasz.
596. Romiszewski Michał bar.
597. Rosenblum Jakób.
598. Rosengart Rudolf.
599. Rossmann Ludwik.
600. Rosso Karol.
601. Roszkowski Bartosz.
602. Roszkowski Stanisław.
603. Rotstadt Jakób.
604. Rotwand Leon.
605. Rozen Szymon.
606. Różycki Julijan.
607. Rudzki Konstauty.
608. Rulikowska Jadwiga.
609. Rusiecki Stanisław.
610. Rutkiewicz Ludwik.
611. Rutkowski Franciszek.
612. Rutkowski Kazimierz. (*Czl. Zarządu*)
613. Rutkowski Piotr.
614. Rychłowski Władysław.
615. Rydecki Aleksander.
616. Rykowski Teofil.
617. Ryncki Łukasz.
618. Ryttel Władysław.
619. Sachar Lewin.
620. Samborski Piotr.
621. Samojło-Sulima Stanisł.
622. Saniewski Konstanty.
623. Scholtze Adolf.

624. Sennewald Gustaw.
625. Seredynski Wincenty.
626. Sierzputowski Józef.
627. Silberberg Izydor.
628. Silberstein Samuel.
629. Skarzyński Bronisław.
630. Skarzyński Edmund.
631. Skoczyńskl Feliks.
632. Skoryna Cezary.
633. Skrzetuski Kazimierz.
634. Skrzyński Jan.
635. Skuratów Piotr.
636. Śmiecińska Marya.
637. Smolikowska Izabela.
638. Smolikowski Seweryn.
639. Sobański Kazimierz.
640. Sobański Michał.
641. Sobański Marceli.
642. Sobolew Michał.
643. Sokołowski Franciszek.
644. Sokołowski Józef.
645. Sołtan Adam.
646. Sołtan Wojciech.
647. Sołtan Władysław.
648. Sonenberg Szymon.
649. Sorgenstein Saul.
650. Sosnowski Arystarch.
651. Sosnowski Kacper.
652. Sotkiewicz Antoni JX.
653. Sowiński Roman.
654. Spiess Ludwik.
655. Spiess Stefan.
656. Staczyńska Rudolfina.
657. Staczyński Rudolf.
658. Starzeński Henryk, hr.
659. Starzeński Kazimierz, hr.
660. Steczkowski Stanisław.
661. Stopczyk Jan.
662. Strakacz Władysław.
663. Strasburger Karol.
664. Strohmeyer Jan.
665. Stromfeld Wilhelm.
666. Struve Henryk.
667. Strummer Edward. (*Vice-Prezes Komitetu*)
668. Stummer Józef.
669. Suligowski Adolf.
670. Suligowski Lubomił.
671. Sulikowski Anzelm.
672. Swiecka Stanisława.
673. Swiętochowski Leon.
674. Szczygielski Władysław.
675. Szlenker Jan.
676. Szlenker Karol.
677. Szlenker Marya.
678. Szlubowski Stanisław Korwin.
679. Szlubowski Stanisław Dezyderyusz.
680 Szmit Apolinary.
681. Sznejterowicz Felicyan.
682. Sztochel Szymon.
683. Sztukowski Adam.
684. Szulc Oswald.
685. Szumowski Aleksander.
686. Szuster Antoni.
687. Szuster Franciszek.
688. Szwarcenberg Józef.
689. Szwede Ludwik.
690. Szydłowski August.
691. Szyffer Samuel.
692. Szyfl Józef.
693. Szymanowski Michał.
694. Taubwurtzel Maurycy.
695. Tafiłowski Władysław.
696. Tatarkiewicz Ksawery.
697. Teleżyński Ignacy.
698. Temler Karol.
699. Talgrün Natan.
700. Thones Jan.
701. Tołkacz Juliusz.
702. Traczewski Bron.
703. Trębicki Antoni.
704. Tryczel Henryk.
705. Turowski Henryk.
706. Trochimowski Mikołaj.
707. Tymiński Antoni.
708. Tyszkiewicz Michał, hr.
709. Tyszkiewiczowa Hel. hr.
710. Ulrich Mojżesz.
711. Unger Gracyan.
712. Vormund Meyer.
713. Waldenberg Leon.
714. Walewski Julijusz.
715. Walewski Colonna Wincenty, hr.

716. Walfisz Aron.
717. Wałowski Kajetan.
718. Waniórski Konstanty.
719. Wasiutyński Leonard.
720. Wawrzeniecki Józef.
721. Wąsowicz Jan (*Czł. Korenspodent*)
722. Wenbrich Edward.
723. Wereszczaka Franciszek.
724. Weinert Józef.
724. Weinert Julijan.
725. Werner Antoni.
726. Werner Bronisław.
727. Werne Edward.
728. Werner Emil.
729. Weyss Jakób.
730. Wiederschall Szymon.
731. Wielohorska Wincenta.
732. Wieniawski Julijan.
733. Wierniewicz Szczepan.
744. Wierzchlejski Roman.
735. Wilczewski Albert.
736. Wilczyński Józef.
737. Witkiewicz Ignacy.
738. Witkowski Józef.
749. Wizbek Henryk.
740. Wodzińska Józefa.
741. Wodziński Władysław.
742. Wodzyński Konrad.
743. Wojciechowski Feliks.
744. Wojciechowski Antoni.
745. Wojciechowski Teofil.
746. Wojnarowski Feliks.
747. Wojniłowicz Julijan.
748. Wolff Andrzej.
749. Wolff Robert.
750. Wolfowicz Samuel.
751. Wolski Ludwik (*Czł. Zarządu*)
752. Wołowski Stanisławl
753. Wołowski Władysław.
754. Wołodkowicz Konstanty.
755. Wortman Teofila.
756. Wosiński Andrzej.
757. Wosiński Józef.
758. Wróblewski Przemysław.
759. Wrotnowska Gabryela.
760. Wrotnowski Lucyan.
761. Wrześniowski Fabijan.
762. Wygonowski Konstanty.
763. Wysocka Helena.
764. Zacharkiewicz Anna.
765. Zajączkowski Ludwik.
766. Zakrewski Ignacy.
767. Zaleska Balbina.
768. Zalewski Konstanty.
769. Zaleski Seweryn.
780. Załęski Maurycy.
771. Zamoyski August, hr.
772. Zamoyski Stanisław, hr.
773. Zamoyski Ksawery, hr.
774. Zaremba Edmund.
775. Zarzycka Franciszka.
776. Zasztowt Karol.
777. Zawadzki Stanisław.
778. Zawadziński Władysław.
779. Zawalska Oktawija.
780. Zawisza Jan.
781. Zbikowski Albin.
782. Zbyszewski Ksawery.
783. Zieliński Julijusz.
784. Zieliński Stefan.
785. Ziemiński Leonard.
786. Zienkowicz Władysław.
787. Żółtyński Daniel.
788. Żurkowski Gustaw.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	I. Powiat warszawski.	
1	Brühl Emil.	Tarnowek
2	Dąbrowski Konstanty	Wawer
3	Kubiak Wojciech JX.	Służew.
4	Lewicki Apolinary	Mokotów
5	Łuszczewski Jan Paweł (*Czł. Kor.*).	Pęcice.
6	Mokotów Gmina	Mokotów
7	Szymoński Józef	Jeziorna.
8	Zaleski Paweł	Janki.
9	Zarzycki JX.	Żbików.
	2. Powiat Błoński.	
1	Bagniewski Jan	
2	Boski Stanisław	Ojżanów.
3	Chronowska Zofija	Badowo-Kłody.
4	Ciołkowski Władysław	Grzmiąca Puszcza.
5	Cygler Dawid	
6	Dittrich Karol	Żyrardów.
7	Dittrich Teresa	„
8	Garvie Piotr	„
9	Gielfreich Jeży	Ruda Guz.
10	Grundsztein	Mszczonów.
11	Hielle et Dittrich	Żyrardów.
12	Hielle Edward (senior)	„
13	Hielle Edward (junior)	„
14	Jawurek Emilia	„
15	Kisielewski Feliks	Kozerki.
16	Koch Paweł	Oryszew.
17	Łęski Zenon	Ruda Guzowska.
18	Łaszczyński Adam	Kampinos
19	Mrokowski Leon	Drzewiec.
20	Myszczyński Kazimierz	Żaby.
21	Nowacki Władysław (*Czł. Kor.*)	Ruda Guzowska.
22	Oksner Benjamin	„
23	Oppenheim Paulina	Wiskitki.
24	OppenheimRom.	„
25	Oppenheim Stanisław	Żyrardów.
26	Oppenheim Zofija	Wiskitki.
27	Orłowski Henryk	Grodzisk.
28	Rostropowicz Hannibal	Skotniki.
29	Rucz Juliusz	Faszczyce.
30	Schür Wiktor	Guzów.
31	Sokołowski Jan	Staro-Wiskitki.
32	Taub Icek	Mszczonów
33	Wątróbski Mikołaj	Żyrardów.
	3. Powiat Gostyński.	
1	Byszewski Władysław	Kaczkowice.
2	Fiszer Józef	Podczachy.
3	Garczyński Włodzimierz	Brodno.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
4	Grzybowski Kar.	Skrzeszewy.
5	Krosnowski Eustacyusz.	Koszelew.
6	Małkowski Lud.	Trembki.
7	Matłaszyński Julijan.	Sanniki.
8	Słubicki Czesław	Kamień.
9	Szcześniewski Robert.	Ryki.
10	Wiśniewski Wincenty	Mroga.
11	Zakrzewski Fel.	Wola Trembska.

4. Powiat Grójecki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Boniecki Adam	Świdno.
2	Brauliński Jan JX.	Góra Kalwarya.
3	Dal-Trozzo Antoni	Michałów.
4	Dangel Zygmunt	Glosków.
5	Dobiecka Aniela	Oczesały.
6	Domański Ant.	Jeleń.
7	Grobicki Aleksander	p. Grójecki.
8	Jabłoński Józef.	Kossew.
9	Jackowski Flor.	Wodziczna.
10	Kaftal Bernard	Kobylin.
11	Łaszcz Ludwik	Staniszewice
12	Mysyrowicz Władysław	Łoś.
13	Okęski Władysł.	Brzesce.
14	Potulicki hr. Włodzimierz	Obory.
15	Smorczewski K.	Zielone.
16	Sokołowski Wł. (*Czl. Kor.*).	Biejkowska Wola.
17	Sosnowski Włodzimierz	Tarczyn.
18	Stremer Aleks.	Petrykozy.
19	Zgleczewski Wojciech	Tarczyn.
20	Zamoyska Zdzisława, hr.	Mała-Wieś.

5. Powiat Kutnowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Czarnowski Art.	Mirosławice.
2	Głużewski Flor.	Dębowa góra
3	Kowalski Jan.	Kutno.
4	Kozerski Michał.	„
5	Krukowski Tom.	Krzyżanow.
6	Lipiński H. A.	Dzierzbna.
7	Łempicki Eug.	Głogowiec.
8	Łojewski Olimp	Kaleń.
9	Napieralska Am.	Bielawka.
10	Skarzyński Fel.	Poborz.
11	Śliwiński Janusz.	Kaszewy Dworne.
12	Śliwiński Ignacy	Rybie.
13	Śliwiński Wład.	Kaleń.
14	Stępkowski Win.	Klonowiec.
15	Stokowski Tymoteusz	Płocka Dąbrowa.
16	Suchorski Klem. (*Czl. Kor.*).	Śleszyn.
17	Walewski Wład.	Miłonice.
18	Walewski Winc.	Dzierżbice.
19	Wodziński Wł.	Ktery.
20	Zalewski Adolf	Krzyżanówek.
21	Zieliński Antoni	Kalinowa.

6. Powiat Łowicki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Myszczyński Józ. (*Czl. Kor.*).	Wola Szydłowiecka
2	Sarbiewski Rud.	Łowicz.

7. Powiat Miński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Dobrzycki Henr. Dr. (*Czl. Kor.*).	Mienia.
2	Jaźwińska Kamil.	Rudzienko.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
3	Kurtz Zygmunt.	Otwock.
4	Miński Stanisław	Dębe Małe.
5	Szeliska Paulina	Suffczyn.
	8. Powiat Radzymiński.	
1	Czarnowski Maksymilian	Jaktory.
2	Gąsiorowski Kazimierz.	Radzymin.
3	Hann Stanisław	Chruściele.
4	Nowodworski Jan (*Czł. Kor.*).	Guzowatka.
5	Kołakowski Zdzisław	Dreszew.
6	Rossmann Gustaw	Czarna.
	9. Powiat Skierniewicki.	
1	Arczyński Kazimierz	Skierniewice
2	Donimirski Wik.	
3	Górska Marya	Pękoszewska Wola.
4	Górski Antoni	"
5	Górski Jan (*Czł. Kor.*).	"
6	Górski Jan (jun.)	"
7	Górski Konstanty	"
8	Górski Ludwik.	"
9	Kozłowski Wł.	Skierniewice
10	Pietrusiński Zygmunt	"
11	Zajewski Zygm.	Studzieniec (*Dyr. Osady*)
	10. Powiat Sochaczewski.	
1	Bolechowski An.	Rozlazłów.
2	Bolechowski Fel.	Tułowice.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
3	Borzewski Zdzis.	Młodzieszyn.
4	Bruszewski Piotr	"
5	Eichhorn Ferdynand	Sochaczew.
6	Garbolewski Aleksander Kazim.	Czerwonka.
7	Garbolewski Leonard.	"
8	Garbolewski Wł.	"
9	Gmina Głusz	
10	Karnkowska Ludwika	
11	Karwicka Ludw.	
12	Łuszczewski Br.	Jeżowka.
13	Naimski Aleks. (*Czł. Kor.*)	Rokotów.
14	Niesiołowski, Wójt gminy Rybno	Rybno.
15	Ołdakowski Wł.	
16	Piasecki Władysław	Sochaczew.
17	Segno Ksawery	Kożuszki.
18	Sulistrowski Kaz.	
19	Tomicki Władysław	"
20	Wimmer J.	Hermanów.
21	Woroniecki Paweł, książe	Bielice.
22	Zabłocki Karol	
23	Zielińska Wiktorya	Gradowo.
	11. Powiat Nieszawski.	
1	Berner Juliusz	Poczałkowo.
2	Berner Robert	Sierzchowo.
3	Biberstein Hugo	Nieszawa.
4	Biesiekierski Włodzimierz.	Płowce.
5	Bogatko Antoni	Sieroczki.
6	Bojańczyk Helena	Jaranowice.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
6	Bogusławski Henryk	Siniarzewo.
7	Busse Ludwik.	Niegibalice.
8	Celiński Maksymilijan	Sędzin.
9	Czernicki Józef.	Dobre.
10	Goldbaum Maksymilian	Aleksandrów
11	Górski Teodor	Świerczyn.
12	Gregor Henryk	Borucinek.
13	Grodzicki Władysław.	Chromowola
14	Hlebicki Wacław	Gradowo
15	Józefowicz	"
16	Kownacki Jan	Litychowo.
17	Kunkel Paweł	Zagajewice.
18	Loga Ludwik.	Zagórzyce.
19	Łępicki Kazimierz	Krotoszyn
20	Markowski Leonard.	Straszewo.
21	Modliński Józef	Krzywosądz.
22	Osięciny Gmina	Osięciny.
23	Ossowicz Karol	Witowo.
24	Rozdejczer Józef	Kryszkowice.
25	Rudnicki Antoni	Biskupice.
26	Skarbek hr. Józef (*Czł. Kor.*)	Osięciny.
27	Skarbek hr. Karolina	"
28	Sokołowski Eustachy	Sadlno.
29	Sokołowski Michał	Głuszyn.
30	Sulimierski Kor.	Koneck.
31	Sumiński Władysław.	Mąkoszyn.
32	Trzcieniecki Maksymilijan	Aleksandròw.
33	Witkowski Józef	Michałów.
34	Wodziński Leon	Stanisławowo.
35	Zielińska Otylia	Broniewo.
36	Zieliński Antoni	Kościelna Wieś.
	12. Powiat Włocławski *).	
1	Böhm Augusta	Włocławek. Fabryka cykoryi
2	Braun Józef Ferdynand	Włocławek.
3	Czamański Leopold	"
4	Dobrowolski Władysław	"
5	Ebert Henryka	"
6	Górska Eufrozyna	"
7	Haak Wilhelm	"
8	Kosiński Floryan JX.	"
9	Kretkowski Bronisław	Więcławice.
10	Kretkowski Emil	Baruchowo.
11	Krzymuski Marceli	Falborz.
12	Krzymuski Tadeusz	Kruszyn.
13	Lewiński Herman	Włocławek.
14	Lipski Karol	Strzygi.
15	Lniska Emilia	Sosnowa Wola.

*) Korespondentem tego powiatu jest hrabia Józef Skarbek, zamieszkały w powiecie Nieszawskim.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
16	Mierzwiński Seweryn	Dembice.
17	Mniewska Joanna	Lubraniec.
18	Orpiszewski Stanisław	Kłóbka.
19	Ostaszewski Antoni	Włocławek.
20	Partowicz Julian	„
21	Peretz Gustaw	„
22	Rutkowski Mar.	Kamionna.
23	Śliwiński Jan JX.	„
24	Śmitkowski Mak.	Kurów.
25	Tabaczyński Makary	Redecz Wiel.
26	Waliszewski Julijan.	Lubień.
27	Waliszewski Władysław	Gole.
28	Zaborowski Stanisław	Zbijewo.
29	Zieliński Józef.	Katarzyn.

II. GUBERNIA KALISKA.

Miasto Kalisz.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Czyński Aleksander	Kalisz.
2	Czyński Stanisł.	„
3	Esse Teodor.	„
4	Grodziecki Hip.	„
5	Grünfeld Szym.	„
6	Idzikowski Edm. (*Czł. Kor.*)	„
7	Kiedrzyński Luc.	„
8	Kolasiński Tom.	„
9	Korycki Józef.	„
10	Landau Aleksander	„
11	Łopuski Zenon.	
12	Marjewski.	Kalisz.
13	Nieniewska Alek.	„
14	Parczewski Alf.	„
15	Paszkowski Alf.	„
16	Puchalski Winc.	„
17	Rephan August	„
18	Ruszkowski Kaz.	„
19	Sulimierski Jacek	„
20	Weigt Karol	„
21	Załuskowski Erazm	„
19	Zdziennicki Jan	„

13. Powiat Kaliski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Celiński Zygm.	Kosmów.
2	Chrzanowski Henryk	Jastrzębniki.
3	Czartkowski Julijan	Rozdżały.
4	Jarociński Win.	Pietrzyków.
5	Łaszczyński Zyg. (*Czł. Kor.*).	Kamień.
6	Rydecki Aleks.	Przezpolew.
7	WyganowskiZyg.	Warszówka.

14. Powiat Kolski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bardziński Flor.	Lisice.
2	Błędowski Feliks	Krzewata.
3	Chrząszczewski Aleksander	Wierzbinek.
4	Jamnicki Edw.	Posięków.
5	Karwowski Józef	Grodna.
6	Kłobukowski Al.	Powiercie.
7	Kosiński Karol	Ponętów górny.
8	KożuchowskiJóz.	Brudzyn.
9	Krąkowski Artur	Tarnówka.
10	Morawski Zbig.	Izbica.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
11	Postolski Józef	Ozorzyn.
12	Rakowski Ignacy	Mchówko.
13	Słubicki Albin. (*Czł. Kor.*).	Lubstowo.
14	Steinborn Józef.	Tarnówka.
15	Szubert Adam	Ostrów.
16	Trzaskowska Natalija	Trzenkosze.
17	Zieliński Józef.	Katarzyn.
18	ZielonkaLeopold	Mniewo.
	15. Powiat Koniński.	
1	Bossak Ludwik	
2	Bronikowska Jadwiga	Żychlin.
3	Chmielewski Józef	Złotków Rychwalski.
4	Garszyński	Szyrzyn.
5	Gościmski Julian	Krągola.
6	Karnkowska Mar.	Biskupice.
7	Kołtuński Lud.	
8	Kwilecka hrabina Honoryna	Maliniec.
9	Lalewicz Wiktor	Wysokie.
10	MierzyńskiWład. (*Czł. Kor.*).	Wąsosze.
11	Milewska Kons.	
12	Milewski Józef	Mikorzyn.
13	Puławski Miecz.	Siąszyce.
14	Sander Salomon	
15	Taczanowski Zygmunt	Biskupice.
16	Tworkowski F.	Konin.
17	Wałowski	Siąszyce.
	16. Powiat Łęczycki.	
1	Balków Gmina	Balków.
2	Boetticher Łuk.	Sielce.
3	Boetticher Wład.	Parski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
4	Bronikowski Antoni	Łęka.
5	Bystydzieński Antoni	
6	Chaniecki Józef	Topola.
7	Ciemniewski Ar.	Gledzianówek.
8	Cuevas Konstan.	Łęczyca.
9	Dzierzbicki Kaz.	Tkaczew.
10	Fijałkowski Wojciech	Idzikowice.
11	Gryżewski Kaz.	Różyce Żmijowe.
12	Jannasz Wład.	Ozorków.
13	Kretkowski Mieczysław	Pokrzywnica
14	Lipschitz H.	Ozorków.
15	Łebkowski Wł.	Pęcławice.
16	Łukowski Błażej	Łęczyca.
17	Michelis Kazim.	Rybitwy.
18	Niedziałkowski Wiktor	Sulkowice.
19	Odechowski Ant.	Siedlew.
20	Odechowski Wacław	Szarawizna.
21	Osiński	Szłapy.
22	Ostrowski Wincenty	Łęczyca.
23	Otocki Nikodem	Spędoszyn.
24	Prądzyński Wł.	Leźnica Wielka
25	Radoszewski Józef	Byszew.
26	Rzechte D. W.	Ozorków
27	Schlosser Henryk.	„
28	Schlosser Karol	„
29	Swietlicki Władysław	Łętkowice.
30	Teichert Konrad	Łęczyca.
31	TrzaskowskiGustaw	Gośłub.
32	Weil Robert	

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
33	Zabokrzecki Jul.	Orszewice.
34	Zieliński Antoni	Piaski.
35	JX.ZydanowiczA.	Łęczyca.
	17. Powiat Sieradzki.	
1	Kleszczyński-Puttkamer	Sieradz.
2	Maimon Wilh.	,,
3	Nencki Adam (*Czl. Kor.*)	Boczki.
4	Prądzyński Win.	Kobierzycko
5	Raźniewski Dr.	Sieradz.
6	RembowskaTeof.	Wzgórz.
7	Sikorski Leon	Zduńska Wola.
8	Stawiski Edm.	
9	Szyker A.	Szadek.
10	Wężyk Jan.	
11	Wierzchlejski Teodozy	Karsznice.
	18. Powiat Słupecki.	
1	Chełmski Wład. (*Czl. Kor.*).	Łukomin.
2	Dąbski Stefan	Ciążeń.
3	Gliszczyński Zyg.	Tonice.
4	Goltz Gustaw	Łądzie.
5	Miączyński H. Władysław	Trąbczyn w W. ks. pozn.
6	Rekowski Kazimierz	Pietrzyków.
	19. Powiat Turkoski.	
1	Bogdański Stan.	Miłkowice.
2	Dzierżawski Jan	Strzałków.
3	Golcz Włodzim.	Piętno.
4	Kłokocki B.	Smaszew.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
5	Pstrokoński Ign. (*Czl. Kor.*).	Ustków.
6	Puławski Ludomir	Grzymiszew.
7	Zaborowski Al.	Głuchow.
	20. Powiat Wieluński.	
1	Bąkowski Konr.	Komorniki.
2	Engler	Wieluń.
3	Heimann Adolf	Praszka.
4	Konopacki Ferd.	Wieluń.
5	Kontkiewicz St.	,,
6	ŁubieńskiHonor.	Starzenice.
7	Łubieński Józef	,,
8	Mamelok	Praszka.
9	Morzycki Włodz.	Niedzielsko.
10	Potocki hr. Stan.	Praszka.
11	Rubach	Walichnowo
12	Taczanowski Gustaw (*Czl. Kor.*)	Ruda.
13	Trepka T.	Mokrsko.
	III. GUBERNIA KIELECKA.	
	Miasto Kielce.	
1	Amalicki	Kielce
2	Ateński Józef.	,,
3	Batogowski Tom.	,,
4	Domaszewski L.	,,
5	Fritsch Karol	,,
6	Fiodorow	,,
7	Kalinka A. W.	,,
8	Karwicka Józefa	,,
9	Kuliński Biskup Dyecezyi	,,
10	Łuszczkiewicz Stef. (*Czl. Kor.*)	,,
11	Oraczewska Marya	,,
12	Plec	,,

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
13	Różycki Erazm	Kielce.
14	Różycki Erazm	,,
15	Sakowicz	,,
16	Szewicz.	,,
17	Tafiłowski Hipolit	,,
18	WaniewiczMarya	,,

21. Powiat Kielecki *).

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Lisicki, nacz. Zakł. górn.	Suchedniów.
2	Michalski Józef	Skiby.
3	Oraczewski Ludwik	Morawica
4	Ostrowski Antoni	Oblęgor.

22. Powiat Jędrzejowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Borkiewicz Seweryn	Piołunka.
2	Cheliński Franciszek	Kotlice.
3	Chwalibóg Władysław	Sędziszów.
4	Chwalibóg Zyg.	Pawłowice.
5	Heller Gwido	
6	Kozłowski Józef	Deszno.
7	Laskowski Ant. (*Czł. Kor.*)	Opatkowice Murowane
8	Laskowski Michał	Sieńsko.
9	Linowski Stanisław	Jaronowice.
10	Lipiński Wład.	Lubcza.
11	Makulski Józef	Dzierżgów.
12	Olszowski Sławomir	Złotniki.
13	Schmit Bolesław	Strzeszkowice.
14	Sęczykowski Wincenty	Kawczyn.
15	Suchecki Bruno	Potok Wielki
16	Suchecki Ignacy	Rakoszyn.
17	Wielopolski Br.	Zegartowice.
18	Tiede Ignacy	Karsznice.

23. Powiat Miechowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bocheński Fran.	Czudzów.
2	Dąmbski Teofil.	
3	Godlewski Kor.	Marchocice.
4	Godlewski Gabr.	Klonów.
5	Katerla Ludwik (*Czł. Kor.*).	Zarogów.
6	Kugler Ludwik.	Moczydło.
7	Nowosielski Seweryn	Błogocin.
8	Ostaszewski Teofil	Ulina.
9	Popiel Konstanty	Czaple Wielkie.
10	Rudzki Piotr	Dziewięcioły
11	Rudzki Krzysztof	Słomniczki.
12	Strasburger Leon	Trzebienice.

24. Powiat Olkuski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Jabłoński Adam Tomasz (*Czł. Kor.*).	Pradła.

---

*) Korespondentem Towarzystwa na powiat Kielecki jest p. Łuszczkiewicz Stefan, zamieszkały w Kielcach.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Newelski Stanisł.	Olkusz.
3	PrzybyłkoJan JK.	Pradła.
4	Rycharski Luc.	Korzkwia
5	Zakrzewski Stan.	Sadowice.

25. Powiat Pińczowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Byszewski Adam	Dziaduszyce.
2	Deskur Andrzej	Sancygniów
3	Dębiński Juliusz	Góry.
4	Freiman Stefania	Kije.
5	Gepper Bronisł.	Szkalbmierz.
6	Jastrzębski Stan.	Góry.
7	Kalinka Adam	Pawłowice.
8	Kamocki Stefan	Kościelec.
9	Libiszowski Ant.	Dembiany.
10	Mayzel Atanazy	Zagoście.
11	Mieszkowski Br.	Szkalbmierz.
12	Mieszkowski Rudolf (*Czl. Kor.*)	Brzeście.
13	Niedzielski Ant.	Kozubów.
14	Pusłowski Hr. Zygmunt	Czarkowy.
15	Redych	Pińczów.
16	Wędrychowski Żelisław.	Drożejowice.
17	Wielopolska hr. Albertyna	Chroberz.
18	Zaleski Jan	Pińczów.

26. Powiat Stopnicki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Chwalibóg Feliks	Siechów.
2	Dąbski Rudolf	Szczytniki.
3	Głuski Gustaw	Wierzbica.
4	Godefroid Józef	Solec
5	ŁuniewskiErazm	Gnojno.
6	Meizel Władysł.	
7	Oskner Mikołaj	Sichów.
8	Popiel Jan	Wójcze
9	Sielski Stanisław	Śladków.
10	Solnicki Wład.	Rzędów.
11	Stojowski Alfred	Strzelce.
12	WyrzykowskiDr. (*Czl. Kor.*).	Stopnica.

27. Powiat Włoszczowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Potocki hr. Rod.	Chrząstów.
2	Schultz Stanisł.	Irządze.
3	Schütz Adolf (*Czl. Kor.*).	Biała Wielka
4	Turski Antoni	Kluczewsko.
5	Zbijewski Jan.	Nakło.
6	Zbijewski Michał	Siedliska.
7	Zwierkowski Mścisław	Drohlin,
8	ZwierkowskiTad.	Rożnica.
9	Zwierkowski Wincenty	Drohlin.

IV. GUBERNIA LUBELSKA.

Miasto Lublin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Artzta księgarnia	Lublin.
2	Bogucki Marceli	"
3	Ciświcki Teofil.	"
4	Gałecki Józef	"
5	Garlicki Prałat JX.	"
6	Hajkowicz Stan.	"
7	Janiszewski Al.	"
8	Janiszewski Jan	"
9	Illustrowski Stan. (*Czl. Kor.*)	"
10	Juściński Wiktoryn	"
11	Koziejewski Szymon JX.	"
12	Kleniewski Franciszek	"

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
13	Koglarski Wł. JX.	Lublin.
14	Maślakiewicz Dominik	"
15	Meyersohn Bernard	"
16	Moskalewski Feliks	"
17	Nowicki Józef	"
18	Okorski Franciszek	"
19	Rosenblat Szmul	"
20	Semadeni Kacper	"
21	Sielski Władysław	"
22	Sobolewska Ludwika	"
23	Strachociński Józef	"
25	Vetter Karol	"
26	Wasiutyński Feliks	"
27	Woliński Henryk	"
28	Zaremba Roman	"

28. Powiat Lubelski *).

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Brzeziński Ant.	Strzeszkowice.
2	Budny Ignacy	Kośminek.
3	Domański Aleksander	Markuszew.
4	Grodzicki Felicyan	Wojciechów.
5	Koźmian Jan	Wierzchowiska.
6	Łączyński Zygmunt	
7	Mazurkiewicz Jan	Bystrzejewice.
8	Morchonowicz W	Trawniki.
9	Przanowski Leon	
10	Stadnicki hr. St.	Osmolin.
11	Stein Herman	Jakubowice Murowane.
12	Stelmasiewicz Hipolit	Bystrzyca.
13	Swieżawski Win.	Palikije.
14	Zakrzewski W.	Łuszczewo.
15	Zembrzuski Wł.	Brzezice.

29. Powiat Biłgorajski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Malhomme Leon	Sola.
2	Skubiszewski Franc. JX.	Krzeszow.
3	Stoboy Edward (*Czł. Kor.*).	Naglik.
4	Wisłocki Bolesł.	Biłgoraj.

30. Powiat Chełmski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bielski Wincenty	Uhro.
2	Dutkiewicz Tad.	Chełm.
3	Gałęzowski Boh.	Husynne.
4	Grabowiecki Wincenty	Niedziałowice.
5	Kiciński Miecz.	Białopole.
6	Kończewski Józef	Brzeźno.
7	Piotrowski Adolf	Bezek.
8	Rostworowski A.	Milejów.
9	Rulikowski Ant.	Garbatówka.
10	Rzewuski Dom.	Sielec.
11	Rzewuski Stan.	Trawniki.

*) Czł. Kor. na powiat Lubelski jest p. Illustrowski Stanisław.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
12	Suchodolski Eust.	Leszczany.
13	Suchodolski Jan.	Wierzchowiny.
14	Suffczyński Jul.	Ciechanki.
15	Swiecki Wład.	Staw.
16	Wisłocki Wład.	Łukówek.
17	Woroniecki książe Mieczysław. (*Czł. Kor.*).	wieś Kanie.
18	Zakrzewski Ign.	Siedliszcze.

31. Powiat Hrubieszowski*)

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bocheński Hipol.	Hrubieszów.
2	Cieszkowski R.	Iwanice.
3	Chądzyński Ad.	Różki.
4	Chrzanowski L.	Tuczapy.
5	Chrzanowski Br.	,,
6	Chrzanowski Ed.	Kobło.
7	Chrzanowski St.	Teptiuków.
8	Chrzanowski Wiktor	Moroczyn.
9	Duchateau Aleks.	Hrubieszów.
10	Gąsiorowski St.	Dobromierzyce.
11	Głogowski Adam	Strzyżów.
12	Grotthus Gustaw	Dziekanów.
13	Kaczkowski Gust.	Moniatycze.
14	Koskowski Henr.	Tyszowce.
15	Kotlice Gmina	Kotlice.
16	Łobaczewski August	Obrowiec.
17	Maciejowski Leon	Danczypol.
18	Milowicz Kazim.	Modryń.
19	Nowakowski M.	Bereźnica.
20	Podhodoreński Włodzimierz	Hrebenne.
21	Pohorecki Adam	Terebiń.
22	Pohorecki Edw.	Cichobórz.
23	Rakowski Ludw.	Dobóżek.
24	Rogowski Wojciech JX.	
25	Rulikowski Win.	Mircze.
26	Skarzyński Lud.	Strzyżów.
27	Skomorowski M.	Skomorochy Wielkie.
28	Suffczyński Kac.	Hostynne.
29	Świdziński Rom.	Bohutycze.
30	Szydłowska Eliza	Werbkowice
31	Szydłowski Ant.	
32	T-wo Rolnicze Hrubieszowskie	Dziekanów.
33	Weyehert Emil.	Szystowice.
34	Wierciński Gus.	Radostów.
35	Wybranowski L.	Łasków.
36	Wydżga Bogusł.	Tuczempy.

32. Powiat Janowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Braun Aleksan.	Kraśnik.
2	Feręzewicz Julian	
3	Kowalski Tad.	Olbięcin.
4	Łempicki Konst.	Stojeszyn.
5	Łopuski A. JX.	
6	Marcinkowski G.	Moniaki.
7	Matelski JX.	Boby.
8	Przegaliński Rob.	
9	Przanowski Ad.	
10	Siekierzyński JX.	
11	Solman Karol	
12	Suchodolski hr. Eligiusz	
13	Zembrzuski Wł. (*Czł. Kor.*).	Moniaki.

33. Powiat Krasnostawski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Błeszyński Wł.	Gorzków.
2	Bełdok Lud. JX.	,,

*) Członkiem korespondentem jest pan Rulikowski Zdzisław.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
3	Buliński Edward	Gorzków.
4	Chądzyński Medard	Oleśnik.
5	Chądzyńska Wanda	„
6	Czyżewski Wł.	Tarnogóra.
7	Helbich Józef	Wojciechów.
8	Konkowski Mich.	Krasnystaw.
9	Kołaczkowski Edward	Suchodoły.
10	Koszarski Przemysław (*Czł. Kor.*)	Wierzchowina.
11	Kowerski Stefan	Żabno.
12	Migurski Wiktor	Krasnystaw.
13	Plewiński Erazm	Orchowice.
14	Smorczewski Adolf	Żdżanne.
15	Rzuchowski Henryk	Płonka.
16	Studziński Antoni JX.	Fajsławice.
17	Turczyński Maurycy	Bobrowe.

34. Powiat Lubartowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bogdanowicz Jan	Nadrybie.
2	Grodzicki Leopold	Poizdów.
3	Egorow Nestor	Lubartów.
4	Rzepiński Rom. (*Czł. Kor.*).	„
5	Sonnenberg Tekla	Kijany.
6	Węgleński Wł.	Ziołków.
7	Zamoyska hr. An.	Kozłowka.
8	Zamoyski hr. Konstanty	„
9	Zembrzuski Bolesław	Lubartów.

35. Powiat Nowo-Aleksandryjski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Błoński Romuald	Puławy.
2	Bogenhardt Alek.	„
3	Ciągliński Józef	Demblin.
4	Cywiński Ludomir	Kamień.
5	Domaszewska Anna	Kamień.
6	Eiger Jakób	Puławy.
7	Kempiński Adolf	Borowa.
8	Kleniewski Jan	Dąbin.
9	Kleniewski Wł.	Opole.
10	Kulesza Fel. JX.	Puławy.
11	Łaniewski Wołk Stanisław	Bronice.
12	Offenberg baron	Polanówka.
13	Orłowski Bolesł.	Puławy.
14	Pasiutewicz Ks.	„
15	Pągowski Michał	Gołąb.
16	Szczypiorski St.	Braciejowice
17	Treutler Karol.	
18	Werner Tomasz (*Czł. Kor.*)	Włostowice.
19	Wessel Miecz.	Karczmiska.
20	Wessel Stanisław	Kębło.
21	Wiciejewski Lud.	Puławy.
22	Zawadzki Józef	Demblin.

36. Powiat Tomaszowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Brzowski Antoni	Oszczów.
2	Głogowski Ant.	Zubowice.
3	Głogowski Jan	Przewale.
4	Rakowski Jan	Nabroż.
5	Rozwadowski Tomisław	Honiatyń.
6	Rulikowski Edw.	Kotlice.
7	Rulikowski Zdzisław (*Czł.Kor.*)	na p. Hrubieszowski i Tomaszowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
8	Sierakowski Jul.	Cześniki.
9	Skrzyński Stan.	Posadów.
10	Skurzyński Stan. JX.	Tomaszów
11	Świeżawski Eust.	Łykoszyn.
12	Świeżawski Tadeusz.	"
13	Świeżawski Wac.	Żerniki.
	37. Powiat Zamojski.	
1	Chmyzowski Michał	
2	Dworzycki JX.	Mokre Lipie.
3	Głogowski Walenty	Średnie.
4	Gorzkowski Władysław	Ujazdów.
5	Jackowski Nostitz Aleksander	Podłopol.
6	Karczewska Seweryna	Choryszów Polski.
7	Kinderfreund Maks.	Zamość.
8	Kłossowski Karol	"
9	Korngold Jakób	"
10	Krzęciewski St.	Radzięcin.
11	Krzęciewski Wł.	Sułowiec.
12	Malczewski Kor.	Sitno.
13	Małuja Julijan	
14	Mościcki Faustyn	Skierbieszów
15	Plate Rudolf	Zwierzyniec.
16	Sajkiewicz Lud. (*Czł. Kor.*).	Chyża.
17	Skawiński Lud.	Monastersk.
18	Skrzyński Zyg.	Zamość.
19	Szydoczyński An. JX.	Łabunie.
20	Tarnowski hr. Adam	Zamość.
21	Tchórzewski Włodzimierz	"

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
22	Zawadzki Ignacy.	Udrzyce.
	V. GUBERNIA ŁOMŻYŃSKA.	
	Miasto Łomża.	
1	Andruszkiewicz Paweł JX.	Łomża.
2	Kapica Wiktor.	"
3	Małowieski Józef	"
4	Muszalski Win.	"
5	Nowicki Feliks.	"
6	Piotrowski Adam	"
7	Poradowski Jan	"
8	Tock Ludwik (*Czł. Kor.*).	"
9	Tomaszewski Jul.	
	38. Powiat Łomżyński.	
1	Grochowski Al.	Zarożeń.
2	Kisielnicka Wik.	Janczew.
3	Konarzewski JX.	Piątnica.
4	Modzelewski Mikołaj	Milew.
5	Rzętkowski Ant. (*Czł. Kor.*).	Jeziorko.
6	Szepietowski Al.	Kownaty.
7	Żmijewski Dom.	Lasków.
	39. Powiat Kolneński.	
1	Fedorow Teodor	Kolno.
2	Heltman Aleksandra	Stawiski.
3	Kisielnicka Jad.	Korzeniste.
4	Kisielnicka Joan.	Stawiski.
5	Lasocki J.	
6	Lasocki Roman (*Czł. Kor.*).	Dzierzbin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
7	Pieniążek Fran.	Stawiski.
8	Pieniążek Wik.	Korzeniste.
9	Włostowski JX.	Poryte.
10	Załuski Jan	Korzeniste.

40. Powiat Mazowiecki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Choiński Kazimierz	Kobylin.
2	Daszkiewicz Korybut Konrad	Stelmachów.
3	Dziekoński Onuf. (*Czł. Kor.*).	Dobki.

41. Powiat Makowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Gniazdowski Karol	Czarnostów.
2	Gniazdowski Marcin (*Czł. Kor.*).	Łukowe.
3	Schür August.	„
4	Schür Julia	„
5	Schür Władysł.	Zawady.
6	Szpakowski Hil.	Magnuszew.

42. Powiat Ostrowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Godlewski Józef	Koski.
2	Gogolewski Tomasz JX.	Czyżewo.
3	Jarmutowski Ad. JX.	Ostrów.
4	Łojko Ignacy	„
5	Miller Konstanty	
6	Sokołowski Leon	Czyżew.
7	Stawirej Ant. JX.	Brok.
8	Sutkowski Józef	Sutki.
9	Weloński Kaz. JX.	Brańszczyk.

43. Powiat Ostrołęcki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Budny Teofil	Rembisze.
2	Czerniejewski Wł	Dzbeniec.
3	Czerniejewski T.	Czarnowice.
4	Glinka Mikołaj (*Czł. Kor.*).	Szczawin.
5	Górski Franc.	Jemieliste.
6	Górski Zdzisław	Ponikiew Mała.
7	Grodzki Ant. JX.	Gaworów.
8	Marchwicki Stan.	Brzeźno.
9	Reichel Kon. JX.	Kadzidło.
10	Schür Aleks.	Stylongi.
11	Skowroński Szymon JX.	Czerwin.
12	Tymiński Teod.	Ostrołęka.
13	Zambrzycki Jan	Zambrzyce.

44. Powiat Pułtuski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Dłużewski Józef	Pobyłków.
2	Drewnowska Mat.	Sokołowo.
3	Jaworowski Leon	Obryte.
4	Kleniewski Józef	
5	Mieczyński And.	
6	Modzelewski W.	Głabczyn.
7	Ponikiewski Gus.	Przewodowo
8	Przyłubska Cec.	Zatory.
9	Rudnicki Stanisł. (*Czł. Kor.*).	Łubienica.
10	Skarzyński Stan.	Popowo.
11	Sommer Alfons	Sokołowo.
12	Szalla Kazimierz	Gzowo.
13	Wasiewicz Józef	Pułtusk.
14	Zambrzycki Zyg.	Gostkowo.

45. Powiat Szczuczyński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bońkowski Adolf	Pomiany.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Bzura Adolf	
3	Chojnowska Michalina	
4	Chojnowski Gus.	Ciemianka.
5	Filipkowski Wac.	Obrytki.
6	Gołembiewski Seweryn	Niedźwiedzica.
7	Przyjemski Maurycy (*Czł. Kor.*)	Glinki.
8	Żmijewski Józef	Dołęgi.

VI. GUBERNIA PIOTRKOWSKA.

Miasto Piotrków.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Birencwejg Bern.	Piotrków.
2	Burghard Karol	"
3	Ebert Kaźmierz	"
4	Gampf Józef	"
5	Goldlust Rozalia	"
6	Gustowski Ant.	"
7	Hausbrant Wikt.	"
8	Heinrich Adolf	"
9	Hermański Adam	"
10	Kahl Emil	"
11	Kański Jordan (*Czł. Kor.*)	"
12	Krzywicka Felic.	"
13	Libicki Tomasz	"
14	Łaguna Antoni	"
15	Łazucki August	"
16	Markiewicz Ing.	"
17	Mianowski Ksaw.	"
18	Okoń Marcin	"
19	Psarska Klemen.	"
20	Rogoziński Ign.	"
21	Rudzki Karol	"
22	Russocki Ludom.	"
23	Seredyński Winc.	Piotrków.
24	Smolechowski Sylwester	"
25	Swiecimski Aleksander	"
26	Warwariń Włod.	"
27	Zalewski Wład.	"
28	Żakowski Aleks.	"

46. Powiat Piotrkowski *).

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Gogolewski Woj.	Kamocinek.
2	Manugiewicz Józef	Grabica.
3	Wolski Wład.	Kończew.
4	Stokowski Aleks.	Wrużbice.

47. Powiat Będziński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Ciechanowski St. (*Czł. Kor.*)	Grodziec.
2	Grabowski Miecz.	Sosnowice.
3	Ordęga Karol	Jaworznik.
4	Reicher Henryk	Sosnowice.
5	Schultz Anna	Zawada.

48. Powiat Brzeziński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Hanczke Ernest	Ziewańce.
2	Lemański Kazim. (*Czł. Kor.*)	Bratoszewice
3	Skarbek hr. Bol.	Drzazg. Wola
4	Skarbek hr. Mieczysław	"
5	Swierczyński Teodor	
6	Tarnowski Ant.	Brzeziny.

*) Korespondent tego powiatu jest pan Kański Jordan, zamieszkały w Piotrkowie.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie	Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
7	Wilski Ignacy	Rogów.		**50. Powiat Łaski.**	
8	Zieliński Andrzej	Żale.	1	Kindler Rudolf	Pabianice.
	49. Powiat Częstochowski.		2	Leopold Zofia	Kwiatkowice
1	Baszucki Konst.	Częstochowa	3	Myszkowski Marceli	Zapolice.
2	Błotowski Józef	"	4	Romocki Korneli	Lutomiersk.
3	Fajans Fr.	"	5	Romocki Julian	Mazewska Wola.
4	Fuchs Julian	"	6	Stawiski Feliks (*Czł. Kor.*).	Rembieszów
5	Ginsberg Karol	"	7	Tarnowski Ign.	Kliczków.
6	Grosman Łazarz	"		**51. Powiat Łódzki.**	
7	Garsztecki Włodzimierz	"	1	Anstad Karol	Zgierz.
8	Henig Markus	"	2	Birnbaum et Comp.	Łódź.
9	Kaszereninow Parmion	"	3	Bretschneider B.	Zgierz.
10	Kohn Leopold	"	4	Dobranicki Adolf	Łódź.
11	Kruk J.	"	5	Dobranicki Jakób	"
12	Landau S.	"	6	Gehlug Adolf	"
13	Maleszewski Al.	"	7	Ginsberg Wilh.	"
14	Muljewicz Dr.	"	8	Gutentag Maurycy.	"
15	Oppenheim Leon	"	9	Hantke Juliusz	"
16	Oderfeld Adolf	"	10	Heinzel J.	"
17	Oderfeld Leon	"	11	Hentschel Edw.	"
18	Piątkowski Wł.	"	12	Heyman Ichem	"
19	Polczycki Józef (*Czł. Kor.*).	"	13	Heyman Szym.	"
20	Poznański Jan	"	14	Jarociński Zygm.	"
21	Raczyński Edward, hr.	"	15	Kamocki Jan	"
22	Resursa w Częstochowie	"	16	Kamocki Ksawery	"
23	Rogoziński Kaz.	"	17	Konstandt Herm.	"
24	Sarando Anast.	"	18	Landau Wilh.	"
25	Sawicki Seweryn	Kuźnica.	19	Majewski Hilary	"
26	Siciński Antoni	Częstochowa	20	Maleszewski Jaxa Hilary	Czarnocin.
27	Szwejcer Bronisł.	"	21	Meyerhoff C.	Zgierz.
28	Wenda Romuald	"	22	Meyerhoff F.	Łódź.
29	Wolberg Paweł	"			
30	Wyszatycki Romuald	"			
31	Zborowski Józef	"			

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
23	Miller Gerson	Łódź.
24	Moentke Robert	„
25	Neiman Aleksander	„
26	Nencki Hipolit	Brussa.
27	Peter Gustaw	Łódź.
28	Płachecki Konstanty	„
29	Poznański Izrael	„
30	Prusak Abraham	„
31	Rejewski Fryderyk (*Czł. Kor.*)	„
32	Rondthaler Klemens	„
33	Rosenblatt Szaja	„
34	Sachs Markus	„
35	Scheibler Karol	„
36	Seidenman Salomon	„
37	Silberstein Markus	„
38	Sommer Franciszek	Zgierz.
39	Szwetysz Otto	Łódź.
40	Urbanowski Floryan	Kemblin.
41	Wolff Herman	Zgierz.
42	Wulfsohn Hugo	Łódź.
43	Zachert Baron	Zgierz.

52. Powiat Rawski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Jakobson Flaw.	Bujały
2	Makarowicz Ant.	Chrząszczew
3	Okęcki Stanisław (Kurator Osady Studzieniec)	Babik.
4	Pilawski Roman	Raducz.
5	Ślewiński Kajet.	Domaniewice
6	Sokolnicki Anastazy	Wielka-Wola.
7	Sokolnicki Teofil	Turobowice.
8	Suffczyński Stef. (*Czł. Kor.*).	Ossa.
9	Sułowski Sławo.	Rykwin.
10	Wierzbicki Józef	Choj. Wola.
11	Zawisza-Czarny Maryan	Sadkowice.

53. Powiat Nowo-Radomski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Grabiańska Stefania	Nowo-Radomsk.
2	Lubomirska księżna Katarzyna	Kruszyna.
3	Ostrowski Aug. (*Czł. Kor.*).	Maluszyn.
4	Rakowski Feliks Antoni	Zagórze.
5	Siemińska Teresa	Silnica.
6	Siemieński Leon	Skrzydlew.
7	Skurzewska Tekla	Chełmo.
8	Turski Ksawery	Sulimierzyce
9	Tymowski Ernest	Pągów.
10	Tymowski Kajejetan	Kobiele Wielkie
11	Znamirowski Izrael	Przedbórz.

VII GUBERNIA PŁOCKA.

Miasto Płock.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Chyczewski Stanisław	Płock.
2	Gintowt Kazimierz, Biskup dyecezyi	
3	Gurbski Jan (*Czł. Kor.*).	„

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
4	Kolski Józef	Płock.
5	Niemiatowski Julian	„
6	Woldenberg Dawid	„
7	Ważpiewski Maciej	

54. Powiat Płocki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bezler Henryk	Lasocin.
2	Chotomska hr. Józefina	Golczewo.
3	Dziewanowski Kazimierz	Grodkowo
4	KlimkiewiczAnt.	Goślice.
5	Lutoborska Kaz.	Grodkowo.
6	MieczyńskiAdam	Pepłowo.
7	Nakwaski Bolesł.	Nakwasin.
8	Nehring Aleksy	Proboszczowice.
9	Romocki Ludw.	Kobvlnik.
	RościszewskiTad	Chylin.
10	Ujazdowski Stan. (*Czł. Kor.*).	Nagórki.
11	Zakrzewski Leon	Lelice.

55. Powiat Ciechanowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	BojanowskiPaul.	
2	Brykczyński JX.	Pałuki.
3	Ciemniewski S.	Pajewo.
4	Cyprysińska Wanda	Sulmierz.
5	Cyprysiński Ant.	„
6	Grabowski Adam	Luszewo.
7	Grabowski Sylwester	Szyjki.
8	Gutkowski Ign.	Ciechanów.
9	Karniewski Bolesław	Opinogóra.
10	Kinel Józef	Koziczyn.
11	Lentz Gustaw	Rembowo.
12	Lentz Karol	Pałuki.
13	Milewski Józef (*Czł. Kor.*).	Kotermań.
14	Młodzianowski Emil	
15	Niżyński Hipolit	Murawka.
16	Ostrzeniewski Konstanty	Łopacin.
17	Raniecki Antoni	Ciechanów.
18	Rapacki Józef	Humięcino.
19	Strahlborn	Ciechanów.
20	Stryjewskl Wal.	Garlin.
21	Strzeszewski Fr.	Glinojeck.
22	Włodek Ludwik	Niestumie.
23	Włodek Marylka	„
24	Wortman Maur.	Krasiniec.
25	Żurawski Juliusz	Szczuki.

56. Powiat Lipnowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bęski Adolf	Gorzechowo.
2	Czapski Julian	Radomice.
3	Daszkiewicz Gus.	Chalin.
4	Dobrowolski Am.	Źródła.
5	Drawert Wilh.	Fabianki.
6	Gadomski Jan	Wylazłowo.
7	Goćkowski Tad.	Maliszewo.
8	Godlewski Roch	Kłokock.
9	Karwosiecki Julian	Ostrowite.
10	Miączyńska Aniela	Krojczyn.
11	Miączyński Syl.	Nasiegniewo.
12	Nałęcz Mścisław	
13	Niedźwiedzki Władysław	Wierzbica.
14	Paprocki Konst.	Strożewo.
15	Paprocki Szymou (*Czł. Kor.*).	Zakrzewo.
16	Paprocki Winc.	Makówka.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
17	Pęgowski Michał	Tupadły.
18	Pląskowski Ignacy	Czarne.
19	Pląskowski Karol	Głodowo.
20	Pruski Bronisław	Płomiany.
21	Pruski Jan	Dyblin.
22	Pruski Jan	Złowody.
23	Rościszewski Kazimierz	Brudzoń.
24	Rościszewski Norbert	Rokicze.
25	Rościszewski Walenty	Podole.
26	Rutkowski Artur	Spethal Górny.
27	Śniechowski Kajetan	Skępe.
28	Sokołowski Ign.	Kamienica.
29	Stacherski Jan	Makowo.
30	Stępniewski Tymoteusz	Lipno.
31	Tłuchowski Leon	Cieluchowo.
22	Tłuchowski Teodor	Wolęcino.
33	Wąsowicz Mar.	Wyczałkowo
34	Wąsowicz Tomasz	Zadusznik.
35	Wilczewski Antoni	Kulin.
36	Wilczewski Franciszek	Jastrzębie.
37	Winter Rudolf	Tulibów.
38	Zieliński Józef	Łążyn.

57. Powiat Mławski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Baliński Stanisław	Będzenin.
2	Borowski Aleksander	Mława.
3	Dutkiewicz Tadeusz	"
4	Gomulicki Jan	Mława.
5	Klicki Bronisław	Windyki.
6	Küntzel Maks.	Lubowidz.
7	Küntzel Robert	Rozwozin.
8	Leppert Tomasz	Łązek.
9	Majewski	Szydłów.
10	Mieczkowski Teofil	Miączyn.
11	Misiewicz Feliks	Mława.
12	Płoska Feliksa	Wróblewo.
13	Rudowski Ign.	
14	Sokołowski Konrad	Brudnice.
15	Sonnenberg Stan.	Radzinowice
16	Świdwiński JX. (*Czł. Kor.*)	Mława.
17	Szempliński Jan	Zaborów.
18	Tabęcki Konstanty (*sen.*)	Dłutowo.
19	Tabęcki Konstanty (*jun.*)	Gnojno.
20	Telakowski Kl.	Dozin.
21	Wilhelm Michał	Chojnowo.
22	Załuski Konst.	Pawłowo.
23	Załuski Feliks	Lipowiec.
24	Zarnowski Jan.	Obocznia.

58. Powiat Płoński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Borzuchowski Michał	Rybitwy.
2	Chamski Leon	Siedlin.
3	Dębski Wacław	Wrońsko.
4	Gołębiowski Paweł	
5	Jaworowski Antoni	Bogusławice.
6	Jaworowski Artur (*Czł. Kor.*)	Radzymin.
7	Jaworowski Hen.	Wróblewo.
8	Karczewski Jan	Sielce.
9	Karczewski Kaz.	Krysk.
10	Karczewski Stanisław	Janików.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
11	Kotarski Henryk	Szeromin.
12	Mścichowski For.	Cieszkowo Stare.
13	Rzempołuski Ant.	Kondrajce.
14	Senatow Teodora	Jeżewo.
15	Sokolnicki Ant.	Sarbiewo.
16	Strzeszewski Kaz.	
17	Święcki Ant.	Kiełki.
18	Święcki Jgnacy	Dzieklarzewo
19	Weyher Ludwik	Poświętne.
20	Zieliński Jan	Smoszewo.
	59. Powiat Przasnyski.	
1	Chełchowski Teodor	Chojnowo.
2	Ostrowski Ant. (*Czł. Kor.*).	Leszno.
	60. Powiat Rypiński.	
1	Chełmicki Adolf	Okalew.
2	Cissowski Tom.	Tomkowo.
3	Goćkowski Stan.	Kiełpiny.
4	Górski Józef (*Czł. Kor.*).	Chrostkowo.
5	Piwnicki Ignacy	„
6	Rościszewska L.	Radomin.
7	Rościszewski Józef	Sadłowo.
	61. Powiat Sierpecki.	
1	Berg Rudolf (*Czł. kor.*).	Chamsk.
2	Dobrowolski St.	Będożyno.
3	Rzewuski Gracyan JX.	Raciąż.
4	Tabaczyński T.	Piastowo.
5	Wiśniewski Ign.	Poniatów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	VIII. GUBERNIA RADOMSKA.	
	Miasto Radom.	
1	Aleksiejew Teod.	Radom.
2	Barcz Aleksan.	"
3	Baumingier Joel	"
4	Beckerman Rufin	"
5	Czeplin Mikołaj	"
6	Dzierzbicki Cypr.	"
7	Ettinger Bolesł.	"
8	Finkielsztajn D.	"
9	Grajewski M. JX.	"
10	Grodziński Wł.	"
11	Gutman Józef	"
12	Hirosz Józef	"
13	Karsz Ludwik	"
14	Karsch Wilchelm	"
15	Karsch Teodor	"
16	Kepler Filip	"
17	Kinicka Natalia	"
18	Koper Icek	"
19	Krośnicki Tom.	"
20	Kulczycki Włod.	"
21	Lichtenstein D.	"
22	Lutostański Sew. (*Czł. Kor.*).	"
23	Mastolf Jankiel	"
24	Mierzanowski G.	"
25	Murawiew Arsen.	"
26	Pawiński Ignacy	"
27	Pentz Jan.	"
28	Piasecki Adam	"
29	Przychodzki Wacław	"
30	Przyłęski Bolesł.	"
31	Ryttel Franciszek	"
32	Sobieszczański Antoni	"
33	Sobolew Jan	"
34	Stępniewicz Władysław	"

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
35	Szczuka Leopold	Radom.
36	Urbański Józ. JX.	"
37	Wechterstein Ed.	"
38	Wiekenhagen Fr.	
39	Wyziński Winc.	
40	Żerański	
	62. Powiat Radomski.	
1	Bockerman Izaak	Firlej.
2	Makomaski Hip.	Kiełbów.
3	Mikietta Aloizy	Przystałów.
4	Mirecki Teodor	Klonówek.
5	Młocki Jakób	Korzeń.
6	Wodzińska Eufr.	Sucha.
7	Wodziński Tadeusz (*Czł. Kor.*)	"
	63. Powiat Iłżecki.	
1	Batkowski A. JX.	Ciepielów.
2	Czarnecki Jan	Solec nad Wisłą.
3	Karczewski Fel.	Wielgie.
4	Marcinkowski A.	Pawłowska Wola.
5	Olszowski Jul. (*Czł. Kor.*).	Kopiec. Kroczew Większy.
6	Rutkowski Włod.	
	64. Powiat Koński.	
1	Bocheński Józef (*Czł. Kor.*).	Ruda Maleniecka.
2	Jakubowski Bol.	Skórnice.
3	Jakubowski Gustaw	"
4	Malanowicz Aleksander JX.	Szydłowiec.
5	Zaremba Józef	Przedbórz.
	65. Powiat Kozienicki.	
1	Bogucka Aniela	Policzna.
2	Chmielewski St.	Przyłęk.
3	Czapliński Wacł.	Sycyna.
4	Downarowicz M.	
5	Herniczek Kaz.	Bronowice.
6	Komornicki Aug.	Grabów.
7	Lewicka Marya	Regów.
8	Lipski Ludwik (*Czł. Kor.*).	Piskorów.
9	Rzepecki T. JX.	Sucha.
10	Stalkowski Lud.	Rozniszew.
11	Swieżyński Raj.	Strykowice.
12	Zawadzki Kaz.	Wygodz.
13	Zawadzki Stanis.	Czarnylas.
	66. Powiat Opatowski.	
1	Bezimienny	pow. Opat.
2	Cichowska Hel.	Linów.
3	Fijałkowski Br.	Boleszyn.
4	Fudalewski Wł. J. ks. (*Czł. Kor.*)	Wojciechowice.
5	Horodyski Stan.	
6	Horoch Kaz. bar.	Mierzanowice
7	Jasiński Mieczys.	Bokrzyce.
8	Jasiński August	Bigini.
9	Japowicz Ig. JX.	Denkowo.
10	Karski Józef	Wyszwantów
11	Kotkowska Józ.	Bodzechów.
12	Kotkowski Bol.	"
13	Ledóchowska hr. Karolina	Klimontów.
14	Leszczewski Fr.	Częstocice.
15	Liszewski Stanis.	Garbacz.
16	Orsetti Jan	Ujazd.
17	Pawlicki Szymon	Obręczna.
18	Piotrowski Mich.	Stodoły.
19	Pomorska Julia	Malice Koś.
20	Rudomina Winc.	Gromadzice.
21	Russocki Jan	Jasice.
22	Targowski Teod. J. X. Prałat	Klimontów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	67. Powiat Opoczyński.	
1	Bąkowski Antoni	Kraśnica.
2	Barcikowski	Krzczonów.
3	Cebulski	Stoki.
4	Choromańska Fr.	Konice.
5	Drużbacki Aug.	Zameczek.
6	Dunin Bolesław	Gawrony.
7	Goliszewski Al.	Modrzewie.
8	Hübner Józef	
9	Kościański Wacł.	Opoczno.
10	Lubowidzki Wł.	Drzewica.
11	Łącki Hipolit	Opoczno.
12	Łącki Józef	Strzeszkow.
13	Psarski Jan	Jankowo.
14	Saski Antoni	
15	Skórkowska z hr. Morsztynów Urszula	Wielka Wola
	68. Powiat Sandomierski.	
1	Braziewicz Rob.	Dzięki.
2	Dutrepi Marya	Suliszew.
3	Karski Wincenty	Słupcza.
4	Kraft	Staszów.
5	Ossolińska Waler.	Klemontów.
6	Rupniewska Mar.	Janowice.
7	Russocki Maks. (*Czł. Kor.*).	Suleszów.
8	Russyan Konst.	Sandomierz.
9	Samborski Felic.	Zawichost.
10	Skorupski Julian	Sandomierz.
11	Skorzyński Jul.	"
12	Zarzycki Henryk	Nasławice.
13	Zarzycki Wacł.	Błonie.
	IX. GUBERNIA SIEDLECKA.	
	Miasto Siedlce.	
1	Dzieszuk Halina	Siedlce.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Koncewicz Andrzej	Siedlce.
3	Łuniewski Karol	"
4	Maksymowicz	"
5	Olszewska Józefa	"
6	Pauli Bronisława	"
7	Sunderland Stanisław	"
	69. Powiat Bialski.	
1	Kuczyńska Stefania	Koroszczyn
2	Puciatycka Natalia	Piszczadz.
3	Różycki de Rosenwerth Henryk (*Czł. Kor.*)	Cieleśnica.
	70. Powiat Garwoliński.	
1	Chyczewski Jan	Wargocin.
2	Gąssowska Bib.	Górzno.
3	Gąssowski Ignacy	Miastków.
4	Krzemiński Maryan	Sobienie Biskupie.
5	Meissner Karol	Ułęż.
6	Świderski Józef (*Czł. Kor.*).	Gończyce.
7	Wilkońska Izabela	Górzno.
	71. Powiat Konstantynowski.	
1	Aleksandrowicz hr. Wanda	Konstantynów.
2	Bryndza Ludwik	Worobin.
3	Buchowiecki Władysław	Kołczyn.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
4	Dobrzyński Jak.	Łysów.
5	Kamiński Antoni JX.	Niemojki.
6	Mielżyński hr. Władysław (*Czł. Kor.*).	Roskosz.

72. Powiat Łukowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Gajewski Antoni	Łukówek Piękny.
2	Jasieński Ignacy	Ciechomin.
3	Okorski Aleksander	Łukòw.
4	Żółtowski Edward	Kock.

73. Powiat Radzyński.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Białowiejski Wiktor	
2	Czetwertyński książe Włodzimierz	Milanów.
3	Gorazdowski Aleksander	
4	Moczulski Seweryn	Przegaliny.
5	Pleszczyński Adolf JX.	Międzyrzec.
6	Szaniawski Wiktor (*Czł. Kor.*)	Przegaliny.
7	Zabiełło Kazimierz	Żelazna.

75 Powiat Siedlecki.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Bądzyński Ludwik	Rusków.
2	Cielecka Emilia	Paplin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
2	Meisner Wilhelm	Olszyce.
3	Badgowski Antoni	Żelków.
4	Werner Edmund	Seroczyn.
	Zambrzucki Jan	Mordy.

75. Powiat Sokołowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Hirszman Adam	Żabków.
2	Hirszman Stanisław	Przeździatka
3	Hirszman Teresa	"
4	Kozłowski Leon	Patrykozy.
5	Ochenkowski Karol	Skrzeszew.
6	Trębicki Stanisław	Kurów.

76. Powiat Węgrowski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Łubieński hr. Stanisław	
2	Popiel Ignacy (*Czł. Kor.* na powiaty: Węgrowski i Sokołowski)	Turna.
3	Szwagierus Józef	Węgrów.

77. Powiat Włodawski.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
1	Frankowski Julian (*senior*). (*Czł. Kor.*).	Dubica.
2	Frankowski Julian (*junior*)	Curyń.
3	Frankowska Natalia	"
4	Horodyski Jul.	Horodyszcze
5	Kępiński Ludwik	Sapiechów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
6	Markiewicz Mieczysław	Żółkiewka.
7	Ratajewicz Wit.	Dołhowiska.
	X. GUBERNIA SUWALSKA.	
	Miasto Suwałki.	
1	Nagórka Franciszek (*Czł. Kor.*)	Suwałki.
2	Staniszewski Walery	„
3	Wierzbicki Edw.	„
4	Zawadzki Mikoł.	„
	78. Powiat Suwalski.	
1	Markowski Walenty	Huta.
	79. Powiat Augustowski.	
1	Dziekoński Eust.	Balla Wielka.
2	Eynarowicz Kazimierz	Sokółka.
3	Górska Józefa	Świack.
4	Górski Ludwik	Balla Kownacka.
5	Modzelewski Joachim	Sambory.
6	Muczyński Konstanty	Sopotkinie.
7	Sobolewski Michał (*Czł. Kor.*)	Białobłoty.
8	Szeffer Jakób.	Kułakowszczyzna.
9	Tukałło Walery	
	80. Powiat Kalwaryjski.	
1	Jackowski Włodzimierz	Oniszki.
2	Narbutt Józef (*Czł. Kor.*)	Promież.
3	Narbutt Michalina	„
4	Wiszniewski Leon	Rembowicze.
	81. Powiat Maryampolski.	
1	Białkowski Władysław	Iwaniszki.
2	Bokszyniewski Maciej JX.	Godlewo.
3	Henke August (*Czł. Kor.*)	Rożele.
4	Trautzolt Ludwik	Boczkiewikiele
5	Warnagiris Ant. JX.	Sapieżyszki.
6	Wasilewski Jerzy	
7	Zubowicz Herkulan	Maryampol.
	82. Powiat Sejneński.	
1	Jabłoński Zygm.	Staciszki.
2	Kuderko Antoni JX.	
3	Kupczyński Ant.	Sereje.
4	Muszyński Konst.	Metele.
5	Łatwiński Winc. JX.	Mirosław.
6	Skarżyński Onufry (*Czł. Kor.*)	Bendry.
7	Smoleński Michał JX.	Sereje.
8	Strzemiński Bronisław	Krzewin.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	83. Powiat Władysławowski.	
1	Czarnorudzki Julian	Władysławów.
2	Domański Jan.	Wilkin.
3	Dowgiało Jan	Dębowa Buda.
4	Hryncewicz Alina	Iłgowo.
5	Kamiński Fran.	Zyple.
6	Krzysztofowicz Mikołaj	Leśnictwo.
7	Ławcewicz Feliks	Władysławów.
8	Mielżyński hr. Stanisław	Światoszyn.
9	Wojzbun Józef	Kretkompie
10	Wasiak Ludwik	
11	Zan Abdon	Poniemoń.
12	Złotnicki Maryan	Władysławów.

Nr.	Imię i Nazwisko	Zamieszkanie
	84. Powiat Wiłkowyski.	
1	Boczewar Wiktor	Węgry.
2	Galera Henryk	Rutkiszki.
3	Gawroński Włodzimierz	Pojeziory.
4	Kołłupajło Julia	Święcice.
5	Kołłupajło Ferdynand	„
6	Lengnik Oskar	Porożniew.
7	Lengnik Herman	Wiłkupie.
8	Pieczyski Stanisław (*Czł. Kor.*)	Kopsodzie.
9	Skąpski Feliks	Romantyszki
10	Skąpski Józef	Podziszki
11	Szeligowski Tadeusz	Semeneliszki

Wszystkich Członków honorowych, do Towarzystwa w dniu 31 grudnia 1882 r. należących, było 2048

CZĘŚĆ II-ga.

SPRAWOZDANIA

Administracyi zapisu ś. p. Kajetana hr. Kickiego.

I.

Ogólne sprawozdanie i wnioski Rady Zawiadującej zapisem ś. p. hr. Kickiego, przedstawione Komitetowi Towarzystwa Osad Rolnych, dnia 30 Kwietnia 1883 roku.

Ponieważ Komitet Towarzystwa Osad Rolnycd, na posiedzeniu dnia 19-go Lutego 1882 roku włożył na Radę Zawiadującą obowiązek odebrania rachunków od egzekutorów testamentu hr. Kickiego, za czas sprawowania tych obowiązków, to jest od jego śmierci w dniu 21-go Czerwca 1878 r. nastąpionej, do objęcia zapisu przez Towarzystwo dnia 1-go Kwietnia 1881 roku, składamy przeto Komitetowi rachunek przez egzekutorów testamentowych przedstawiony. Podzielony on jest na dwa oddzielne: pierwszy obejmuje rachunek kapitałów po ś. p. Kickim pozostałych i wypłat z nich dokonywanych, drugi rachunek administracyi dóbr Orłowa i Rzyczek.

Pierwszy sprawdzony we wszystkich swoich pozycyach z rachunkami Banków Handlowego i Polskiego, w których fundusze składane i z nich podnoszone były, wykazuje: że po opłaceniu kosztów pogrzebu, spisu inwentarza, niektórych

legatów i długów w dniu śmierci pozostałych, a wynoszących w ogóle . . . . rs. 22,232 kop. $^1/_2$
złożyli egzekutorowie do Banku Polskiego w d. 13 Października 1880 r.
w papierach publicznych wartości nominalnej . . . . „ 81,950 „ —
w gotowiźnie . . . . „ 10,329 „ 91

Z rachunku tego wynika, że Towarzystwo Osad Rolnych, winno jest dopłacić b. egzekutorowi testamentu, Adwokatowi Wierzchlejskiemu przez niego awansowane rs. 101 kop. $9^1/_2$.

Część druga obejmuje rachunek z administracyi dóbr Orłowa i Rzyczek, z którego okazuje się:

że przychody kassy w Orłowie wynosiły w wyżej określonym czasie ogólną sumę . . . rs. 69.434 kop. 71
wydatki . . . . „ 68,919 „ $15^1/_2$

Pozostało zatem w kasie Orłowskiej w dniu 1 Kwietnia 1881 roku. rs. 515 kop. $55^1/_2$

Przytem egzekutorowie testamentu zaznaczają jako niewypłaconą przez nich należność tantyemową, przypadającą p. Suchodolskiemu Rządcy dóbr Orłów, z mocy kontraktu przez nich zawartego za sprzedanych 600 sztuk drzewa budowlanego. Nadmieniamy jednak w tem miejscu, że po odebraniu od egzekutorów testamentowych dóbr Orłowa przez Opiekuna-Administratora w imieniu i z upoważnienia Komitetu, znalazło się jeszeze obowiązkowych wypłat za sumę 6996 rs. $30^1/_2$ kop. co przez nich zostało poświadczone i że należności te przez Radę Zawiadującą zaspokojone zostały.

Co do Rzyczek. Przychodu było od dnia 21-go Czerwca 1878 roku, do dnia 1-go Maja 1879 roku to jest do czasu objęcia tych dóbr przez Administracyę Sądową we Lwo-

wie, od której szczegółowych rachunków nieposiadamy, złotych austryackich . . . . 12,376 cent. 53

Wydatków było	12,198 „	90
Pozostało w kasie zł. austr.	177 „	63

(W tem miejscu sposobem informacyi dodajemy, że długi po administracyi sądowej pozostałe, a przez Radę spłacone, wynosiły złot. austr. 1417 cent. 16 1/2).

Objaśnić przytem potrzeba, że ponieważ egzekutorowie testamentu nie byli w możności zarządzać osobiście dobrami, przez lat blisko trzy, przeto rachunki przychodów i wydatków gospodarskich dóbr Orłów i Rzyczek opierają się wyłącznie na rachunkach miejscowych rządców, przez pp. egzekutorów testamentowych ustanowionych.

Rada Zawiadująca składając powyższe rachunki wnosi, aby Komitet udzielił egzekutorom testamentowym pokwitowanie i polecił zwrócić p. Wierzchlejskiemu nadpłacone przez niego rs. 101 kop. 91 1/2. Nadmienia zresztą, że egzekutorowie testamentu żadnego wynagrodzenia niemieli w testamencie przeznaczonego, ani też żadnego w rachunku niezalikwidowali.

Rachunek egzekutorów testamentu Kajetana hr. Kickiego, z funduszów spadkowych po tymże.

Fundusze spadkowe po Kajetanie hr. Kickim, zmarłym w dniu 21 Czerwca 1878 r., wykazane są w inwentarzu sporządzonym w Warszawie przez Notaryusza Buszkowskiego jak następuje:

1. W papierach procentowych po cenie nominalnej

	Rs.	k.	Rs.	k.
Listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego na			11455	—
Listów Likwidac. Król. Pol. na .			24350	—
Walorów Galicyjskich na złot. reń. 106,000 po kop. 60].			63600	—
2. G o t o w i z n a w biletach kredytowych i w kuponach ubiegłych od papierów procentowych, po potrąceniu rs. 154, wziętych przez Komisarza Sądowego na koszta opieczętowania spadku			5057	—
Razem na . .			104462	—

Pieniądze te złożone były przez Egzekutorów testamentu do depozytu Banku Handlowego w Warszawie, któren po zrealizowaniu wylosowanych papierów, oraz kuponów ubiegłych do śmierci Kickiego wykazał rachunkami.

1. W p a p i e r a c h p r o c e n t o w y c h:				
Listów Zast. Tow. Kred. Ziem. na	10555			
Listów likwidacyjnych Król. Pol. na	24250			
Papierów Galicyjskich na guldeny 106000	63600		98405	—
2. W gotowiźnie			6789	7
Razem na . . .			105194	7
to jest w porównaniu z inwentarzem na			104462	—
massa spadkowa wynosiła więcej . .			732	7
Z papierów procentowych wynoszących			98405	—
sprzedano na żądanie Egzekutorów testamentu, jak również zeskontowano wylosowane papiery na			16455	—
Pozostało papierów procentowych na .			81950	—

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
które pod dniem 13 października 1880 roku przesłane zostały przez Bank Handlowy do depozytu Banku Polskiego a mianowicie: Listy Zastawne Tow. Kred. Ziemskiego na	7000			
Listy likwidacyjne Król. Pols. . . .	11950			
Walory galicyjskie guld. 105000, czyli	63000			
Razem jak wyżej .	81950			
Kapitał w gotowiźnie jak wykazano przy złożeniu funduszów do Banku Handlowego wynosił			6789	7
Do tego wpłynęło:				
Ze sprzedaży i wylosowane papiery na rs. 16455			15156	49
Za kupony od papierów krajowych i zagranicznych, za cztery półrocza do 1-go Lipca 1880, oraz procent bankowy od gotowizny			9816	26
W ogóle było gotowizny			31761	82
Z tego egzekutorowie testamentu po dzień 11 Maja 1879 r. podnieśli . . .			21431	91
Pozostało . .			10329	91

i gotowizna ta łącznie z papierami procentowemi przelaną została przez Bank Handlowy do depozytu Banku Polskiego.

Wydatki dopełnione przez Egzekutora testamentu Wierzchlejskiego składają się z następujących pozycyi:

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
1. Koszta pogrzebu hr. Kickiego .			1790	47¼

2. Koszta inwentaryzacyi i różnych aktów i czynności w interesach spadku, jako to:

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
a) Notaryuszom za sporządzenie inwentarzy	1880	83		
b) Akty notaryalne, wyciągi i koszta Adwokata w Krakowie	350	41		
c) Koszta lustracyi majątków	697	13		
d) Koszta podróży egzekutora testamentu Wierzchlejskiego	360	—		
e) Porto i telegramy	6	66	3295	3
3. Legaty Sikorskiego, Hartunowicza, Kowieńskiego, Maryi Vogt, Ignacego Kowalczyk, Zofii Bielak			4350	—
4. Procenta od legatu Maryi Vogt i Aleksandry Żurawskiej			186	25
5. Długi z dniem śmierci Kickiego:				
a) opłata raty czerwcowej 1878 r. Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dóbr Sobieszyna i Blizocina	1298	23		
b) Opłata takiejże raty z dóbr Orłowa	1326	10½		
c) Z wyroku sądowego z Ostrowskim i Wajcensagiem, zwrot Ostrowskiemu zadatku na pszenicę z Orłowa sprzedaną przez Kickiego rs. 3000, oraz koszta sądowe, wpis i kara rs. 154 kop. 61, razem	3154	61		
d) Różne inne długi z Orłowa, jako to: najem, pensya służby, podatki, materyały i t. p.	3665		9443	94½

6. Zaliczenia.

a) na spłatę stempla kolateralnego od dożywocia Maryi Kickiej z majątków

		Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
w Warszawie i Szamocinie na rs. 153431 kop. 2 oznaczonego . .	rs. 1534 k. 35				
Od legatów Hałuszczyńskiego i Żurawskiej wynoszących rs. 4500 . . .	,, 270 ,, —	1804	35		
b) Na opłatę raty grudniowej 1878 r. Towarzystwa Kred. Ziem. z Orłowa .		1326	10½		
c) Na ogłoszenia o dzierżawie młyna w Orłowie		7	85	3138	30½
7. Różne.					
Na nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Kickiego				28	—
W ogóle wydatki wynoszą .				22232	½
Na to egzekutor testamentu Wierzchlejski pobrał:					
1. Z masy spadkowej jak wykazano powyżej		21431	91		
2. Z dochodów:					
a) Czynsz dzierżawny z nieruchomości na Pradze	rs. 600				
b) Z funduszu na pogorzel w Orłowie.	,, 100	700	—		
Razem . .				22131	91
Wydał więcej . .				101	9½

które przypadają mu do zwrotu.

(podpisano) *Zalewski*, *R. Wierzchlejski.*

Wyciąg rachunku ze sprawozdania Egzekutorów testamentu Kajetana hr. Kickiego o funduszach Administracyi dóbr Orłowa i Rzyczek.

1. Dobra Orłów.

Według regestrów kasy dóbr Orłowa oraz inwentarza sporządzonego przez Notaryusza Bulińskiego, nie było w tejże kasie w czasie śmierci Kajetana hr. Kickiego d. 21-go Czerwca 1878 r. żadnej gotowizny, lecz tylko były długi.

Od tego czasu do dnia 1-go Kwietnia 1881 r., to jest do czasu przejścia spadku pod zarząd Towarzystwa Osad Rolnych, wpłynęło do kasy Orłowskiej.

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
a) z kapitałów po Kickim na zapłatę długów z dniem śmierci jego pozostałych	3665	—		
b) kaucye do dzierżawy młynow i propinacyi	650	—		
c) bonifikacya strat z pogorzeli w Orłowie	9046	50		
d) za 600 sztuk drzewa sosnowego należało rs. 6122, zapłacono do d. 1-go Kwietnia 1881 r.	5922	—		
e) za kresceneyą, drzewo szczapowe, z młynów i różnych źródeł gospodarstwa	50151	21		
W ogóle było funduszu w Kasie			69434	71

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
Z tego wydano:				
a) pani Kickiej należne do zwrotu od niej	3000	—		
b) na zaległe i bieżące podatki skarbowe, składki gminne, asekuracyjne i opłatę rat Towarzystwa Kred. Ziemskiego	10956	84		
c) na zaległe i bieżące pensye służby	9397	29½		
d) na najem	8807	54½		
e) na zboże, paszę, nasiona (zmieniono ziarno do siewu) . . .	14252	50½		
f) na inwentarz żywy	4899	—		
g) na roboty ciesielskie, mularskie, stolarskie, dekarskie, blacharskie, szklarskie	2643	75½		
h) Na żelazo i narzędzia rolnicze z dawniejszych i następnych dostaw .	4045	63		
i) na utrzymanie młyna parowego	3251	38½		
k) na kupno wszelkich materyałów i potrzeby gospodarskie, oraz wyrób cegły, gontów, sążni, łamanie kamieni, utrzymanie kuchni dla ludzi, na plany gospodarstwa leśnego, zwrot forszusów, czyli nadpłat na zboże, frachty i różne drobne wydatki . .	7665	20	68919	15½
Pozostało w kasie Orłowskiej z końcem Marca 1881			515	55½

który to remanent zamieszczony jest w rachunkach kassy na miesiąc Kwiecień 1881 r.

2. Dobra Rzyczki.

	Złr.	Cent.	Złr.	Cent.
Podług regestru kassowego było w kasie tychże dóbr w dniu 21 Czerwca 1878 roku gotowizną	2467	75		
Od dnia 21 Czerwca 1878 roku do dnia 1-go Maja 1879 r. to jest do czasu wzięcia tego majątku pod administracyą sądową wpłynęło do kasy	9908	78		
Razem było funduszu			12376	53
W ciągu powyższego czasu wydano:				
a) na zaległe pensye, podatki, na najem i na koszta spisu inwentarza	6849	40		
b) na bieżące wydatki gospodarstwa i administracyę	5349	50		
W ogóle wydano			12198	90
Pozostało w kasie dnia 1 Maja 1879			177	63

Remanent ten pomieszczony jest w rachunku złożonym Sądowi Lwowskiemu, przez tenże Sąd zatwierdzonym.

(podpisano) *K. Zalewski*, *R. Wierzchlejski.*

Przechodząc do sprawozdania z właściwych czynności Rady Zawiadującej za rok ubiegły, sprawozdanie to podzielimy na trzy części, a mianowicie: na część dotyczącą Orłowa, Rzyczek i ogólnych interesów Zapisu.

Dobra Orłów.

W miesiącu Maju r. z. 1882, Rada Zawiadująca w pełnym komplecie pojechała do dóbr Orłowa, w celu osobistego rozpoznania tego majątku i przekonania się co w nim najpilniej robić potrzeba i jaki nadać gospodarstwu kierunek.

Rada przekonała się, że majątek ten posiada glebę wyborną, przeważnie pszenną, ciepłą, do uprawy łatwą, pagórkowatą, ze zbyt gdzie niegdzie ostremi spadkami. Stosunek łąk bardzo korzystny.

Według nowego pomiaru przez jeometrę Ryszkiewicza w roku 1882 sporządzonego, dobra Orłów posiadają gruntów ornych. . . . . 1333 m. 16 pr.

Łąk dwukośnych oddzielnych . .	451 „	243 „
Łąk zarosłych wpośród pól położonych	5 „	235 „
Pastwisk	100 „	238 „
Ogrodów	62 „	164 „
Miejse niewykarczowanych . . .	252 „	178 „
Lasu według pomiaru z r. 1861, i zmian po urządzeniu włościan zaszłych	2795 „	138 „
Z powyższej przestrzeni należy do folwarku Dworzyska wydzierżawionego na lat 6.		
Gruntu ornego	236 „	134 „
Łąk	62 „	236 „
Pastwisk	33 „	141 „
Ogrodów	3 „	272 „

Separacya pól ornych niedokładna, znajduje się bowiem w folwarku Orłów Murowany przestrzeń kilkadziesiąt morgów mająca, gruntami włościańskiemi przedzielona i od folwarku bardzo odległa. Konfiguracya pól w kilku miejscach także niekorzystna, bo są przedzielone drobnemi laskami i gajami w sam środek najlepszych niw dworskich wchodzącemi.

Nowo sporządzona z polecenia Rady mapa, którą komitetowi przedstawiamy, daje dokładne o tem wyobrażenie. Gospodarstwo jest trzypolowe, wygnojenie jest niejednostajne, w niektórych częściach dosyć obfite, w innych zaniedbane, stan uprawy średni.

Stan inwentarza roboczego i dochodowego znalazła Rada zaledwie mierny. Widać już było usiłowanie poprawy przez obecny zarząd podjęte, ale ich skutki nie mogły być w tak krótkim czasie widoczne. Konie i woły robocze wyróżniały się lepszym bytem i utrzymaniem, krowy zaś, a mianowicie owce, wiele do życzenia pozostawiały. Natomiast młody przychówek był już obiecujący.

Stan lasu znalazła Rada mniej dobry niż się spodziewała z otrzymywanych opisów. Las jest po większej części liściasty, a w szezególności grabowy i młodociany,—dębiny w nim niewiele. W pośród niego znajdują się pojedyńcze sztuki starodrzewu sosnowego średniej grubości i wysokości. Po wycięciu sprzedanego na zasadzie urządzenia leśnego starodrzewu w okręgu zwanym „Dąbrowa“ zarządzono obliczenie pozostałego w całym lesie starodrzewu. Jest nadzieja że obliczenie to wykaże możność sprzedania kilku tysięcy sztuk, po potrąceniu ilości materyału na zamierzone i w przyszłości wystawić się mające budowle potrzebnego.

Co do budowli Rada znalazła, że budynki nowe, przez obecny zarząd dóbr postawione zostały porządnie i trwale. Z budynków dawniejszych znajduje się kilka w dobrym jesz-

cze stanie, inne wymagają przebudowania; przytem rozpołożenie i układ budynków folwarcznych, są zupełnie potrzebom gospodarskim nieodpowiednie. Najgorszym jest stan domów mieszkalnych niższej służby folwarcznej. Parobcy mieszczą się po dwóch z licznemi rodzinami w izbach nizkich i ciasnych, domy same po większej części w niewłaściwych miejscach położone, od folwarków odległe i złe. Znajdują się też w Orłowie dwa wielkie i kosztowne budynki zupełnie bezużyteczne. Takim jest niewykończony pałac w Orłowie, grożący już ruiną i wielka dawniej gorzelnia w Kryniczkach, obecnie pusta, bardzo zniszczona, do żadnego użytku gospodarskiego nieprzydatna, stojąca wśród wsi, w której niema wcale gruntów folwarcznych. Młyn parowy znalazła także Rada w stanie, gruntownej wewnętrznej restauracyi wymagającym.

Na folwarku Bartoszowie oprócz nowej stodoły, przez zmarłego dziedzica postawionej i rozpoczętej przez obecny zarząd budowy owczarni, innych żadnych nie było budynków.

Po rozpatrzeniu tego stanu rzeczy w Orłowie, Rada Zawiadująca zakreśliła sobie następujący plan dalszego postępowania, którego wykonanie w szczegółach Opiekunowi-Administratorowi, pod jego zwierzchnim kierunkiem powierzyła. Jakkolwiek stan majątku i gospodarstwa w Orłowie jest bardzo zacofany i wymagający znacznych nakładów, aby do zamierzonego przez zapisodawcę wzorowego porządku doprowadzonym być mógł, ponieważ jednak celem głównym usiłowań Rady, ma być jak najrychlejsze urządzenie szkoły praktyczno-rolniczej dla niższych oficyalistów w Orłowie, skoro tylko upoważnienie na to od Rządu otrzyma— a prócz tego ponieważ zamierzone jest także założenie dwóch szkół elementarnych wiejskich i jednej przynajmniej ochrony, przeto postanowiono tak prowadzić gospodarstwo, aby ono ile możności dochodami z niego otrzymanemi stopniowo

polepszało się, wszelkie zaś wpływy ze sprzedaży drzewa i z innych źródeł pochodzić mogące obracać na kapitał, którego przeznaczeniem będzie przedewszystkiem wybudowanie i założenie wyżej pomienionej Szkoły Rolniczej. Stopniowe ulepszenie gospodarstwa rolnego i wznoszenie budowli gospodarskich za pomocą środków wyłącznie z dochodu gospodarczego majątku dostarczanych, zdawało się Radzie tem właściwsze, że dobra Orłów po całkowitem umorzeniu pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemają ciężaru opłaty rat Towarzystwa, zwykle majątki ziemskie ciążącego, ani żadnych innych długów hypotecznych.

Przyjąwszy stanowczo ten kierunek postępowania Rada postanowiła:

a) wykonać nowy pomiar dóbr, ponieważ dawny na gruncie będący, jako jeszcze w 1881 roku sporządzony, obecnego stanu dokładnie nieprzedstawia;

b) wypracować ogólny plan gospodarstwa, w którem po dokładnem rozpoznaniu gatunku ziemi na folwarkach, oraz miejscowych dogodności i przeszkód zaprojektowane byłoby urządzenie płodozmianów, postawienie nowych lub przerobienie dawnych gospodarskich budowli, wskazanie jaki gdzie inwentarz dochodowy i w jakiej ilości utrzymywanym być ma, nakreślenie dróg polnych i wygonów dla inwentarza, oznaczenie które części z wyciętego i sprzedanego lasu na pole i nawzajem jakie części na las obrócone być mają i t. p. szczegóły. Plan ten jakkolwiek od razu wykonanym nie będzie, służyć ma zarządowi za wskazówkę postępowania i za cel, do którego stale zmierzać powinien. Do nakreślenia tego planu Rada zaprosiła b. profesora szkoły agronomicznej w Puławach, obecnie Radcę Komitetu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego Tadeusza Kowalskiego, który z uprzejmą gotowością pomoc swą ofiarował.

Skoro plan będzie ukończony i zatwierdzony przez Ra-

dę Zawiadującą zostanie do stopniowego wykonania w miarę możności i środków zarządowi dóbr zalecony;

c) Przeznaczyć folwark Bartoszów jako najwłaściwszy, do założenia w nim Szkoły Rolniczej; w tym celu poleciła dokończenie rozpoczętej owczarni i wystawienie domu murowanego dla służby folwarcznej, oraz urządzenie studni, w której mimo znacznych kosztów, dotąd wody dokopać się niezdołano;

d) starać się koniecznie zawrzeć ugodę z włościanami o zniesienie służebności, nieprzekraczając wszakże zbytecznie miary wynagrodzenia praktykowanego w okolicy. W czasie swego pobytu w Orłowie, Członkowie Rady w obecności p. komisarza włościańskiego, mieli sposobność rozmawiać z włościanami dwóch wiosek, namawiając ich do układów ale bezskutecznie. Upoważniono zatem Opiekuna-Administratora do dalszych układów;

e) wydzierżawić młyn parowy, z obowiązkiem wyrestaurowania onego kosztem dzierżawcy. Postanowienie to zostało wykonane przez Opiekuna-Administratora pod następującemi warunkami przez Radę zatwierdzonemi. Młyn wypuszczony został na lat sześć starozakonnemu Kahanowi, który zobowiązał się przerobić własnym kosztem wewnętrzne urządzenie młyna i kupić walce stalowe. Reparacya zaś machiny parowej i budynku wykonaną została kosztem Towarzystwa. Przytem pożyczono Kahanowi na pokrycie kosztów wewnętrznego urządzenia młyna rs. 1800, zwrotne wciągu tenuty dzierżawnej. Nowe urzadzenie młyna po upływie dzierżawy, staje się własnością Towarzystwa;

f) za rzecz najpilniejszą pod względem stawiać się mających budowli, uznano pobudowanie mieszkań dla parobków folwarcznych. Na początek postanowiono wybudować dwa czworaki z dogodnemi urządzeniami, oraz jedną szkołę elementarną;

g) Rada przekonawszy się, że na części lasu zwanego Dąbrowa, po wycięciu starodrzewu w latach dawniejszych, oraz na mocy kontraktu sprzedaży w r. 1881, z upoważnienia Komitetu zawartego, drzewostan znajduje się rzadki bardzo, w stanie pomieszania i nieładu, nie przedstawiającym możności normalnego odmłodzenia, postanowiła przestrzeń wynoszącą morgów 136, na zupełne wycięcie sprzedać. Ponieważ nadto przestrzeń ta jest wyłączoną z planu leśnego przez komisyę włościańską zatwierdzonego i ziemię ma dobrą, przeto po wycięciu postanowiono ją wykarczować i do folwarku Orłów Drewniany włączyć. Nadto postanowiła wycięcie i karczowanie dwóch lasków, czyli gajów w Orłowie Murowanym wchodzących w obręb pól folwarku, rosnących na wybornej ziemi i także z planu leśnego wyłączonych. Wszystkie te przestrzenie z lasów pod uprawę przejść mające są w równej ilości zamienione polami płonnemi i lżejszemi, które na las zapuszczone być mają. Ogólna tedy przestrzeń lasu, zostanie stosownie do zalecenia testamentu zawsze ta sama.

Te są główniejsze polecenia, których wykonanie Rada Zawiadująca Opiekunowi-Administratorowi, w wspólnem z nim ciągle działając porozumieniu wykonać poruczyła.

Opiekun - Administrator przedstawi Komitetowi rachunki dochodu i rozchodu z dóbr Orłowa, które wykazują że w roku 1881/2 czysty dochód z Orłowa, oprócz wydzierżawionego folwarku Dworzyska, wynosił rs. 9023 kop. 7½. Dochód jak na początkowe gospodarstwo bardzo zadawalniający, zawdzięczamy polepszonej administracyi dóbr, dobremu urodzajowi i bardzo korzystnym cenom zboża. Dochód powyższy użyty został, jak się Komitet ze złożonych rachunków przekona, na melioracye gospodarskie w majątku.

Nakoniec do czynności Rady Zawiadującej należało także obmyślenie planu urządzenia szkoły praktyczno-rolni-

czej w Orłowie. Rada odbyła w tym celu kilka konferencyi z byłym Dyrektorem szkoły agronomicznej w Marymoncie i Dziekanem uniwersytetu Przystańskim i z Radcą Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kred. Ziemskiego Kowalskim. W skutek tych narad Dziekan Przystański złożył przed kilkoma dniami przygotowany przez niego projekt ustawy dla szkoły rolniczej w Orłowie, który będzie przedmiotem naszej rozwagi, za co mu niniejszem najszczersze składamy podziękowauia.

Dobra Rzyczki.

Wiadomo Komitetowi z zeszłorocznego sprawozdania Opiekuna-Administratora, że dobra Rzyczki objęło Towarzystwo w stanie najwyższego zaniedbania z dniem 9 Lipca 1881 roku, czyli temu rok i dziewięć miesięcy od administracyi Sądu krajowego we Lwowie.

Zarząd tych dóbr w Galicyi w powiecie Rawskim położonych, zatem w kraju innemi rządzonym prawami, w okolicy w której stosunki osobiste i ekonomiczne są nam mało znane, z wielkiemi był połączony trudnościami. Przyczyniały się więeej jeszcze do tego różne kwestye sporne i prawne, które załatwić i prowadzić było potrzeba.

Rada nie była dotąd w możności zwiedzić osobiście te dobra. Gorliwym usiłowaniom Opiekuna-Administratora, który kilkakrotnie do nich i do Lwowa jeździł, zawdzięczamy dokładną o ich stanie wiadomość, a ta nam pozwoliła wydać rozporządzenie z których ważniejsze przytoczymy.

Ze względu na konieczność dokładnego poznania majątku, oraz na potrzebę doprowadzenia do porządku ważniejszych szczegółów, a wreszcie załatwienia miejscowych najpilniejszych sporów i procesów, postanowiła Rada w roku zeszłym zostawić na rok, licząc od dnia 1-go Lipca 1882, majątek ten we własnej administracyi i zarząd miejscowy

poruczyła ówczesnemu Rządcy p. Jaroszyńskiemu. Skoro jednak doświadczenie w ciągu roku tego wykazało znaczną przewyżkę wydatków gospodarskich nad przychody i przekonało, że aby gospodarstwo postawić w możności przynoszenia dochodu i na stopniu życzeniom spadkodawcy hr. Kickiego odpowiednim, potrzeba by wyłożyć znaczny kapitał, którego do rozporządzenia nie posiada Towarzystwo; z uwagi nakoniec na wielką trudność kierowania nakładania i gospodarstwem za granicami Królestwa i w tak znacznej odległości, Rada zdecydowała się dopiero w roku bieżącym wypuscić Rzyczki w dzierżawę od 1-go Kwietnia 1883 roku.

Wybierając między kilkoma konkurentami, Rada wydzierżawiła Rzyczki na lat 12 p. Agopsowiczowi, który najkorzystniejsze przedstawiał warunki i był bardzo chwalebnie pod względem zdolności gospodarskich i charakteru zalecony przez kilku nader poważnych obywateli Galicyi.

Zawarty z nim pod dniem 29 Marca r. b. kontrakt notaryalny we Lwowie przedstawi Komitetowi Opiekun-Administrator.

Ponieważ dzierżawa rozpoczyna się z dniem 1-go Kwietnia r. b. przeto wszystkie rachunki z administracyi dóbr Rzyczki i obrotu funduszów, zostały przez Opiekuna-Administratora po datę powyższą zamknięte i Komitetowi przez niego złożone zostaną. Wykazują one w rezultacie końcowym, na monetę tutejszą obliczonym wszelkich dochodów . . . . rs. 27556 kop. 39
wydatków . . . . „ 21985 „ 19

Pozostało rs. 5571 kop. 20

na rachunku w Banku handlowym umieszczonych.

Nadmienić jednak należy, że pokrycie wszelkich wydatków i otrzymanie remanentu powyższego dopełniło się wpływami z samych wprawdzie tylko Rzyczek, ale nie z gospodarstwa, lecz z innych nadzwyczajnych źródeł pochodzą-

cemi, jako to: z wynagrodzenia za ustąpioną przestrzeń pod budującą się kolej Jarosławsko-Sokalską, — z wniesionej pierwszej raty dzierżawnej ze sprzedaży inwentarza i z potrącenia Hałuszczyńskiemu połowy legatu za straty przez niego wyrządzone, co wszystko ogólną sumę 12299 rs. 99 kop. wynosiło.

Szczegołowe rachunki pokazują, że z tych różnych pobocznych źródeł, na potrzeby i interesa Rzyczek, dopłacić trzeba było w ogóle 8363 fl. austr. 79 kr. czyli 6728 rs. 79 kop., a pozostało jak wyżej powiedziano remanentu 5571 rs. 20 kop.

Tym wszakże sposobem zawikłane i trudne interesa Rzyczek zostały uregulowane, nie naruszając funduszów Orłowa lub ogólnych i pozostał jeszcze pewien remanent na dalsze potrzeby tego majątku.

Inne główniejsze postanowienia Rady Zawiadującej były następujące:

a) Zatwierdzono plan urządzenia lasów wykonany przez Inżyniera i technika leśnego p. Chobrzyńskiego.

b) Postanowiono nie podejmować jeszcze sprzedaży porębów, lub większej partyi starodrzewu z lasu Rzyczek.

Upoważniono jedynie do sprzedaży takiego drzewa, które koniecznie z linii pod kolej zajętej i z linii wyznaczonych przy urządzeniu lasu musiało być uprzątnięte, a wreszcie 430 sztuk starych sosen. Ze sprzedaży tej osiągnięto *brutto* 8079 fl. 73 kr. austr. a po potrąceniu kosztów leśnych 420 fl. a. 51 kr. w. a., otrzymano *netto* 7669 fl. 51 kr. w. a.

Właściwa tedy eksploatacya lasu w Rzyczkach, według racyonalnego planu jego urządzenia, wraz z prowadzeniem kultury leśnej, rozpocznie się dopiero od roku bieżącego.

c) Zawarto umowę z Zarządem drogi Żelaznej Karola Ludwika w Galicyi, mocą której ustąpiono pod budującą się

kolej Jarosławsko-Sokalską gruntu morgów austryackich 10 i 1200 sążni kwadr. na zupełną własność a na morgach 8 sążniach 1289, stanowiących pas ochronny, przyznano kolei wieczysty serwitut, za ogólnem wynagrodzeniem obu umów 4800 fl. austryackich.

d) Zawarto układ z p. Konstantym Hałuszczyńskim, którego ojciec był rządcą dóbr Rzyczki za życia ś. p. hr. Kickiego i podczas administracyi egzekutorów testamentu, a któremu hrabia zapisał testamentem 3000 rs. Na mocy tego układu wypłacono p. Konstantemu Hałuszczyńskiemu rs. 1500, resztę zaś potrącono jako wynagrodzenie za nieprawnie ustąpione włościanom 21 morgów gruntu dworskiego, oraz inne straty i sumę tę do funduszu Rzyczek przyłączono.

e) Przedsięwzięto staranie u Cesarsko-Austryackiego Rządu o zwolnienie z opłaty Skarbowi stępla kolateralnego wynoszącego fl. austr. 8075 kr. 87½, albo przynajmniej o rozłożenie tej opłaty na lat kilkanaście. W skutek tych starań, uzyskano rozkład na rat półrocznych dwadzieścia.

f) Nakoniec pod względem gospodarskiego zarządu i melioracyi dóbr, postanowiono wybudować czworak dla służby folwarcznej, dom dla leśniczego i stajnię nową w Rzyczkach, oraz wyrestaurowano kilka walących się już drewnianych budynków. Kupiono nową młocarnię i sieczkarnię, żniwiarkę, grabarkę, oraz brakującą ilość koni, wołów, narzędzi i sprzętów gospodarskich.

Tym wydatkom i melioracyom zawdzięczamy jedynie że dobra Rzyczki zostały trochę uporządkowane, że mogły być dość korzystnie wydzierżawione. Dochody z dzierżawy, w miarę ich wpływu, zamierzamy obrócić na postawienie brakujących jeszcze budynków gospodarskich, szkoły ludowej i kościoła katolickiego obrządku rzymskiego, obecnie zamkniętego, z powodu, że grozi upadkiem.

Ogólne interesa zapisu.

Przechodząc następnie do ogólnego stanu funduszów zapisu ś. p. hr. Kickiego, składamy Komitetowi następujące sprawozdanie:

Z polecenia Komitetu zaspokojono niewypłacone jeszcze legaty z kapitałów w Banku Polskim będących:

4000 fl. austr. na kościół w Sobieszynie.

1551 rs. pannie Aleksandrze Żurawskiej w kapitale i procentach po strąceniu stempla kolatoralnego.

1391 rs. 25 kop. Joannie Głowińskiej należny jej z zapisu jeszcze ś. p. hr. Gabryeli Kickiej, której sukcesorem był ś. p. Kajetan hr. Kicki (w kapitale z procentem).

3000 rs. Konstantemu Hałuszczyńskiemu, synowi Grzegorza, po zawarciu z nim (jak poprzednio już wyjaśniono) umowy o zwrot 1500 rs. do funduszu Rzyczek z tego legatu.

Sprzedano kosztowności osobnym spisem objęte i zgodnie z wolą testatora, kupiono w Wiedniu bardzo piękną monstrancyę do kościoła w Sobieszynie za sumę 500 fl. austryackich, a resztę ze sprzedaży osiągniętą 3134 rs. 8 kop. zamieniono na listy zastawne.

Przystąpiono wedle przeszłorocznej decyzyi Komitetu do zamiany za pośrednictwem domu bankierskiego Natanson i synowie papierów austryackich nominalnej wartości 105000 fl. a. z których zakupione za 85,850 rs. listów zastawnych ziemskich, wraz z gotowizną 10 rs. 88 kop. w Banku Polskim złożone zostały — a pozostają jeszcze tylko niezrealizowane papiery indemnizacyjne galicyjskie na 3550 fl. austr. do czego jeszcze formalności prawno-sądowe pierwej przeprowadzone być muszą.

Wypłacono hr. Kickiej wdowie, na rachunek procentu rs. 6000, co z wypłaconemi już poprzednio 8000 rs, czyni

razem 14000 rs. Nadmienić wszakże potrzeba że tak operacya zamiany austryackich papierów jak niemniej wypłata legatu Hałuszczyńskiemu i procentu hr. Kickiej, nastąpiły już po dniu 1-ym Stycznia roku bieżącego, a więc właściwie do roku sprawozdawczego 1882 nie należą.

Z rachunków zaś i kontrol za rok ubiegły 1882 okazuje się, iż Towarzystwo posiadało w dniu 1-ym Stycznia 1883 roku.

a) funduszów pod *dożywociem hr. Kickiej* będących i w Banku Polskim złożonych:

18500 rs. w papierach %.
105000 fl. austryackich.
5074 rs. 26 kop. gotowizną.

b) funduszów *rozporządzalnych* ze sprzedaży drzewa i innych źródeł w Banku Handlowym 17000 rs. listami zastawnemi m. Warszawy i 3376 rs. 40 kop. gotowizną.

c) w domu handlowym L. Kronenberga 4150 rs. *kaucye* papierami %.

Szczegółowe rachunki obrotu funduszów przedstawi Komitetowi Opiekun-Administrator.

Rada Zawiadująca uprasza Komitet o wyznaczenie Delegacyi do ścisłego sprawdzenia rachunków a następnie po otrzymaniu od niej przychylnego raportu, uprasza Komitet o zatwierdzenie rachunków i o pokwitowanie Rady i Opiekuna Administratora z odebranych i użytych funduszów. Nakoniec Rada korzysta ze sposobności aby wyrazić Opiekunowi-Administratorowi w przytomności Komitetu podziękowanie za jego trudy i gorliwość.

Warszawa 30 Kwietnia 1883 r.

Prezydujący w Radzie (podpisano) *L. Górski.*

II.

Sprawozdanie o stanie interesów zapisu hr. Kickiego za rok 1882 złożone Komitetowi Towarzystwa Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych na posiedzeniu dnia 30-go Kwietnia 1882 r.

przez

ANTONIEGO BIAŁECKIEGO.

Opiekuna-Administratora Zapisu.

Kiedy w roku zeszłym poraz pierwszy przychodziło zdawać sprawę Komitetowi T-stwa ze stanu interesów zapisu ś. p. hr. Kickiego, było to zaledwie w pół roku po objęciu go przez Towarzystwo, a więc dopiero w samym początku zapoznawania i rozpatrywania się w stosunkach, położeniu i potrzebach tej całej sprawy, wśród wielu nieuporządkowanych jeszcze interesów, przy nieustalonym jeszcze bliżej programie działania, a co najważniejsza: nie mając jeszcze za sobą żadnego takiego okresu czasu, któryby już o tyle całość stanowił, że mógłby podać jakieś wskazówki doświadczenia dla przyszłości.

Nie należy bowiem ważnej okoliczności zapominać (a na nią wiele osób zdala od spraw Towarzystwa stojących nie

zwraca uwagi), że jakkolwiek hr. Kicki umarł w 1878 roku, to dopiero w połowie roku 1881 czyli przed półtora rokiem, Towarzystwo Osad Rolnych mogło objąć w posiadanie zapis i do działania przystąpić.

Trzy lata przedzielają te dwie daty, t. j. datę zgonu zapisodawcy i datę rozpoczęcia działania Towarzystwa. Owe trzy lata były epoką stanu tymczasowego rzeczy, w którym właściwie nic się jeszcze nie robiło, przy którym zawiadujący przechowaniem spadku egzekutorowie testamentu, nie mogli nawet przedsiebrać rozwijania żadnego stałego programu, bo to nie było ich zadaniem, bo z dnia na dzień oczekiwali decyzyi rządowej oddającej spadek w ręce właściciela t. j. Towarzystwa.

Dzisiaj przystępując do sprawozdania za rok 1882, mamy tedy już za sobą, nie tak jak przy przeszłorocznem sprawozdaniu zaledwo kilka miesięcy, ale już jakiś przynajmniej okres czasu, krótką ale do pewnego stopnia całość w sobie, choćby pod względem czynności gospodarskich, stanowiącą epokę.

Korzystać więc będę z tego, ażeby wejść w niektóre szczegóły objaśniające stan dzisiejszy zapisu hr. Kickiego i mogące służyć za punkt wyjścia w rozwijającem się działaniu. Uważam bowiem, iż nie należy mi się ograniczyć na prostem złożeniu tylko rachunków z dochodów i wydatków, na odczytaniu suchych cyfr, ale że jest moim obowiązkiem wniknąć w samo zadanie głębiej i szerzej, i starać się dobrze wyjaśnić warunki wśród których postawioną jest działalność i możność Towarzystwa Osad Rolnych, koło stopniowego urzeczywistnienia testamentu hr. Kickiego.

Słusznie bardzo obudzonym jest interes w szerokich kołach Członków Towarzystwa i ogółu nawet, dla tak znacznej i doniosłej sprawy. Ale tak samo, jak w owych pierwszych latach naszych prac około zakładania Osad Rolnych, słyszeć było można wyrażanie wielu myśli zdań i żądań nie-

opartych wcale na istotnie danym gruncie, powątpiewań o pożytku przedsięwzięcia a nawet (pamiętamy to przecie wszyscy) żartów z niego, tak również w kwestyi wykonania zapisu hr. Kickiego, spostrzegamy wiele bardzo nieporozumień co do celu samego, co do środków wykonania, co do czasu w którym wykonany być może i powinien, a nawet i co do stosunku zapisu względem samego Towarzystwa.

Wiele osób np. sądzi, że przez zapis hr. Kickiego, Towarzystwo pozyskało gotowe ogromne kapitały na zakładanie swoich instytucyi, że dwa majątki ziemskie jakieśmy objęli przed półtora rokiem, dawały od początku i dają znaczne już dochody,—wielu zapytuje dla czego instytucye o których testament mówi, nie są jeszcze otwarte kiedy już półpięta roku upłynęło od zgonu testatora i t. p.

Wszystkie te niedokładne wyobrażenia poza nami powstające i powtarzane, musiały naturalnie dochodzić i do wiadomości Szanownych Członków Komitetu. Spotykali się oni z niemi nieraz zapewne. i jako zapoznani dobrze z prawdziwym stanem rzeczy, również zapewne uznawali potrzebę prostowania tych niedokładności.

Jeżeli zaś w tem miejscu i w tem zgromadzeniu wspominam o tej okoliczności całej, to dla tego jedynie. ażeby się usprawiedliwić, dla czego pozwolę sobie zająć uwagę Szanownego Komitetu niektóremi szczegółami, które może w innem położeniu rzeczy, mniejby koniecznemi się wydawały do poruszenia w ogólnem sprawozdaniu, ale które jednak przy początkowych działaniach Towarzystwa w sprawie zapisu hr. Kickiego, mogą dopomódz, że my sami w naszem łonie jasno i dokładnie rozumieć się będziemy mogli, co do wyboru najwłaściwszych dróg i środków.

Im lepiej, że tak powiem, poznamy warsztat na którym mamy wyrobić dzieło nam przekazane, tem łatwiej, składniej i prędzej pójdzie robota.

Rada Zawiadująca Zapisem przez usta Szanownego Prezydującego swego, tylko co zawiadomiła Komitet o postanowieniach wydanych przez nią w ciągu roku 1882 w różnych kwestyach administracyi Rzyczek i Orłowa dotyczących i o zapatrywaniu swemu jakiem się kierowała w tych decyzyach.

W tych ramach tedy wskazaną była mi dalsza działalność, polegająca na wprowadzeniu w wykonanie tych kierunków i tych zasad, jakie Rada Zawiadująca przyjęła. Trzymać się ich ściśle było moim obowiązkiem. Już ze sprawozdania przeszłorocznego wiadomo, że zarówno w Orłowie jak i w Rzyczkach, nietylko niezastaliśmy funduszu obrotowego na prowadzenie gospodarstwa, ale przeciwnie zaległości ciążące obydwa te majątki, oraz że jak w jednym tak i w drugim, produkcya stała na nizkim stopniu i że podniesienie jej, wymagało nakładów koniecznych. Różnica między temi dwoma majątkami była tylko o tyle, że Rzyczki bez żadnego porównania były więcej zaniedbane i w gorszych się znajdowały warunkach, aniżeli Orłów.

Rok ubiegły miał tedy na celu dążyć ku wydobyciu z źródeł miejscowych przychodów, któremiby potrzeby konieczne zaspokoić i najpilniejsze przedewszystkiem zadanie, w małej chociaż części rozwiązywać można, t. j. wzmacniać siły produkcyjne majątków. Cała bowiem przyszłość wykonania zapisu, możność zaprowadzenia instytucyi pożytecznych przez hr. Kickiego wskazanych i utrzymywaniu ich stałego, zawisłą jest jedynie od wysokości dochodów, jakie główne ich źródła t. j. majątki ziemskie dawać będą. Na kapitały dzisiaj jeszcze pod dożywociem wdowy będące i w przyszłości nawet liczyć nie można, bo jak wiadomo, mają one w testamencie swoje określone przeznaczenie, a mianowicie ma za nie być z czasem dokupiony majątek z Orłowem graniczący.

Potrzeby poprawy stosunków rolnych, gospodarczych

i administracyjnych zarówno w Orłowie jak i w Rzyczkach, znalazły się bardzo liczne i znaczne. Nie marząc jeszcze na dziś wcale o tych udoskonaleniach i wzorowych reformach jakie zaleca testator, — ale chcąc tylko do porządku doprowadzić rzeczy najkonieczniejsze, jako to poznać przestrzenie za pomocą sporządzenia pomiarów i map nowych,—naprawić budynki walące się, ciasne, lub wystawić nowe brakujące, sprzęty i narzędzia rolnicze dokompletować, inwentarz żywy powiększyć, ziarno do siewu zmienić, zaprowadzić koniczyny, trawy i pastewne rośliny na właściwych miejscach t. j. zrobić tyle aby bydło i ludzie mieli gdzie mieszkać a ziemia mogła być lepiej nawożoną i uprawianą—nakoniec, służbę folwarczną i administracyjną stosownie do potrzeby uorganizować, zaprowadzić porządny system kontroli rachunkowej, na wszystko to potrzebne były fundusze znaczne, których gospodarstwo samo, w tym stanie w jakim było, w żaden sposób dostarczyć nie mogło.

Jakkolwiek skromny bardzo wydawać się może ten program melioracyi, w majątkach instytucyi publicznej, mających za wzór kiedys służyć dla okolicy,— ograniczony jak widzimy zrazu do najgwałtowniejszych tylko, do najpierwszych potrzeb,—to jednak szerzej on stawiany i przeprowadzany być nie mógł, z powodu małych środków jakie przeznaczone zostały. A przyznać nawet wypada, że i ten skromny zakres potrzeb przyznanych, nie mógł być jeszcze w ciągu roku zaspokojonym w całości, zarowno dla tego, że rok czasu na to niewystarcza, jako też i dla tego, że tyle tylko postanowiono w każdym roku zrobić poprawy w gospodarstwie, ile fundusze z gospodarstwa płynące na to pozwolą; fundusze bowiem ze sprzedaży lasu otrzymane, mają być kapitalizowane, jak to Komitetowi wiadomo, na urządzenie jednej z najpożytecznıejszej dla kraju instytucyi t. j. Szkoły rolniczej dla niższych oficyalistów.

Chcąc scharakteryzować przeto w dwóch słowach,

w jakim kierunku pracy upłynął rok miniony, muszę powiedzieć, że był to rok najtrudniejszych usiłowań i zabiegów, *koło pogodzenia dobrych chęci z brakiem środków*; rok pracy nad wszelki wyraz kłopotliwej i ciężkiej. Gdzie było spojrzeć, czy w Orłowie czy w Rzyczkach, wszędzie pilna jakaś potrzeba codzeń się pokazywała; tu ludzie narzekają na ciasnotę mieszkań, tam wierzyciele domagają się zaspokojeniu należności, rządcy wykazują konieczność zakupna narzędzi nowych, koni, stadników, lub nasion. Młynarz dzierżawca nagli o restauracyę machiny parowej, tartak starożytny o jednej pile nie może dostarczyć ani połowy potrzebnego materyału do budowli i t. d. W Galicyi znowuż, przy bez porównania gorszym jeszcze stanie stosunków gospodarskich wyjałowione i zanieczyszczone pola rodziły chwasty i bodjaki, zamiast zboża, — szereg cały procesów o kradzieże i nadużycia odrywał nieustannie od zajęcia się produkcyjną robotą,—niewypowiedziane trudności z wynalezieniem porządnych i uczciwych oficyalistów, odbierały już chwilami odwagę do pokonywania tych wszystkich przeszkód. Wśród najuciążliwszej korespondencyi, podróży, starć i nieprzyjemności, trzeba jednak było w końcu doprowadzić do jakiegoś ładu ten chaos gospodarczy i administracyjny, z jakim w Rzyczkach od pierwszego dnia objęcia ich w posiadanie walczyć przychodziło. I tutaj niedostatek funduszu obrotowego najbardziej rzecz utrudniał; nie było źródła, z któregoby można w chwili koniecznej z góry zasiłki udzielić, więc w miejscowych tylko środkach, niezawsze dających się dobrze naprzód obliczyć i niezawsze z korzyścią, trzeba było zaspokajanie potrzeb obmyślać.

Bez względu na tak liczne na pierwszym kroku napotykane trudności gospodarskie i administracyjne, nie podobna jednak było uwolnić się od poczucia, że chcąc dobrze w duchu testamentu spełniać powierzone zadanie, nie dość jest zajmować się budynkami, rolą i inwentarzem, ale co

można i ile można należy także myśleć i o ludziach. Niestety, na pragnieniach szczerych tylko prawie ograniczyć się dotąd było potrzeba, bo ani czas, ani przedewszystkiem środki, na to jeszcze nie pozwoliły w roku ubiegłym. Zaledwo że wysiłkiem starania udało się założyć sklep artykułów spożywczych, oraz gospodę chrześciańską, ku nadzwyczajnemu zadowolnieniu służby i ludności Orłowa, która z jednego i z drugiej licznie i ciągle korzysta. Lekarz rocznie ugodzony i regularnie co tydzień, lub w nagłych wypadkach przyjeżdżający, apteczka podręczna, ratująca chorych w Orłowie,—oto i wszystko co w kierunku humanitarnym zrobić mi było dotąd możliwem.

Wyjednawszy wreszcie upoważnienie Rady do rozpoczęcia budowy i założenia Szkoły elementarnej, mam nadzieję że jeszcze w tym roku otwartą zostanie i że choć cząstka dzieci ludności Orłowa, jak najmocniej pragnąca nauki, wiele razy do mnie się o to z prośbą zgłaszająca, znajdzie możność kształcenia się.

Dodawać niepotrzebuję, że najpilniejsze zwróciłem baczenie przedewszystkiem, aby administracya dóbr zapisowych, obchodziła się ze służbą i robotnikami sprawiedliwie i względnie, aby wypłaty odbywały się regularnie, ordynarye z góry w terminach właściwych i od razu w dobrem żiarnie były wydawane, aby żadna eksploatacya krzywdząca miejsca nigdy nie miała. Najściślejsze wydane pod tym względem instrukcye, przyniosły swój skutek. Skarg nieotrzymywałem żadnych, a ta nieufność, niechęć do służenia dworowi, jaką zastałem w początkach wśród ludności miejscowej, dzisiaj znikła zupełnie. Jestto może jeden z najlepszych sposobów, moralnego podnoszenia i kształcenia ludzi wiejskich a tak prosty i łatwy.

O to najogólniejszy szkic kierunku i rodzaju pracy jaką miałem do spełnienia w wykonaniu uchwał Rady Zawiadującej w roku 1882. Na 16-u posiedzeniach razem zawsze

odbywanych, dyskutowaliśmy wszystkie ważniejsze kwestye; na zjeździe w Orłowie w Maju tegoż roku rozpatrzyli wspólnie na gruncie miejscowe warunki. W rzeczach specyalnych, zwłaszcza w kwestyach rolnictwa właściwego dotyczących, Członkowie Rady Zawiadującej a najprzód Szanowny jej prezydujący, jako powaga w tym przedmiocie, w kraju całym uznana, ułatwiali wiele trudności i rozjaśniali wątpliwości, wskazując najwłaściwszy kierunek do potrzeb miejscowych zastosowany. Z wdzięcznością wyznaję, jak wiele moje własne wiadomości zebrane kiedyś w ciągu kilkoletnich studyów i praktyki agronomicznej, uzupełniły się praktycznemi i światłemi wskazówkami Szanownego Prezydującego Rady Zawiadującej.

Dyspozycye funduszów rozporządzalnych, oznaczenie płac wyższych oficyalistów w dobrach, kontrakty ważniejsze sprzedaży, dzierżawy, umowy o zbycie starodrzewu, lub wycinków leśnych, nie dokonywały się inaczej jak tylko za decyzyą Rady. Co kwartał, delegowani jej Członkowie sprawdzali rachunki i dowody, poświadczając w księgach kontroli odbywaną czynność.

Kasowość jest urządzona w ten sposób, iż w Orłowie i Rzyczkach kasy miejscowe prowadzą swój rachunek z wszelkich wpływów i wydatków, jakie przez nie przechodzą, bądź ze źródeł miejscowych, bądź z zaliczeń im przesłanych z Warszawy.

Administracya zaś Centralna w Warszawie, prowadzi rachunek przychodów, jakie w Warszawie ze sprzedaży większej partyi drzewa, lub produktów były wnoszone, oraz zaliczeń na potrzeby dóbr wysełanych i wydatków na rachunek majątków tutaj wykonywanych, lub wreszcie zakupu papierów procentowych z funduszów na to przeznaczonych, stosownie do decyzyi Rady Zawiadującej.

W skutek tego otwarte zostały i utrzymywane są w Banku Handlowym dwa rachunki osobne Administracyi Zapisu

hr. Kickiego. Jeden depozytowy papierów procentowych, zakupowanych z funduszów leśnych i kapitalizowanych, na majace powstać instytucye pożyteczne w Orłowie, a drugi rachunek przekazowy, w razie wpływów gotowizny w większych kwotach.

Kasy dóbr składają raporta miesięczne i ogólny rachunek roczny na 1-go Lipca. Rachunki zaś Administracyi Centralnej Warszawskiej, rewidowane są jak powiedziano kwartalnie i układanie w rachunek ogólny roczny na 1-go Stycznia. Nakoniec kapitały pod dożywociem hr. Kickiej, dawniej w Banku Polskim złożone, tam jeszcze pozostają.

Po tym ogólnym zarysie pozwoli Szanowny Komitet, że przejdę teraz do zapoznania go z interesami szczególnemi Orłowa, Rzyczek, z niektóremi sprawami całości zapisu, z obrotem funduszów szczególnych i ogólnych i ze złożę sformowane ich wykazy i rachunki z ksiąg właściwych wyjęte do sprawdzenia i zatwierdzenia.

I. Orłów.

Sprawozdanie niniejsze z rezultatów gospodarczych w tym majątku otrzymanych, dotyczy całego roku ekonomicznego jaki upłynął od 1-go Lipca 1881 do 1-go Lipca 1882 r. i stanowi tym sposobem organiczną w sobie całość.

Rok ten był wyjątkowo przyjazny, tak pod względem urodzaju, jak szczęśliwego sprzętu, wysokich cen na zboże a wreszcie i tej okoliczności, że z kolei wypadły pod pszenicę pola lepsze i silniej wynawożone.

Składam przy niniejszem szczegółowo wypracowany:

1) Rachunek zboża w snopie i ziarnie, oraz innych ziemiopłodów.

2) Rachunek szczegółowy wpływów i wydatków kasowy.

3) Rachunek zbiorowy dochodów i wydatków całego majątku z rozklasyfikowaniem w nim kategoryi dochodów z gospodarstwa i dochodów z lasu i innych, oraz wydatków gospodarczo-administracyjnych i wydatków melioracyjnych.

Rachunki te najściślej sprawdzone i z ksiąg i kontrol szczegółowych sformowane, przedstawiają następujące rezultaty.

Z wysianych na 237 morgach pszenicy zebrano 2302 korcy 16 garncy i 84 korce 16 garn. pośladu.

Żyta na 159 morgach wysiano 155½ korca — zebrano 778¼ korca 52 korce 26 garn. pośladu.

Rzepaku na 30 morgach zasiano 2 korce 24 garn., zebrano 97 korcy 8 garncy, oraz 7 korcy 8 garn. pośladu.

Zbóż jarych na 314 morgach wysiano w ogóle 309 korcy i zebrano 2049 korcy 20 garncy.

Pod kartoflami było 21½ mórg. zebrano 1393 korce.

Nakoniec buraków pastewnych 786 korcy, marchwi 210 korcy. Pod uprawą zatem było w tym roku 753 morgów z ogólnej przestrzeni 1132 morgów, na dwóch folwarkach Orłowie murowanym i Orłowie drewnianym.

Najlepiej udała się pszenica, której plon był przeszło 10 ziarn, dorodnej i dobrze wykształconej.

Za sprzedane produkta rolne zboża i warzyw, otrzymano 18,060 rs. 4½ kop.

Za wełnę której było 69 pudów 7 funtów, od 1275 sztuk owiec, 1747 rs 90 kop. płaconej po 100 talarów.

W ogóle zaś dochody z gospodarstwa, z młyna parowego i propinacyi, nie licząc dochodów leśnych i innych, uczyniły brutto 23,725 rs. 60 kop.

Wydatki administracyjno-gospodarcze z wszystkiemi podatkami i kosztami gospodarczemi, do których jest już włączony procent stosowny kosztów odnowienia inwentarza żywego i martwego, wynosiły 14,702 rs. 52½ kop. Tym sposobem pokazuje się, że w roku 1881/2 Orłów dał dochodu z gospodarstwa 9023 rs. 7½ kop.

Uważać go należy za dochód właściwy, dochód czysty z roku ekonomicznego. Użyty on został na koszta melioracyjne, budowle, kupno maszyn, na wydatki któremi gospodarstwo nie może być w jednym roku obciążone, oraz na spłatę części zaległości z roku poprzedniego 1880/81 pozostałych.

Do kategoryi wydatków melioracyjnych w tym roku opłaconych, zaliczono:

budowę stodoły, obory, wozowni, drwalni, karczmy w Orłowie murowanym; budowę obory i stodoły w folwarku Dworzyska, część kosztów rozpoczętej budowy nowej owczarni murowanej na folwarku Bartoszew; pomiary, koszta lasów, założenie gospody chrześciańskiej, kupno 19 wołów, buhaja, koni, krów, młocarni, sieczkarni nowych i t. d.

Z lasu był w roku ekonomicznym 1881/2 dochód ze sprzedaży 3000 sosen 21,000 rs. i z drobnej sprzedaży 259 rs. 25 kop. Dochód 21,000 rs. nie przechodził przez kasę miejscową w Orłowie. Z niego musiała być spłacona w r. 1881 zaciągnięta od p. Kronenberga pożyczka 7000 rs., a reszta otrzymała przeznaczenie na kupno papierów procentowych i pożyczkę dzierżawcy młyna parowego, na sprawienie nowych walców, narzędzi i restauracyę młyna, o czem na swojem miejscu bliżej się objaśni.

Wracając do rekapitulacyi dochodów i wydatków Orłowa w roku 1881/2, to ogólny obrót kasy miejscowej w Orłowie, wynosił w dochodach 25,904 rs. 79½ kop. a w rozchodach 25,888 rs. 6½,

Wydatki czysto gospodarskie wynosiły	rs.	14,702	kop.	52½
Melioracyjne	„	8,457	„	25
Spłaty zaległości z roku poprzedniego	„	2,728	„	29
Razem	rs.	25,888	kop.	6½

Ogólny zaś dochód brutto jaki z całego majątku w tym roku ekonomicznym został wyciągnięty z lasem i z wszelkiemi przypadkowemi dochodami, wyjątkowo znacznemi i niepowtarzającemi się, stanowił sumę 47,832 rs. 99½ kop.

Z sumy tej fundusz 21,928 rs. 20 kop. przelany był w tym okresie czasu do rachunków Administracyi Centralnej Warszowskiej i w jej obrotach kasowych, znajduje się usprawiedliwiony.

Młyn parowy w Orłowie drewnianym przez hr. Kickiego zbudowany i kosztownie urządzony, w dzierżawę wypuszczony, był zawsze powodem, jak z obliczenia się przekonałem, strat dla majątku. I za życia jeszcze ś. p. hr. Kickiego i za egzekutorów tdstamentu, były kontrakty dzierżawne tak zawierane, że dzierżawca płacił znaczną sumę czynszu, bądź od partyi mlewa, bądź ogólną roczną, ale dwór utrzymywał, restaurował, opalał, oświecał młyn, płacił służbę młynową, co wszystko razem obliczone i z czynszem pobieranym porównane, wykazywało roczne straty od 800 do 400 rs. najwyraźniejsze. Nazywało się więc na pozór i w rachunkach, że dochód z młyna jest duży—a w rzeczywistości nie było go wcale.

Kontrakt przez egzekutorów testamentu zawarty trwał jeszcze do 1-go Marca 1882 roku i według niego dzierżawca płacił 2400 rs. rocznie, a drzewo na opał, naprawę maszyny, pensye służby, remont cały narzędzi, smarowidła, pasy, pakunki, oliwa, nafta i t. d. kosztowały i warte były przynajmniej 2800 rs.

W skutek tego kontrakt ten został wypowiedziany, a zawarty od 1-go Kwietnia 1882 r. na lat 6 nowy, na zupełnie innych warunkach, a mianowicie: Dzierżawca płaci tylko 1000 rs. czynszu, ale całe utrzymanie służby i ruchu młyna do niego należy; sążnie kupuje z lasu i płaci gotówką po rs. 3 za sążeń, naprawy wszelkie swoim kosztem dopełnia. Tym sposobem zapewniony jest dochód mniejszy, ale

pewny i zapłata za drzewo a kosztów utrzymania żadnych dwór nie ponosi. W zysku dwór ma jeszcze wyłączne używanie tartaku, który jest tą samą siłą pary poruszany; obliczając na wartość pieniężną dokonywaną robotę tartaku, można ją szacować najmniej 5 rs. dziennie.

Oprócz tego ponieważ stan narzędzi i wewnętrznego układu młyna był zupełnie nieodpowiedni dzisiejszym wymaganiom młynarstwa, a mąka nie mogła wytrzymać konkurencyi z innemi młynami, w sąsiedztwie nawet będącemi, przeto sprawienie kosztownych walców stalowych i przerobienie wewnątrz młyna, było konieczne. Po długich układach z dzierżawcą, udało się od niego uzyskać warunek, że wszystkie naprawy i sprawunki swoim kosztem dopełni i wszystkie ulepszenia zostają własnością dworu.

Ponieważ to jednak był człowiek niezamożny ale uczciwy, przeto Rada Zawiadująca zgodziła się, dać mu na te roboty i nowe maszyny pożyczkę 1800 rs. z funduszów leśnych, którą on spłaci ratami w ciągu trwania dzierżawy. Machinę parową, która od wielu lat nie była naprawianą, musieliśmy się zgodzić wykonać kosztem administracyi, co też zrobione zostało i koło 400 rs. kosztowało.

W skutek jednak takiego kontraktu, młyn parowy w Orłowie jest dziś zupełnie odnowiony, w ruchu ciągłym w dzień i w nocy i miele najpiękniejszą mąkę, najwyższe ceny w Warszawie otrzymującą.

Fabryk innych żadnych Orłów nie posiada. Cegielnia na swoją tylko potrzebę cegłę wypala, również piec wapienny tyle tylko wapna przygotowywa, ile go na roboty potrzeba.

Gdyby znaleźli się przemysłowcy, którzyby kapitały włożyć chcieli, to są w Orłowie wszystkie warunki po temu, ażeby stanąć mogła fabryka, np. browar, cukrownia mączkę z buraków wyrabiająca, olejarnia i t. p. Na miejscu są

budynki duże po starej gorzelni i wołowni bez użytku stojące, pustoszejące coraz bardziej, jest woda źródlana, rzeczna, wreszcie okolica w lasy bogata, zapewnić może opał, a ziemia urodzajna zarówno w Orłowie jak i w sąsiednich majątkach.

Stan inwentarza żywego jest w Orłowie jeszcze stanowczo za mały co do ilości. W dniu 1-ym Lipca 1882 roku było:

bydła rogatego sztuk 137, w tem dużych sztuk 32 woły, 2 buhaje i 41 krowy, resztę jałownik i cielęta, koni 36, i stadniny młodej 15 sztuk. Owiec 467 matek, 344 skopów, 9 tryków, a w ogóle z jarlakami i jagniętami 1275 sztuk. Trzody chlewnej 31 sztuk, wreszcie drobiu 200 sztuk. Powiększenie ilości bydła i owiec jest rzeczą konieczną, ażeby produkcyę nawozu i dochód z inwentarza podnieść. Owce są negretti wełny cienkiej. Ponieważ lata jednak całe przedtem rządzono się jednostronnie rozumianą oszczędnością, iż lękając się wydatków, nieodnawiano krwi dobremi i młodemi trykami, trzymano jak najdłużej stare matki i w brak nie puszczano, budynku ciepłego i dogodnego niepostawiono, przeto w hodowli owiec była stagnacya dotąd, a przy nie dość starannem ich utrzymywaniu kształty ich są stosunkowo drobne i słabe.

Całe usiłowanie zwrócone jest obecnie na poprawę hodowli owiec. Nowa piękna owczarnia murowana na 1000 sztuk już wybudowana w Bartoszewie; w Czerwcu 1882 r. nasz klasyfikator p. Stein, zakupił 4-ry młode i dobre tryki ze Starej Wsi; tegoroczna kotelnia przyniosła bardzo pięknych 360 jagniąt.

To samo co o owcach powiedzieć można i o bydle rogatem. Rasy jednej poprawnej nie zastaliśmy żadnej w Orłowie. Mięszanina zwyczajnych krów z półkrwi holendrami buhajami, dawała cielęta i dochówek bez wartości, ani na mleko ani na woły. W roku zeszłym kupiłem buhaja Schwy-

tza czystej krwi, po którym są w tym roku bardzo piękne cielęta. Gdyby były fundusze przeznaczone, za pomocą których możnaby od razu zakupić jeszcze pewną ilość dobrych krów, to w ciągu 3—4 lat obora Orłowska, przy dostatecznej ilości łąk i wprowadzonej już uprawie roślin okopowych i koniczyn, mogłaby stanąć przynajmniej na równi z porządnemi okolicznemi majątkami w Lubelskiem, dawać dochód z inwentarza i podnieść tak słabą jeszcze sterkoryzacyę. Przy obecnym stanie rzeczy, na rezultat taki wypadnie jednak dłuższy czas oczekiwać.

Przechodzę do ważnej nader kwestyi t. j. do stanu i potrzeb lasów Orłowskich.

Jak wiadomo już Szanownemu Komitetowi, lasy te obejmują 2795 morgów 138 pręt przestrzeni ogólnej, zarosłej sosną a w części grabem i brzeziną. Dębów jest mało. Buk, lipa, jesion, pojedyńczo się tylko spotykają. Zwartych dobrze partyi o równym drzewostanie, wysokopiennych jest mało. W znacznej zaś części jest las liściasty, grabowy, przetykany w niektórych partyach starodrzewem sosnowym już przestałym i przejrzałym lub przynajmniej zupełnie dojrzałym, z dawnych nasienników pochodzącym. Duże przestrzenie zajmuje grabina, trochę brzeziny a nawet są całe setki morgów gąszczu z młodej osiczyny, leszczyny i t. p. złożone, które wartości nie przedstawiają, lecz tylko porostowi sosen przeszkadzają.

Serwituty na tych lasach są duże. Osad włościańskich 141, ma na nich prawo pastwiska, zbiórki ugaju. Muszą oni otrzymywać rocznie: 269 sztuk budulcu 17-o calowego, 211 fur kołków, 562 fur chrustu, 6974 fur opału i pastwisko dla 591 sztuk bydła. Oprócz tego 11 osad ma prawo wjazdu do lasu z siekierą.

Gospodarstwa leśnego nie było dotąd żadnego, nawet leśniczego, znającego jakie bądź wiadomości fachowe, nigdy dotąd Orłów nie trzymał. Byli tylko gajowy i starszy nad

nimi, który nosił tytuł leśniczego, brał 60 do 80 rs. pensyi rocznej i tyle miał wyobrażenia o leśnictwie, ile potrzeba do zrąbania drzewa i pilnowania szkody.

Gdy plan leśnego urządzenia dla Orłowa został nareszcie w roku 1882 w Petersburgu zatwierdzony, przystąpiono natychmiast do częściowego wprowadzenia go w wykonanie. Przyjęto fachowego leśniczego, wykształconego w Prusiech, zajmującego się nawet pracami naukowemi w wydawnictwie leśnictwu poświęconem i w Poznaniu drukowanem, p. Jankowskiego. Według planu zatwierdzonego przez Rząd, a opracowanego przez technika leśnego Strahlborna, cały las podzielony został na 5 okrębów z oddzielną koleją roczną, stosownie do drzewostanu, 90 letnią do 120 letniej. Zaprojektowane urządzenie opiera się na systemie powierzchniowym. Celem uregulowania figury lasu, postanowioną została zamiana niektórych przestrzeni t. j. odpadków nadbrzeżnych z pod lasu na pola, a zato zajęte pola lekkie i płonne na górach lub od strony Wieprza pod uprawę lasu. Zamiana ta wynosi około 250 morgów.

Będzie ona nadzwyczaj korzystną w przyszłości i dla gospodarstwa i dla lasu. Jedno i drugie odzyskają rozerwany dotąd między sobą związek terytoryalny, wyprostowanie granic. Gospodarstwo zaś zyska 250 morgów nowin urodzajnych, skoro tylko karczunek dopełniony zostanie, a tem samem im prędzej tylko ten karczunek się wykona, tem prędzej dochody gospodarstwa rolnego podniesione być mogą. Wszystkie przestrzenie mające być wykarczowane, mają z małym wyjątkiem ziemię doskonałą, na której pszenica wybornie rodzić się będzie, nawet w pierwszym a już najniezawodniej w drugim roku po wykarczowaniu.

Następnie według planu leśnego zatwierdzonego, wyznaczony jest przestały starodrzew do wycięcia, jako już nie dający przyrostu i z każdym rokiem przeciwnie tracący swą wartość. Plan leśny obliczył takich sztuk 10,245,

w częściach lasu pod urządzenie podchodzących a nie licząc tego co w częściach z pod urządzenia wyjętych się znajduje. Jest prawdopodobnem, że całego starodrzewu od 22 cali średnicy mającego, po obliczeniu, dokonanej już częściowej sprzedaży i zużyciu na budowle, zostanie jeszcze do 9000 sztuk a może i więcej ze względu, iż obliczenie i klasyfikacya w planie leśnym rządowym dokonane, wydaje się mniejszą raczej niż większą. W tym to celu zarządzone zostało sprawdzenie i numerowanie całego starodrzewu na nowo, ażeby można dokładnie i ściśle zapas jego będący w lesie poznać i stosownie w przyszłości postępować.

W każdym tedy razie ze sprzedaży starodrzewu, może być jeszcze znaczny kapitał osiągnięty.

Dotychczas Rada Zawiadująca zdecydowała tylko niewielkie sprzedaże o których już Komitet jest zawiadomiony, a mianowicie w obrębie „Dąbrowa" zwanym sprzedano w roku 1881—3000 sztuk sosen i następnie kawałek tejże Dąbrowy na karczunek przeznaczony a 136 morgów zawierający.

Rachunek z tej sprzedaży i wpływu pieniędzy, jakie po koniec roku 1882 już zapłacone zostały, jest następujący:

W skutek wykonywanego planu urządzenia lasów w Orłowie przez Rząd zatwierdzonego, Rada Zawiadująca postanowiła sprzedać.

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
1881 w Grudniu:				
3000 sosen przestałych z liczby większej do wycięcia wykazanych. .	21000	—		
1882 w Listopadzie:				
136 morgów wycinku leśnego z obrębu Dąbrowa przeznaczonego do wykarczowania i zamiany na rolę, według planu leśnego za	9000	—	30000	—

	Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
Na poczet sumy powyższej wpłynęło po dzień 1 Stycznia 1883 roku za 3000 sosen . . . . rs. 21000				
a conto Dąbrowy . „ 3000			24000	—
Pozostaje do odebrania w 1883 r.			6000	—
Z otrzymanego jak wyżej w r. 1881—1882 funduszu			24000	—
Użyto:				
1. Na spłacenie pożyczki zaciągniętej u p. Kronenberga, w celu zaspokojenia znalezionych przy objęciu Orłowa długów, oraz kosztów prawnych i pierwszych potrzeb administracyi przy objęciu zapisu w posiadanie	7000	—		
2. Kupno 13700 rs. Listów Zastawnych	12623	—		
3. Na pożyczkę Kahanowi na maszyny i przerobienie młyna parowego	1800	—	21423	—
Reszta			2577	—
użyta na potrzeby melioracyjne i gospodarskie Orłowa.				
Razem jak wyżej			24000	—

Przystąpiwszy w roku zeszłym do częściowego wprowadzania w wykonanie planu leśnego gospodarstwa, oprócz oznaczenia na gruncie stosownie do obowiązujących przepisów linij obrębów, okręgów i porębów, założono zaraz szkołę leśną, a oprócz tego obsiano 26 morgów pola, mającego iść pod las sośniną i w części świerkiem. Siew ten jednak niezupełnie się udał i będzie musiał być poprawiony dosadzeniem flanców.

W każdym razie roboty w przyszłości koło porządnego zagospodarowania lasów Orłowskich będzie bardzo wiele. Zamiana przestrzeni dużych pod grabiną i zaroślami dziś leżących na zagajniki sosnowe, powoli tylko może postępować.

Co do samej wartości ogólnej lasu, to należy dobrze mieć na pamięci, że po wyjęciu starodrzewa, wartość ta jest stosunkowo znacznie mniejsza, niż z powierzchownych opowiadań i opisów lasów Orłowskich można było przypuszczać.

Ogrodownictwo w Orłowie dopiero rozpoczyna się organizować. Sprowadzony dobry ogrodnik z Poznania, bardzo umiejętnie się do tego zabrał. W roku przeszłym zasadzono 351 drzew owocowych, rozszerzono uprawę warzyw i uporządkowano trochę to, co dotąd było w zupełnem zaniedbaniu.

Kierunek pracy ogrodniczej uważam za najstosowniejszy dla warunków Orłowa tylko dwojaki, t. j. produkcya nasion na większą skalę i owoców zimowych, mogących dalszy transport do Warszawy na sprzedaż wytrzymać.

Z tego co już przygotowano sądzę, że w roku przyszłym t. j. 1884, Orłów nietylko już nie kupi dla siebie nasion marchwi, buraków pastewnych i t. d. ale jeszcze będzie je miał na sprzedaż.

Sprawa budynków w Orłowie tak się przedstawia:

Jak załączony wykaz przekonywa, od 1-go Kwietnia 1881 roku, do konca Grudnia 1882 roku, budowa nowych najkonieczniejszych i naprawa zepsutych budynków kosztowała 9240 rs. 33 kop. (nie licząc wartości drzewa i kamienia). Za te pieniądze postawiono nowe i wykończono rozpoczęte dawniej, jak następuje:

Nr. kolejny	Wyszczególnienie	Wczasie od 1 Kwiet. do 30 Czerwca 1881 roku		W ciągu roku od 1 Lip. 1881 do 30 Czerw. 1882		W półroczu od 1 Lipca do 31 Grudnia 1882 r.		Łącznie od 1 Kwiet. 1881 do 31 Grud. 1882 roku		Uwagi
		Rs.	K.	Rs.	K.	Rs.	K.	Rs.	K.	
	w Orłowie Murowanym.									
1	Stodoła w słupy murowana z bali pod gontami . .	266	75	904	96	—	—	1171	71	Budowa skończona
2	Obora	57	50	93	45	—	—	150	95	,,
3	Wozownia z drzewa pod gontami .	143	50	93	–	—	—	236	50	,,
4	Kurnik i drwalnia z drzewa pod gont.	—	—	126	52	—	—	126	52	,,
5	Studnia	—	—	72	—	—	—	72	—	Nieskończona
6	Ogrodzenie podwórza i przy ogrodzie	—	—	29	40	21	75	51	15	
7	Urządzenie pokoiku w pałacu . . .	—	—	15	20	—	—	15	20	
8	Urządzenie chlewów i przy nich płotu .	—	—	—	—	13	50	13	50	
9	Urządzenie mieszkań w budowli stajennej	—	—	—	—	61	15	61	15	
0	Urządzenie mieszkań w starej kuźni dla gumiennego .	—	—	—	—	31	85	31	85	
	w Bartoszewie.									
1	Owczarnia z kamienia i cegły pod gontami	—	—	954	2½	813	87	1767	89½	Niedokończona
2	Czworak z kamienia i cegły pod gontami . . .	—	—	35	20	817	50	852	70	,,
3	Studnia	—	—	21	—	—	—	21	—	,,

Nr. kolejny	Wyszczególnienie	W czasie od 1 Kwiet. do 30 Czerwca 1881 roku		W ciągu roku od 1 Lip. 1881 do 30 Czerw. 1882		W półroczu od 1 Lipca do 31 Grudnia 1882 r.		Łącznie od 1 Kwiet. 1881 do 31 Grudnia 1882 r.		Uwagi
		Rs.	K.	Rs.	K.	Rs.	K.	Rs.	K.	
	w Orłowie drewnianym.									
14	Mieszkanie dla Nadleśnego ze starego magazynu . . .	—	—	—	—	298	27	298	27	Niedokończone
15	Ogrodzenie przy młynie	—	—	51	—	—	—	51	—	
16	Stajnia przy młynie z drzewa pod gontami. . . .	—	—	—	—	53	40	53	40	
	w Maryance.									
17	Chlewki.	—	—	26	15	—	—	26	15	Dokończone
18	*w Wólce* dokończenie bud. karczmy.	19	10	104	9	—	—	123	19	„
	w Dworzyskach.									
19	Budowa nowego folwarku . . .	—	—	613	72	749	52	1363	24	
	dodają się koszta:									
20	Wyrobu wapna i łamania kamieni .	91	50	414	50	139	30	645	30	
21	Kupna i wyrobu gontów	—	—	620	70	—	—	620	70	
22	Wyrobu i wypalenia cegły . . .	—	—	140	11	—	—	140	11	
23	Płaca cieśli i siekierników . . .	45	25	215	33½	96	—	356	58½	
	Łącznie .	623	60	4530	36	3096	11	8250	7	
	Naprawa starych budowli kosztowała	60	26½	736	46	193	53½	990	26	
	Ogółem	683	86½	5266	82	3289	64½	9240	33	

Jakkolwiek wiele już zrobiono co do uporządkowania budowli, daleko jeszcze jest do zaspokojenia koniecznych pod tym względem i rzeczywistych a wcale niefantastycznych lub zbytkownych potrzeb.

Przedewszystkiem brak jest mieszkań dla służby folwarcznej ogromny. Mieszczą się dotąd w izbie jednej 8 łokci kwadratowych mającej a często i mniejszych, po dwie familije, złożone z 9—12 osób. Względy hygieniczne i moralne cierpią na tem najwięcej, a nawet ludzie do służby się zniechęcają.

Z powodu braku funduszów, Rada Zawiadująca postanowiła w końcu roku 1882, aby na wiosnę 1883 roku, wybudować tymczasem tylko dwa czworaki, po jednym na każdym folwarku i robota ta jest już rozpoczęta. Na tem jednak nie będzie się można ograniczyć i przynajmniej trzy jeszcze w latach następnych zbudować będzie potrzeba.

Na folwarku Maryanka brakuje stodoły, która z czasem także potrzebuje stanąć, gdyż do owczarni tam utrzymywanej, musi pasza i słoma obecnie z znacznej odległości Orłowa drewnianego być ciągle dowożoną i furmanki niepotrzebnie od innych robót odrywane.

Mówiąc o budowlach niepodobna pominąć, że ów z opisu i z testamentu znany pałac w Orłowie, przedstawia jeszcze ciągle najsmutniejszą, niedokończoną a już w ruinie będącą budowlę. Służy dotąd na skład siana i koniczyny, bez okien, drzwi, bez sufitów i podłóg, z pognilemi belkami i dachem.

Koszt wyrestaurowania tego tak zwanego pałacu i nadania mu użytecznego przeznaczenia jakiegoś, jeszcze nie był na planie działań naszych najbliższych postawiony, bo przy najlepszych chęciach znowuż brak środków i funduszów na to nie pozwala.

Gdyby one były, to uważałbym za rzecz pilniejszą i nader pożyteczną, przerobienie tartaku przy młynie parowym

będącego, który w dzisiejszym jego stanie o jednej tylko pile, zupełnie potrzebom nie wystarcza. Urządzony tak, ażeby mógł trzeć choćby 6 piłami od razu, dozwoliłby pośpieszyć z robotami budowlanemi, a poźniej mógłby przygotowywać ze starodrzewu bale i deski, które wysuszone dwa razy korzystniej by sprzedawać można niż drzewo w klocach na sztuki.

Nakoniec ciężarem prawdziwym dla Orłowa, są dwa wielkie budynki murowane we wsi Kryniczki, stojące zdala od pól, od gospodarstwa po starej gorzelni i wołowni, zupełnie zrujnowane. Użytku z nich żadnego się niema a podtrzymywać je trzeba od rozwalenia się. O nich to mówiłem mając na myśli jakich przemysłowców, ktorzyby w nich fabrykę chcieli urządzić.

Miejscowa administracya dóbr Orłowskich składa się z rządcy, kasyera i zarazem buchaltera, leśniczego i dwóch ekonomów, po jednym na każdym folwarku. Spichrzem i magazynem zawiaduje czasowo dawny zasłużony bardzo oficyalista. Na skutek postanowienia Rady Zawiadującej etat ten ma być w przyszłości zmniejszony, przez zwinięcie posady ekonoma z folwarku Orłów Murowany, gdzie mieszka rządca i usunięcie zawiadującego śpichrzem i magazynem. Etat wyższych oficyalistów w Orłowie, był dotąd następny:

Rządca 500 rs. i 40 korcy ordynaryi.

Leśniczy 300 rs. i 30 korcy ordynaryi.

Buchalter-Kasyer 240 i 24 ordynaryi.

Ekonom w Orłowie Murowanym 60 rs. i 20 korcy ordynaryi.

Ekonom w Orłowie Drewnianym 100 rs. i 24 korce ordynaryi.

Czynności służbowe szły przy dotychczasowej organizacyi w roku zeszłym zupełnie dobrze a zwłaszcza rachunkowość i kasowość Orłowa została wzorowo urządzoną przez

bardzo fachowego i zacnego człowieka, którego na tę posadę pozyskano p. Wasilewskiego, a który lat 40, pełnił takie obowiązki w Marymoncie i Puławach.

Przebywając często bardzo w Orłowie, a nieraz po parę miesięcy z rzędu, gdy mi możność na to pozwala i wglądając we wszelkie szczegóły osobiście, z przyjemnością poświadczyć mogę, że mamy tam w ogóle uczciwych, porządnych dzisiaj ludzi.

Pozostaje mi wreszcie kończąc sprawozdanie w Orłowie, zawiadomić Komitet, że niedopełnione przed tem przez egzekutorów testamentu przepisanie tytułu własności tego majątku na imie Towarzystwa Osad Rolnych w księgach hypotecznych lubelskich, zostało przezemnie według prawem przepisanego porządku dokonane i w zupełności już uregulowane.

Zamykając obraz stanu Orłowa w roku 1881/82 powtórzyć mogę to, co już w pierwszym sprawozdaniu i co dzisiaj o nim powiedziałem. Jest to majątek mający świetną przyszłość przed sobą. Dochody może dawać bardzo znaczne, im prędzej włożone będzie w niego to, co mu jest koniecznie potrzeba.

Jak nateraz zaś potrzeby te (mówiąc tylko o czysto produkcyjnych) są: prędkie i energiczne przeprowadzenie karczunków, powiększenie ilości bydła, dokończenie nieodzownych budowli dla służby i przeznaczenie stałego kapitału obrotowego na forszusa potrzeb bieżących w czasie żniw i sianożęci.

Zrobiwszy to, zapewni się dochód prędzej a zapewniając i podnosząc dochód, przyspieszy i zapewni się utrzymanie filantropijnych instytucyi, których żąda testament.

2. *Rzyczki.*

Przy całej chęci bezzwłocznego urzeczywistnienia szlachetnych myśli w testamencie hr. Kickiego zawartych, co

do galicyjskiego majątku Rzyczki, okazało się to z powodu wiadomego już Komitetowi stanu zapuszczenia, w jakim one odebrane zostały od Administracyi Sądowej Lwowskiej w Lipcu 1881 r. i konieczności zrobienia bardzo dużych nakładów, jak się o tem przy bliższem rozpatrzeniu rzeczy przekonaliśmy, nateraz przynajmniej bezwarunkowo niemożliwem.

Chcąc ażeby gospodarstwo w Rzyczkach produkowało, trzeba było w niego od razu znaczny kapitał włożyć. Tego kapitału Towarzystwo do rozporządzenia nie miało. Alternatywa więc pozostała następna. Albo na długie lata, z największemi walcząc kłopotami i trudnościami, rozłożyć poprawianie gospodarstwa, co rok utapiać w niem dochody z gospodarstwa i z lasu, bez szybkiego z nich skutku, jak wszelka łatana tylko poprawa a nie radykalna i stanowcza: albo też zdecydować się z żalem wprawdzie, na wypuszczenie majątku tego w dzierżawę, po to, ażeby dzierżawca przystępujący z kapitałem i znajomością praktyczną miejscowych stosunków, gospodarstwo podnosił w swoim własnym działając interesie, a przez ten czas żeby z czynszów dzierżawnych, mógł być powoli zbierany fundusz na urządzenie w Rzyczkach w kierunku humanitarnym zaleconych przez hr. Kickiego pożytecznych instytucyi.

Nad alternatywą powyższą zastanawiała się gruntownie administracya zapisu, zanim decyzyę powzięła. Nie chcac bez rozpoznania stosunków postępować, nie decydowała o dzierżawie Rzyczek dopóty, dopóki się stanowczo nie przekonała, czy nie byłoby sposobu utrzymać je we własnej administracyi. Zadanie to trwało od Lipca 1881 roku t. j. od odebrania tego majątku z administracyi sądowej. Zresztą nadmienić trzeba, że tytuł własności zupełnej, na imie Towarzystwa Osad Rolnych, nabyty dopiero został na mocy dekretu Sądu krajowego lwowskiego z dnia 25 Lutego 1882 r. Nr. 4236, skoro zgłaszająca się do spadku hrabina Ernestyna Starzyńska od dochodzenia swych praw odstą-

piła i w terminach kilkakrotnie przez Sąd wyznaczanych, takowych nie popierała.

Z tych dwóch zatem powodów najprzód, musiały być trzymane Rzyczki początkowo we własnej administracyi Towarzystwa; aby zapoznać się z ich stanem, z tem co one warte, co za nie żądać można w razie wydzierżawienia, i aby pierwej nabyć pełny tytuł prawny rozporządzania niemi.

Nakoniec był jeszcze trzeci do tego powód, niemniej ważny. Trzeba było koniecznie trochę chociaż uporządkować chaos i spustoszenie w jakiem je odebrano. Bez tego żaden kandydat, do dzierżawy by się nie był znalazł, lub dawałby cenę, którejby przyjąć niepodobna.

Gdy jednak po zrobieniu tego i po uczynionej próbie, przez półtora roku okazało się jak to już powiedziałem, że bez dużych wkładów, dalej w żaden sposób gospodarować nie można, bo gospodarstwo takie coraz bardziej upadaćby musiało, zdecydowała Rada Zawiadująca wypuścić Rzyczki w dzierżawę.

Od 1-go Kwietnia oddane tedy one już zostały na lat 12 p. Stanisławowi Agopsowiczowi, obywatelowi z okolic Lwowa pod następującemi warunkami, które spisane zostały w kontrakcie notaryalnym zawartym z nim we Lwowie przed Notaryuszem Wolskim w dniu 29 Marca r. b.

Przez pierwsze lat trzy, płaci dzierżawca tenuty rocznej 3,300 fl. przez następne trzy lata po 4400 fl. a przez ostatnie 6 lat po 6600 fl. rocznie. Oprócz tego płaci bez wytrącania z czynszu wszelkie podatki i asekuracye. Na budynki nowe wskazane, co do ich przeznaczenia, rozmiaru i rodzaju jakie się mają postawić, oraz na doprowadzenie do dobrego stanu budynków dzisiejszych, dzierżawca otrzyma ogólną sumę 4000 fl. a. płatną w ciągu lat dwóch, oraz potrzebny materyał surowy z lasu. Kaucyę na dotrzymanie warunków złożył w walorze publicznym 2000 fl. która po 3 latach ma być do wysokości 3000 fl. podniesioną.

Lasy, tartak z młynem wyłączone są z dzierżawy.

W dniu zatem 1-go Kwietnia b. r. zamkniętą została administracya Rzyczek i w tymże terminie dzierżawca, pan Agopsowicz wprowadzony został przezemnie formalnie i urzędownie w posiadanie majątku.

Z powodu tych okoliczności wyjątkowych wydawało się rzeczą racyonalną złożyć dzisiaj Komitetowi sprawozdanie o Rzyczkach z pewnem odstąpieniem od zwykłych granic roku sprawozdawczego, to jest: nie za jeden tylko rok 1881/82 ekonomiczny, ale przyłączyć jeszcze do sprawozdania kilka następnych miesięcy aż po datę 1-go Kwietnia b. r., ponieważ ten okres czasu całość w sobie skończoną i zamkniętą stanowi, od początku do końca administracyi własnej Towarzystwa. Administracya ta trwała rok i dziewięć miesięcy.

Historya jej nie należy do najprzyjemniejszych wspomnień. Był to szereg najuciążliwszych kłopotów i przykrości, od pierwszego dnia do samego końca. Każda podróż do Rzyczek, Lwowa, każdy list i sprawozdanie ztamtąd nadchodzące, były powodem zmartwienia, bo coraz bardziej przekonywały, że z temi środkami jakie się ma do rozporządzenia, potrzebnych rezultatów osiągnąć nie można, t. j. doprowadzić majątek do dobrego stanu.

Jak to już Komitetowi z przeszłorocznego sprawozdania wiadomo, odebrało Towarzystwo w dniu 8-ym Lipca 1881 r. Rzyczki bez żadnych zapasów zboża i paszy, z obsiewami najgorzej i mało wykonanemi, z inwentarzem żywym i martwym prawie do robót nieprzydatnym.

Całego na rozpoczęcie gospodarstwa funduszu było 1168 fl. 55 kr. odebranych od sądu lwowskiego jako dochód z Rzyczek za lat trzy.

Długów jednak pozostawionych przez tęż administracyę, w gotowiźnie samej, nielicząc ordynaryi zaległej, trzeba było wypłacić 1417 fl. 16 kr.

Oprócz tego Skarb Austryacki dopominał się o zapłatę 8075 fl. 87½ kr. tytułem stempla kolateralnego, czyli jak tam się nazywa „opłaty przenośnej należytości skarbowej.“

Aby zapobiedz przymusowej egzekucyi tej należytości, przedewszystkiem tedy wyjednałem w Ministeryum Finansów w Wiedniu, decyzyę rozkładającą wypłatę na lat 10 w ratach półrocznych.

Następnie potrzeby gospodarskie bieżące, kupno zboża, renowacya i uzupełnienie inwentarza, naprawa walących się budynków, postawienie trzech nowych gwałtownie potrzebnych, koszta admistracyjne, prawne i sądowe z powodu mnóstwa procesów i t. d. trzeba było zaspakajać jak się dało, w miarę wpływów z niewielu produktów rolnych otrzymywanych, ale w końcu z rosnącym deficytem w budżecie się spotkać. Pomimo zalecenia największej oszczędności w wydatkach, następstwo takie było nieuniknionem.

Gdyby nie przypadkowe nadzwyczajne fundusze, jakie wydobyte zostały także z Rzyczek wprawdzie, ale nie z gospodarstwa, tylko po części z lasu a po części z innych źródeł, któremi wszystkie niedobory i długi przy zamknięciu administracyi płacono, to nieuchronnym byłoby następstwem dopłacić znaczną sumę z funduszów Orłowa lub innych.

Tym tylko okolicznościom zawdzięczać należy, a pod pewnym względem za stosunkowo jeszcze pomyślny rezultat uważać, że w tej chwili, po oddaniu Rzyczek w dzierżawę, znacznie jednak uporządkowanych, wszystkie zaległości tam są zapłacone, nic się nikomu nie należy i że jeszcze nawet do dyspozycyi jest fundusz 5571 rs. 20 kop., z tych nadzwyczajnych źródeł i z pierwszej raty półrocznej dzierżawy powstały.

Owe nadzwyczajne fundusze Rzyczek o których wspominam i które nas z kłopotów wyprowadziły, były, oprócz półrocznej raty dzierżawnej 1650 fl. a. przez p. Agopsowicza zapłaconej, następujące:

Za ustąpione kolei Karola Ludwika grunta pod budującą się drogę żelazną Jarosławsko-Sokalską 4800 fl.

Zwrot strat i szkód zrządzonych przez b. administratora sądowego Hałuszczyńskiego i ubytku niektórych parcel gruntowych, strąconych za dobrowolną z nim ugodą przy wypłacie mu legatu w sumie 1500 rs.

Wreszcie otrzymane ze sprzedaży inwentarza przy oddaniu Rzyczek w dzierżawę 5586 fl. a. 80 kr.

Z tych to źródeł wykonane zostały wszelkie wypłaty długów, zakupione brakujące na wiosenne zasiewy zboże dla dzierżawcy, zaspokojone koszta wszelkie prawne, notaryalne podróży i t. d. w ogólnej kwocie 8363 ft. a. 79 kr. czyli 6728 rs. 79 kop. a pozostało się jeszcze 5571 rs. 20 kop. Zbiorowy rachunek obrotów pieniężnych Rzyczek dotyczący, za cały ten okres czasu jednego roku i dziewięciu miesięcy, aż do zamknięcia administracyi, obejmuje w sobie wszelkie dochody i rozchody kasy miejscowej w Rzyczkach, jak również w osobnym dziale, dochody i wypłaty z funduszów nadzwyczajnych. Składając go przy niniejszem, w objaśnieniu dodać mogę, że wykazuje on następne fakta:

Przychód wszelkich funduszów w kasie Rzyczek i w Warszawie z nadzwyczajnych źródeł pobranych wynosił razem

(w ewaluacyi na rosyjską monetę) .	27556 rs. 39 kop.
Rozchód i wszelkie dopłaty . . .	21985 „ 19 „
Remanent .	5571 rs. 20 kop.

Wpływy miejscowe kasy Rzyczek, oprócz danych jej zaliczeń 1652 ft. 27 kr. składały się z następujących główniejszych pozycyi, mogących dać pewne wyobrażenie o stanie majątku, mającego koło 1120 morgów przestrzeni rolnej i łąk i 907 morgów lasu:

ze sprzedaży zboża i kartofli	7876 fl. 76 kr.
z propinacyi	965 „ 64 „
z dzierżaw i czynszów	134 „ 40 „

z lasu	8089 fl	73 kr
za inwentarz żywy brakowany	1775 „	— „

W rubryce wydatków miejscowej także kasy wykazano:

podatki (część tylko)	1542 fl.	92 kr
najem	4533 „	3 „
pensya i płace	2660 „	89 „
kupno zboża	2043 „	27 „
melioracye, pomiary, budowle	3840 „	89 „

Pomijając wyliczanie tutaj wszystkich pozycyi wydatków szczegółowych w rachunkach uwidocznionych, winienem objaśnić tylko, jakie melioracye przez ten czas w Rzyczkach zrobiono.

Przedewszystkiem wykonano pomiary, sporządzono mapy, wypracowano projekt urządzenia lasów, wybudowano czworak, stajnię, dom dla leśniczego, wyrestaurowano o ile można było 5 budynków mieszkalnych, oborę, tartak i młyn, kupiono nową młockarnię, żniwiarkę, sieczkarnię, grabarkę, potrzebną ilość wołów, koni, buhaja, wykopano dużą ilość rowów na łąkach i na granicach lasów, wyszlamowano jeden staw.

Nakoniec w wydatkach nadzwyczajnych do gospodarstwa nie należących, mieszczą się także 3 raty stempla kolateralnego, koszta adwokata we Lwowie i różnych procesów sądowych.

Bądź co bądź, jakkolwiek z jednej strony rezultat z Rzyczek jest nader niepocieszający, to zawsze jednak z drugiej niewątpliwą jest rzeczą, iż poniesionym kosztem, majątek został przez ten krótki przeciąg czasu znacznie uporządkowany, co najlepiej dowodzi się faktem, iż mógł być stosunkowo korzystnie wydzierżawionym, a tem samem dochody z niego na przyszłość być zapewnione. Potwierdza się to również i porównaniem wartości inwentarza żywego i ruchomości, które w spisie po śmierci hr. Kickiego były ocenione na 3114

fl. 25 kr. a przy wypuszczeniu w dzierżawę stanowiły wartość 7366 fl. 26 kr. z której sprzedano część za 5586 fl. a resztę wzięto do Orłowa, lub zostawiono na gruncie pod dozorem administracyi leśnej.

Na ważną wreszcie okoliczność tutaj zwracam uwagę Szan. Komitetu, o której już nadmienił w swoim głosie pan Prezydujący w Radzie Zawiadującej, iż las w Rzyczkach, pomimo zaczerpniętego zeń dochodu, nie został właściwie naruszony. Sprzedano bowiem z wyjątkiem 430 starych sosien, to tylko drzewo z niego, które bezwarunkowo musiało być uprzątnięte, stojąc na linii kolei żelaznej i na linijach przy regulacyi lasu, do nowego urządzenia systematycznego wytkniętych. To więc źródło dochodów zostaje na przyszłość do racyonalnego i umiejętnego z niego korzystania zupełnie nie osłabione.

Administracyę leśną w Rzyczkach po wypuszczeniu ich w dzierżawę urządziłem w ten sposób, że dozór miejscowy sprawować będzie leśniczy i 3 gajowych. Kierunek zaś techniczny, kontrolę wydatku, prowadzenie uprawy szkółek i obsiewów, powierzyłem mieszkającemu w sąsiednich dobrach Rawskich do księcia Adama Sapiehy należących, nadleśnemu tamtejszemu p. Januszkiewiczowi, co naturalnie nie wyłącza konieczności odbywania ze strony naszej na miejscu peryodycznej rewizyi, kontroli i czuwania nad całym biegiem rzeczy. Tak urządzona administracya leśna, kosztować będzie rocznie 650 fl. nie licząc naturalnie kosztów robót leśnych w miarę potrzeby.

Programem przyszłych działań Administracyi zapisu hr. Kickiego, co do interesów Rzyczek, w obec teraźniejszego ich stanu stanowić będą następne zadania:

czuwać nad czynnościami i gospodarowaniem dzierżawcy, nad mającymi się wystawić przez niego budynkami nowemi i restauracyą starych,—

prowadzić umiejętnie administracyę leśną,—

zakończyć kilka jeszcze sporów o posiadanie gruntów,—

przygotować fundusze na budowę kościoła, szkoły elementarnej, ochrony.

3. Administracya ogólnych interesów Zapisu.

W roku ubiegłym 1882, oprócz specyalnych spraw Rzyczek i Orłowa o których już powiedziałem, przeprowadzoną i załatwioną została ważna bardzo kwestya wywołania i urządzenia hypoteki realności na Pradze, na prawie emfiteutycznem od Magistratu m. Warszawy posiadanej, a który to interes ani za życia ś. p. hr. Kickiego, ani przez egzekutorów testamentu uregulowanym nie był.

Obecnie wszystko już jest w porządku zupełnym, realność ta ma już swoją księgę hypoteczną, i w niej Towarzystwo Osad Rolnych, jako właściciel zapisane.

We Lwowie toczy się ciągle sprawa o windykacyę kapitału w depozycie leżącego, jeszcze po ojcu ś. p. Kajetana hr. Kickiego, koło 9,000 ft. wynoszącego, a która z powodu przeszkód prawnych, a raczej formalnych, dotąd jeszcze załatwioną nie jest. Ma ona tę stronę nader ważną, że za parę lat grozi przedawnienie, i wtedy kapitał ten, do którego dzisiaj jedynie Towarzystwo Osad Rolnych ma prawo, może przejść na własność skarbu austryackiego. W interesie tym wypadnie jeszcze po zgromadzeniu potrzebnych papierów i dowodów poprzeć tę sprawę osobiście we Lwowie.

Stosunek z dożywotniczką zapisodawcy, panią hr. Kicką, jest co do uregulowania obrachunku należnych jej procentów na dokończeniu i niebawem już zupełnie wyrównany i na przyszłość ustalony zostanie. Wypłacono jej dotychczas 14,000 rs. a conto, a ostateczne obrachowanie nie mogło być dotąd zrobione z powodu regulowania wypłat lega-

tów i prowadzonej zamiany papierów austryackich procentowych na tutejsze krajowe, stosownie do decyzyi Komitetu a za uprzejmem pośrednictwem Członka Komitetu p. Jakóba Natansona. Operacya to nader kłopotliwa, oszczędziła jednak dzięki staraniom p. Natansona dużo kosztów, któreby kapitał musiał był zapłacić, gdyby ta zamiana za pośrednictwem urzędowem Banku Polskiego się dokonywała.

Nie powtarzając w tem miejscu wiadomości o innych ogólnych interesach, które już w sprawozdaniu Rady Zawiadującej objaśnił p. prezydujący w tejże, składam tylko stosownie do jego wezwania:

1) Rachunek obrotu funduszów Administracyi Ogólnej Zapisu, jakie w roku 1882 w Warszawie wykonywane były, co do przychodów i wydatkow.

2) Rachunek ze sprzedaży części kosztowności, osobnym spisem objętych, przez JW. Prezesa Komitetu p. Sobańskiego podany, i nakoniec

3) Wykaz remanentów i kapitałów jakie w rezultacie wszystkich rachunków znajdowały się w dniu 1-ym Stycznia 1883 r.

Rachunki te nie wymagają po opowiedzeniu już szczegółowem stanu interesów administracyi Zapisu bliższych objaśnień.

Przypomnieć chyba tylko należy, że rachunek obrotu funduszów Administracyi Warszawskiej, obejmuje w sobie obraz roczny od Stycznia do końca Grudnia wszelkich wpływów, jakie z jakichbądź źródeł tutaj wypłacone były, oraz zaliczeń kasom dóbr i wydatków ztąd dokonywanych, a remanent wykazuje fundusz jaki w Banku Handlowym w d. 1-ym Stycznia 1883 r., na rachunku przekazowym się znajdował.

Takim był w roku ubiegłym obraz stanu interesów zapisu hr. Kickiego, takie koło jego spraw podjęte prace i starania.

Na co warunki pozwoliły, ile ramy wskazane upoważniały—robiło się co tylko było można, i zdaje mi się że rok ubiegły sprawę całą naprzód posunął.

Mam zaszczyt prosić Szanowny Komitet o roztrząśnienie tych czynności i udzielenie swych uwag.

(podpisano) *A. Białecki.*

Rachunek ze sprzedaży drobnych kosztowności.

		Rs.	Kop.	Rs.	Kop.
Za część sprzedanych kosztowności przez JW. Sobańskiego osiągnięto . .		608	—		
tudzież za dyamenty . . .	3530 fl.				
z których kupiono monstrancyę do Sobieszyna	500 fl.				
resztę	3030 fl.				
Zamieniono na ruble (po 83,60 kop.). .		2533	8		
Uczyniło		3141	8		
a strąciwszy za napis i naprawę monstrancyi		7	—		
Za resztę		3141	8		
zakupił JW. Sobański na 3300 rs. Listów Zastawnych za		3094	10		

a resztę w gotowiźnie 39 rs. 98 kop. oraz 3300 rs. Listów Zastawnych przyłączone do rachunku funduszów użytecznych zakładów w Banku handlowym deponowanych dołączył.

Warszawa d. 31 Stycznia 1883 r.

Za zgodność z księgami

A. Białecki.

Obroty funduszów Administracyi Zapisu hr. Kickiego

Nr.	DOCHODY.	gotowizna Rs.	gotowizna K.	papiery % Rs.	papiery % K.
1	Wpływy w Warszawie płacone za produkta Orłowa.	13645	54½		
2	Wynagrodzenie od drogi Żelaznej Karola Ludwika w Galicyi za grunta oddane pod kolej w Rzyczkach . .	4020	—		
3	Wypłaty Resenblata za kupiony las .	13500	—		
4	Z dzierżawy domu na Pradze . . .	325	—		
5	Pożyczka z Banku Handlowego na papiery % z funduszu leśnego deponowane	3000	—		
6	Procenta	422	75		
7	Rata zwrócona przez Kahana pożyczki mu udzielonej na maszyny . . .	100	—		
8	Kaucye złożone przez dzierżawców. .	—	—	4150	—
9	JW. Sobański za sprzedane kosztowności po potrąceniu kosztów kupna monstrancyi	39	98	3300	—
	Razem . .	35053	27½	7450	—
	Remanent z r. 1881	4903	55		
	Ogółem . .	39956	82½	7450	
	Gotowizna i papiery w łącznych cyfrach	47406	82½		

Warszawa, 31 Stycznia 1883 r.

za rok 1882 dopełnione w Warszawie.

Nr.	ROZCHODY	gotowizna Rs.	gotowizna K.	papiery % Rs.	papiery % K.
1	Wypłata zaliczeń kasie Orłowskiej. .	15220	39		
2	Wypłaty na potrzeby Rzyczek . . .	656	88		
3	Koszta prawne odbioru i regulacyi spadku	54	21		
4	Koszt ogólnej administracyi zapisu t. j. płaca, pensye, najem kancelaryi, podróże, portorya, telegramy, materyały piśmienne, druki	3179	89½		
5	Koszt wydawnictwa sprawozdania .	55	80		
6	Sprzęty do kancelaryi.	8	95		
7	Pożyczka Kahanowi na kupno maszyn i przerobienie młyna par. w Orłowie	1800	—		
8	Zwrot Bankowi Handlowemu pożyczki wziętej na papiery %	3000	—		
9	Procent od tej pożyczki Bankowi Handlowemu	67	45		
10	Kupno listów zastawnych	12623	9		
11	Złożono w domu handlowym Kronenberga kaucye	—	—	4150	—
12	Zdeponowano w Banku Handlowym papiery procentowe od JW. Sobańskiego za sprzedane kosztowności .	—	—	3300	—
	razem	36666	66½	7450	—
	Gotowizna i papiery łączne cyfry . .	44116	66½		
	Porównanie:				
	Przychód	39956	82½	7450	—
	Rozchód	36666	66½	7450	—
	Remanent na rok 1883	3290	16		
	Oraz niedopłacona z Grudnia należność	74	49		
	z którą pozostawało d. 1 Stycznia 1883 roku w Banku handlowym . . .	3364	65		

Za zgodność z księgami

(podpisano) *A. Białecki.*

Stan remanentów i kapitałów dnia 1 Stycznia 1883 r.

	gotowizna Rs.	gotowizna Kop.	papiery Rs.	papiery Kop.
A. Własne.				
1. Depozyt w Banku Handlowym z przeznaczeniem na fundacye użyteczne w Orłowie w Listach Zastawnych III seryi Warszawy nominalnej			17000	--
2. Saldo przy tym depozycie w Banku Handlowym	11	75		
3. Na rachunku przekazowym w Banku Handlowym	3364	65		
4. Wierzytelność u Kahana dzierżawcy młyna parowego w Orłowie .	1700	—		
Razem .	5076	40	17000	—

B. Kaucye dzierżawców w domu L. Kronenberga deponowane (w papierach procentowych).

1. Suchodolskiego dzierżawcy Dworzysk	2350	—
2. Kahana dzierżawcy młyna w Orłowie	1800	—
Razem .	4150	—

C. Kapitały pod dożywociem wdowy Maryi hr Kickiej w Banku Polskim.

w Listach likwidacyjnych		11500 rs.
w Listach zastawnych ziemskich 5%		7000 rs.
w papierach austryackich		105000 ft. a.
w gotowiźnie	5074 26	

Warszawa, dnia 1 Stycznia 1883 r.

Za zgodność *A. Białecki.*

III.

Sprawozdania delegatów wyznaczonych przez Komitet T-stwa do sprawdzenia rachunków.

Nr. 1 za rok 1881.

Na skutek poruczenia mi przez Komitet Towarzystwa z d. 24-go lutego b. r. abym sprawdził rachunki dochodów i wydatków prowadzonych przez Radę Zawiadującą i Opiekuna Administratora Zapisu hr. Kickiego, z funduszów jakie się pod ich dyspozycyą znajdowały, od 19-go Kwietnia po włącznie 31-go Grudnia 1881 roku, przybyłem w d. 3-cim Marca do biura Administracyi przy ulicy Jerozolimskiej Nr. 9 i przystąpiłem do tej czynności.

A znalazłszy prowadzone rachunki i akta w najzupełniejszym porządku, i każdę z pozycyi dowodami wspartą, uznaję być moją powinnością złożyć o tem Komitetowi raport, z wnioskiem o zatwierdzenie za czas wyżej oznaczony rachunków jakowe w cyfrach ogólnych przedstawiają dochód w sumie . . . . rs. 24332 kop. 3
a rozchód wynosi. . . . . . . „ 19428 „ 43
ztąd remanent do dyspozycyi po dzień 1 Stycznia 1882 r. w kwocie 4903 rs. i 55 kop.

Warszawawa, dnia 2-go Marca 1882 r.

(podpisano) *Lucyan Wojniłłowicz.*

Nr. 2 za rok 1882.

Niżej podpisani Członkowie Komitetu delegowani w skutek postanowienia tegoż Komitetu, na posiedzeniu w dniu 22 Kwietnia r. b. do przejrzenia i zaopiniowania rachunków administracyi zapisu ś. p. hr. Kickiego, przybyli w dniu dzisiejszym do biura administracyi i zajęli się rozpatrzeniem rachunków, ksiąg i dowodów przedstawionych przez Radę Zawiadującą zapisem ś. p. hr. Kickiego, oraz Opiekuna-Administratora zapisu a dotyczących:

1) Przychodów i wydatków dóbr Orłow za rok gospodarski 1881/2.

2) Przychodów i wydatków dóbr Rzyczki za czas od 8-go Lipca 1881, do 1-go Kwietnia 1882 r. to jest od objęcia tego majątku przez Administracyę T-stwa Osad Rolnych aż do chwili wypuszczenia go w dzierżawę.

3) Obrotu funduszów przez Administracyę zapisu w Warszawie wykonywanego za rok 1882.

Z przedstawionych rachunków okazało się:

1) Co do *Orłowa*: iż zaperceptowany przez kasę dóbr Orłów przychód wynosił . . . . . 25904 rs. 79½ kop.
a rozchód . . . . 25888 „ 6½ „

Remanent . 16 rs. 73 kop.

2) Co do *Rzyczek*: że ogólny przychód z rozmaitych źródeł, zarówno z gospodarstwa jako też z innych nadzwyczajnych, wynosił razem . . . . . 27556 rs. 39 kop.
na wydatki wszelkie na potrzeby miejscowe i na prawne interesa Rzyczek czyniły 21985 „ 19 „

i że po zamknięciu administracyi tego majątku z dniem 1 Kwietnia 1883 r. pozostawało funduszu . . . . 5571 rs. 20 kop.

3) Co do rachunku ogólnej Administracyi Zapisu: że pobrane przez nią przychody z dodaniem remanentu z roku 1881 wynosiły:

w gotowiźnie 39956 rs. 82½ kop. i w papierach 7450 rs.
a rozchody 36666 „ 66½ „ „ 7450 „

Remanent na 1 Stycznia 1883 r. 3290 rs. 16 kop.

Remanent ten znajdował się na rachunku przekazowym Banku Handlowego, którego saldo na dobro zapisu po ś. p. hr. Kickim wykazane w dniu 1-ym Stycznia 1883 r. wynosiło rs. 3364 kop. 65.

Nadto przedstawiane zostały delegowanym do rewizyi Członkom przez Opiekuna-Administratora, dowody Banku Handlowego i domu Leopolda Kronenberga, według których w dniu 1-ym Stycznia 1882 r. znajdowało się umieszczonych na imie Administracyi zapisu hr. Kickiego:

1. w Banku Handlowym na rachunku otwartego kredytu deponowanych Listów Zastawnych miasta Warszawy . . . . 17000 rs. — kop.
wyraźnie siedemnaście tysięcy rubli oraz saldo przy tymże rachunku gotowizną . 11 „ 75 „
wyraźnie jedenaście rubli siedemdziesiąt pięć kopiejek.

2) w Banku Handlowym na rachunku przekazowym . . . . . . 3364 „ 65 „
wyraźnie trzy tysiące trzysta sześćdziesiąt cztery rubli kop. sześćdziesiąt pięć.

3) w domu Leopolda Kronenberga różne kaucye w papierach procentowych deponowane na sumę . . . . 4150 „ — „
wyraźnie cztery tysiące sto pięćdziesiąt rubli.

Rachunku obrotów kapitałów znajdujących się pod dożywociem wdowy ś. p. hr. Kajetana Kickiego w Banku Polskim deponowanych, Delegowani nie mieli możności przeglądania, gdyż w aktach Administracyi Zapisu znajdują się jedynie peryodyczne poświadczenia Banku Polskiego o sta-

nie tych funduszów oraz dowody decyzyi wypłat legatów wykonanych.

Delegowani uważają za stosowne zwrócić uwagę Komitetu na potrzebę kontrolowania regularnego wpływu kuponów, oraz wylosowanych papierów i zakupywania innych na ich miejsce, bez tego bowiem dochody z nich uszczuplone być mogą.

Delegowani po przejrzeniu przedstawionych im rachunków, ksiąg i dowodów, znaleźli takowe w zupełnym porządku i zgodne, utrzymywane starannie i jasno, a zatem wnoszą o zatwierdzenie takowych przez Komitet Towarzystwa.

w Warszawie 4 Maja 1883 r.

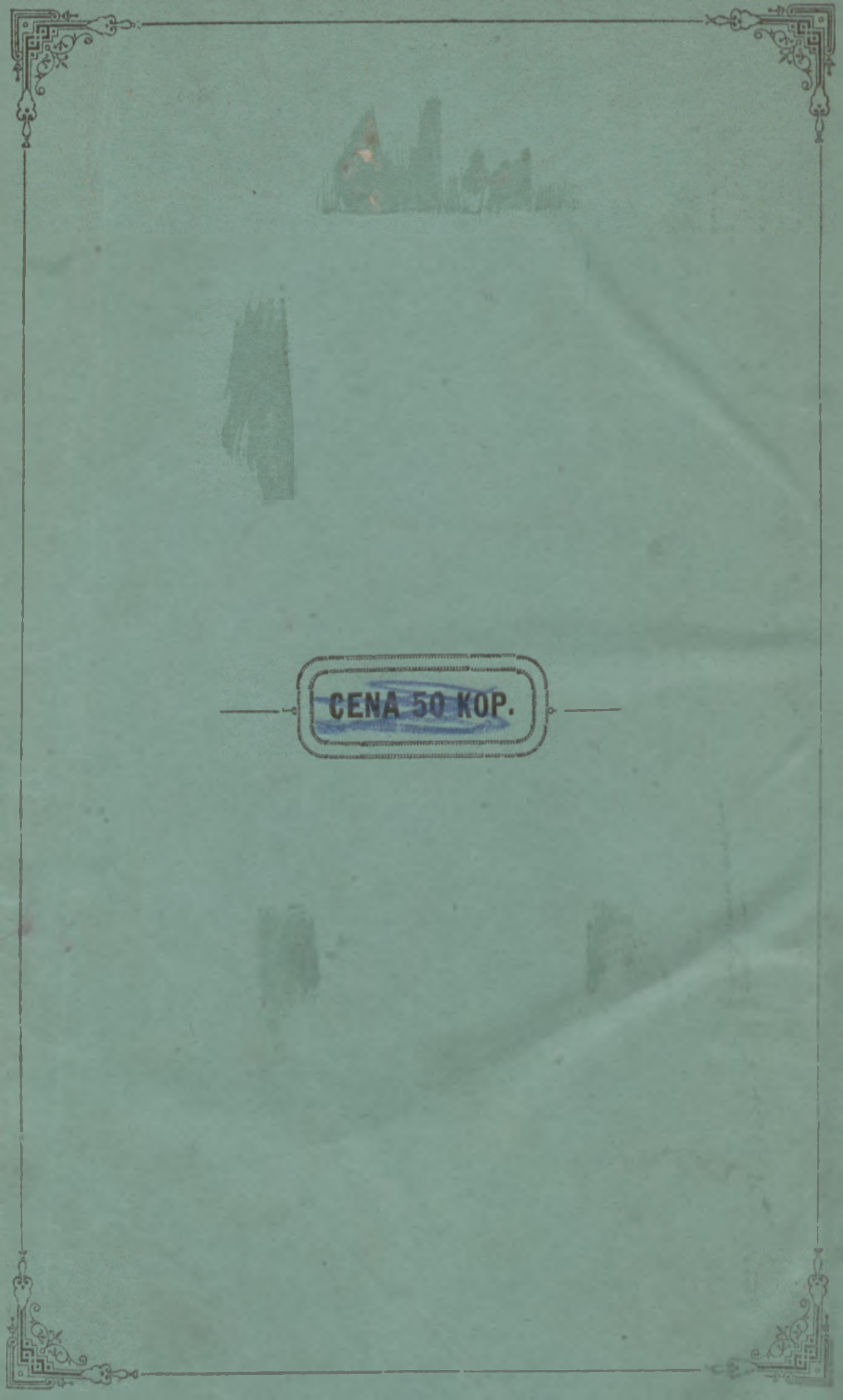
(podpisali) *Juliusz Wertheim, E. Grzybowski,*
Jakób Janasz.

SPROSTOWANIE.

W skutek pomyłki wydrukowano: str. 115, 116 i 117, zamiast 105, 106 i 107.

BIBLIOTH: UNIV.
JAGELLONICAE

CENA 50 KOP.